HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

BEN DELİ MİYİM?

ATLAS KİTABEVİ

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

BEN DELİ MİYİM?

ROMAN

Beşinci baskı

ATLAS KİTABEVİ İSTANBUL

Dizgi - Baskı : Serbest Matbaası
İstanbul — 1981

1

İşte birkaç zamandır beynimi kemiren şüphe: Ben deli miyim?

Rica ederim gülmeyiniz, iş pek naziktir, şaka götürmez. Pek az kimse kendine karşı böyle bir şey sormak cesaretini gösterebilir. Çünkü tımarhaneye kayıtlı olandan Darüfünun (1) profesörlerine kadar herkes, her şeyden önce kendi akıl ve zekâsının hayranıdır, bütün kutsal şeylerden önce buna imanı vardır.

İşte herkesin kendi dâhi oluşuna bu büyük inanışı, illetin derinliğini gösteriyor.

Hey! Kendini akıllı sanan zavallı, kira otomobillerine konan taksitler gibi sana da her saatını, hareketini yazan bir alet bağlasalar. bazı bazı tımarhanedekileri imrendirecek şeyler yaptığını belki biraz anlardın.

Komşuda bir oyun havası çalınırken odanın kapısını örtüp de kendi kendine göbek attığın yok mudur? Aynanın karşısında suratını eğip bükerek kendini zeklendiğin hiç olmadı mı? Daha böyle yapmaktan hoşlandığımız, fakat kimseye göstermek istemediğimiz birkaç tımarhanelik davranışlarımız vardır. Demek hepimiz birer parça gizli deliyiz.

Geçen gün Divanyolu'nda yürürken dilimi çıkararak caddenin ortasında üç defa zıplamak hevesiyle yüreğim çarptı. Bu pek sade. fakat delice hareketim kim bilir başıma kaç yüz akıllı toplayacaktı? Akıllılar delilik seyretmekten niçin bu kadar hazzediyorlar? Delilerin iki türlü talihleri vardır. Akıllara aykırı düşen ekstra çılgınca atılganlıklarında başarılı olurlarsa «dâhi» unvanını alırlar, başarılı olmadılar mı doktorların ellerine kalırlar. Kanlarını kuvvetten düşürecek bakımlarla zayıflattırılırlar.

Miskin insan, volkanlı kafalardan fışkıran düşüncelerin ateşine dayanamaz: Bütün beyinleri adî, yavaş, sönük, ahmak-

---

(1) Üniversite.

ça fikirlerle oyalamak ister. Kaynar beyinleri ölçüden yukarı düşündürtmemek için din, ahlâk, edebiyat, sosyoloji sınırları çevrilmiştir. Bu engelleri bir sıçrayışta atlamak isteyenlerin yakalarına carp, polisler yapışır. Götürüleceğiniz yer ilkin ya bir mahkeme salonu veya doktor muayenehanesi, sonra ya hapis veya tımarhanedir. Suçlu, deli siz misiniz, yoksa bütün insanlık mı? Bunu, bu işi iyi bilenlerden sorunuz, şöyle hafif bir gülümsemeden başka cevap alamazsınız.

Bütün insanlığı iyileştirmeye uğraşmaktansa birkaç kişiyi «suçlu, deli» adlarıyla damgalayıp pencereleri demirli taş yapılar içine kapamak efendilerin kolayına geliyor.

Şimdi her memleket dört bir yana hürriyet balonları uçuruyor. İnanma sakın!.. Kendi kendine, dağ başında, bir can yaşayabiliyor musun? İşte o zaman hürsün. İnsan kardeşlerinden bir teki yanına geldiği günü hürriyetini kaybedersin.

Hürriyet! Vah zavallı, bunu sana kim vaat etti? Bu oyuncak kelime ile akıllılar acaba daha kaç yıl oyalanacaklar?

Hürsün, öyle mi? Canın ne yapmak istiyor? Bana söyle... İlkin, arzunu yerine getirecek paran yok. İkinci olarak, kanun, din. ahlâk kitaplarını aç. Her davranışının onlarla kayıt altına alındığını görürsün. Ondaki formüllere uydurmadıkça parmağını kımıldatamazsın. Hele bunu yapayım de, rezil olursun. Hele inan bakımından, ahlâkça, huyca belirli sınırları bir-iki adım öteye geç, «hayvan-ı nâtık» (konuşan canlı) denilen kurt sürüsü seni parçalamak için sivri dişlerini hemen gösterir. Bu dünyadaki en büyük cinayet onlardan başka türlü düşünmektir. Herkesin tersine düşünenler yalnız delilerdir. Onun için, salt hürriyetin gerçek temsilcilerini ve koruyucularını başka insanların arasında aramak yanlıştır.

Canım neler yapmak istiyor. Bana deli diyecekler diye korkuyorum. Akıllı olmak ne büyük ahmaklık, ne iç yakan bir sıkıntı. yarabbi!

Neler biliyorum. Söylemesi yasak bu gerçekler içimi yiyor. Midemi ve sinirlerimi bozan bu yalancı dolmaları yutamadığım için mi ben akıllılardan fikirce ve işçe ayrılmış oluyorum?

Arasıra neşter dokundurulmak gerekli bazı toplum yaraları vardır. Karısıyle nasıl yatıp kalktığını bir akıllıdan sorunuz. Herif hemen kızarır, bozarır. Bu işin, bir üçüncü kişinin bilmesine tahammülü olmayan işlerden olduğunu size öfkeyle an-

latır. Böyle bir soru delinin se çok hoşuna gider. Verdiği dekolte tatlı açıklamalarla kendi hiç kızarmadan sizi utandırır.

Aklın çokluğu düşünülenlerin derinlikleriyle ölçülür. Akıllılar sözlerini, uygarlık, terbiye, utanma, nezaket, özel ve genel çıkar terazilerinde tartmadıkça söylemezler. Deli, her türlü bağları kırmıştır. Beyninde çakan şimşeğin kıvılcımları hemen ağzından saçılır.

Akıllılar, kendilerini türlü ikiyüzlülüklerle bağladıktan sonra hürriyetlerine engel olmak isteyerek zincirlerini, bukağılarını tımarhanedekileri için kullanırlar.

Birbirini gülerek aldatan dost yüzlü düşman olan bu sahteci insanlar arasında ben nasıl yaşayacağım?

Ben niçin böyleyim? Başım yanıyor. Ah, bu uykusuzluk! Kâfirlerin hazreti İsa'ya giydirdikleri işkence tacının bir aynını ben de başımda taşıyorum. Uçları beynime saplanıyor. Beynimde milyonlarca düşünce kıvılcımlanıyor, birkaç bin şeyi birden düşünüp içinden çıkamayarak bunalıyorum. Sonra karşıma kara bir sütun dikiliyor. Üzerinde, dilleri dışarıda, bana gülerek aşağı yukarı vıcır vıcır kertenkeleler dolaşıyor. Bu, uyanıkken görülen bir rüya mı? Yoksa bir delilik hali midir?

Arasıra kulağıma gelen bir ses bana diyor ki: «Şadan Beyefendi, bu gördüğün şeylerden ürkme, işlerin içyüzlerini bazı bilmezlere karşı örten perdeyi bazı bazı biz senin gözlerinden kaldırıyoruz. Sen aralarında yaşadığın insanlardan çok yüksek, üstün yaratılmış birisin. İleride sana çok önemli şeyler apaçık belli olacak.»

Bu sözler gerçek midir? Yoksa beni aldatıyorlar mı? Ama kimler? Ve ne için aldatıyorlar?

Ben deli miyim, Allah'ım? Fakat deli kendinden şüphelenerek hastalığını en ince liflerine kadar böyle tel tel araştırır ve bunun üzerine düşünebilir mi? Buna «bilinç» denmez mi? Bilinçle delilik bir kafada toplanabilir mi? Biri ötekini kovmaz mı? Sanıyorum ki bende ikisi de var. Başkalarına, çok kere de kendime kötülük ediyorum. Ama bu dünya, delilerden çok akıllıların kötülüklerine uğramıyor mu? Bu âlem satranç oyunu değildir. Herkesin kaderi hesabına kumara girişip de partiyi kaybedenlerin insanlara yaptıkları kötülükleri düşününüz. Bu atakların işe atılmadan önce âlemi inandırmak için meydana koydukları güvence, akıl ve zekâlarından başka nedir? Böy-

lelikle vatandaşlarını aldatanlar mı, yoksa bu pek tehlikeli vaatlere aldananlar mı daha delidir? Her iki taraf için aynı hükmü vermekten sakınmayınız. Bu oyundan en suçsuz kalanlar timarhaneden sahneyi seyredenler veya bu oyunun etkisiyle oraya kapatılmış olanlardır.

İradem sakat, tutunacak hiç bir fikir bulamıyorum. Her şey bana asılsız, hiç bir şeye yaramaz ve gülünç geliyor. Öfkeleniyorum, çırpınıyorum. Elime ne geçerse atıp kırmak, rast geldiğim bütün insanların suratına «Ahmaklar, alçaklar, yalancılar. dolandırıcılar, hainler, zalimler, Allah dünyayı böyle yaratmış. Onu düzeltmek bahanesiyle çevrenizi niçin aldatıyorsunuz? Yaradanın eserini hiç yaratılan düzeltebilir mi? Adam olmak için yüzlerce yıldan beri tutunduğunuz boş, kof düşüncelerin çürüklüğünü neden görmek istemiyorsunuz? Tırnaklarınızın altında kanayan gerçeğin cerahatlerini niçin meydana saçmıyorsunuz? Doğruyu söyieyenlere deli diyorsunuz, cehalet ve ikiyüzlülüğe saygı göstererek susanları akıllı ve tedbirli sayıyorsunuz. Her iş, yapanın çıkarına bağlı bir dolap. Her şey bir komedya. Bütün insanlık yalanların, dolanların içinde yuvarlanıp gidiyor.»

Dışarıda bir pıtırtı var. İşte annem geliyor. Bu saf kadının aklına göre, her şeye uymak, çok uslu olmak, bu bozuk düzen dünya dolabının içine oturup hiç bir ses çıkarmadan herkesle beraber dönmek hayatta rahata, ahrette cennete ermek için en sağlam bir yoldur. Vah zavallı anneciğim, ben senin saflığının karşısında her budalaca söze «Evet, hay hay...» diye diye sinirlerimi bozup bu hale geldim. İnsan, ikiyüzlü, sinsi olmadıkça en yakın akrabasıyle bile iyi geçinip yaşayamıyor. Durmadan aldatmalı, aldanmalı. asıl düşüncelerini yüreğinde gizli tutup karşıdakinin hoşuna gidecek biçimde söz söylemeli. İçindekileri hiç çekinmeden açık söyledin mi seni doğru akıl hastanesine gönderirler. «Cebir gömleği» giydirdikten sonra sözlerini dinlemeye ta oraya kadar gelirler. Çünkü ölüm, insanı hayatın aşağılıklarından kurtardığı gibi delilik de dâhileştirir, ahmak adamlar sınıfından pek çok yükseltir. En hikmetli sözler «avam» (1) gözünde anlamsızdır. Affedersiniz «avam» denmeyecek. «halk» denecek. İnsanların gururlarını değil, akıl ve

(1) Eskiden aşağı sınıftan sayılan halk.

anlayışını kabartmalı. Kediye kaplan demekle yaradılışı değişir mi? Her kim ki sizin değeriniz üstünde yüzünüze gülerse ondan kaçınız. Çünkü bu yaltaklanmanın içinde mutlaka bir çıkar, bir dolap gizlidir.

İşte annem içeriye girdi. Elli beş yılın kendisini kadınlıktan emeklilik için yüzüne yapıştırdığı fermana hiç önem vermiyor. Acaba aynalarda kendini görmüyor mu? Yoksa şeytan gözlerini ters bir bakış vererek efsunluyor mu? Yüzünü pudralamış, kaşlarını islemiş, tozlar bayat mahallebi üzerine ekilen şeker gibi buruşukların arasına doluşmuş. Zavallı kadın bu sabah tuvaletiyle büsbütün ihtiyarlamış. Maksadı ne? Azrail'e şirin görünmek mi? Kocaya varmak mı? Bu kağşamış kadınlığıyle kimlere cilve satacak?

Aman yarabbi, ihtiyarı, genci hepsi birer türlü kaçık. Benimle onların farkları şu ki ben, deliliğimden şüpheleniyorum, onlar deliliklerini hiç bilmiyorlar.

Annem:

— Şadan'ım.

Ben:

— Anneciğim!

— Yine bu sabah çok gamlısın.

— Sen de doğrusu çok pudralı.

— Aman muzip çocuk, ne çabuk da dikkat edersin.

— Dikkate hacet yok. Bayat sütlacın üzerine pekmezden dudak, kömür tozundan kaş çizilirse bunu seçemeyen göze «kör» denir.

— Oğlum ne kadar tok, kaba sözlüsün. Seni bir türlü nezakete alıştıramadım. Çocukluk zamanın değil ki ağzına bir tokat indirip de susturayım.

— Nazik olmak için mutlaka yalan mı söylemeli?

— Koskoca adam oldun, hâlâ anaya edilecek muameleyi bilmiyorsun. Bunca yıllardır çalıştım çabaladım, bir türlü terbiye almadın.

Verdiğiniz ilkel terbiyeyi aldım, ama hazmedemedim. Şimdi hepsini birer birer kusuyorum.

Ch. ne iğrenç sözler... Sabahleyin gönlümü bulandırma Allah aşkına...

— Buruşuk karıların boyalı suratları benim sözlerimden çok bulantı verir, buna emin ol anne. Mademki ben bu manza-

raya dayanıyorum, sen de benim sözlerime diş sıkacaksın.

— Allah'ın kaçığı, zavallı mahluk...

— Sizin kıratınızda akıllılığa kaçıklığı tercih ederim.

Müberra Hanım, lavantalı mendilini gözlerine götürerek:

— Rabbime şükür, soyumuzda deli yoktur. Sen nereden çıktın böyle?

— Nereden çıktığımı sen herkesten iyi bilirsin.

— Tuhhlı edepsiz... Hayâsız...

— Beni doğurduktan yirmi yedi sene sonra analığından utanıyor musun? Ben dünyaya çıktığım yeri kendim mi seçtim? Şu koca dünyada, başka kapıdan çıkmış bir tek yaratık göster de yanlışımı anlayayım. Eğer bu doğma usulü terbiyeye aykırıysa biz icat etmedik ki utanalım. Dünyadaki canlıların hepsi dişilerden çıkıyor. Bu kadar kötülüğü ve fesadı siz doğuruyorsunuz. Bu açık gerçeği hâlâ gizlemek neden terbiye sayılıyor?

— Oğlum, sen hastasın. Ne dediğini bilmiyorsun. Nefesleri kuvvetli, huddamlı kaç tane hoca salık aldım, okunmuyorsun. Bu illet bastıra bastıra seni bir gün tımarhanelik edecek.

— Anne, gel akıllarımızı karşı karşıya bir ölçüp biçelim. hangimiz deli anlaşılsın.

— Karşımda böyle edepli edepsiz, saçma sapan söylene söylene bir gün beni de çıldırtıp kendine benzeteceksin.

— Merak etme anne... Zaten sende akıl yok ki onu kaybetmekten korkalım.

— Ananı bidüziye alıklıkla suçluyorsun. Akılca noksanlığını bildiğim için bu pek kaba hakaretlerine tahammül ediyorum.

— Anne, biz anlaşamayan ve anlaşmalarına ihtimal olmayan iki kaçığız. Bana akıl noksanlığın var diyorsun, ben hiç bir zaman tam bilinçli olduğumu iddia etmedim ki nafile yere çeneni yoruyorsun. Zavallı kadın, bu dünyada aklı tam bir tek kişi yoktur. Bunu iyi bil.

— A... deli lakırdısı... Rabbim göstermesin. Şimdi benim aklım eksik mi?

— Ah zavallı anacığım, soruya bak, tam akılları dört yüz dirhem sayarsak sende yetmiş beş dirhemlik bir çocuk beyni ya var, ya yok. Beynini hassas bir teraziye vurmuş gibi tamam söylemiş olduğuma emin ol.

— Halt etmişsin, budala!

— Doğrusu yetmiş beş dirhemlik bir ananın zekâsıyle evlâda övünmek düşmez. Ne yapayım ki işin doğrusu böyle... «Yüzüne bu sürmeler, allıklar ne kadar yaraşmış, âdeta yirmi beş yaşında bir kadın gibi gençleşmiş, güzelleşmişsin!» diyeydim dünyada benden akıllı, benden nazik, benden terbiyeli kimse olmayacaktı. Bu yalanımla çok teveccühünü kazanacaktım, ama asıl işte o zaman seni tahkir etmiş olacaktım. Bu gülünç tuvaletin yalancı şahitliğiyle gençleştiğine inanıyorsun da ihtiyarlığın sam yeliyle yüzüne çizdiği derin, sıkıntılı çizgileri neden görmezlikten geliyorsun? Ellisinden, altmışından sonra boyanan kocakarılar güzel değil maskara, paskal olurlar. Yapma palyaçolara gülemeyenleri, emin ol anne, siz kahkahalarla sarsarsınız.

— Ah nadan çocuk, yüzüme karşı ne kadar acı söylüyorsun.

— Ama doğru söylüyorum.

— Kaç gündür hastayım, halsizim. Benzim sararmış, gözlerim çukura batmış.

— İhtiyarlıktan.

— Dilin tutulsun. Bu sözü yüzüme karşı tekrarlaya tekrarlaya sonunda beni bir acuze yapıp bırakacaksın. Üç otuzunda değilim ya.

— İki otuzuna bir şey kalmadı ya. Birbirimizin yaşını pek iyi biliriz.

— Betimin benzimin uçukluğunu gidermek için sabahleyin yüzüme hafifçe bir pompon gezdirdim. Büyük bir cinayet mi isledim? Kadın seksen yaşına da girse buna hakkı vardır.

— Tuvaletin bundan daha koyusu Paris Sokağı (1) matahlarına yaraşır.

— Bu ne kadar küstahlık anana karşı... Kimim, kimsem yok. Senin gibi bir delinin eline kaldım. Benden daha yaşlı kadınlar kocaya varıyorlar.

— Hah hah hah hay... Aman kasıklarımı tutayım, şimdi karşında öncekinden büyük bir küstahlıkta bulunacağım.

— Şadan, yavrum, sana kızıyorum, ama yine analık damarım tutuyor, acıyorum. Ne herze yediğini bilmiyorsun. Bir iyi doktor çağıralım, seni güzelce bir muayene etsin.

(1) O zamanlar Istanbul'un genelevler bulunan ünlü bir sokağı.

— İkimizi birden anneciğim, ikimizi birden. Ama gelecek doktoru önce ben muayene etmeliyim. O, deli tedavicisi ise ben delinin kendisiyim. Delilik dehasıyle hayatın büyün eziyetli düşüncelerinden kurtulmuş bir beyni iyileştirmek bahanesiyle tekrar ahmaklaştırmaya uğraşmak büyük bir cinayettir.

— Böyle kaçıkça sözlerle ağlatma beni. Biri duyarsa adın deliye çıkar. Sonra mebus olamazsın.

— Oh yarabbi, devir değişiyor, dünya altüst oluyor. Ama bizdeki kafalar, idealler değişmiyor. Eski analar çocuklarının beşiklerini yavrum sadrazam olacak ülküsüyle sallarlardı. Şimdi bu ham dilek mebusluğa döndü. Anne, sen benim gözlerimin içine iyi bak.

— Bakıyorum yavrum, bakıyorum. Gözlerin bazen fıldır fıldır dönüyor, ödüm kopuyor.

— Ben mebus olmam. Bu bana bir iltifat değil, hakarettir.

— Niçin? A, sus... kimse duymasın. O nasıl lakırdı?..

— Mebusluğun neresine özeniyorsun, a saf kadın? Bugünkü mebuslardan çoğunun karnı tok olsaydı bu sorumluluklu ağır görevin sırmalı mantosunu çıplak vücutlarının üzerine alırlar mıydı?

— A, özenmez miyim hiç?!. Herkes mebus anası diye gelip eteğimi öper, evimiz ricacılarla dolar, bu zahire kıtlığında Anadolu'dan kim bilir ne kadar tereyağı, bal, pekmez, sucuk, pastırma gelir. Sana gönderilen mektupların zarflarına «Mebusan-ı kiramdan Şadan Beyefendi hazretleri» lakapları yazılır. Koltuklarım kabarır, iftihar ederim.

— Demek benim mebus olmamı, gururunu okşayacak hep bu gösterişler, karnını doyuracak hep bu hediyeler, behiyeler için istiyorsun?

— Değil mi ya? A, dur unuttum. Vapur, şimendifer, tramvay, otomobil, tayyare hepsi bedava... Halkın biletle girdiği yerler hep senin için parasız, serbest olacak. Elindeki mebusluk pasosuyle ahrette cennete kadar yolun açık.

— İşte bunda halt ettin anne... Akıllı mebuslar ölümlerinden önce o pasoları yırtıp ateşte yakacaklardır. Çünkü mezarda Münkir, Nekir başlarına dikildiği vakit en temizi, haramdan en çok çekineni derin suallerin karşısında apışıp kalacaklardır. Orada hesaba uymayan işlerde meclisi feshetmek, kanunu değiştirmek yoktur. İki melek onlardan soracaklardır: «Dünyada

eşitlik ilân ederek padişahları, taç sahiplerini kovduktan sonra iktisatça, büyüklükçe müstesna bir yere tırmanmaktaki maksadınız nedir? Abdülhamit'in, Almanya İmparatorunun parlak adlarını kırkarak bu iğrenç istibdat pırıltılarıyle halka karşı yeniden heybetlenmek, gururlanmak mı istiyorsunuz? Halk sizi göğsünden çıkardı, her vakit kendisiyle eş görmek ister. Bir karış yukarı fırlayan bir başa cumhuriyeti ısırmaya uğraşan bir canavar gözüyle bakılır.

— Aman sus oğlum, bir işiten olur. Belki bir zarara uğrarsın.

— Ben çocukken Abdülhamit zamanında da serbest ağız açılacağı zaman kapılar kapanır, «Aman sus» denirdi. Ama şimdi korkma anneciğim, cumhuriyet fikrine yarım elle dokunulmaz. Ya hep birden bütün kalbimiz, imanımızla kurtarıcı bir cereyana atılırız, ya hep birden uçuruma tekerleniriz.

— Evlâtçığım, gözlerin büyüyor, benzin sararıyor. Bir şeyler oluyorsun.

— Anneciğim, ben boş yere çıldırmıyorum. Mademki aklımın bacası çarpık tütüyor, mademki düzgün beyinler beni zavallı bir sakat gibi görüyorlar, bırak deliliğin verdiği bu mazeretle vicdanımda kabaranları hep ortaya saçayım.

— Üzülme oğulcuğum... Âlemin tasası sana mı kaldı? Dünyayı sen mi düzelteceksin?

— Evet, akıllılar bir şey beceremeyince görev delilere kalıyor. Halk hükümeti değil mi bu? Ben niçin düşünmeyeceğim? Ayda, yılda bir hamd ü sena için ağız açan bazı duacı mebuslardan daha yüksek düşündüğüme eminim. Anne buna inan. Bu dünyayı merkezinden fırlamış olarak işleyen kafalar kurtaracaktır. Bugün Londra'da, Paris'te, Amerika'da şimdiye kadar parlamentodan dışarı tutulan tımarhaneler partisi çoğunluk kazanacaktır. Bu egzantriklerin başaracakları barışçı idareler karşısında Lloyd George'la, Poincaré saygıyla, şaşkınlıkla reverans yapacaklardır.

— Haydi oğlum haydi, nöbetin artıyor... Bir parça dışarı çık, gezin, hava al...

— Dinle... daha sözümü bitirmedim.

— Yavrucağım, ben dinledikçe senin sözlerin bitmez ki...

— Her biri bir tarafı tutmakla hasta ve karmakarışık bir düşünceyi yayan gazetelerin abuk sabuk sütunlarını parayla

okuyorsunuz da benim bedavadan hak sözlerimi niçin dinlemiyorsunuz? Dinle. Meselenin tam felsefesine geldim. Zihnimde kaynayan bin bir düşünceden yalnız bir tekini birkaç kelimeyle anlatacağım. Sen mebus anası olayım da herkes eteğimi öpsünler diyorsun. Etek öpmek, divan durmak gibi insanların bir kısmını aşağılatan, hakir eden âdetlerin artık ortadan kalktığını bilmiyor musun?

— A, bizde etek öpmek âdeti kalkar mı hiç? Çevremizde el, etek öpmeden iş görülebilir mi? Benden aşağısı benim eteğimi öper, ben kendimden yukarısınıkini öperim. İşler böyle döner.

— Ama şimdi böyle olmayacak...

— Evet şimdi biraz değişti.

— Ne gibi?

— Eskiden yüksek, kibar adamların etekleri öpülürdü. Şimdi halk yokluktan dilenci haline düştü. Ufak bir iş için en küçük memurundan hademesine kadar rast geldiğinin eteğine sarılıyor.

— Hah, şimdi ağzından söze benzer bir şey çıktı. Bizde işlerin kapıları iki anahtarla açılır: Yaltaklanma, rüşvet. Buradaki Rum, Ermeni, Yahudi dalaverecileri hep bu iki anahtarı kullanmaktaki ustalıklarıyle milyoner olmuşlardır. Bu iki maymuncuğu sonunda cumhuriyet idaresine de uydurdular. Memleketin kurtarılması için akıtılan kanların kızıl buharı daha kurumadan, sakat gazilerimiz kör, topal, aç taksir sokaklarda dolaşır, şehit aileleri yokluktan can verirken, bugün parsayı kimlerin topladığını görmüyor musun? Sanki hükümet birtakım hain, zararlı kişilerin memleketten uzaklaştırılması muamelesine buradaki para yeme borsasında bir rüşvet spekülasyonu açmak için girişmiş. Bu delikten dışarı atılan değirmenciler bir nefeste öbür delikten içeri girdiler. Ruhsat tezkeresi, pasaport gibi sorgu sualler cüzdanları şişkin olmayanlara uygulanan yararsız işlemlerdir. Birkaç yüz bin liran var mı? Seni Istanbul'dan kimse süremez. Kazara Kafdağı'nın arkasına fırlatılmış olsan bile üç gün sonra şehrin en civcivli yerine hacıyatmaz gibi iki ayak üzerine düşersin. Aşığın daima cuk oturur. Etrafın yaltaklanan adamlarla dolar. Ellerin sıcak avuçlar içinde dostça sıkılır. Seni savunmak için hazırlanan ağız-

lar, kalemler karşında bir işaretine bakarlar. Rüşvet ağının alt ipliği görünüp de bir rezalet teyeli ta üst başa doğru sökülünce rüşvet yiyenler yuttukları haram lokmaları tatlı tatlı sindirmişlerdir bile. Sonra söz ayağa düşer, gazetelerde çekişmeler alevlenir. Bütün sokak kavgalarında olduğu gibi belki birkaç kişi de yaralanır. En açık rüşvetlerde, hiyanetlerde taraf tutanlar, karşı olanlar vardır. Bu koyu ağdayı en çok kıvamlandıran gazeteler sürümlerini artırırlar. Bazı kinciler fırsattan yararlanır, birikmiş öçlerini çıkarırlar. Kurunun arasında bazı yaş da yanar. Çeşitli genel aflarda ceza zamanları yüzde yirmiye indirilen bu merhametli devirde haram yiyiciler üç buçuk aylık bir hapishane havası ya teneffüs ederler, ya etmezler. Bu olup bitenler dedikodu piyasasından çöplenen birçoklarının karınlarını doyurur. Nafile yere üzülüp didinen, zarar gören, yiyeceğinden kesip gazetelere para yetiştiren yalnız zavallı suçsuz halktır. Her olup biten şey onun zararına son bulur, her çalıp çırpma onu zayıf düşürür. Her kabak onun başına patlar. Görünüşte türlü önlemler alındığı halde her gün onun hakkı kayboiur. Her rüşvetçi, her hırsız onun sırtından geçinir. Halkı bu bitlerden kurtarmak için başına ekilecek sürürü ben bilirim ama...

— Şadan'cm artık sus. Öfkeden, umutsuzluktan gözlerin süzülüyor, ağzın köpürüyor, nohut tanesi gibi terler döküyorsun.

— Evet, anneciğim, anla ki işte bir deliyim. Çünkü halkı düşünüyorum. Akıllı kafalar ilkin kendilerini düşünürler. Vatanseverlik, adaletçilik, doğruluk, hamiyet... hep bunlar sonradan takılan olumsuz takıntılardır. Hamiyet çiçeği dökmüş ne göğüsler gördüm ki dolgunca bir rüşvet sulfatosuyla bu hastalıktan kurtulup pir ü pak oldular. Rüşveti aramaya çıkanlar, ayaklarına gelince tepemeyenler, bir fırsat düşerse alayım mı, almayayım mı kuruntusuyla geçinenler vardır. Hiç akla getirmeyenleri açlar arasında aramak fazla bir saflıktır.

— Ah oğlum, yoruldun. Sus. artık elverir.

— Anne, savaşlar niçin oluyormuş, biliyor musun?

— Ah, ne bileyim, kendi günahlarımızdan...

— Kokmuş mestleriyle camilerin mübarek havasını bozan cahil vaizlerin sözlerine inanma. Savaş, deprem suçsuz hal-

kın günahından olmaz. Fen adamlarının dediklerine göre, dünya çoğalan insanları besleyemediği için olurmuş. Altı - yedi tane yavrulayan köpek enciklerinden birkaçını semirtmek için fazlalarını gebertmek gerektiği gibi, çoğalan insanları da yaşayacakların yararına kırmak gerekiyormuş. Dünyamızın zayıflayan toprağını insan leşleriyle gübreliyorlarmış. Akıllıların bu sözlerine, bu hükümlerine karşı kulaklarıma tımarhanelerden kopmuş kahkaha orkestraları geliyor. Behey fen namına saçmalayan zalimler, yetişmiş insanları öldüreceğinize kadının cinslik organına bir tapa, erkeğinkine de bir kilit uydurunuz İnsanların çoğalmamaları çarelerini düşüneceğinize doğurmayı kısırlaştırınız, çocuk peydahlamak yollarını tıkayınız. Piçlerini kuburlara atan analara cankurtaran madalyaları veriniz.

— Ah yavrucuğum, ananın karşısında bunlar nasıl sözler? Utanmıyor musun?

— «Deli utanmaz, soyu arlanır» derler.

— Aman ne sahi söz.

— Anne, dinle.

— Dinleye dinleye sinirlerim dimdik dikildi. Artık yeter diyorum.

— Sen dinlemezsen ben kendi kendime söylenirim.

— Ah, biliyorum. Odanda bir başına söyleniyorsun da ifil ifil yüreğime iniyor.

— Eğer dünya yüzünde insanları azaltmak gerekiyorsa niçin cinayet işleyenler cezaya çarptırılıyor? Onları cinayetlerinde serbest bırakmalı, insanları çoğalan memleketlerin halkını ekin gibi biçsinler. En kalabalık memleketler galiba Londra, Paris, Amerika... Açlığa çare bulmak için insanları kırmak gereği fence kesinleştiğine göre birtakım suçsuz gençleri ateşin karşısına dizip iki tarafı birbirine kırdırmaktansa toplum içinden en zararlı kimseleri seçip gebertmeli. Milyonerleri idam edip paralarını paylaşmalı. Bak o zaman altın üstüne altın yığmaya kimse kalkışabilir mi? Umumi servet birtakım vurguncu bankerlerin kasalarında mahpus kalmaktan kurtulur, muhtaç olanların keselerine girer, açların karınları doyar.

— Bunlar nasıl sözler? Sen de mi boş herif oldun?

— Bolşevik diyeceksin. Bolşevik, faşist, komünist... insanların böyle çeşitleri arttıkça dünya büsbütün karışıyor. Ben

bolşeviklere boş herifler demeyi daha uygun buluyorum. Onların, dünyaya saçtıkları tohumlar her tarafta filizlensin de boş mu, yoksa dolu mu olduğunu anlarsınız.

— Oh, yavrucuğum, böyle zararlı şeyleri aklından çıkar. Sinirlerini yatıştırmak için haniya doktor sana bir hap verdiydi, onu yut.

— Vah zavallı anneciğim, biz hepimiz hapı çoktan yuttuk. Haberin yok mu?

2

Kırkından sonra azan karılarla uğraşanlara Allah imdat etsin. Annemin koyu koyu düzgünlere, allıklara bulanmasındaki mana şimdi anlaşıldı. Meğerse canı koca istiyormuş. Anam kendi yaşına göre genç sayılan bir adama vardı. Eve kırk bir - kırk iki sularında bir baba geldi. Benden ancak on dört yaş farklı bir büyük birader : Hidayet Efendi. Herifin dişlerinde küçük servetimizi son kırıntılarına kadar kemirecek kuvvet görüyorum. Allah için söylemeli, anamın pelteleşmiş badanalı yanakları da büsbütün bedava öpülmez.

Annemin bu son turfanda evlenişindeki mazeretini de ben oluşturuyorum. Ben yarım akıllıymışım. İşlerimize bakılmıyormuş. İdaremiz berbatlaşmış. Üstümüze bir baskı gerekmiş. Herif, annemin üzerine çullanır çullanmaz, zavallı kadın, o geceden sonra işlerin bütün düzeleceği kuruntusuna düşmüş.

Hidayet Efendi softa bozuntusu bir şey. Yalnız sakalını değil, bıyıklarının da onda sekizini kazıtmış. Kalın ensesinin katmerleri arasından loş medreselerin küf kokusunu alıyorum. Fesinin üzerinde bir sarık izi seçiliyor. Kravatında her vakit çarpılmaya kaçan bir itaatsizlik var.

Geniş mestlerin içinde yabani büyümüş ayaklarının iri kemikleri potinlerinin şeklini çarığa çeviriyor. Vücudunun bol kıllarını ta burnunun, kulaklarının deliklerinden dışarıya fışkırtacak kadar derisinde bir üreme kuvveti vardır. Medresenin kalın, örtülü duvarları arasında yaptığı masturbasyonların süzgünlüklerini arasıra gözlerinden sezer gibi oluyorum.

Uzun yıllar kadın yoksulluğu çekmiş ve daha yobaz biçimini değiştirme dersini tamamlamamış bu kaba adamın annemin üzerinde derin derin şahadet getirdiği anları düşündükçe

insan çiftleşmesinin bu kötü kullanılışından bulantı duyuyorum.

Üvey babam koltuğunun altında terden dalga dalga lekelenmiş şişkin bir serviyet taşıyor. Zannederim ki içinde kaldırılmış olan Şeyhülislâm Kapısı'ndan kalma tezvirleri tamamlanmamış kâğıtlar var.

Böyle bir müzevirin ileride başımıza açacağı dertleri kestirmek için pek akıllı olmaya hacet yok. Şeyhülislâm Kapısı kapandı. Haksız davaları çıkar için şeriata uyduran, Türkçe ibareleri tecvit üzere okuyan diplomasız avukatlarını, yalancı şahitlerini ortaya saçtı. Şimdi şaşılacak bir atılganlıkla her işe saldırıyorlar. Birkaç senet, dilekçe, protesto klişesi ezberlemekten başka şeriat, kanun ve bilimle ilişkileri olmayan bu adamlar modern yönetimin en yüksek makamlarına gözlerini diktikleri halde karada, denizde yaşayan iki yaşayışlı hayvanlar gibi bir irtica olunca yine bağımsızlığın bayrağını taşımaya, eski devre dönmeye hazırdırlar. Buradan oraya dönmek için gür sakallarını tekrar bırakmaktan, sarıklarını feslerine dolamaktan başka bir sıkıntıları yoktur.

Softalık herifin damarlarına işlemiş. Evimizde çeşitli musluklar varken yemeklerden sonra Hidayet Efendi yere çömelir, leğen, ibrik getirtir, eline su döktürür. Hırkasının eteklerini bir hamal semeri gibi arkasına topladıktan sonra dirseklerine kadar sıvanıp bir yıkanışı, bir sümkürüşü vardır ki cami şadırvanında aptes alıyor sanırsınız. Su dökecek kimse bulunmadığı zamanlarda medrese alışkanlığıyla bir eliyle döküp öbürüyle yıkanıyor. Daha giyinmemişse uçları işlemeli uzun uçkuru yerde sürünüyor. Değişiklik kaba soğan gibi herifin üst zarında. Frenk gömleğinden içerisinde hiç değişiklik yok. Yenilik kalbe geçememiş.

O geleli yemek listemize tarhana çorbası, pastırmalı yumurta, nohutlu yahni gibi yemekler katıldı. Her sofrada mutlaka bunlardan biri, ikisi bulunacak. Tatlıya bayılıyor. Zerdeye, helvaya, baklavaya, sarığıburmaya can veriyor. Her cuma akşamı imaret usulü soframızda mutlaka bir tatlı bulundurulacak. Helvanın yanında turşu da olacak.

Baklavalar, rıhtıma blok indirir gibi, boğazından aşağıya takım gidiyor. Her lokmayı yutuşunda annemin yüzüne baygın baygın bir göz gezdirişi var. Bu nimetlerin hakkını bütün kuv-

veti ve ruhunun taşkınlığıyla ödeyeceğini vaat ediyor.

Bilmem nereden bulup yuvarlak bir saç getirmiş, aşçıya gözleme tarif etmiş. Serçe parmağını biraz ayırıp öteki dördünü bir araya toplayarak dürüp büktüğü bu hamur işini gövdeye bir atıştırışı var ki... Yemeğe başlarken çektiği uzun besmelelerin, sofradan kalkarken ettiği hamd ü şükürlerin iniltileri arasında kendimi bir cenaze devir hatimi yemeğinde sanarak hüzünlenirim.

Geçenlerde ikimiz bir alafranga sofrada davetli olarak bulunduk. Üvey babam yemek usulünden o kadar habersiz ki. «kuver» kullanmada o kadar acemi ki çatal bıçağının altındaki kotlet parçaları, karşısında bulunanın suratına fırlamak isyanıyla tepişiyor, «pöti pua» garnitürü saçma taneleri gibi etrafa dağılıyor. Tabağının tıkırtısını kesmesi için birkaç kere koluna dokundum, parmağını tuzluğa banarken ayağına bastım.

Ben zaten felâketi onun sofraya oturuşundan anladım. Tıraş olmak için bir berber iskemlesine yerleşir gibi peçeteyi boynuna doladı. Gürül gürül besmelesini çekti. Ben bu hazırlıktan çok fena ürktüm. Omuzundan yemek tabağı uzatıldığı zaman parçalardan en irisini seçmek için hayli zaman düşünüyor, bazen de yanıldığını anlayarak ilk seçtiğini bırakıp öbürünü alıyor. Birkaç kere yanındakinin suyunu içerek bardak değiştirilmesine sebep oldu. Yemeklerin salçalarını, soslarını iri ekmek lokmalarına, evire çevire içirerek önündeki tabağı âdeta tertemiz cilalıyor.

Her usulünün cahili olduğu alafranga sofranın yalnız bir âdetini biliyor:

— Baksanıza yavrum, o kaymaklı babatatlısından kaldıysa bir daha getiriniz... rica ederim, diye beğendiği yemeklerden birkaç kere daha istiyor. Üvey babam adlarını bilmediği tatlılara hep bu adı verir: Babatatlısı.

★

Merhum babam gibi nazik, terbiyeli, yakışıklı bir koca gördükten sonra annem bu Allah'ın odunuyle nasıl yaşıyor? Yalnız yaşamıyor, sevincinden, mutluluğundan kabına sığamıyor.

Kol kola bahçede gezinerek kopardıkları çiçekleri yanak

yanağa, dudak dudağa ikisinin birden baygın baygın nasıl kokladıklarını görseniz birbirine âşık olan Ayı ile Cadı masalını hatırlarsınız. Bir balayı değil, hiç kıvamı sulanmayan bir bal yılı yaşıyorlar. Bu herifin erkekliğinde annemin babamdan tadamadığı efsunlu bir tat mı var? Bu, nikâhta varlığı söylenen keramet mi?

Annemin içten olan sevgisi her hareketinden taşıp dökülüyor. Ama herifin gözlerinde bir tilkilik okuyorum. Her ne halse. bu sevişme levhası şimdiye kadar niyetlenmediğim evlenmek hakkında birdenbire bana bir iştah verdi. Ben de latif kadın palazı biriyle bir çift meydana getirerek bahçede kol kala içimizin sıcaklıklarını birbirine karıştırarak gezmek hevesine düştüm. Gözlerimi onun öpüşmeye çağıran gözlerinin içinde bayıltarak elinden çiçek koklamanın pek safalı bir şey olacağını düşünüyorum.

Fakat ben kendi aklıma güvenemiyorum. Evlenmekte sebat gerek. Kim bilir nasıl bir kadına düşeceğim? Güzel olsun, yıldızlarımız barışsın, perilerimiz birbirinden hoşlansın. Çabuk barışan yıldızlar görüyorum ki az vakitte küsüşüyorlar. Birbirinden hemen hoşlanan periler çok sürmeden dalaşıyorlar. Niçin bu kadar ince düşünüyorum? Herkesten daha akıllı, yahut ki daha akılsız olduğum için mi?

İnsanlar, yularları «nasip» denilen heyulânın elinde, nereye gittiklerini bilmeyen hayvanlardır. Çok geniş ve hesapsız sandıkları düşünce ve istekleri pek sınırlıdır. Her zaman nişanlayarak peşinden dolaştıkları emelleri zengin olmak, çok yaşamak, ün almak... Hemen hemen işte bu çeşitten dört beş taneden başka bir şey değildir.

Evlenmek de bunlardan biridir. Nasıl bir kadın almalıyım? Onda hangi bir iyi huyu ötekilerinden üstün saymalıyım? Güzelliği mi, zekâsı mı, serveti mi ötekilerine baskın olsun?

Çok güzel olursa bana kurulur, kendini dirhem dirhem satar. Daha akıllı olursa beni dolaba kor. Çok zengin bir kadının kocası her zaman yarı hizmetkâr bir lütuf görmüş durumunda kalır. Halbuki kendilerini akıllı sanan insan sürüleri dilleri dışarıya çıkmış av köpekleri gibi hep bu üç gösterişin arkasından koşarlar.

Evet, nasıl bir kadın, ne yaradılışta bir kadın aramalıyım ki iki huyun kaynaşmasıyle birbirimizin olumlu, olumsuz ku-

surları örtülsün, ortada tam bir kaynaşma olsun.

Ben aklımdan şüpheliyim. Bir akıllı bir deli ile geçinemez. İşte onun için akıllılar delileri aralarından çıkarak tımarhanelere yığıyorlar. İşte orada dengesizler hep bir arada, bir curcunadır gidiyor. Belki de dünyanın zevki bundan ibarettir.

Deliler için her şey akıllıcadır, her şey yapılabilir. Zihin ve fikirlerinin atılganlığına bir engel tanımazlar. Akıllıların, önlerinde irkildikleri olmayacak şeyler onlar için hep olağandır.

Delilik dünyanın en büyük, en haşmetli hükümdarlıklarından yüksek, gösterişli bir şeydir. Hükmünün sınırı sonsuzdur. Her şeyi hiçe sayar. Asar, biçer, sorumluluk bilmez. Çünkü kanun bu sorumlu olmayan kişi önünde boyun eğer. Başlarında taç olanları siyaset meydanına sürükleyen adalet, delilere saygı göstererek onları cezanın dışında tutar.

Çok akıllı cinayet işleyenler, delilerin bu ayrıcalıklarına kavuşmak için deli görünmeye uğraşırlar. Ama Allah vergisi olmadıkça o yüksekliğe ermek mümkün mü?

Evet, bir kadın arayayım ki üstün meziyeti delişmenlik olsun. Dengeliler içinde dengesizleri ilk bakışta hangi hallerinden anlarsınız? Ama bu soruya karşılık aramadan önce kendimden soracağım bir mesele var: «Dengeli», «dengesiz» ne demektir?

Tabiatın döl fabrikası saniyede milyonlar yetiştiren bir hızla işliyor. Beyinleri sayıca ve cinsçe gerektiği kadar bir tertibe sokmaya pek vakti yok. Ya da bu işte kurnaz davranarak bile bile eksik yaratıyor. Çünkü tam bir şekilde yapsa o zaman dengeli insanların yaşamak istemeyerek genel bir yaşama grevine kalkışmaları hatıra gelir.

Yaşamak için ölümden korkmak, titremek gerekir. En ürkekler de en akıllı sandığımız insanlar arasında bulunurlar. Çünkü tam akıllıların ahrete aldırdıkları yoktur. Hiç göz kırpmadan ateşe, suya, bıçağa, zehire, uçuruma saldırırlar. İşte onların en belli başlı alâmetlerinden biri de bu bilinçsiz cesaretleridir.

Ama ben deli miyim? İkide birde bu soru korkunç bir gecenin karanlık vehmi içinde kurulmuş bir mahya gibi niçin gözlerimin önüne geliyor? Vakit vakit «evet» veya «hayır» gibi cevaplar, hükümler arasında bocalıyorum. Kendi deliliğine hükümler vermeye uğraşan bir deli. Tuhaf şey. deliler ölümden

korkmazlar veya korkmayı bilmezlermiş... Ama benim, onun korkunç adından bile ödüm kopar. Bu yıldırıcı hal benim şuurumun varlığını ispat eder mi? Oh... lâkin akıllılar evlenme için böyle benim gibi mi düşünürler?

Sanıyorum ki bilinçli ve bilinçsiz anlar içinde çırpınan bir beynim var. Sonunda üstünlük hangi tarafta kalacak? Aynı adamın beyninde bu öyle bir çekişme ki... Bugün büsbütün çıldırmış bir insan değilsem bile yarın için bu hal başına mutlaka gelecek biriyim.

Pek garip kötü alışkanlıklarım, hallerim, hastalıklarım vardır. Öyle kötü illetlerim var ki varlığını söylemekten sıkıldığım bu şeyleri yapmadan duramam.

Bu ilâcı bulunmayan ruh garipliklerine, fenalıklarına nasıl, ne vakit alıştım, bilmiyorum. Atavik olan bu dertlerin tohumlarını taşıyarak doğduğuma inanıyorum.

Fen ve hakikat adına deşilen bazı maraz hallerinin örtülü kalmalarını açılıp yayılmasından daha hayırlı buluyorum.

Haydi Şadan, sıkılma, cesaret... küçük cinayetlerinden birkaçını, en hafiflerini söyle. İlk suçum, ipek tüylü zarif bir kadın manşonuna tecavüz etmekle başlar. Bu güzel şeyi berbat ettikten sonra az süren bir pişmanlıkla kaçtım.

Şık hanım yasemin kokulu beyaz ellerini manşonunun içine soktuğu zaman onun pislendiğini anlayarak haykırdı. Hep başına üşüştüler. Cinayet incelendi. Kabahat kedi yavrularına atıldı. Hakikatten en ufak bir şey anlayamadılar.

Cinsiyetimin ilk uyanıklığı yıllarında hep cansız şeyleri sevmek merakına tutulmuştum. Çünkü bunları benim her türlü garip hücumlarıma, hırçınlıklarıma dayanıklı ve sessiz buluyordum. Küçük ağzının gül pembesi dudaklarına tutulduğum bir saksonya çiçeğinin önünde inildeyen ahlarla göz yaşı döktüğümü biliyorum.

Uzun konçlu kadın potinleri, narin iskarpinlerle öyle sevda maceralarım vardır ki... Birkaç kere suç işlerken yakalanır gibi oldum. Ama kimse bir şey anlayamadı. Sevgililerimin sır tutmaları sayesinde azarlardan kurtuldum.

Bu yüzden dolayı cansızlara karşı hâlâ bir düşkünlüğüm vardır.

Duygusal sapıklık içindeydim. Aradığımı tabiat bana yanlış taraflarda göstererek benimle eğleniyordu. Sonunda anam ye-

rinde bir kadın beni kendine çekerek doğru yola çıkardı.

Şunu söyleyeyim ki asıl zevki ilk yanlış kucaklaşmalarım kadar tatlı bulmadım. Çünkü huyum sapkındı. Kendi cinsimin dişisine kadar yükselmeden önce insanla cansız şeyler arasında da bocaladım. Pamuk kediye, sarı keçiye sevgilerim erginlik devrimin belli başlı olaylarındandır.

3

Şu satırlarımda düzen, tam bir mantık, sonu başıyle çelişmeyen sağlam muhakemeler aramayınız. Ben bir dejenere olduğumu bütün cesaretimle söyledikten sonra hasta beynime ait bu kusurlardan dolayı beni eleştirmeğe hakkınız olamaz.

Aynı fikri çeşitli şekillerde tekrarladığımı bazı bazı anlıyorum. Bu tekrarlamalardan dolayı bağışlamanızı dilerim. Bazı gülünç, ayıp görülecek, hatta iğrenç taraflarımı hemen hiç örtmeyerek kendimi olduğum gibi göstermeye çalışacağım. Bütün sözlerinde denge bulunduğunu iddia eden ağırbaşlı, ciddi yazarlar gibi kusurlarımı safsata macunu ve boyasıyla kapatmaya uğraşmayacağım. O çeşit sahte vakarlı satırların ağırlıklarından yorulmuş gözleriniz bu zırdeli, fakat riyasız sayfalar arasında dinleneceklerdir.

İşlerimize dolaşan gerçeklerin kördüğümlerini çözmek için çok akıllı değil, onun tersine çok deli olmak gerekiyor.

Benim, derin garipliklerini hiç bir kelime ile anlatamayacağım bütün acayip şeylerin üstünde bin bir merakım vardır. Meselâ, kendi evimde veya misafirlikte temiz bir döşeğin içine yatmazdan önce onu birkaç damla idrarla kirletmek âdetimdir. Bu nasıl bir hastalık halidir, bilmiyorum. Bu merakımı yerine getirmedikçe kabil değil uyuyamam. Fakat damlalığım her zaman irademe bağlı olmadığından bazen çok kaçırırım. Utanacak yerlerde mahçubiyetlere uğramamak için yaşı kurutmayı, yahut türlü bahanelerle kabahatimi örtmeyi başarırım.

Kendi kendime bulunduğum zaman, yalaktan hararetini söndüren köpek gibi, bardaktan suyu şakır şukur dilimle içerim. Yemlikten yiyen hayvan gibi yiyeceği tabaktan doğrudan doğruya ağzımla almak zevkimdir. Herkesin uydukları âdetler-

den, terbiye kurallarından kaçamaklar yapmak çok hoşuma gider.

Adı söylenmez organımın uydurulması kabil olduğu her hangi çukur bir şekil karşısında heyecanlara tutulur ve denemek isteğiyle sarsılırım.

Ayna... oh, ayna benim için bakılması tehlikeli bir âleme açılmış esrarlı bir penceredir. İlk bakışta orada kendimi görürüm. Bana benzer birinin birdenbire karşıma çıkışı beni şaşırtır. Ne yapsam aynı çehre hareketleriyle, yüz buruşturmalarımı tekrarlayarak beni zeklenen bu alaycı şekil ben miyim? Gülsem güler, ağlasam ağlar. Beni taklit etmekte o kadar ustadır ki bütün kusurlarımı insafsızca bir açıklıkla yüzüme çarpmaktan sıkılmaz. Sövsem söver, haykırsam haykırır. Sesimi ağzımdan o kadar ustalıkla çalar ki ona sövmek isterken sövüldüğümü görürüm.

Yumruğumu kaldırırım. O da bana yumruğunu gösterir. Şu farkla ki sağ elime soluyle karşı kor. İşte karşımda bir boksör ki vuruşsak pata geleceğimize kuşku yok. Çünkü ben yaralansam o da aynı hale uğrayacak.

Benim tamamıyle dışımda fakat yine aynı ben kendim olan bu garip şekle gözlerimi dikerim. Ben birken nasıl ikileşiyorum? Ben kimim? O kim? Kendimde onu, onda kendimi ararım. Aklım karışır, ayna bulanır, ikileşen birin sırrını ararken kendimi kaybeder gibi olurum. O da karşımdan silinir. Helecanla kendimi bulmaya uğraşırım. Az bir zaman bir serap oluveren varlığım yavaş yavaş maddeleşir, karşımda hemen o peydah olmaya başlar. Yine göz göze geliriz. Hay Allah kahretsin. Aynanın karşısında durmak ve tek kalmak isterim, onu yumruklarımla kovmaya uğraşırım... Oh, ne sırnaşıklık. O da beni kovar. Ben çekilmeyince aynadan gitmez. O zaman ben gazaba gelmiş bakışlarımı onun gözbebeklerine dikerim. O da benim gözlerimin içine ateşler saçmaya başlar.

Hangimiz hangimizi ürkütecek? Şimdi gözden göze birbirimizi manyetizmalarız. Göz kırpmadan birbirimizi süzerken karşımdan kendi şeklim kaybolur. Yerine bir başkası gelir. Bu kim? Bana hiç benzemez, kaşları o kadar çatık, bakışları o kadar vahşi ki... Beni öldürmek için atılmaya hazır bir haydut... Bu beni taklit eden biri değildir. Hareketleri benimkilerden ayrıdır. Ben ona işaretler yaparım. O sessizlik ve dur-

gunluk içinde durur. Ben hiç kımıldamam, o korkunç vaziyetler alır.

Aynadaki hayalim şekilce benden nasıl ayrılabilir? Bu yüz değişmesi bende de oldu mu? Benim de suratım büsbütün değişti mi? Bu gerçeği bana aynadan başka kim söyleyebilir?

Terbiyesizce işaretlerle birbirimizi tahkir etmeye başlarız. Ben ona dilimi uzatırım. O bana mahrem aletini çıkarır. Dövüşen iki horoz gibi yine dik dik bakışırız. Yine ayna dumanlanır. Ben ve o, karşı karşıya yavaş yavaş erirken başka bir âleme göçer gibi olur, baygınlıktan sıyrılarak kendimi bulmaya uğraşırım. Bu sefer asılla hayali, yani ikiyi birleşmiş görürüm. Dıştaki şekil, aynadakiyle kaynar, bir olur. İşte o zaman sıkılır, kendimi parçalamak isterim. Görürüm ki deliliğin sınırındayım. Aynadakiyle, yani kendime karışıp ayrılan o hayalle biraz daha dalaşsam aklımı kaybedeceğim ve bir daha bulamayacağım.

O vakit çarpıntılar ve baygınlıklar içinde aynadan kaçarım. Benim bu korkaklığımı görünce yine o arkamdan peydah olur. Onun elinden kurtulup da kendimi yalnız bulunca bir de bakarım ki dilim ve mahrem aletim hâlâ ikisi de dışarıda.

★

Bu, ayna ile, yani, aynada görülen hayalimle kendi aramda geçen bir şeydir. Bundan kimseye bir kötülük gelmez. Fakat bazı defa insanlara karşı gizli cinayetler tasarlamaya başlarım. Bana hiç bir zararları dokunmayan ve dokunmak ihtimali olmayan suçsuz kimseler hakkında pek kötü şeyler düşünmekten kendimi alamam. Meselâ pek sayılacak bir insanla karşı karşıya güzel güzel konuşurken ve gücenmeye ortada zerre kadar bir sebep yokken birdenbire o adamın kafasını yumruklamak veya boğazını sıkmak isteğiyle beynim burkulur, karıncalanır, yerimde kaynamaya başlayarak kendimi zor tutarım. Beni bu saldırıştan önlemek için isterim ki hemen ellerimi kelepçelesinler.

Bu sebepsiz, manasız saldırma duygusu bana nereden geliyor? Bunu anlamaya çok çalıştım. Bunu en çok da yanlarında bir kusur işlemekten veya bir saygısızlıkta bulunmaktan korktuğum, sıkıldığım, titrediğim kimselere karşı yapmak istiyorum.

Bende fazla saygı göstermek düşüncesi şaşılacak bir geri tepme ile bu şekle giriyor. Ateşten kaçmak için çırpınıp da, ateşin ta göbeğine atılmaktan kendini alamayan bir böceğe benziyorum. Çok korku beni, çekindiğim fenalığa doğru çekiyor. Yapmamak için kendimi sıktıkça tamamıyle tersine bir duyguya düşüyorum.

İşte bu hal bana akılla deliliğin beynimde tepiştiklerini gösteriyor. Biri beni fenalığa sürüklüyor, öbürü tutup engellemeye uğraşıyor. Sallantıdaki irademşaşkın terazi gibi bir yandan öbürüne oynuyor. Sonunda bilincim üstün geliyor. Demekhenüz tehlikeli bir deli değilim. Bu garip haller belki bilinçli kimselerde de olabilir.

★

Vapurdan köpüklü denize bakarken, trende gözlerimin önünden su gibi akan toprağı seyrederken düşmekten korkarak geri çekiliyorum. Sonra yine yavaş yavaş tehlikeye doğru uzanıyorum. O zaman bilinmeyen bir teşvikçi bana «Kendini aşağı at... at» diyor. Çarpıntı geliyor. Sararıyorum. Kendimi kaybeder gibi oluyorum. Tehlike beni bir mıknatıs kuvvetiyle çekerken çok defa yanımda bulunanlar düştüğüm tehlikeli garipliğin farkına vararak kolumdan tutup beriye alıyorlar. Derin bir kuyu ağzında, bir uçurum kenarında aynı baş dönmesine tutuluyorum.

4

Ruhça benim derecemde hasta olanlar evlenmeli mi, yoksa bekâr mı kalmalıdırlar? Bunu anlamak için birkaç mütehassıs doktora baş vurdum. Şuurum hakkında konsültasyon yaptırttım. Dil bilmediğimi söyleyerek konuşmalarını dinledim.

Benden, daha evvel bir şuur rahatsızlığı geçirip geçirmediğimi sordular. Benim hastalığımın grupu geniş ve karışık olduğundan bunu tıpça kesin olarak belirtmenin zorluğu üzerinde konuştular. Akıllılarla deliler arasında bir sınıf daha varmış: Yarım akıllılar. İşte beni bu araya yerleştirdiler. Şimdiye kadar pek farkına varılamayarak sınıflandırılmasında bu yarı delilere toplum içinde çok rastlanıyormuş. Bunların çeşitli dereceleri ve türleri varmış. Bu yarım deliler sağlam akıllılara gö-

re ruhça hasta ve tam delilere göre de bazı derece şuurları olduğundan ortaya düşüyorlarmış.

Bu yarı deliler içinde evvelce büsbütün çıldırıp da sonradan iyileşenler ve ileride deli olacaklar ya da hep aynı halde kalanlar varmış. Doktorlar «Hyperactivité fonctionnelle non controlée, du psychisme inférieur» gibi hekimlik sözleri arasında «psychisme superieur» ve «inférieur» gibi terimleri çok kullanıyorlardı.

Benim gibi kendi istekleriyle deliliklerini iyileştirmeye gelen ruh hastaları az görüldüğü için iyice baktılar, birçok öğütlerde bulundular. Fakat delilik protokolundaki rütbemi iyice belirtemediler. Delilerin sırmalı formaları olsa bu pek parlak curcunabaz alayı içinde benim nerede duracağım belli değil. Evvelce delileşip de iyileşmedim, yahut öyle sanıyorum. Ama sonradan çıldırmayacağım için de elime bir senet vermediler.

★

Evlenmemi doğru bulanlar olduğu gibi, bulmayanlar da oldu. Ona bakarsanız doktorların hangi işte fikir birlikleri görülmüştür? İnsanları ilâcı olmayan hastalıklardan kurtaran en önemli buluşlarda hemen hemen taraflı, karşıt taburları çarpışmaya başlamazlar mı?

Evlenme sözünde bir kaynaşma var. Bu sözdeki büyüye en akıllıları dayanamazken deliler nasıl dayansınlar? Sağlam beyinliler bir kadınla evlenirler. Fakat sapıtkan olan ruh hastalarının bu duygularını yatıştırmak için akla gelmez türlü vasıtaları vardır. Canları istediği vakit onlar bir manşonla, bir kavunla, bir kalıp sabunla... evlenebilirler. Ve bir yarı delinin bile söylemesinden sıkılacağı garip, iğrenç ve tabiatın dışında şekiller alan bu kötü davranışlar onları normal evlenmeden daha fazla yıpratır.

★

Tımarhanedekilerle değiş tokuş edilmeye değer açıkta gezen ne deliler var. Bunlardan çoğunun hastalıkları «nevropat», «psikopat» kelimeleriyle örtülür. Yalnız örtülmekle de kalmaz. toplum içindeki önemlerine ve mevkilerine göre yaptıkları delilikler bazı bazı keramet sayılır. Zengin kaçıklar bu sinirlilik

bahanesiyle istedikleri gariplikleri yapabilirler.

Küçükken benim adımı «sinirli çocuk» koymuşlardı. Vakit vakit şiddetli nöbetler, krizler geçirirdim. Hiç bir isteğime karşı gelinmesine dayanamazdım. Çarçabuk öfkelenir; kızdığım vakitlerde kendimi, karşımdakini, yastığı, terliği, elime geçeni ısırmak isterdim.

Herkesin yalnız adını duyduğu umacıyı ben kaç kere gördüm. Gelir, elimden simidimi, kurabiyemi kapardı. Bu, suratı karnaval maskesine benzeyen, uzun kuyruklu redingot giyen, istediği zaman göz önünden kaybolan birisiydi. Kâh odamın kapısı arkasına, kâh karyolamın altına saklanarak benimle şakalaşmak isterdi.

Annem hocalarla, muskalarla, tütsülerle uğraştı. Bana, içinde yazılı kâğıtlar ıslatılmış çok şerbetler içirdi. Sakalları enfiye, nargile kokan koca kavuklu, salyalı herifler zorla ağzımı açarak içine tükürdüler. Büsbütün çıldırdım, elimden şekerlemelerimi kapan umacıyı onlardan iyi bulur oldum.

Böyle hastalıklı bir halde büyüdüm. Okumayı sevdiğimi sanıyorum. Sürekli olarak okuyamam. Yüz satırda hoşlandığım ancak sekizidir.

Beni büyüleyen kitap yazarları sayılıdır. Nietzsche ve Schopenhauer sırlarımın ortağı dostlarımdır. Birincisi çok defa tımarhanelere girdi çıktı ve sonunda çılgın öldü. Felsefede çığır açan bir kafa işliyor, bir kronometre gibi bozuluyor, tamire gidiyor, tekrar işliyor. Bu nasıl olur? Delilikle dâhilik vakit vakit birbirinin arkasından gelir mi?

Böyle bir deliliğin benim başıma da gelmesini çok isterim. Adı bütün dünyaya yayılmış koca bir dâhinin tımarhaneyi şereflendirmesi deliler için avundurucu ne büyük bir iftihardır.

Bu biyografileri okuduktan sonra kendimin de çılgın bir dâhi olduğum hakkında şüpheye düştüm. Delirip de dâhi derecesine fırlamak, yahut duygularını birtakım kutsal kelimelerle tasvir ederek tımarhanenin ayakyolu duvarlarına yazıp gardiyanlardan dayak yemek, bu bahtın yazgısına kalmış bir şeydir.

Schopenhauer'ın soyunda birçok çılgın yakın akraba bulunduğunu söylüyorlar. Filozof gençliğinde kendini «cin tutmuş» kuruntusu içinde pek sıkıntılıymış. Kimse ile tek söz etmeden haftalar geçirir; sokakta, tabldotta kaş, göz, el işaretleriyle kendi kendine konuşurmuş. Bir gün bekleme salonunda

kendini çekiştirdiğini işiterek ev sahibinin kolunu kırmış. Alacaklılar, filozofun adını iki «p» harfiyle yazarak haklarını istemeye geldikleri vakit büyük bir öfkeye kapılır, hepsini kovar, bir para vermezmiş. Usturadan çok korktuğu için sakalını tıraş edeceği yerde ateşle ütülermiş. Altınlarını mürekkep hokkasının içine, poliçelerini yorganının arasına saklarmış.

Notlarını Rumca, Latince, Sanskritçe yazar, çaldırmak korkusuyla çeşitli kitapların arasına dağıtırmış.

Bu kadar garip hallerden sonra parasının hepsini erlerle köpeğine vasiyet ederek ölmüş.

Ünlü İngiliz yazarı Swift kendinin ileride çıldıracağını gençliğinde haber vermiş. Birbirini tutmaz gariplikler içinde yaşamış, bir zaman belleğini kaybetmiş, fakat pek geveze bir söz söyleme gücü kalmış, sonra bir yılı söylemeden, okumadan geçirmiş. Kimseyi tanımaz olmuş, günde on saat yürür, her zaman ayakta yemek yer, yahut hiç bir şey yemez, odasına girdiği vakit kızıl deli kesilirmiş. Bütün varını delilere bağışlayarak tam bir bunaklık içinde ölmüş.

Baudlaire felçten ölmüş. Hısım akrabası budala, alık salık kimselermiş. Hepsi de korkunç bir delilik pençesi içinde kıvranarak ölmüşler. Kendisi koku alma bakımından acayip bir duygu hastasıymış; sağlam kimselerin dayanamayacakları kokmuş, mundar, zehirli kokuları güzel kokulardan çok beğenirmiş. Saçlarını yeşile boyar, ansızın öfkelenir, şiddet gösterirmiş. Bir gün kaynatasını boğmak için üzerine yürümüş.

Daha hangisini sayayım? Kalemleriyle, fırçalarıyla, besteleriyle insanlar üzerinde büyük etkiler yaparak «dâhi» adını kazanan ve zekâ ölçüsünün başına yazılan bu kafaların içinde bir sağlamı yok. Sağlam vücutlular basbayağı insanlarmış. Dehâyı bu hastalıklılarda aramalıymış. Anatole France «En çok sevdiğim dostlarımın dimağlarında birer denk delilik bulunmasını isterim» diyor.

Grasset bunun için yazdığı eserinde yarım deliler cetvelini Voltaire, Rousseau, Goethe, Napoléon, Pascal, Pintz, Descartes, Balzac, Victor Hugo, Zola, Maupassant, Tolstoy... vb. büyük isimlerle süslüyor ve hep bu ünlülere «Yüksek deliler» payesi veriyor. Bizim de İttihat ve Terakki ileri gelenleri içinde, fakat ne yazık ki, çevrenin ilgisizliğinden dolayı kayda geçmemiş ne yüksek divanelerimiz vardır.

Fikir ordusunun bu yüksek, namlı serdarları arasına karışmak benim karanlık varlığım için ne şeref... Evet, ben de onlardanım. Henüz tanınmamış bir dâhi... Fakat bir gün göğün siyah kadife kubbesinde birdenbire parlayan bir yıldız gibi gözleri kamaştırarak cihanın hayretini üzerimde toplayacağım.

Doktorlar benim yarım delilerden olduğumu kendi aralarında söyleştiler. O gün açılan bu izden yürüyerek dâhiliği bulacağım. Yüksek tepeye kadar tırmanacağım. İşte o zaman bütün insanlığı o yüksek noktadan süzerek aptallara güleceğim. Bütün âlem ahmak, ben yüksek deli. Onlar, solucanlar gibi topraklarda sürünüyorlar, ben dehâ kelebeği yıldızdan yıldıza uçuyorum.

Evlenmeme izin vermeleri bahanesiyle yine doktorlara gideyim, bakalım yeniden yeniye neler öğreneceğim?

5

Gittim. Bu seferki konuşmalarından memnun olmadım. Yarım delilerin insanlığa türlü türlü zararlarından söz açtılar. Bu zavallılar toplum içinde kayıtsız şartsız, başı boş yaşadıkça birçok acındırıcı hallere sebep oluyorlarmış. Hukukça ve her hususta öteki insanlara eş tutulmalarından çok fenalık çıkıyormuş.

Benim gibilere Fransızca «Les aliénés lucide» yani «yaptığını bilir, iyi gören deliler» diyorlar.

İşte konuşmalarını yazıyorum:

Doktor M. — Şuurları bozuk oldukları halde bu yaptıklarının farkında olan kimseler, sorulanlara mükemmel cevap verirler. Üstünkörü bir muayenede her zaman delilikleri anlaşılmaz ve çok defa illetlerini özel ve samimî hayatlarında meydana vururlar. Bunlarla birlikte yaşayarak her eziyetlerine katlanmaya mecbur hısım akrabalarından başka dışarıdan hiç bir sevgi ve yakınlık görmeden bu derdi çekerler. Kanlarını kendi içlerine akıtırlar. Bu halin korkunçluğunu böyle yarı divane bir koca, karı, kardeş, evlâtla yaşamış olanlar bilirler. Çünkü hasta zincire vurulacak bir deli değil, ama aynı evde yan yana geçinecek şuurlu bir kimse de hiç değil. Öyle ki dışarıdan çok kimseler felâketin farkına varamazlar. Tersine, deli konuya

komşuya gittikçe evdekilerden yanar yakılır, uğradığı zulümleri anlatır ve çoklarını buna inandırır. Halkın böyle yarım delilerin varlığından haberi yoktur. Onlar, böyle zavallı ve hakları alınmış türlü türlü cefalar çeken kimseler biçimlerinde görünerek ne olaylara, facialara sebep olurlar. Onun için bu gibilerin hukukça yerlerini ayırmalıdır. Bunlar öteki akıllı insanlar gibi medenî haklarını kullanmakta serbest bırakılmamalıdır. Mademki tam akıllı değillerdir, bazı kayıtlara bağlanmalıdır.

Doktor N. — İşte bu yarımlardan biri de karşımızda duruyor. Hem de evlenmek istiyor. Bu evlenmekle felâket başka aileye de bulaşacak. Doğacak çocuklar da anadan doğma dünyaya hastalıklı gelecekler. Ya bu delinin ailesine çektireceği işkence...

Doktor S. — Gerçeği bilseler böylelerine kimse kız vermez.

Doktor M. — Bilinmez ki... Delinin ailesi oğullarının mürüvvetini görmek için her ayıbını gizlerler.

Doktor N. — Kız anası babası karşılarında boylu boslu, kaşlı gözlü genç bir damat görmekle kendilerini bütün emellerine ermiş sayarlar. Asıl bilinmesi gerekli tarafları hiç araştırmazlar.

Doktor S. — Belki bilirsiniz, doktor Trela'nın buna ilişkin anlattığı bir olay vardır. Güzel, akıllı genç kızın birini zengin bir konta veriyorlarmış. Kont bu tür yarım kaçıklardanmış. Hakikati kızdan gizlemişler. Zavallı gelin bu evlenmede yakışıklı bir kocayla, bir de kontes unvanına sahip olmaktan başka bir şey seçememiş. Fakat bir hafta sonra kontes göre göre ne görsün? Sabahları kocası bütün dikkatiyle çalışarak pisliğinden yuvarlaklar yapıp yapıp büyüklüklerine göre bir sıra düzenleyip şöminenin mermeri üzerindeki saatın önüne dizmiyor mu? Kontun en çok zevk aldığı tatlı uğraşması işte...

Doktor M. — Bu çeşit hastaların yaptıkları hesapsız fenalıklara göre ben kontun pisliğiyle oynamasını hafif bulurum. Bana göre, yarım deliler, tam delilerden çok kötüdür. Çünkü bu ikincileri tımarhanelere kapıyoruz. Zararlarından kendimizi koruyabiliriz, ama ötekiler salma geziyorlar. Hangi çeşit deli ile karşı karşıya olduğunuzu fark etmek de kolay değildir. Toplum hayatı sizi onlarla münasebete düşürür. Bunların kötülüklere düşkünlükleri fazladır. Dadandıkları kötü şeylerden ken-

dilerini çevirmek mümkün olmaz. Hırslarına, isteklerine son yoktur. Zayıflıklarının esiridirler. Düşüşlerinde hemen dibi bulurlar. Hayvanca bir güdü ile yaşarlar. Bilinçleri uyanıklık meydana getirecek kadar yeter değildir. Perhiz, kendini tutma, çekinme, düşünme, sabır, irade, azim nedir bilmezler. Tembel, obur, haylaz, kendinden başkasını düşünmez, edep ve utanmayla bazı pek başları hoş değildir. İyilik, hayır, insanlık kelimelerini hemen anlamsız, boş birer söz olarak tanırlar. Nefislerine tapınırlar. Küçük bir çıkarları için başkalarına büyük fenalıklar yapmaktan, birtakım felâketlere yol açmaktan çekinmezler. Bazı bazı gazetelerde sırf hayvanca bir coşkunlukla yapılmış cinâyetler okuyoruz. Asılsız fasılsız bir öfkeye kapılarak hemen silahını çekmiş, içten gelen bir cinayet işleme ihtiyacıyle, âdeta bir zevkini yatıştırır gibi, karşısındakini vurmuş. İşte hep bu çeşit cinayet işleyenler yarım deliler güruhundandır.

Doktorların yarım delilere karşı bu sözlerini dinledim. Bu zavallılara karşı o kadar coştular ki sözü kısaltmış olmak için işittiklerimin onda birini yazmıyorum. Bu «akıllı deliler» yaptıklarını bile bile her zaman fenalıklarla uğraşırlar. Kırarlar, dökerler, ellerine geçen değerli şeyleri yok ederler ve bütün bu suçlarını iftira biçiminde suçsuzların üzerlerine yükletirler. Yangıncılık, kundakçılık yaparlar. Yarım delilerden birini tanıyorlarmış ki birkaç dil bilir, resim yapar, çalgı çalar; fakat bazı doğru dürüst yaşar, bazı da azarmış. Pek ustalıklı hırsızlıklara kalkışır, içkiye, hovardalığa atılırmış.

Doktorlar benim de bunlardan biri olduğuma hükmettiler. Kendi kendimden şüpheleniyordum ama bu kadar kötü bir adam olduğumu da bilmiyordum. Ben ne korkunç yaratıkmışım yahu!

Şaşarım bu doktorların akıllarına, fenlerine, hastalık anlayışlarına. Bu yarım, tam deli hesabını hangi matematik ölçü üzerine kuruyorlar?

Mademki iş böyle ince bir hesap şekli alıyor, yarım deliler hassas bir terazi ile tartılmış gibi hep yarım okka üzerine çıldırmazlar ya! Bunun yüz dirhemliği, okkadan çeyrek eksiği ve daha başka kesirlileri de olacak. Bu farka göre herkesin beynini muayene edip de eline: «Be adam, senin iki yüz dirhemlik aklın var, yarım deliden biraz daha akıllısın» yollu bir vesika vermek gerekir ki bu kıymet belirtme de pek güç ve gülünç

bir iş olur sanırım.

Doktorların dinlediğim sözlerine bakılırsa bu koca dünyada tam akıllı bir adam yok. Bu yokluk hükmünde hiç tereddüt etmemeli. Hep delilerin çeşitlerini sayıp döküyorlar. Fakat tam akıllı adam nasıl olurmuş? Bunun tarifini ne bir akıl hastalığı doktorundan işittim, ne bir kitapta okudum. Bu, o kadar az, belki de yok ve lüzumsuz bir şey ki kimse bununla uğraşmıyor. Deli görmek için tımarhanelere kadar gidiyorlar da tam akıllı adamın nerede oturduğunu, ne yaptığını hiç merak eden yok. Nasıl olur acaba? Tabiatta yoksa bile hayalden bir örnek yaratsalar da görsek. Yaradılışın dünyayı eksik akıllılarla doldurduğuna bakılırsa yalnız onlara önem verdiği anlaşılıyor, çokluk şuursuzlarda... Onun için işe bu noktadan bakılırsa akıllılığın bir hastalık hali, deliliğin normal bir hal olduğu anlaşılıyor.

Bu koskocaman âlemde sekiz - on tam şuurlunun varlığını kabul etsek bile öbür parti nisbetsiz bir çoklukla üstün olduğundan akıllıların hiç bir yerde hüküm ve etkileri görülemez.

Tabiat, gerekli her şeyi hayatın gelişmesi noktasından hesapladığı için tam şuurluları yok denecek bir azlıkta bırakmış. Çünkü, Allah saklasın, herkesin aklı tam tartıda olsaydı bütün bilim, fen ve gelişim şıp diye dururdu. Meselâ iki bin metre yükseklikten düşerek toprağın üzerinde kompostuya dönenleri gören öteki pilotlara bu korkunç kazalardan hiç bir ürküntü gelmiyor. Bu acı manzaradan ibret almayıp da o kanatlı ecel beşiklerine binip yine havalananlara tam akıllı denir mi?

Röntgen ışınlarıyle bile bile ellerini çürütüp kestirmekle büsbütün kaybedenlere, bu fedakârlıklarına ödül olarak bütün insanlık bir araya toplansa acaba bir tek parmaklarının yerine gelmesine güçleri yeter mi?

Belli hiç bir amaç olmadan, yerin yaradılışından beri insan ayağı basmamış heybetli, tehlikeli karlı dağların en yürek çarptıracak buzlu yalçın kayadan ibaret sivri tepelerine tırmanıp da korkunç uçurumlara yuvarlanarak cesetleri ebedi karlar altında örtülenlere tam akıllı demeye kim cesaret eder? Birçok akıl almaz atılganlıklar vardır ki halk bunlara «delice hareketler» adını verir. Atılganlığınızda muvaffak olursanız herkesin gözünde olağanüstü bir adam payesine erişirsiniz, muvaffak olamazsanız size «deli» derler.

Bu atılganların zihinleri durduran saldırışları olmayaydı

her hareketlerini korkak bir cesaret ve düşünceye uyduran uslu ve akıllıların ağır düşünceleriyle bu âlemde hiç bir ilerleme meydana gelmezdi.

Dehaları meydana koydukları eserleriyle kanıtlanmış büyük kimselere bugün ihtisas sahipleri lütfen «Yüksek çılgınlar» unvanını veriyorlar. İş o kadar karışık ki bugün bana «eksik akıllı» diyen doktorların kendilerinin tam şuurlu olmadıklarına, çarpılmaktan korkmaksızın, yemin edebilirim. Daima bir kesirle belirttikleri bu akıl tartısının gerçek sayısı ne olduğunu bana söyleyebilirler mi?

Çıldırıp tımarhanede iyileştirildikten sonra çıkan Charles Lamb (1) adında bir şair şu satırları yazıyor: «Tımarhanede geçirdiğim günler hayatımın imrenilecek en mutlu ve en neşeli anlarıdır. Eğer ömrünüzde hiç deli olmamışsanız bütün fantezilerinize uymaktaki o sevinci, tadı, o büyüklüğü, o iç açıcılığı duyamamışsınızdır.»

Geçici hastalığından iyileşmiş sinirlinin biri de: «Niçin beni iyileştirerek duyguları kalın ve hiç duyar olmayan, sağlam vücutlu insan sürüsüne karıştırdınız?» diye doktoruna darılıyor.

Mütehassıs doktorlara gide gele, kitapları karıştıra karıştıra anladım ki ben kimsenin boğazına sarılacak bir deli değilim. Öteki insanlardan ayrılan garip, hastaca bazı hallerim var. Buna benzer sinir tuhaflıkları az çok sizde de, ötekilnde de berikinde de bulunabilir. Ancak, siz merak edip de benim gibi her dakika kendinizi dinlemiyorsunuz. Dinleseniz beyninizde, vücudunuzda merak ve hatta telâş edilecek çok şeyler bulursunuz.

İnsanların çoğu iki türlüdür. Birinciler vücutlarındaki tehlikeli hastalıkların en belli tohumlarını taşıdıkları halde tedaviye hiç önem vermezler, hasta olduklarını yüzlerine karşı söyleyenlere gülerler ve sonunda bu aldırmazlıklarının kurbanı olup giderler. İkinciler, hemen hiç bir şeyleri yokken bir hastalık kuruntusuna düşerler, gitmedikleri doktor, yemedikleri ilâç kalmaz. Kuşkulandıkları yerlerini dinleye dinleye, kurcalaya kurcalaya sonunda zorla korktuklarına uğrarlar.

İşte ben de böyleyim. Fazla merak ediyorum. Türkçe ünlü

(1) İngiliz yazarı 1775 - 1834.

bir atasözümüz vardır: «Birine kırk gün deli denirse nihayet o adam çıldırırmış».

Fazla merak ederek ben de kendi kendime zorla böyle bir hastalık davet ediyorum demektir.

İlgisiz, kaygısız olmak için bir macun tarif ederler. Ondan yemeliymiş. Nerede satarlar? Okkası kaçadır? Oh, hayır... Bu okka ile satılmaz, hazır bir ilâçtır. Herkesin kendinde bulunur. Bu kaba ilâçtan işte ben de bir parmak alıyorum.

Neden korkuyorum? Dünya yarım akıllılarla dolu... İşte ben de onlardan biriyim, vesselâm...

6

Semtimizde büyücek bir kahve var. Gidip oturanların onurlarını okşamak için buraya «gazino» diyenler de olur. Bin bir deliliğime katılarak şimdi bende yeni bir merak daha belirdi. Kendi kendime bir tımarhaneler müfettişliği takındım. Her tarafı dolaşıyorum. Rastladığım yarım delilerin halleriyle yakından ilgilenmeğe uğraşıyorum.

Ah efendiler, deli görmek için Toptaşı'na kadar niçin zahmet ediyorsunuz? Mahalle kahvelerini, Şehzadebaşı çayhanelerini dolaşınız. Dünyanın en büyük şairlerini, ediplerini, eleştirmenlerini, iktisatçılarını, siyasîlerini, sanatçılarını, hepsini, hepsini oralarda görürsünüz.

Yüksek şiirlerine en ufak bir ücret bulamayan nazımcılar, roman tomarları ceplerinde gezen hikâyeciler, arasıra sürümsüz gazetelerin bir köşesine sıkıştırdıkları hezeyanı andırır kritikleriyle muvaffak olanlara karşı olanca gazlarını boşaltan tentikleriyle başarılılara karşı olanca öfkelerini boşaltan eleştirmenler, halka çıkmaları parlak ilânlarla müjdelenip dört beş sayı sonra birkaç saf yürekli okuyucunun abone paralarını iflâs ülkesine birlikte götüren ölmüş mecmuaların eli boş gezen müdürleri...

İşte bunlar hep tabiatın birer inceleme, birer ibret örnekleridir. Eserlerinde okumaya değer beş satır yoktur. Ama kendileri, tepeden tırnağa kadar dikkatle okunabilecek bir yaradılış garibeleridirler.

Adına «Kalender Nuri» derler, bizim semtli bir delikanlı

vardır. Dostluğumuz yolundadır. Ut çalar, biraz tambur zımbırdatır, yeni kemana da başladı. Birini başarmadan öteki işe girişir. Kahveye çıkar, tuhaf tuhaf söylenir. Bazı bir meddah gibi kendini dinletir. Saz benizli, biraz da şaşımsıdır. Öfkelendiği vakit kekemeleşir.

Nerede hındım varsa Nuri oradadır. Üç sazını birden taşıyarak hemen meclise damlar. İşretle ortalık cıvımaya başlar başlamaz saz heyeti arasına karışır, hem çalar hem çağırır. Sesi zararsızdır, ama bir şarkıyı sonuna kadar usulünde okumak kudretinde değildir.

Kemanda henüz bir sağlam ses çıkaramayacak kadar başlangıçta iken, mi kirişinin re'ye ahenk edilmesi için ucu bucağı gelmez kuramlar yumurtlar. Hiç bir şeye yoluyla aklı ermez ama her meseleye karışır. İddiayı pek sever. Beş - altı yaşında bir çocuğun babasıdır. Fakat geçimsizlik yüzünden karısını bırakmıştır ve her zaman oğlu Kudretullah'ın çok üstün zekâsından sözeder. Birdenbire milyoner olmak için türlü gülünç çareler, ticaretler, spekülasyonlar düşünür. Yaptığı tütün paketi koleksiyonunu yüksek bir fiyatla bir lorda sattığı günü servetinin çekirdeğini meydana getirmiş olacağını umar. Daha böyle birçok garip hallerinden Nuri'nin aklı tamam olmadığını görüyordum.

Huylarımızın birçok noktalardaki uyuşmasından kanlarımız âdeta bir akraba gibi birbirimize kaynaşmıştı. Kavga ettiğimiz saatlar da olmaz değildi. Ama çabuk barışırdık. Uslu akıllı, ağır kimseler ve kendilerinde yüksek bir kültür olduğu kuruntusuna düşmüş çalımlı gençlerle görüşmek bizim için büyük bir işkence idi. Böyleleriyle bir yerde bulundukça garipliklerimize gem takmak, deliliklerimizi taşırmamak zorunda kalarak sıkılıyorduk. Ama biz Kalender Nuri ile gide gide ikimiz bir can gibi olduk. Aramızda hemen hiç bir çekinme, hiç ayıp kalmadı. Bir zaman antropometreye, yani vücudumuzun bütün parçalarını ölçmeyi merak ettik. Bir odada çırılçıplak soyunur, birbirimizin en gizli organlarına şerit tutarak bulduğumuz ölçüleri yazardık. Bazı beden kısımlarımızın irilikte üstünlüğünden övünürdük.

Nuri'nin burnu benden sekiz milimetre büyüktü. Arkadaşım bu farkı kendi hesabına öyle gülünç yorumlarla ballandırırdı ki... sonunda bazen onunla yumruk yumruğa gelecek ka-

dar kızardım.

Zavallı Kalender'le aramızda yalnız bir noktada fark vardı. Ben deliliğimden şüphelendiğim halde o kendi üzerine kesinlikle böyle bir şey yormaz ve hiç bir dâhininki ile değişmeyecek bir övünmeyle kendi kafasını beğenirdi. Bazı da aklı gerçekten dâhi olanlarla ölçülecek sözler harcar, hareketler gösterirdi.

Hiç eksilmeyen zevzeklik ve neşesi olan Nuri'ye bir aralık tuhaf bir durgunluk geldi. Irzına bir tecavüz olsa benden mümkün değil saklamayan arkadaşımda bir ağız sıkılığı hisseder gibi oldum.

Bir gün ağzını aramak için :

— Nuri, sende bir tuhaflık var, dedim.

O, derin derin beni süzerek bir ah çektikten sonra :

— Bende tuhaflık bir değil, pek çoktur, bilirsin.

— Benden bir şey saklamaya uğraşıyorsun sanıyorum.

— Olabilir a.

— Merak verme. Söyle.

— Merak vermek için karşında böyle esrarlı bir çehre alıyorum.

— Niçin?

— Derdimi sordurmak için.

— İşte soruyorum. Söyle.

— Sade sormak para etmez. Derdime derman olacak mısın?

— Ne ile?

— Her derde deva dünyada bir iksir var, bilmiyor musun?

— Nedir?

— Buna Arapça «fülüs», Fransızca «arjan» derler. Türkçesini de sen söyle.

— Demek ihtiyaç içindesin?

— Sorar mısın? Vallahi geceleri adam soymayı düşünüyorum. Bu zamanda birini soymadan yaşanmayacak, yaşanmıyor. Bana toklar açların haklarını yiyorlar gibi geliyor. Her ay çeplerine birkaç yüz lira atanlara o paraların nerelerden devşirildiği bir sinema şeridiyle gösterilse hamiyet balına bulayarak gövdeye attıkları lokmaları boğazlarından aşağı zor gider. Evet soyacağım. Hem açık söylüyorum, gözünü aç, işe senden başlayacağım.

— Ulan bir sıkımlık canın var. Körden avcı, topaldan cambaz olmaz. Hırsız olmak için de vücut, gösteriş, kuvvet ister. Bir de yakalanırsan var ya, tıkarlar seni karanlık palasa, kuru somunla sade su diyetine yattığın vakit bugünkü tokluk ve hürriyetini fenerle ararsın.

— Yanılıyorsun. Hükümet hırsızlara karşı zannettiğin kadar şefkatsiz bulunmuyor. Çünkü hırsızlıktan yakalananların ve daha yakalanacakların hepsini hapse gönderseler Zeynep Hanım Konağı'nın, eski Maliye ve Harbiye nezaret binalarının, Bâbıâli'nin pencerelerini demir parmaklıklarla sağlamlaştırıp hepsini umumi hapishaneye şube yapmak gerekir.

— Baba Kalender bu zamana kadar şöyle böyle geçiniyordun. Şimdi böyle birdenbire parayı ne yapacaksın? Senin başka bir derdin var.

— Var dedik a.

— Böyle dirhem dirhem açılma, hep birden dökül, iş anlaşılsın.

— Vallahi Şadan, doğrusunu söyleyeyim mi sana? Bekârlık canıma yetti.

— Ulan Nuri sen bekâr durur musun?

— İşte duruyoruz ya.

— Bu karı bolluğunda.

— Bu karı bolluğunda diyorsun ama onlar da sınıf sınıf. Benim hisseme, boş arsaların baldıranlı bir köşesine sırtındaki omuz örtüsünü serdikten sonra: «Buyurun» diyenler düşünüyor. Virane kovuklarında, karanlık gecelerin kasveti içinde baykuşlar gibi bu işi yapmaktan bıktım artık. Mundarlar o kadar boyalı ki yanaklarından, dudaklarıma bulaşan allık ıstampası ertesi sabaha kadar suratımdan çıkmıyor.

— Evlen.

— İşte mesele orda. Evlenmeme birkaç engel var.

— Nedir onlar?

— İlkin bizim kocakarı müsaade etmiyor.

— Oğlunun mürüvvetini görmek istemiyor mu?

— O, evlenmenin adını «mürüvvet» değil «büyük dert» koymuş. «Evleniyorsun, geçinemiyorsun, el kızlarının başlarını ateşe yakıyorsun. Bir de piç peydahlayıp karıyı boşuyorsun. Bu yaştan sonra seninle, karınla, yumurcağınla artık uğraşacak halim yok» diyor.

— Adam sen de... Ehemmiyeti yok. Ananı yola getiririz.
— Ne cadıdır o, bilmezsin.
— Bunu geç. Ötekilerini söyle.
— Ötekileri saymakla tükenmez. Ama en büyük derdimi açmak isterim.
— Eh, haydi canım...
— Of... Kafamı tütsülemedikten sonra açılamayacağım.
— Ulan önümde donunu çözmeye utanmazsın da dert açmaya mı sıkılıyorsun?
— Haydi beyinlerimizi buharlayalım. Sana hepsini tatlı tatlı anlatayım.
— Anlatacak hiç bir şeyin yok. Canın rakı istiyor. İşte bu kadar.
— Görürsün.
— Nereye gidelim?
— Beyoğlu'na, Madam Fedrona'ya.
— Pek tuzlu olmaz mı?
— Adam sen de... yapacağın lütfu tamam yap.

7

Madam Fedrona, kırk beşlik bir Rus karısı, âdeta iriyarı bir dişi Kazaktır. Beyoğlu'nda önemli bir randevu yeri işletir. Karı, her şeyden evvel derin bir psikologdur. Sanatı teknikman idare eder.

Beyoğlu, şimdiye kadar çeşitli kollara ayrılmış böyle bir fuhuş evi görmemiştir.

Para, sizden zayıf insanlara hükmetmekle kazanılır. Bu hükmetmenin siyasi, fennî. endüstriyel, edebi. ticari ve sair türlü yolları vardır.

Ya halkın elinden kanun adına olarak zorla para alırsınız veya cicili bicili şeylerle aldatarak ya da isteğini harekete getirerek çeker, onu soyarsınız.

Zavallı medenî insanları en çok yakan iki belâ vardır : Moda, fuhuş. Birtakım zavallılar her ihtiyaçlarından kesip bütün varlarını bu iki doymaz canavarın ağzına atarlar.

Madam Fedrona, fuhşu bugün pek ince bir sanat haline getirmiştir. Bir delikanlının damarları depreşir. Kanının ateşini

söndürmek için bir kadın aramaya çıkar. Bu ticarete ayrılmış evlerin birine gider. Ücretini verir, bir nazeninle yatar. İşte «fuhuş» buna derler.

Hayır. Bu, fuhşun en kaba, en ilkel, en bayağı, en açık ve herkesçe, bilinen şeklidir. Bir de aristokratik, gizli bir fuhuş vardır. Bu öteki fuhşun umumî caddesinden kıvrılarak hasta duyguların dolaştıkları karanlık, gizli eğri büğrü yollara çıkar. Asıl hastalık işte budur. Medenî memleketlerde bu hastalık salgın bir hale gelmiştir. Adını ağza almak ahlâksızlık sayılır. Sözü, herkesçe kötü sayılır ama gizlice erbabı arasında işler durur.

Medenilerin bu gizli illetlerini göstermek yolunda yazılan hikâyeler, kitaplar yerilir ve yazarları lânetlenir. Umumî adap bayrağı altında hücumlar yapılır. Bu işlerin hekimleri bunları umumilikten dışarı, müstesna hastalıklar sırasına koyarak patolojide ancak birkaç sayfa ve o da kendi aralarında geçer çetin bir dille kısaca anlatırlar. Kötülük yarı görülür bir koza içinde örtülü kalır. Fakat içindeki böcek durmaz, zehrini akıtarak işler. Halk, buna, parmak arasından utanarak seyredilen rezaletler cinsinden bir merak gösterir. Kız ve erkek başladıkları alfabe ile beraber bu illetlerin virüsüne çok defa mekteplerde aşılanırlar.

Sözün kısası, iş gırla gider. Ama bunun bir kitap sayfasında, bir muşamba üstünde tasviri ahlâka aykırıdır. Hatta o derecede ki bazı bazı bu yüzden meydana gelmiş acıklı cinayetlerde mahkeme reisleri halk önünde hastalığın üstünü kalın kelimelerle örterek davasını görürler.

Bu gizli illetleri anatomi masasının üzerine çıkarmak kimsenin haddi değildir. Çünkü buna şiddetle sövüp sayanların yarısı bu ayıp şeyin düşkünleridir.

Bazı hamamlar genç tellaklarla doludur. Kadınlar tarafında da pek çekici hamamcı hanımlar, natır kadınlar vardır. Resmi olmayan bu fuhşun içinde önemli bir ticaret çarkı döner.

Madam Fedrona bu noktayı anlamıştı. Hamamlarda ve benzerleri yerlerde fuhşun tabiata aykırı ve bundan dolayı iki kat ayıp görülen kısmına, namus ve haysiyetlerinin etrafında kopacak dedikodulara pek aldırış etmeyecek kadar gözleri kızmış olanlar atılırlar. Bu iş için sıkı bir ağız pekliği sağlayacak gizli bir ticaret yeri açanlar müşterileri arasında görecekleri memleketin yüksek tanınmış muhterem simalarına karşı pek

ziyade şaşırmış olmamaya hazırlanmalıdır.

Bu iş hakkında, ancak benim gibi deliliğini ilân etmiş bir kimse açık açık söz edebilir. Madam Fedrona'nın ticaret evinde fuhşun basit biçimiyle kulamparalık, sevicilik... şubeleri vardır. Zevkiniz her ne ise kötülüğünüzü işlersiniz. Bu, dört duvar arasında gizli kalır. Suçunuza ortaklık eden kimse oradan başka bir yerde artık karşınıza çıkmaz. Bu yerin banyoları, isteğinize göre kadın, erkek tellakları ve bir de Kişnof adında bir doktoru vardır. Bu fen adamı, tüyleri ürpertecek her çeşit tabiat dışı isteklere karşı çelik gibidir. Kendisiyle karşı karşıya ayıp hiç bir lakırdı yoktur. Her çeşit kötü hastalıklarınızı, yaralarınızı açabilirsiniz.

O, dışarıdaki doktorlar gibi, düşkünü olduğunuz kötü işlerden sizi alıkoymak için öğütler vermeye kalkışmaz. Bulaşıcı hastalıklardan temiz olup olmadığınıza bakar. Tabiat dışı kullanılmalarla değişen ve bazı hastalıklar gösterecek olan uzuvlarınız hakkında, doktorca, sağlık tavsiyelerinde bulunur. Bu, bir tür fenni fuhuştur.

Hasta şehvetinizin fantazyalarını yatıştırmak için kendini teslime gelen yaratık, cansız bir manken gibi önünüze uzanır. Cılgın kafanızdan, bozuk sinirlerinizden fışkıracak bütün isteklerinizi tatbik edebilirsiniz. Bazı, Allah'ın öyle zırdelisi müşteriler vardır ki zavallı vücutlarına uygun buldukları en şiddetli acıları aşkın safası sayarlar. Bedenlerini şişleyen, çivileyen Rufaî dervişleri, Hint fakirleri gibi canları yandıkça hoşlanırlar, coşarlar.

Madam Fedrona şehvet illetlerinin hiç birini ihmal etmemiştir. Güçsüzlük için masaj ve mekanik tedaviler yapılır. Bir jimnastik salonu vardır. Burada arzunun en son tat alma kabiliyetini uyandırmak için vücutlara idman yaptırmaya yarar öyle araç ve gereçler konulmuştur ki insan fikrinin neler düşünebildiğine şaşar, nefretli bir merakla titrersiniz. Bu salonda güçsüz bir adam birkaç saat sonra önüne geçilmez bir boğa kesilir.

Duyguca sapıtmış olanların hangi zavallılıklarını söyleyeyim? Kulampara kadınlar, sevici erkekler, aktif erseler vardır. Hangi cinsten oldukları bilinemeyerek aralıkta kalmış olan bu zavallıların gelişmemiş aletleri birkaç haftada işletilir, cinslikleri belli edilir.

Bu işin modern mükemmelliği kanatıncaya kadar insana

parmak ısırtacak bir şeydir. Bundan başka hayatın adiliğinden bıkmış olanları yapma cennetlerde yaşatacak esrarların, kokainlerin, eterlerin ve daha adları herkesin ağzına düşmemiş yenilerinin cümbüşlenme yeri burasıdır. Lâkin bu şehvet günahkârları cennetinde birkaç saat yaşamak için saçılacak paralara dayanmak her kesenin harcı değildir. Bu işin en ufunetli karanlık lâğımlarına kadar inmekten çekinmeyen Madam Fedrona'nın ticaret evi, her baş vurana, kim olduğu bilinmeyen kimselere kapı açmadığı halde darphane gibi işler. Huriler, gılmanlarla dolu bu şehvet sarayına dostun dosta tavsiyesiyle girilebilir.

Kalender Nuri'nin derdini anlamak merakıyla bir aylık gelirimi yarım günde harcamak fedakârlığını göze aldırarak Fedrona'nın hesapsız rezaletlerini örten çatısı altına düştük.

Bayram günleri bir eğlence yerine gidip de atlıkarıncaya mı, dönme dolaba mı, salıncağa mı bineceğini şaşıran çocuklar gibi, idmanlara hangi kısımdan başlayacağımızı şaşırdık. Banyo, masaj, jimnastik salonu çalışmaları, sonra çiftetelli... Bu cambazhanede ne kadar numara varsa hiç birini eksik bırakmadık.

Nuri, çirkefe dalarak sevincinden çırpınan ördek gibi bu kirli zevklerin dibine kadar batıp çıktıktan sonra :

— Oh, dedi. Ademoğlu rezaletten hoşlanıyor vesselâm. Allah vücutlarımızı bu istidatta yaratmış. Lortların hayatı hep böyle eğlenceyle geçermiş. Niçin böyle bir unvanla birkaç milyonun mirasçısı olarak dünyaya gelmedik? Vay köpoğlu ince kerhaneciler... insanın hangi damarı ne türlü masajdan hoşlanırsa işte öyle ovuşturup para sızdırmanın fennini biliyorlar. Ah, bizim Paris sokağı hovardalarınınki ne kaba zamparalık. Her şeye asrilik girdi, her şeye teknik karıştı. Artık edebî olmayan şeyler bile estetik alanında çiçek açıyor. Evet, evet estetik fuhuş, fenni çiftleşme.

— Hep bunları geç. Şimdi bana söyleyeceğin sırra gelelim.

— Bugün sayende yaşadığım lort hayatını ben her zaman yaşayamam. Evlenmek istiyorum.

— Bunu anladık. Sonra?

— Bir kadın seviyorum.

— Olabilir.

— Bu hanımı almak sevdasıyle yanıyorum.

— Bu da olabilir.
— Benim kendini sevdiğimden onun hiç haberi yok.
— Bu biraz acayip... Ama ne ise...
— Kadın kocalı.
— İşte bunda zırıl zırıl zırvaladın.
— Bilmez misin, ben böyle çapraşık işleri severim. Mutlaka bu kadını alacağım.
— Nasıl?
— Kocasından boşatarak...
— Geçinmeleri bozuk mu?
— Ondan da haberim yok.
— İşte «deli pazarı» buna derler.
— Bir hikâyede okudum, kolay evlenmelerde tat, uyuşma olmuyormuş.
— Önce bana anlat, kadına kendini nasıl sevdireceksin?
— Bende şeytan tüyü var. Biraz hihihi, mihihi yapınca kadınlar bana dayanamazlar.
— Peki. Kocasından nasıl boşatacaksın?
— Kadın beni sevince kocasından nefret eder. boşanır.
— Ya herif boşanmamakta ısrar gösterirse?
— O zaman işe başka cepheden girişirim.
— Nasıl?
— Bir iftira atar kadını lekelerim. Kocası namus belâsı onu bırakır.
— Sevdiğin bir kadına bu işi nasıl lâyık görürsün?
— Bunu düşmanlığımdan değil, muhabbetimden yapıyorum.

8

Bilmem akıllılarla deliler birbirlerinden nerelerde ayrılırlar? Buna belli bir sınır çizmek güçtür. Birleştikleri köşe başları, dört yol ağızları çoktur. Deliler mi akıllıların haklarını yiyorlar, yoksa akıllılar mı akılsızların fantezilerine uyuyorlar? Her halde deliler, şuurluların hemen biteviye davranışlarında taklit edilmeye değer bir parlaklık görmezler. Belki uslular, akıllılıktan bıkarak ara sıra delilik yapmaktan hoşlanırlar.

Bu sıkıcı hayatın usancı içinde bunalıp ölmemek için her lâhza bir eğlence arayarak kendimizi avutmaya uğraşmak zo-

rundayız. Hele hayata karşı savaş açmış deliler hastalıklarını kahkahalarla boğmaya daha çok muhtaçtırlar.

Kalender Nuri'nin çapraşık işlerden hoşlanması gibi benim garip şeylere düşkün beynim de bu olacak şeylerden bir eğlence kokusu aldı. O anda hiç bir şeyden haberi, kuşkusu olmayan suçsuz bir kadına çatacak, onun gönlünü çelecek, kocasından boşatacak ve evlenecektik. Çok eğlenceli sayfaları seçilen bir roman.

Allah'tan sonra kul yardımı olmazsa insan kendi başına hiç bir iş beceremez. Ben Kalender'e bu tuhaf emeli uğrunda paraca, akılca, vücutça yardım edeceğimi vaat ettim.

Arkadaşım at cambazı klovnları gibi önümde taklak atacak bir neşeyle sevinerek:

— Sen yardım ettikten sonra her şey olur.

— Ulan ikimiz de yarım akıllıyız.

Şimdi, Nuri biraz somurtarak:

— Her zaman böyle söylersin. Kendi aklın için istediğin gibi hüküm verebilirsin. Ama benimkini hangi endaze ile ölçtün de böyle diyorsun? Ben zekâmdan hoşnudum. Eminim. trampa etmek için karşıma şeytan çıkıp da yalvarsa ben anlayışımı onunki ile değişmem.

— Demek kendi aklını şeytandan daha yaman sayıyorsun?

— Ne diyorsun; ben insana da, şeytana da külâh giydiririm.

Kalender'in bu kadar övdüğü aklını bana bir paraya verse almazdım. O, zekâca şeytandan üstün değil, benden çok aşağı idi. Doktorların dediklerine göre ben, delilerin «supérieur intellectuel» sınıfındandım. Kalender Nuri «dégénéré inférieur» takımındandı. Hem zekâmızı ölçmek için önümüze yakında bir yarış alanı açılacaktı. Nuri'nin bu kadar şiddetle abayı yaktığı kadın sahiden eşsiz bir güzelse ben bu afeti ona yutturur muydum? Hanımı kocasından boşatmak dalaveresini biraz üzüntülü, hatta tehlikeli bulurdum. Bu işi Kalender'e gördürdükten sonra onu aradan bir çelme ile çıkarıp gerdeğe kendim girmek pek safalı bir şey olacaktı. Birbirinden ayıracağımız bu karı koca hakkında Kalender'in derin bilgisi yoktu. Bense bu aile için daha hiç bir şey bilmiyordum. Bakalım nasıl olaylarla karşılaşacağım? Birkaç zaman sinirlerimi oyalamak için eşsiz bir serüvenin eşiğinde bulunduğumu gizli

bir kuvvet bana duyurur gibi oluyordu. Onun için Kalender'e dedim ki :

— Nuri, ben sana yardım vaat ettim ama daha hiç bir şeyden haberim yok. Bana işi biraz anlat bakalım. Bu kadın hangi semttedir? Hangi sınıftan bir aile kadınıdır? Kocası necidir? Hele girişeceğimiz zahmetlere, tehlikelere değer bir güzellikte midir?

— Hey çocuğum hey, sorduğun şeye bak. Bu kadının bir mislini Istanbul değil, daha feleğin gözü görmemiştir. Haniya çocukken dinlediğimiz eski masallardaki şehzadenin bilmem kaç bin çarık, kırk demir asâ paralayarak aramaya çıktığı dünya güzeli yok mu, işte o, bunun yanında sıfır kalır.

— Nerede oturuyor?

— Çarık paralayacak kadar uzakta değil, ayakkabılarımızın altları hiç aşınmadan gidip onu bulabiliriz.

— Uzatma. Nerede oturuyor?

— Beşiktaş'ın üstünde, Ihlamur'da. Saray gibi bir konakta.

— Vaay!

— Evet.

— Kimin nesi?

— Abdülhamit'in milyoner ettiği mutlulardan merhum Veli Rasih Paşa'nın kızı. Gırtlağına kadar babasının mirasına gömülmüş.

— Kimin karısı?

— Son ekselans Haşmet Bey'in.

— Beyin memuriyeti? Resmi sıfatı?

— Bu cumhuriyet devrinde beyin Acem vükelâsı gibi üç satırlık unvanı var. Karşılıklı Ödeme Komisyonu başkanı, Eski Savurganlıkların Yenilere Çevrilmesi Meclisi üyelerinden, İç Borçlanma Denge Encümeni birinci delegesi... İşte böyle şeyler...

— Demek önemli adam.

— Ne dersin? Bunlara benzer sekiz memuriyeti daha var. aklımda kalmıyor. Bu kadar işi kendine verdirten liyakatli bir adam... Boş bir dakikası yoktur. Homur homur otomobille sabahleyin erken gider, akşam geç gelir. Her hizmetinden etek dolusu para alır. Paralı, sözü geçer bir zaman adamı. Her devrin, gözdeleri, müflisleri vardır. Parti kavgaları nüfuz bayrağı-

nı birbirinin elinden kapmak için çıkar. Zaman zaman bu efendiler birbirinin ayağını kaydırarak lortlar gibi yaşarlar. Her devirde aç kalan, yoksullukla yanan halktır. Her zaman parsa halktan toplanır. Pek azı kendine geri verilir. «Halk» namı bazı ticaretevlerinde olduğu gibi efsunlu bir reklamdır; herkes ondan yararlanır, ama kendi ruhundan fışkıran bu tılsım halkın kendine yaramaz.

— Lafı sapıttırma. Yarım akıllılık lâzım değil.

— Ne zaman böyle söylesem bana «deli» derler, «ahlâksız» derler, «Bolşevik» derler.

— Sana bir şey soracağım. Cevabını doğru verecek misin?

— Yangın kulesine şakul tutar gibi dosdoğru vereceğim.

— Sana da böyle beşer, altışar yüz lira maaşlı birkaç memuriyet verseler ne yaparsın?

— «Cumhura muhalefet kuvve-i hatadandır», manasını bilmem. Yanlış mı söylüyorum, onun da farkında değilim. Lâkin mektepten beri işte böyle bir laf işitirim. Böyle bir nimet tepilir mi hiç? Bu kocaman ahmaklığı yaptığım dakikada bana yarım değil, tam deli demeğe herkesin hakkı olur. Dünyanın düzeni böyle kurulmuş. Bunun tersine kürek çekecek dünyada ben mi kaldım? Hangi parti veya idare beni nimete gark ederse onun kulu, kurbanıyım. Muhaliflik, insanların vicdanlarından gelmez, menfaat ibrelerine dokunan rüzgârla meydana çıkar. Vicdan? Bu da ne kelime? Otopsi yapanlar şimdiye kadar akciğerle kalp arasında böyle bir organ bulamamışlardır. Sen bana istediğin kadar deli de... İnsanlar, vicdanın varlığını kendilerinde yoklamazlar, her vakit karşılarındakilerde ararlar. Bulamayınca, kızarlar, ifrit olurlar. İşte hep patırtılar bundan çıkar.

— Haşmet Bey'e gelelim.

— Zaten dava hep onun üzerine. Ben Haşmet Bey'den genç ve güzelim. Talih hep lütuflarını onun için harcayacak değil ya... Bana ayırdığı bazı nimetleri de var. Ben de ona zayıf tarafından hücum edeceğim. Muvaffak olacağıma yüzde yüz eminim.

— Öyle aristokratik bir hanım bakalım senin gibi bir pırgıca tenezzül eder mi?

— Kadından yana talihim açıktır diyorum sana.

— Hangi kadından? Virane süprüntülüklerinde omuz ör-

tüsünü altına döşek yapan kadından...

— İşte o alt basamaktan ta üst tabakaya kadar... Aşk, aristokrat, demokrat bilmez. Yakaladığının gönlüne ateş doldurur. hep insanları bir sınıf yapar.

— Nuri, bu hanımefendiyi nerede gördün? Bu umuda nasıl düştün?

— İşte oraya geleceğim.

Ne vakit ya?

— Şimdi paşam.

Çabuk ol.

— Bu hanımla ilgili sözler bana o denli tatlı gelir ki ne kadar uzasa o kadar sevinir, hazlanırım.

— Ben arkası gelmeyen uzun lakırdıdan sıkılırım.

— Sen de Revan'ın yüzünü bir kere görsen hep onun sözünü etmek istersin.

— Revan kim?

İşte o melek yüzlü.

— Haşmet'in karısı?

— Ah, ta kendisi. Şimdilik Haşmet'in, fakat benim gelecekteki karım...

— Anladık. Devam et.

— Benim bir teyzem vardır.

— Evet.

— Onun kocası Hacı Ömer Ağayı bilirsin.

— İşitirim.

— Teyzemin kocası benim eniştem olur.

— O da malûm.

— Eniştem Galata'da sandıkçıdır. Servi ağaçlarından sandık yapar, yeşile boyar, uyandırıcı kilit takar, anahtarı çevirince çın çın öter, hırsızı haber verir. Eniştem, benzerleri günden güne azalan eski Türk sanatkârlardandır. Şimdi biraz bunadı, arada bir sapıtıyor. Gözlüksüz işleyemiyor. Geçen ramazanda ellerinde fener, teyzemle beraber camiye teravihe giderlerken, derince bir çukura düştüler. Sesleri kısılıncaya kadar bağırdılar, kimseye işittiremediler. Sahurda bekçi davulla geçinceye kadar öyle yarı gömülü kaldılar. Mizah gazeteleri «Ömer Ağa ile Ayşe Hanım çukurda» başlığı ile resimlerini yaptılar. Ciddi gazete-

ler, orada burada açık çukurlar bırakıldığından dolayı Şehremanetine (Belediyeye) uzun uzadıya bir hücum vesilesi buldular. Elli - altmış yıllık namuslu hayatlarında bulundukları mahalle sınırlarından öteye tanınmamış olan teyzemle eniştem bir günün içinde meşhur oldular. İsmimle, resmimle gazetelere yazılmak için ben de bile bile açık lâğımlara düştüm, hiç kimse aldırmadı. Gırtlağıma kadar pislendiğimle kaldım. Temizlemek için beş saat kese sabun süründüm. Şimdi denize düşmek, otomobile çiğnenmek, meyhanede gürültü çıkarmak, tramvayda kavga etmek, polisi dövmek hep şöhret kazanmaya bir vesile oldu. Aklımdan geçiriyorum, uygun bir zamanda ve uygun bir yerde lagar, çelimsiz, ufak tefek bir polise rastlarsam hiç durmayacağım, pataklayacağım. Makineleri göğüslerinde gürültüye koşan gazete muhabirlerine heybetli bir pozda resmimi çektireceğim. Ayastafanos'ta (Yeşilköy'de) bir Rus karısının çırılçıplak resmini aldılar. Gazeteler tam bir sene bu madamdan söz ettiler. Kadın kurnazmış, meseleyi kapatacağına bir dava açtı, fotoğrafına bir reklam yaptı. Enver Paşa'nın resminden çok satıldı. Madam, bir yabancı memlekette, en namlı yerli kadın edebiyatçılarımızı gölgede bırakacak bir şöhret aldı. Zerdeşno'yu görmüyor musun? En ciddi gazetelerimiz ona ilk sayfalarında birer saygı sütunu ayırdılar. Niyetimden geçiyor, yankısı dünyayı dolduracak gayet büyük, heybetli bir ad takınıp seyahate çıkacağım. Bu aralık kim kime?.. Memleketlerinden, tahtlarından süpürge sopasıyla kovulan krallar, padişahlar, prensler dünya yuvarlağının her yanına çil yavrusu gibi dağıldılar. Bunlardan birinin sırmalı şöhretine bürünmek zor bir iş değil. Zerdeşno hazretleri arada bir yakalanıyor, haşmetli vücuduna dayak da yiyor ama foyası meydana çıkıncaya kadar birinci sınıf otellerde yaşıyor, can besliyor ya... O nefis yemeklere ara sıra ufak tefek dayakları katık etmeye herkes razıdır. Her nimetin bir külfeti olmak doğal bir kural değil mi? Şimdi bile soylu olmakla övünen prenslerden hangisi alnını kürt armasıyle süsleyen zerdeşno hazretleri kadar bütün dünyanın gazetelerine bu kadar ateşle kendinden söz ettirebildi?

— Nuri, hani bilmem nem hani Selânik derler, işte sen konudan o kadar ayrıldın?

— İki nesnenin arasını bu ölçüyle gösteren eski bilgiçlerin anlayışlarına şaşarım. İllerimiz gitti, yalnız dillerde darbı-

meselleri kaldı. Halep orada ise arşın burada... Ana gibi yâr olmaz, Bağdat gibi diyar olmaz... Bunların hatırlanması da bugün gönüllerimizi acılarla dolduruyor.

— Elverir. Konuya gel.

— Enişte'min Ihlamır'da bir tepeye çanta gibi asılmış bir evceğizi vardır. Haşmet Bey'in bahçesine bakar. Ben teyzeme misafirliğe gittiğim vakit Ömer Ağa'nın babasından kalma bir teleskop kadar uzun dürbününü alır, harap kafesin seyrelmiş bir yerine uydurarak gezegenlerden birini gözleyen bir astronomi bilgini dikkatiyle konağı gözlerim. Hey benim Şadan'ım, burası saatlarca seyrolunacak bir âlemdir. İçeride hizmetkârlar arı gibi işlerler. Motor kendine mahsus tıkırtısıyla elektrik yapar. Bilmem daha ne işler görür. Mutfak, çamaşırhane, garaj hep işler. Bu sarayın sultanı Revan Hanım balkonlara, bahçeye her çıkışında önemli bir rol oynayan aktris gibi başka kıyafette gözükür. Yalnız başına otomobiline biner, bilmem nereleri döner dolaşır gelir. Memleketi kavuran kıtlık buranın semtine uğramamıştır. Her gün tavuklar, kuzular boğazlanır, kayık kadar tabakların içine mayonezli balıklar uzatılır. Ekmekler hamur çıkıyormuş, fiyata bir kuruş daha zammedilmiş... Öyle şeylerin burada hiç tasası sürülmez. O Habeş renkli bozuk nimetin bu konakta yüzünü gören yoktur. Bey, uşak herkes francala yer. Bu siyah ekmeklerden kurtulmanın yalnız bir çaresi vardır. Şehremininin (Belediye Başkanının) Istanbul'da hangi evliyaya inancı ve saygısı varsa onun türbesine götürüp halk için çıkarttığı bu ekmekten başkasını yemeyeceğine dair kitaba el bastırtarak yemin ettirmelidir. O zaman mide kanserinden ayda bir şehremininin değişmesi gerekir. Rengini sam çalmış, tadı ekşimsi bu mübarek ekmekten herkes kurtulur.

— Ulan, deli değilim diyorsun. Halbuki tımarhaneye girmene çok bir vakit kalmamış, böyle bir hanımefendiyi kocasından boşatıp nasıl nikâhla alacaksın?

— Durup durup da sen de bana bu temcit pilavını tazeleme. Nasıl olacağını görürsün. Haydi şimdi enişte'min evine gidelim. İşe besmele çekelim. Bu iki ihtiyarın misafir severliklerinden çok memnun olursun. Fakirdirler, ama gönülleri zengindir.

— Ben kendime delilikte bir makam verdim, ama Nuri, sen beni çok geçkinsin.

— Gazetelerde okumuyor musun? Amerika'da beş haydut bir trene hücumla beş yüz kişinin hareketini durdurtup hazineler soyuyorlar. Biz iki delikanlı bir kadını baştan çıkaramaz mıyız? Miskinler gibi düşünmemeli, atak olmalı.

Delinin deliyi teşviki bilmem gülünecek bir şey midir? Ben bu işe girişmeye kesin karar vermiştim, ama arkadaşımı kışkırtarak daha çok yüreklendirmek için böyle söylüyordum.

9

Madam Fedrona'nın ticaret evinde içmediğimiz içki, çekmediğimiz duman, koklamadığımız toz kalmamıştı. İşlediğimiz şehvet kötülükleri, yaptığımız rezillikler bir Bahname'ye aktarılsa sayfalar nar çiçeği gibi kızarır. Rezillik tatlı şey, utanma, sahte bir duygu. En utangaç geçinen insanların ne kadar bu duygudan yoksun olduklarını dışarıya sızmayacağından emin oldukları bir yalnızlık içinde görmeli.

Sinirlerimizin her teli başka türlü bir sarhoşluğun havasını çalarak Madam Fedrona'nın modern rezalethanesinden çıktık. Nereye gidecektik? Enişte Ömer Ağa'nın Ihlamur'daki evine. Ama oraya nereden gidilir? Biz pusulayı şaşırmıştık. Biz bütün insan kardeşlerimiz gibi dik yürüyemiyorduk. Yeni ayak çocukların acemi adımlarını andırır sarsak bir yürüyüşle hızlıca biraz gittikten sonra tutunacak bir yer arıyorduk.

Kol kola girdik. Benim sağa sarkışım, onun sola yalpası fazla olduğundan böylece dengeyi biraz düzeltebiliyorduk. Beyoğlu caddesindeki tramvay çanlarının, otomobil borularının temposuyla, yanımızdan geçenlerin zararına bir çeşit fokstrot oynuyor gibiydik.

Oldukça şiddetli bir kalça çarpışmasıyla yan taraftaki dükkânlardan birinin camekânına yapıştırdığımız sakallının biri, yanındaki gence dedi ki :

— Beyler pek meraklı dans amatörü olmalılar. Bu haftaki derslerine sokakta çalışarak gidiyorlar.

Arkadaşı cevap verdi :

— Yasak rakıların sertliği içenleri böyle yapıyor. Dans salonlarındakiler bunlardan ayık değiller ya...

Hacdan gelmiş akrabamız gibi hararetle kucaklaştığımız

iki kişiden biri :

— Haniya «gizlenmesi mümkün olmayan şekilde» sokakta sarhoş bulunmak yasaktı. Bunları polis görmüyor mu?

Öteki :

— Polis bunlardan hangi birini görsün? Bütün öteki görevlerini bırakıp sarhoşlarla mı uğraşsınlar? Bunlar nizama karşı gelir, ağzını bozar, silah çeker, kusar, daha bilmem ne yapar. Bu baş belâlarını toplayıp da nereye depo etmeli? İçki yasağını ilân edenler bu işe ayrılacak yeni bir polis teşkilâtı yapmalıydılar.

Çevrenin böyle ekşi eleştirmeleri, alayları arasında gidiyor, bazı da bu sokak sözlerine edepten büsbütün sıyrılmış eğri pala gibi keskin bir cevap yapıştırıyorduk.

Kalender Nuri, caddenin bir köşesinde duvara arka davlumbazıyle rampa etti. Ben de onu önden payandaladım.

Arkadaşım taşkın bir neşeyle :

— Arkadan iskeleye çıma vermedim. Sana güveniyorum. Sen Şehremaneti bütçesi gibi dengeni kaybedersen ikimiz birden sokağa uzanırız. Üzerimizden otomobiller geçer. halka bedava bir sinema faciası seyrettirmiş oluruz.

— Sen bana sıkı sarıl. Birbirimize destek olalım. Allah bizi korur.

— Sen sokağa düşmedikçe benim arka tarafımdaki kâğir binayı yıkıp öte tarafa devrilmeme imkân yok, meğer ki dehşetli bir zelzele ola. Böyle bir tehlike olup olmadığını telefonla rasathaneden soralım. Orada da alât edevat hak getire imiş. Birçok meteoroloji haberlerini Fatin babamız vücudunun bazı uzuvlarını yoklayarak haber veriyormuş. Malum ya, lodosu, poyrazı biz de tabiî barometrelerimizden anlamaz mıyız? Fakat velinimet, işte yine söylüyorum. Rezillik ne tatlı şey... Kendi halinde giden bir adamın kimse ne yüzüne bakar, ne bir tek lakırdı söyler. Kendilerine baktırmak, söz attırtmak için oynak kadınlar suratlarını boyarlar, kuyruk sallayarak yürürler. Ah, şamdanına mum diktiğim Şadan'ım, rezilliğe doyamadım. alabildiğine kepazelenmek istiyorum.

— Ulan caddenin Rumeli kıyısından Anadolu kıyısına volta vurarak gidiyoruz. Kâh cıvadradan, kâh kıçtan, kâh bodoslamadan rastgeldiğimize çatıyoruz. Buna adlan sanlan rezillenmek demezler mi? Bu kepazelik yetişmiyor mu? İşte, görmüyor mu-

sun, âlem bize hayran. Bir piyade kayığına bir çift fil koşup da sokaktan geçirseler işte halk ancak bu kadar bakışır. Alaylarda arabasına kurulup geçen Sultan Hamit'e de ahali böyle meftun olmaz mıydı? Ulan bu saltanat, bu şeref nene yetmiyor?

— Bu yetmez. İstiyorum ki «komik-i şehirler»e olduğu gibi halk bize de hararetle el çırpsın.

— Ulan onlar kadar güldürebilir misin?

— Daha fazla... Hepimiz sanatı edep evinde öğrenmedik mi? Şamdan'ım bilir misin? Halk bu sanatkârlara ne zaman en ziyade güler?

— Ne zaman?

— Burunsuz. cilâlı kafasını açtığı zaman...

— Ama ne tuhaftır.

— Evet, evet tuhaflıkta ördeğin nesnesi onun yanında hiç kalır. Güldürmek için ben de kafamı açacağım.

— Haydi budala... Senin başında saç var. Kimse gülmez ki...

— Güldürmek için mutlaka cilâlı olmak şartsa ben de saçsız başımı saçlısına vekil ederim.

— Çüşşş eşek... O senin dediğin Madam Fedrona'nın banyosunda olur, sokakta asla...

— Niçin böyle şiddetle olmaz diyorsun?

— Cezası büyüktür de onun için...

— Ne yaparlar?

— İnsanı hapishaneye gönderirler.

— Hayır. Tımarhaneye.

— İhtimal.

— Belki de hiç birine göndermezler.

— Niçin?

— Bizde kanunlar yeni kurulmakta olduğundan bu iş için bir açık madde bulunamayacağı için, her daire ne muamele yapılacağını ötekinden soracağı için vakit geçer ve yine çünkü buna benzer olarak emsal tutulacak bir olay geçmemiş olduğu için...

— Haydi aptal sen de... İngilizlerin İskoçya alayı iki sene sokaklarımızda donsuz gezdi de ne lâzım geldi? Rüzgârlı havalarda bu alay geçit resmi yaparken halk az manzaralar mı seyretti. Birahanelerde, meyhanelerde, kırlarda az teşhir olayları mı oldu? Sarhoş İngiliz eri taşıyan Erenköy arabacılarına sor

da bak, sana anlatsınlar. O yıllarda bu koca yiğitler daha çok neden para kazandılar? Her zaman okkanın altına Türk gidecek değil ya... Bazı da talih, yenileni böyle üste çıkartarak başka bir yüzden güldürür. İngiliz erleri her hafta aldıkları avuç dolusu paraları keyiflerini getirenlere dağıtmakta pek cömerttiler. Büyük Britanyalıların Doğu'ya saçtıkları övünecek şeyleri arasında bu da ayrıca paylarına düşen bir şereftir.

Benim burada oldukça düzgün aktardığım bu konuşmayı biz, yayık, kesik bir meyhane ağzı ve pek açık saçık sözlerle yürütüyorduk. Böyle kepazelenerek Tünel'in önüne kadar gelmişiz. Yolumuzdaki pek çok kimseleri, hatta bazı fazlaca taşkınlıklarla rahatsız ettik. Halkta çile dolduran birer derviş sabrı gördük. Herkeste gölgesinden ürken bir çekingenlik vardı. Şerrimize lânetler eden birer yüz ekşiliğiyle yanımızdan açılıyorlardı. Birçok terbiyesizlere cüret veren ahalinin bu sabırlı felsefesi olsa gerek. Terbiyesiz olmaya kimse cesaret edemiyor gibiydi. Kalender Nuri yanık perdeden içini çekerek :

— Arkadaş, gönlümü kandıracak kadar tamam çalımında kimseye çatamadık.

— Dalga gibi üzerine devrilmediğimiz adam mı kaldı?

— Adam sen de... Öyle hafif rampadan ne olur? Bir salapurya'ya aşan kuvvetli bir motor gibi adamakıllı bindirmeliyim. Ah, bir hoşur karıya rastgelsem... Geh bili bili bili... geh bili bili... kısmetime şöyle bıngıl bıngıl bir yosma çıksa... ver çıma, dola babanın başına... boşunu al piposu piposuna rampa... Sokak ortası olsun, neresi olursa olsun, fesini eğ, bağdaş kur, kahveyle cıgaranı tellendir.

Birkaç adım daha yürüdükten sonra bizim Kalender kulağımın dibinde şöyle bir haykırış haykırdı :

— Tezveren Dede'ye bir okka rakı adamadan işte muradım oldu. Yahu ben tekin değilim diye sana her zaman söylerim de inanmazsın. Ben karışık, hatta Ermeni kibarları işinden daha karmakarışık bir adamım. (Parmağıyle hayli ileriyi göstererek) Görüyor musun? Şurada... ta şurada iki kadınla bir kız çocuğu gidiyor, ben yüzünü görmeden arkasından bir bakışla kadının yaşını anlarım. Hatta ve hatta gözleri mavi mi, kara mı onu bile keşfederim. Buna manevî bir kuvvet de, sihirbazlık de, hokkabazlık de, ne dersen de... işte. Böyle keskin bir adamım. O kadınlardan biri kocamış, öteki fıstık gibi taptaze... Haydi

bas, peşlerini bırakmayalım.

Biz yan yana koşulu bir çift saralı araba beygiri gibi tırısa kalktık. Tünel'e doğru inen kadınlara yaklaştık.

Nuri :

— Bu muhterem valide ile hoşur kerime ve sevimli torun, evet, her üçü de Değirmenciyan'ın milletinden...

— Yüzlerini görmeden nasıl anladın?

Kalender Nuri, bana, iki iri ve dik duran değirmen taşı gibi birbirini yalayarak çevre çevreye dönen genç kadının gerisini göstererek :

— İşte değirmen, bak ne hoş dönüyor. Daha ne ispat istersin?

Gerçekten her adım attıkça tombul kadının açık krem ipekli ince elbisesinin içini belli eden darlığı içinde, kalçaların biri inip öteki bindikçe vücudun pembe yumuşaklığı elle dokunur gibi apaçık hissolunuyordu.

Kadınlar sol taraf yaya kaldırımı üzerinden kıvrılarak Tünel'e doğru ağır, fakat biraz hoppala adımlarla iki yana hafifçe göbek atar gibi inerlerken genç madamın değirmeni yumuşak bir yuvarlaklıkla çalkana çalkana dönüyordu. Bu bir çift etten yuvarlağın iki iri dalga gibi birbirine çarparak kabarıp inmesi fırtınalı bir denizde gidiyormuşuz gibi başımızı döndürdü.

Nuri :

— Gördün mü rampa edecek iskeleyi?

İçimizde bir türlü yatışmayan bir vahşilik duygusu kabarıyordu. Etrafımızdan geçen insanları ısırmak, çirkinleri yumruklamak, güzelleri mıncıklamak, camekânları kırmak, satıcıların küfelerini, tablalarını devirmek, kısacası kudurmuş iki kurt gibi her tarafa saldırmak istiyorduk.

Kadınlar, kirli bir ahır kapısına benzeyen Tünel damından içeriye girdiler. Biz de kuyruk gibi arkalarından aktık. Geriden, önden kalabalık bastırdı. Kocakarı bilet almak için gişeye yaklaşmaya uğraşırken genç kadınla küçük kız turnikeye doğru kalabalığın içinde sıkışıyorlardı. Kocakarı biletleri aldı. Ötekilere işaret etti. İşte bu ara Nuri, iki dirseğiyle halkı ite kaka yararak, bir tezgâh mekiği gibi o sıkı insan birikintisinin içinden kaydı. Tastamam turnikede madamın değirmenine rampaladı. O biçimde ki o demir dolabın ancak bir kişi sığacak

aralığına; bir tasımına getirerek genç kadınla birlikte sığıştı. Hokkabazın kutuları gibi birbirinin içine girmedikçe iki vücudun birden o, dar mengenenin arasına sığmalarına imkân yoktu. Ve galiba da öyle oldu. Ufak bir gıcırtıyla turnike durdu, işlemiyordu.

Saf kontrolör, bir biletle iki kişinin geçmeye uğraşması gibi adî bir hile sanarak bağırmaya başladı:

— Efendim ayıptır, bir biletle turnikeden çift mi geçeceksiniz?

Oh, zavallı adam hiç anlayamamıştı. Gerçekten işte bir ayıplık vardı, hem de onun sandığından büyüktü, ama başka türlüydü.

Turnikenin bu kısa duruşuyla madamın da vücudundaki kan dolaşması birlikte durmuş olmalı ki zavallının kaba vücudu bu cendere içinde sıkılırken ağzından kalından inceye doğru:

— Ah, aman ölorum! narası boşandı.

Bu acı feryat karşısında halkın merakı uyandı. «Ne olmuş? Ne oluyor?» soruları ağızdan ağıza dolaşırken hemen çeşitli garip fikirler meydan aldı:

Kimi: — Madamın çantasını yankesiciler çarpmış...

Kimi: — Madam gebe imiş. Sıkışınca çocuk tabii deliğinden vakitsiz dışarı fırlamış.

Kimi: — Sarası tutmuş! gibi işte böyle hakikatten birkaç kilometre uzak söylentiler dönüyordu.

Böyle olaylarda ve kendine ait çok önemli ve ciddi işlerde halk her vakit çok meraklıdır, ama hayale hakikat diye sarılır, her zaman aldanır. Burnunun ucunda ne hayati ve idarî dalavereler döner de o, Kafdağı'mn arkasında geçmiş kadar akla gelmez masallarla oyalanır.

Ucu tıkanmış bir oluk gibi yürüyüş durup da halk arkadan birbiri üzerine yaslandıkça sıkışmaktan turnike işledi.

Duruş anında madam gırtlağının olanca gücüyle yalnız bir kere haykırmıştı. Bağırtının arkasından gelen sessizliği, kimi doğumun olduğuna, kimi zavallının bayılmış olduğuna yordu.

Turnikeden öteye geçtikleri vakit kocakarı, suratı ateşî al kesilmiş kızının yanına koşarak:

— Egzabert, yavrum ne oldun? Ödüm koptu, koptu, bitekrar yine düğümlendi. Bir sakatlığa uğradın? Vücudundan et

kopardılar? Ne etüler?

— Ah, maman ayıptır. diyemem.

— Ah, güpegündüz böyle kalabalığın ortalık yerinde hiç bir ayıp iş olabilir?

— Oldu validem, oldu.

— Ne ki olduysa söyle bana.

— Kulağını bana ver.

Kocakarının kulağı kızının ağzına yanaştıktan sonra:

— Ah anneciğim, dibime parmak koydular, yoksam çivi mıhladılar? İşte öyle kıyak bir şey oldu. dayanamadım, bağırdım.

— Hangi kepazedir bu işi eden? Göstert bana, polise vereyim. Ona haddini bildirteyim.

— Yok maman, dava istemem. Polis gelecek, şahit isteyecek. Çivi kaç santim girmiştir deyi doktor çağıracaklar... İrezillik büyüyecek... Çünküm hâlâm oramdan acı geçmedi, sanırsın ki çivi daha ondadır.

★

Kalender, büyük bir ibadet işlemiş zahit kadar neşeli ve yaptığından sevinçliydi.

Yanına yaklaşarak:

— Ulan ne halt ettin?

— Sorma Şadan... çok az yapılır bir azizlik. Ama karı arkasına giren şeyin ne olduğunu anlayamadı. O ne parmaktı, ne çivi. Uzun cıgara ağızlığımı yallah ettim içeriye. Hâlâ hartuç kovanın içinde duruyor. Zavallı tünelde kıç üstü oturduğu vakit anlayacak. Kehlibar taklidi ağızlığıma kıydım ama çok eğlendim, çok...

— Vay cenabet herif be... Elbisenin üzerinden nasıl mıhladın?

— Elbise mi? Adam sen de, sinek konmasın diye çıplak bir resmi örten tüller gibi iki incecik perdeden başka bir şey değil. Alt tarafı cascavlak. Turnikenin durduğu sırada perdeyi sıyırdım, hartucu sürdüm. Bakalım hararetle ne vakit patlayacak? Sokaklarda donsuz gezen karıları hep bu cezaya çarpmalı ki akıllansınlar. Talihli ağızlığım sıcacık kılıfını şimdi buldu.

— Madam kılıfından çıkarıp da ağızlığını verse kullanır mısın?

— Hay hay... mis gibi kullanırım. Ağızlık eskiden kehlibardı, şimdi amberleşti.

— Tımarhanecinin gözü kör olsun.

— Niçin be haymana?

— Seni de, beni de dışarıda bıraktığı için.

Tünel deliğinin ağzında aşağıdan gelecek arabaları bekliyorduk. Hartuçlu madam hâlâ alı al moru mor ve ince bir ter içinde ağrısı tutmuş gibi küçük, sinirli adımlarla sağa sola geziniyordu. Belki de çocuk doğuracak gibi bir acı içindeydi. Belki de ağızlığı arabada doğuracaktı.

Kocakarının bir trajedi cadısı gibi suratı buruştu, ekşidi, kaşları gazapla çatıldı. Hemen hemen üstümüze atılacak intikam arayan kızgın bir kedi hırçınlığıyle bize bakarak kızına Ermenice bir şeyler söylüyordu.

Karanlık kemerin altındaki rayların ortalarından iki siyah yılan gibi aşağı ve yukarı hafif bir hırıltıyla akan katranlı kayışları seyrederken ta dipten bir nokta kadar beliren yeraltı treni yaklaştıkça büyüyerek nihayet önümüze rampa etti. İçindekiler bir karınca yuvası gibi dışarıya döküldü. Biz kadınların peşlerini bırakmıyorduk. Zıvanalı madam bir ikinci tehlike geçirmemek için anasını arkasına, çocuğu önüne aldı. Bu iki siperin arasında yürüyordu.

Onlarla aynı kompartımana girdik. Tamam karşılarına oturduk. Kocakarı yerleşti. Küçük kızı bir yanına oturttu. Öbürünü öbür yanına çağırdı. Fakat ağızlıklısı kıçını bankeye dokundurur dokundurmaz çivi batmış gibi yine hemen yerinden fırladı. Mosmor eğildi, anasının kulağına bir şeyler fısladı. Galiba çektiği acıdan söz etti.

Ağızlık hâlâ içeride miydi, değil miydi? Yoklanılır bir yer olmadığından bu merakımızı gideremedik.

Tünelden çıktık. Genç kadın, ikide birde kaba etine bir şey saplanır, yahut ayağı burkulur gibi anî sarsıntılarla yürüyordu, biraz sonra onları kaybettik.

Ağızlık kendi kendine doğan bir çocuk gibi dünyaya geldi mi? Yoksa bir ameliyata mı lüzum görüldü? Allah günahımızı affetsin, işin bu yanını anlayamadık. Ama bu ağızlığı bir daha elimize geçirseydik, onu bir yafta ile müzeye gönderecektik.

10

Karaköy'ün yedi ağızlı bir ejderhaya benzeyen ve mahşer gibi her yanından insan kaynayan meydancığından gidiyorduk.

Nuri :

— İçim yanıyor... Pek yanıyor.

— Madamın bedduasına mı uğradın?

— Neye uğradığımı bilmiyorum. Biraz serinlemek isterim.

— Nerede?

— Recep'in dükkânında. Bir düzine kadar dondurma yemek niyetindeyim.

— Para tutar mısın?

— Ben onu tutamam. Ama o beni sara gibi tuttuğu için gelir gelmez hemen üzerimden defederim.

— Bir düzine dondurma... Benim yiyeceğimi de hesap edersen hepsi ne tutar biliyor musun?

— Ne tutarsa tutsun... Allah, paşama ömür versin. Bir liranın lafı mı olur?

— Lafı olmaz ama biz Madam Fedrona'da iyice tarandık. Sana iki dondurmaya kadar müsaade... Üst tarafı nanay... Bak daha Ihlamur'a kadar seyahat edeceğiz, tramvay parası ve saire... Umulmayan masarif de çıkabilir.

— Kendi kendine deli der durursun. İki gözümün elifi. bunlar ne akıllıca hesaplar... Haydi gel, haydi gel... Kasavet çekme. Madamı zıvanalayan adam, iktiza ederse, elbet dondurmacıya da bir kazık uydurur.

— Yok, Galata caddesinde rezalet istemem. Yüz elli kuruş için komiserin karşısına kadar çıkmak bu sarhoşluğumda bile bir düşkünlüktür.

— Dondurmacı Arnavutları, yahut oradaki birkaç sersem müşteriyi yere vuracak kadar, haddim olmayarak, bende zekâ yoksa şimdi kendimi şuradaki rıhtımdan denize atarım vallahi.

— Yok, böyle karmakarışık pazarlığa girişemem.

— Bunun karmakarışıklığı filan yok. Sen dükkâna benimle beraber girme, ayrı otur. Beni hiç tanımaz gibi görün. Sen kendi parana göre ye, hesabını gör. Uzaktan beni seyret... Bak ne yapacağım...

Nuri'nin ne katakulli çevireceğini merak ederek bu teklifi

kabul ettim. Aralıktan içeriye girdik. Bizim Kalender, mahallebici dükkânının dışındaki üzerlerine halı serili kanapelerden birine ve Borsa Hanı simsarlarından kalın enseli, küçük burunlu, buldok suratlı birkaç Yahudinin arasına sıkıştı. Ben de biraz öteye oturdum.

Onun, hepsi birden söz söyleyen bu gürültücü insanların arasına yerleşmekteki maksadını anlayamadım. Ne olacağına dikkatle bakıyordum. Yahudiler önlerindeki kırmızı - beyaz dondurmalardan aldıkları birer kaşığın içindekini en azdan on kelimeye katık ederek yüz ve el jestleriyle havramsı bir muhabbet ediyorlardı. Kalender de bir karışık dondurma ısmarladı ve birkaç kaşık iştahlı iştahlı atıştırdıktan sonra Yahudilerin suratlarına ve dondurmaların üzerine sert sert sulu sepken birbiri ardınca üç defa aksırdı. Herifler bu anî salya yağmurunun altında elektriklenmiş gibi bütün vücutlarıyla titrediler. Yüzlerinde pek kekremsi iğrenme buruşuklukları gezindi. Yahudilerin arasında asıl büyük havra şimdi koptu. Türkçe, Yahudice bağrışıyorlardı :

— Efendi, hiç terbiye yok mu sende? Ne vakit aksıracaksın, ağzında mendil koymalısın.

— Bu bayır turpu nereden oturdu yanımıza? Tükrüğü ta boğazımdan içeri gitti.

— Antoriki mantura sinyor türko.

Kalender hiç istifini bozmadı. Yahudilerin yaygaraları arasında bir terslik oluşturan bir soğukkanlılıkla :

— Affedersiniz. Pek şiddetli nezle olmuşum da kendimi tutamadım.

Borsacılar şimdi daha büyük birer telâşla :

— Özrü kabahatinden büyük. Nezle olmuş. Şuna bak uğursuz oğlu...

Yahudiler mendillerine silinerek :

— Hepimizi aşıladı.

— Nezleli olan hiç soğuk dondurma yer mi?

Nuri :

— Yahudi, manasız laftan hoşlanmam. Dondurmanın sıcağı olur mu ki soğuk dondurma diyorsun?

Yahudi :

— Dondurma yeme. sıcak çay iç.

— Keyfimin kâhyası mısın?

Yahudi :

— Zifün pekinden ye, bana ne!

İkinci Yahudi :

— Bütün tükrüklerini suratlarımıza sıvadı.

Üçüncüsü :

— Bu hışır oğlunun salyasında yalnız nezle olsa razı olalım. Kim bilir ağzının içinde daha ne çeşit mikroplar taşıyordu?

Nuri :

— Zaten bende eskimiş frengi vardı. Şimdi de hemen kerhaneden çıktım. Bu birkaç türlü illeti çapkınlıkla kazandım. Egzama, liken, lantifo, purpura... Hep bunlar da babamdan kalmadır.

Birinci Yahudi :

— Allah seksen defa belânı versin.

Nuri :

— Kanlı basur, bronşit kronik, trahom... Bunlar da başka...

İkinci Yahudi :

— Allah yüz bin defa belânı versin. Bunlar sende olmasa da içimize merak koydun. Haydi eczaneye gidelim, dezenfekte olalım. Çabuk, haydi arkadaşlar.

Yahudiler hep birden içeriye seslenerek :

— Dondurmacı buraya gel. Al paraları. Kaldır şu tabakları... Birer kaşık yemeden veriyoruz.

Dondurmacı, Yahudilerden hep ayrı ayrı para toplar. Üst tarafını getirmek için içeri gider, gelir. Bu alışverişten bir şey anlayamayarak gözlerini meraklı meraklı müşterilerin yüzlerinde gezdirir. En çok da inceden inceye Kalender'i süzer.

Birinci Yahudi :

— Kaldır tabakları... Şu efendi hepsinin içine tukurdu.

Nuri :

— Şirret Yahudiler, insana neye iftira atıyorsunuz? Tükürdüm mü? Aksırdım.

İkinci Yahudi :

— Ha tukurdu ha aksırdı, başka türlü şey mi bu?

Kalender Nuri hiddetle kabardı. «Hak tu!» diye şarkadak yere tükürdükten sonra gürültülü bir de «Hapşu!» ile tekrar Yahudinin suratına aksırarak :

— Ulan mübalâğacı aksi Yahudi. Söyle bakalım. bu ikisi

birbirine benziyor mu? Bunun birincisine tükürmek, ikincisine de aksırmak derler.

Yahudi, Kalender'in birdenbire dönen gözlerinden korkarak mendiline yüzünü sile sile :

— Teşekkür ederim efendim. Bilmiyordum, öğrendim. Fakat bu dersi bir daha almak istemem. Artık sana sormayacağım ki kusmak, sıçmak nasıl olur? Çünkü hepsini şimdi burada yapacaksın.

Arnavut :

— Birer dondurma daha getireyim.

İkinci Yahudi :

— İstemeyiz. Yiyemeyiz. Artık yüreklerimiz bir defa döndü.

Yahudiler giderken Arnavut, içleri henüz vişneli, kaymaklı dondurma dolu kapları toplarken Nuri :

— Arkadaş, bırak, bırak onları ben yiyeceğim. Kendi tükrüğümden iğrenecek değilim ya...

Üçüncü Yahudi :

— Vay köpoğlunun köpoğlusu... Bu adam kurnazlık yaptı. Dört Yahudi birden aldanır mı? İşte aldattı.

Dördüncü Yahudi :

— Bırakınız yesin, afiyet olsun.

İkinci Yahudi

— Göğsünde bronşit kronik var diyor. Dört tabak dondurma, bir de kendi ısmarlamış beş... Hepsini yesin de gebersin.

Birinci Yahudi :

— Amin, amin. Biz de ona böyle bir iyilik yapmış olalım.

Nuri :

— Eksik olmayınız vatandaşlar. Beni İsrail kardeşler, bilirim, Türkleri çok seversiniz. Duanıza teşekkürler ederim. Mütareke zamanında bizi aşağılamakta Rumlardan, Ermenilerden aşağı kalmadınız. Dragonlu bayrağınızı açarak izci alayları çıkardınız. Sokak sokak dolaştırdınız. Nutuklar verdiniz. Gazetelerinizde bize karşı yazılar yazdınız. Türkün cifesinden pay almaya kalktınız. Ermeniler, Türkiye'nin doğusunda boydan boya hayali bir Ermenistan kurarken, Yunan vahşi ordularıyle onun ciğergâhını çiğnerken siz de Kudüs'ü başkent yaparak Filistin'de bir Yahudi hükümeti doğurmak istediniz. İspanya'da saraylar yaptınız durdunuz. Bakınız hep enseleriniz birer kurt boynuna benziyor. Hastalıktan. ölümden ödünüz kopuyor.

Asalak yaşadığınız bir memlekette ev sahibinden daha tok, daha gönençlisiniz. Açlıktan ölen, intiharı düşünen Türktür. Zevkinize bakınız. Ama bu iş böyle gitmeyecek. Bugün ellerinizdeki bütün dalavere kaynaklarını kurutacağız. Sahibi malının başına geçecek. Siz onun uşaklığını edeceksiniz. Gerçek yerinize ineceksiniz. Bana ikram ettiğiniz, daha doğrusu kendi kendime ikram ettiğim dört dondurmayı çok görmeyiniz.

Birinci Yahudi :

— Afiyet olsun efendim, afiyet olsun. Biz şaka söyledik. İstersen dört dondurma daha ısmarlayalım.

Nuri :

— Beni bronşit kronikten çabuk gebertmek için mi?

İkinci Yahudi :

— Estağfurullah efendim, çok yaşa.

Nuri :

— Hay gidi kurnaz Mişon paşa.

Üçüncü Yahudi :

— Haydi gidelim... Bu adamın ağzı çok kalabalık. Bir belâ çıkarmayalum.

11

Galata caddesinde, yedi - sekiz kişi Beşiktaş tramvayının arkasından, ağızları açık av köpekleri hızıyla koşuyoruz. İlk durak yerine yakın araba yavaşlar yavaşlamaz ciğere atılan aç kediler gibi, hangimiz en önce demir tutamağı yakalayabilirsek arkadakinin burnuna bir - iki topuk attıktan sonra içeriye sığrayacağız.

Tıpkı böyle yaptık. Fakat içeriye atlamak ne mümkün. Saza dizilmiş uskumru balığı zavallılığı ile tramvayın arkasında bir hevenk olduk. Birkaç dakika da böyle her türlü kaza ve belâya meydan okuyarak sürüklendik. Kuvvetleri kesilenler olmuş dut gibi, caddeye döküle döküle ilerliyorduk.

Bu hale, en idmanlı cambazlar beş dakikadan fazla dayanamazlardı. Gerçi ayaklarımız yerden kesilmişti ama bu biniş işkencesine karşı yayan gidiş pek büyük bir nimetti. Arabaya girmek mümkün değil, demiri bırakmak intihara istekli olmayanlar için o da olacak şey değildi. Çünkü bırakır bırakmaz gözlemeci hamuru gibi yüzüstü şırrak, demiryoluna uzanacak-

sınız. Kemikleriniz bu düşüşe karşı koyacak kadar kuvvetli olsa bile üzerinizden bir otomobil, birkaç araba, motosiklet geçmeyeceği ne malum?!.

Bu kadar büyük tehlike ne fırtınalı denizde, ne uçakta, ne balonda vardır. Halecanlar içinde nefes nefese durak yerine geldik. Araba durdu. Oraya toplanmış büyük bir kalabalık tramvaya dışarıdan saldırdı. Çıkmak isteyenler içeriden dışarıya saldırdılar.

Şairin «Birbirine girdiler dolaplarla ablar» resmi, gözler önünde tamamıyle canlandı. Yankesicilerin çalışmalarına çok elverişli göğüs göğüse bir güreşten sonra birbirine çarparak şahlanan iki korkunç dalga gibi birbirimizin altından geçerek üstünden aşarak bir takımımız sokağa döküldü, bir kısmımız içeri devrildi. Hiç bir ünlü kale bu kadar zorluk ve tehlike ile fetholunmamıştır.

Muzaffer olduk. Ama hepimiz de köpeklemiştik. Ayağımızla on kilometre yol yürüyeydik bu kadar yorulmayacaktık. Gözlerimizi budaktan sakınmayarak hep bu saldırışlar, pehlivanlıklar, halecanlar ne içindi? Arabada ilişecek bir kıçlık yer bulmak için değil mi? Ne yazık!.. İçerisi balık istifi... Birtakım gözü açık adamlar sabahleyin araba garajdan çıkmazdan önce mi içine dolmuşlar? Oturanlar, ayakta kalanlara hiç acımazlar. Hemen gururlu birer somurtkanlık almışlardı.

Nuri kulağıma :

— Akıl akıldan üstündür arşa çıkıncaya kadar. Sen dur, ben şimdi ikimize de yer açtırırım, dedi.

Arabanın sahanlığından dışarıya uzanarak kahkahalı gür bir sesle :

— Ulaaan... ulaaan... ulaan hiç görülmemiş şey. Kadın hamala bakınız. Arkasına iki erkek yüklenmiş götürüyor. Kadın genç, gürbüz, hem de güzel... Tramvaya binmemiş olaydım, ben de bu haspaya yüklenirdim.

Bu sözlerin bazıları elektrik hızıyla tramvayın içinde ağızlarda dolaştı. Sırtında iki erkekle giden hamal kadını görmek için oturanlar şimdi hep yerlerinden oynadılar. Kimi pencerelere abandı, kimi sahanlıklara uzandı.

İki kişilik yer açılır açılmaz Kalender hemen oturdu, beni

de yanma çekti. Arkadaşımın ortaya salıverdiği bu yalan fişeği hemen cisim ve ruh buldu. Hamal kadını gördüklerini söyleyenlerin iddialarını duydukça şaşkınlıktan kendimizi alamıyorduk. Ufak tefek yapılı, çiçek bozuğu birisi :

— Gördüm, ama iyi seçemedim. Hemen sokağa sapıverdi.

Efendinin biri ciddi ciddî :

— Canım, sokak ortasında bir kadın iki erkeği arkasına nasıl bindirir?

Olanı gördüğünü iddia eden :

— Bu bir kötü niyetle değil ya efendim. Hamallık...

Efendi :

— Hamallık da olsa, kadının erkekleri birer birer taşıması icap etmez mi?

İddiacı :

— Efendim kadını gördüm, ama arz ettiğim gibi çabucak sokağa saptı. Arkasından sarkan ayaklar dört müydü, iki miydi, yalan söylemeyeyim, doğrusu pek fark edemedim.

Gözlüklü, köse sakallı bir efendi :

— Allah Allah, Istanbul'dan bet bereket kalktıktan, edep ve hayâ hafifledikten sonra şimdi akıl ve mantık da yavaş yavaş göğe çekiliyor. Bu kadar tramvaylar, arabalar, otomobiller varken iki kişinin birden bir hamalın, hem de kadın hamalın sırtına yüklenmelerindeki garabete ne dersiniz? Aciz aklım bundaki hikmeti kavrayamadı doğrusu...

Yanındakileri durmadan bol bir sigara dumanına boğan zayıf, yaşlı adam :

— Bu saydıklarınız sağlam adamlara göredir. Kadın hamala yüklenenlerin hem kötürüm, hem fakir olmaları ihtimali vardır.

Bu yanda konuşma ucu bucağı gelmez garip ihtimallerle çatallaşır, öbür yanda kadın hamalı görenler görmeyenleri kandırmaya uğraşırken karşımıza bir orta yaşlı, öteki genç ve bıçkın yapılı iki kişi dikildi :

Genç :

— Bu kadın hamal meselesinden en çok yararlanan siz olmuşsunuz.

Nuri :

— Neden?

— Biz bu tuhaf şeyi görmeye kalkar kalkmaz siz hemen

yerimize oturmuşsunuz.

Nuri, bilmezlikten gelerek :

— Hangi tuhaf şey birader?

— Canım şu kadın hamal olayı.

— Bunda zannettiğiniz kadar bir tuhaflık yok. Kadın, hamallık işini aldıktan sonra ona Eminönü dolmuşları gibi tahammülünden fazla yüklenirler. Buna niçin bu kadar şaşmalı?

— Efendiler, ben size bir hamal kadının kaç kişi taşıyabileceğini sormuyorum. Yerimize oturmuşsunuz. oradan kalkınız diyorum.

— Hangi yerinize?

— Şimdi oturduğunuz şu yer bizimdir. Yerimizi bize veriniz.

— Bu sözünüz hamal kadın meselesinden daha tuhaf. Tramvaylarda, vapurlarda kimseye senetle, tapuyla yer verilmez. Müşterilerden herhangi birisi nereye oturursa yer onun olur.

— Peki ama biraz önce burada biz oturuyorduk.

— Sizden biraz önce de burada başkaları oturuyorlardı. Onlardan biraz önce de daha başkaları... Sizden sonra da biz oturduk. Bizden sonra da daha başkaları oturacaklar. Bilet adı verilen üç-dört kuruşluk bir kira senediyle içine binilip her on beş, yirmi dakikada bir oturanı değişen bu arabalardaki oturma hakkında daha fazla bilgi edinmeye. bir şehirli olmanızdan dolayı muhtaç değilsiniz zannederim.

Orta yaşlı :

— Hey evlât, sen hangi mekteb-i guguktan çıktın? Şıp diye bizim yerimizi zaptetmek için saçıp döktüğün bu cevherleri yeter mi sanıyorsun?

Nuri

— Bu söylediklerim sosyolojinin alfabesidir. Benim hangi mekteb-i guguktan çıktığımı soruyorsunuz. Benim sözlerimde yine şöyle böyle bir okumuşluk yaldızı seçiliyor. ya siz, hiç mektep görmemişe benziyorsunuz.

Genç bıçkın :

— Biz de senin kadar cahil değiliz. Haddimiz olmayarak biz de mekteb-i yumruktan çıktık. Şimdi «hukuk» yerine «guguk» kullanılıyor, ama ikisi de para etmiyor. Artık şan ve şeref, üstünlük tamamıyle yumruğundur. Yumruğun karşısında hukuk guguklaşıyor. Yumruğun kalktığı yerde guguk titreyerek

kem küm ediyor. Avukatlık çürüğe çıktı, şimdi pehlivanlık geçiyor. Eğer atlet değilsen, boksa idmanın yoksa hapı yuttun gitti. (Yumruğunu havaya kaldırarak) Şimdi tependen aşağı bir «pandiküler» inerim, eğer «parat» bilmiyorsan zemberekli şapka gibi beynin avurduna geçer. Kalkınız yerimizden.

Nuri, havaya yükselen yumruğun altında bir yumruk gibi küçülmekle birlikte sarhoşluktan kalma bir cesaretle :

— Ben hukuk da bilirim, guguk da, yumruk da...

Demek üçüne de birden idmanlısın.

— Görünüyor ki sen yalnız üçün birine...

— Sakın kendini...

Bıçkın, yalı kazığına şahmerdan düşer gibi yumruğunu karşısındakinin beynine doğru bir indirir. Ama Nuri daha tetik davranarak müşteri oturan iki sıranın arasına kaçar, aynı zamanda düşmanını bacaklarından şiddetle sarsar. Bundn dolayı bu sarsıntıyla şavulunu kaybeden yumruk, ön sırada oturan şişman bir adamın bilye gibi cilâlı kafasının üstüne yıldırım şakırtısıyla iner. Hemen gözlerini kan bürüyen adam, neye uğradığını anlayamayarak ayağa fırlar, eline ilk geçen bir habersizin gırtlağına sarılır. Bu dövüş kaynağından etrafa taşan vücut vücuda, kafa kafaya karambollardan yine birçok kabahatsiz adamlar zedelenir.

Çok geçmez, bütün tramvayı bir yumruk dövüşü alır. Birçok kişi birbiriyle gırtlak gırtlağa gelir. Ama niçin? Bu, pek belli değil.

12

Nuri, bacaklar arasından arabanın sahanlığına doğru sıvıştı, ben de onun arkasından gittim. Sokağa atladık. Tramvay durak yerine bakmadan bir yerde durdu. Çünkü içinde elli altı, pendi frank patırtıları, sövmeler saymalar kıyamet kopuyordu.

Polis çağırıldı. Gürültünün niçin çıktığını kimse bilmediği halde hemen herkes en sağlam haber kaynağı kendisi olduğunu iddia ederek onu anlatıyordu.

Bu kaza ve belâ arabasından uzaklaşırken arkadaşıma dedim ki :

— Ulan Kalender, sende her zaman bir sakarlık, bir uğursuzluk, bir cenabetlik var. Nereye gitsek olmadık yerde bir pa-

tırtı çıkarırsın.

— Sakarlığı, uğursuzluğu bilmem ama bugün cenabetlik benim kadar sende de var. Benden başka da kim bilir tramvayda öyle daha kaç kişi vardı. Fakat insaf et Şadan, sen her zaman akılca bizim yarımşar okka eksik olduğumuzu söyler durursun. Şu tramvay arabasında aklı tamam kıvamında kaç kişi var? Hep şu sokaktakiler de öyle değil mi? Beyazıt meydanında adamın birine bir çelme at, çekil. Neden olduğunu bilmeden bütün Istanbul halkı iskambil kâğıdı gibi birbirinin üstüne devrilsin. Üç gün, üç gece vaveylâ kopsun. Gazetelerin birine üç satırlık bir şey yazayım. Sen Istanbul'daki kafa göz patlamalarını, düelloları, öldürmeleri seyret. Bazı milletler ne kadar medeni olmak iddiasında bulunursa bulunsunlar, insanlar her vakit divane sürüleri, hükümetler güllâbici durumundadırlar. Ben. Yenicami muvakkithanesinin damına çıkıp halka bu iş için bir konferans vermek niyetindeyim. Ne diyeceğini bilir misin? Uydurmasyon Istanbul ihtilâli için valinin bulamadığı özrü ben yakaladım. Ankara'yı eğlendirmek için Istanbul'da dehşetli bir ihtilâl filmi alınacakmış. işte o alınmış vesselâm. Buna Avrupalılar da el çırpar, Amerikalılar da...

— Yangın kulesinden bağırsan daha iyi edersin.

Her zaman kendi cinsi hakkında iyi dileklerini ilân eden insanın kalbi hiç de bu iddiasına uymuyor. Bir adam kendinde bulunmayan bir mutluluğa öteki insan kardeşlerinden kıskanıyor ve kendi felâketinin bütün dünyaya yayılmasını istiyor.

Nuri ile ben de bütün yeryüzündekilerin kendimiz gibi deli olmasıyla seviniyorduk. Ötekiler deli değillerse niçin bize uyuyorlar ve bizden çok hiddet, şiddet gösteriyorlar?

Bir gürültüye daha sebep olmamak için yolun ötesini yaya gittik. Beşiktaş'ın Dereiçi'ni boyladık. O dik yamaca tırmandık.

Ömer Ağa'nın evceğizi sarıasma yuvası gibi dik bir tepeye asılı. Yağmurdan, güneşten üzerindeki aşı boyasını atmış, kararmış, kaplamaları açılmış, saçaklarının pervazları sarkmış, ama seksen yıllık bir yapı. Bütün eski şeylerde görülen sağlamlık mucizesiyle zamanın sarsıntılarına hâlâ karşı koyuyor.

Nuri kapının tokmağını iki kere tak tak kaldırıp indirdi. İçeriden hiç bir hareket duyulmadı. Bu sessizliğe karşı vuruşu üçleştirdi. Cumbanın penceresi açıldı.

Buruşuk bir ağzın âdeta katmerlerini duyurtan titrek, kart bir ses :

— Kimdir o?

Aşağıdan Nuri

— İşte görüyorsun ya. Ne soruyorsun?

— Sen misin hayırsız oğlan?

— Benim, hayırlı teyze.

Cumbadan ayrılırken kocakarının :

— Bizim haylaz Nuri... Yanında da bir yabancı genç var, dediği işitildi.

Ziyaretimize karşı gösterilen bu düşünce pek de iyi bir karşılamayı göstermiyordu. Kalender'den sordum :

— Teyzenin yanında başka kim var?

— Hiç kimse.

— Kiminle konuşuyor?

— Kendi gölgesiyle, kediyle... farelerle. iyi saatta olsunlarla...

— Demek şuuru tamam değil?

— Allah Allah. sen de bu garip düşünceni her rastgeldiğin canlıya uydurmaya kalkışmasana... Yaşı altmış beşi atlamış kocakarıların bir tamam akıllısını bulmak kabil midir? Sanır mısın ki teyzem yalnız başına bir evde otura otura sessizliğe alışmıştır? Hayır; tersine, bu tek başına kalma onu büsbütün geveze etmiştir. Bir kimse insandan başka biriyle konuşma ermişliğine vardı mı, bundan sonra konuşacak bulmakta hiç güçlük çekmez. Karga ile dertleştiği gibi, trabzan babasıyla da pek güzel muhabbet eder. İnsan, insanla konuştuğu zaman hiç olmazsa onda bir olsun dinlemek zorunda kalır. Teyzemse, mübarek kadın, boyuna kendi söyler. İşte onun için dilsiz dinleyicilerden dillilerden daha çok hoşlanır.

— Demek ki sizin soyunuzda kaçık yalnız sen değilsin.

— Silsilenizde zatıâlinizin de bu eksikle iftihar edecek tek kişi olmadığınızı açıklamaya gerek görmem.

Evin ihtiyar kapısı uzun bir hırıltıyla açıldı. İçeriye girdik. Kocakarı tepeden tırnağa kadar kalın bir döşek çarşafı örtünmüştü.

Nuri :

— Onun şimdi böyle soğuk durduğuna bakma. Huyunu bilirim. birkaç lakırdıdan sonra çabuk ısınır.

— Yavaş söyle. İşitiyor.

— Bu yaşta kadınlar beş duygularını yarı yarıya kaybederler. Biraz bağırmadıkça teyzemin kireçleşmiş kulakları laf almaz.

— Ama teyzen ne kadar örtünme meraklısı. Çarşafın altından yalnız umacı gibi gözleri görünüyor.

— Bırak örtünsün. Daha iyidir. Bu bayat midyeyi görüp de miden bulanmaz. Kocakarıların çoğ nda kendini fasulye gibi nimetten saymak merakı vardır. Bu örtülüşüyle sanki : «İşte sözüm ona, ben de kadınım» demek istiyor.

Amenna ve saddakna. Kadın olmak için hangi organı eksik?

Hiç birisi.

— Bugüne kadar kocasını memnun etmiş ya...

— Bugün edebileceğini hiç sanmam.

Kocakarı böyle alçak sesle konuşmamızdan huylanarak :

— Öyle fıs fıs ne konuşuyorsunuz? Bu delikanlı kim?

Nuri :

— Bilemedin mi?

Kocakarı :

— Hayır.

Nuri :

— Gözlerin iyi görmüyor da onun için.

Kocakarı :

— Hoşt köpek... Gözlerim niçin görmüyormuş? Her şeyi senden iyi seçerim.

Nuri :

— Seçemiyorsun işte. Müberra Hanımefendinin oğlu Şadan Bey'i tanıyamadın.

Kocakarı biraz telâşla yüzünden çarşafı kaydırıp yine örtünerek

— A a a... o mu o? Çocukluğ na hiç benzemiyor. Değişmiş... Çok büyümüş.

— Çok büyüdü ya... tohuma kaçtı.

— Terbiyesizlik istemem. Nuri sözünü, sohbetini bilir bir adam olamadın gitti.

Çok geçmedi. kocakarıyla dost olduk. Kendisiyle yaşıtımışız gibi bize eski padişahların yönetim zamanından birçok şeyler anlattı. Yetmiş kulaç tandırnamelere daldı. Biz de kendisiy-

le beraber o olayları yaşamışız gibi her hikâyeye tanış çıktık. Başı sonu olmayan birtakım masalları can kulağıyla dinler gibi kavuk salladık durduk.

Kocakarı odadan çıktıkça ben Nuri'yi sıkıştırıyordum :

— Ulan Kalender, üç saat daha ben bu bunağı dinlersem sıkıntıdan verem olurum.

— Dur bakalım daha ne oldun? Akşama bir bunak daha gelecek. Onun tarih ve sosyoloji bilgisi teyzemin tandırnamesinden daha derindir. İhtiyarlara hoş görünmenin birinci çaresi onların ucu bucağı gelmeyen dırdırlarını dinlemek ve mantıksızlıklara, tutmazlıklara, tatsızlıklara dayanmaktır... Ama hepsi bir yana, Şadan biz buraya neye geldik?

— Bilmem. Her halde teyzenle enişteni bunaklığını dinlemek için değil...

— Maksada gelelim.

— Peki ama sen hâlâ alargada dolaşıyorsun.

— Cebinde dün geceki fırtınadan kalanlardan bana iki üç lira uçlan bakalım.

— Ulan beni buraya yolmaya mı getirdin? Ortada ne rakı var, ne meze... Seninle teyzenden başka da iştah açacak bir surat göremiyorum. Yoksa burada koltuk mu işletiyorsunuz? Yeni deyimle «randevu» hane mi?

— Uçlan... uçlan birkaç lira.

— Ne yapacaksın?

— Teyzeme verip nevale düzmek için onu pazara göndereceğim. Çünkü bu gece buradayız. Bu yoksul karı kocanın kendilerine yetişecek kadar yiyecekleri ya vardır, ya yoktur. Hem bak, senin bir solukta erittiğin üç lirayla teyzem bir deveye yükletecek ağırlıkta nevale düzer. Eli o kadar bereketlidir.

— Devenin modası çoktan geçti. Bir kamyona yükletse daha iyi eder.

Kalender'e üç papel sundum. Kocakarıyı çarşıya savdık. Ev virandı ama çok temizdi. Döşeme tahtaları yeni rendelenmiş sanılacak bir temizlikle insanın yüzüne gülüyor, basmadan oturacak minderlerin yamalı örtüleri şimdi serilmiş gibi lekesizdi.

— Nuri, şöyle böyle ama teyzen çok temiz ,bir kadına benziyor. Evin her yanına bal dök de yala.

— Bir evin bir kadını. Çoluk yok, çocuk yok. Bütün işi si-

lip süpürmek, yıkamaktan ibaret. Ama şimdi hep bunları bırak. Biz buraya teyzemin temizliğine numara vermeye gelmedik.

Nuri, beni bahçe üstünde küçük bir odaya götürdü. Limon küfü yağlı boyası parıldayan balkonlu, verandalı, kuleli bir konağı göstererek :

— Sırlarını keşfe uğraşacağımız periler sarayı işte bu...

Sahiden, bu güzel konak yüksek, gürbüz ağaçların arasından esrarlı bir hoşlukla gözleri çekiyordu. Epeyce zaman kulak verdim. Nuri'nin ev hakkında önceden atıp tuttuğu uydurma ayrıntılara karşı hiç bir gürültü duyamadım. Onun için sordum.

— Kalender baba, bu konak kapalı bir kutuya benziyor. Karşıdan böyle bakmakla ne sırlar anlayabileceğimizi kestiremiyorum.

— Sen bana deli dersin ama bu sıfata kendin benden çok lâyıksın. Gelir gelmez bu evin esrarı şıp diye anlaşılabilir mi? Her şeyde başarıyı sağlayan uzun sürekliliktir. Dur bakalım, neler olacak, neler... Sonunda bu yaldızlı kafesin kanaryasını kaçıracağız.

— Hanım bu debdebeyi ve sevgili kocasını bırakacak, senin dört odalı çürük evine kaçacak, öyle mi?

— Dünyada neler olmaz Şadan. Ben, kadınlar üzerindeki dayanılmaz efsunuma güveniyorum. Hele bir kere ben onunla karşı karşıya aşk sahnesine çıkayım, sonra görürsün. Sen bana yardım için söz vermedin mi? Sözünde dur, ben senden başka bir şey istemiyorum.

— Biraz para da istemiyor musun?

— İşte asıl sana ihtiyacım bu yüzden... Arasıra gerektikçe bana üç beş lira sunarsın, iş yürür. Seni bu işin tehlikeli taraflarına karıştırmayacağım.

— Vay... tehlike de mi var?

— Pek büyük. Kim bilir kaç kere Haşmet Bey'in kurşunlarına göğüs germek zorunda kalacağım.

— Ya herif iyi nişancıysa?

— O da talihime... Büyük âşıklar hiç tehlike, engel dinler mi?

— Nuri. sen eskiden bu kadar cesaretli değildin.

— Ben de öyle sanıyordum. Ama sevda beni yürekllendirdi. Önüme açılacak yarış meydanında cesaretimi deneyeceğim. Kendimin ne mal olduğunu anlayacağım.

13

Sahiden de kocakarı çarşıdan içi tıklım tıklım dolu koca bir zembille döndü. Eve bet bereket getirdiğim için bana iltifat arttı. Teyze hanım benden eskisi kadar ürkerek kaçmıyordu. Başından kalın çarşafı attı. ince bir gaz bezi örtündü. Kollarını sıvadı, mutfağa indi.

Akşam üstü Ömer Ağa geldi. Misafiri yadırgayan ilk tedirgin bakışların kötü etkisini savuşturduktan sonra onun da gözüne girdim.

Nuri beni şu yolda tanıttı :

— Bey, zaten yabancımız değildir. Zavallı, bir sinir illetine uğradı. Hekimler Ihlamur tepesinin havasını tavsiye ettiler. Artık siz eniştem, teyzem burada dururken onu başka bir eve gönderemem ya. Bir ay, iki ay, belki burada oturacak. Arasıra kendi konağına gidip gelecek.

Sandıkçı Ömer Ağa, saf adam, bu dolmayı takımıyla ve son derece lezzetle yuttu. Bin bir şifa hassasını sayarak evinin havasını övdü. Az vakitte bende sinirden minirden bir şey kalmayacağını söyledi.

Gündüzleri Ömer Ağa dükkânına gidiyor, teyze hanım ev işleriyle uğraşıyor. Biz elimizde uzun bir dürbünle bir gök olayını gözleyen müneccimler gibi Haşmet Bey'in konağını gözlüyorduk.

İki gün iki gece sıkı bir gözcülükte bulunduk. Kötü bir rastlama mı ne diyeceğimi bilemiyorum, ne panjurların arkasından bir gölge seçebildik, ne de balkonlarda bir vücut veya hayaletin dolaştığını görmek nasip oldu. Ancak polis hafiyelerinin dayanabilecekleri sonu belirsiz bu uzun bekleme işkencesine ben dayanamadım. Ömer Ağa'nın ucu gelmez övmelerine karşı evin küf kokan havası içinde boğulmaya başladım.

Arada bir çevreyi dolaşıp olabilecek bir fırsatı kaçırmamak için yine eve dönüyor, gözlemeye oturuyorduk. Ama hiç bir

şey göremiyorduk, hiç bir şey...

Konağın bu derin sessizliği karşısında ne diyeceğini şaşıran Nuri :

— Her zaman konağın gürültüsünden burada durulmazdı. Şimdiki bu sessizliğine ne mana vereceğimi bilemiyorum. Her vakitkininin tersine olan bu hal senin talihinden mi oluyor, benimkinden mi? Bilmem ki?..

Bir gün yine civarı döndük dolaştık. Eve dönüşümüzde kocakarıyı ikileşmiş bulduk. Teyze hanıma misafir gelmiş, tatlı tatlı görüşüyorlardı. Ellerindeki kahve fincanlarının diplerindeki tortuları çalkaya çalkaya içerek, göz süze süze sigaralarını çekerek pek koyu bir muhabbete dalmışlardı. Konuşmanın Haşmet Bey konağı olması merakımızı uyandırdı, söze kulak verdik.

Çenesi düşük misafirin bir çuval fazlalık sözlerinden seçebildiğimiz anlam şunlar oldu :

«Haşmet Bey'le karısı Revan Hanım bir haftadan beridir küçük bir seyahate çıkmışlar. Yarın döneceklerini bildiren bir telgraf: bugün kâhya efendi almış. Konak tekin değilmiş. Arasıra cinler, periler görünürmüş. Yakınlarındaki bir evliya konağı besbelli kendi türbesinden daha süslü ve rahat etmeye elverişli bulduğu için alçak gönüllülük ederek oraya taşınmış. Kadın ve erkek hizmetçiler gece konağın sarıklı, ak sakallı bu yaşayan ihtiyarla hapa hap karşı karşıya gelmişler. Fakat mübarek evliya kimseye zarar vermeden iri taneli tespihini çeke çeke savuşup gidermiş. Konağın bu manevî insanından laf açılınca Haşmet Bey çok öfkelenir, söylenenlerin hiç birine inanmaz, aldırış etmezmiş. Ve hatta gece konakta böyle cin, peri, evliyaya rastgeldiğini iddia eden hizmetçiyi hemen savarmış. Onun için hizmetçiler böyle bir gariplikle karşılaşsalar da hizmetlerinden kovulmaktan çekinerek hiç ses çıkarmazlarmış.

Komşu kadından edinebildiğimiz kadar bilgi aldıktan sonra yukarıya, odamıza çıktık. Biraz da mahalle dedikodusu gibi gözüken bu sözler çok işimize yaradı.

Sevinçten gözleri fosforlu bir hayvan gibi parlayan Nuri :

— Bu büyük fırsatı kaçırmaya gelmez; hemen bu saattan başlayarak işe girişmeliyiz.

Şaşırarak sordum :

— Hangi fırsatı? Hemen şimdi işe nasıl başlayacağız?

— Konağın bu gece boş bulunması fırsatını.

— Bu fırsattan nasıl yararlanacağız?

— Boş eve girmek suretiyle...

— Hırsızlık etmek için mi?

— Şimdilik öyle bir niyetim yok. Ama elimin altına pek kıymetli bir şey düşerse... yerinde bırakıp bırakmayacağımı bilemiyorum.

— Öyle ise konağa ne yapmak için gireceksin?

— Planım uzun. Ama birkaç cümle ile sana anlatmaya uğraşacağım.

— Dinliyorum.

— Revan Hanıma sahip olmak için ilkin onu kocasından ayırmak lâzım.

— Peki.

— Adamakıllı ayırmak için de aralarını bozmaktan işe başlamalıyız.

— Buna da peki.

— Bir kocayı karısına karşı en çok kışkırtan nedir?

— Hiyanet.

— Hah. işte ben Revan Hanıma kocasına karşı hiyanet ettireceğim.

— Ya kadın etmezse?

— Onun fikrini soracak değilim ki.

— Kendi istemediği halde bu iş nasıl olur?

— Top gibi...

— Delice bir muamma.

— Bir kocanın böyle bir kuşkuya düşmesi için mutlaka kadının sadakatsizliği lâzım değil.

— Kadına iftira mı edeceksin?

— Başka çare var mı?

— Ya Revan'ı seviyorum diyorsun?

— İşte hep bu işlere onu fazla sevdiğimden kalkışıyorum ya...

— Ah, doğrusu pek yüksek bir sevgi.

— Vakit dar. Fırsat acele. İş mühim. Boşuna geçirecek bir dakikamız yok. Hemen başlamalıyız.

Bu arada misafir gitmiş. Teyze hanım yanımıza çıktı. Kadının ağzında boşalmak isteyen bir lakırdı dolgunluğu vardı. Hemen çenesi harekete geldi :

— Aman çocuklar. neler de neler?

Nuri :

- Ne var teyze?

Teyze :

— Bu bey yabancı değil ya?

Nuri :

— Olmadığını anlattık ya...

— Yanında her şeyi söyleyebilirim değil mi?

— Hay hay.

— Misafir hanım sıkıldı, yanınızda hepsini anlatamadı. Meğerse tekin olmayan yalnız konak değilmiş. Revan Hanım da karışıkmış. Tevekkeli değil, insan kızı o kadar güzel olmaz, meğerse Haşmet Bey'in karısı peri kızıymış... Hangi erkek yüzünü görse mutlaka vurulurmuş. O ne eda, o ne alım, o ne çalım, kiraz dudak... Rabbim sizi tesirinden saklasın... Sevdasına tutulan iflâh olmazmış. Haşmet Bey de onu sevmiş, volkanlar gibi yanmış. yanmış da öyle almış. Şimdi tiril tiril üstüne titriyormuş.

— Revan Hanımın ötekilerle karışık olduğunu neden anlamışlar?

— Haşmet Bey'in konakta bulunmadığı gecelerde onun bir hayaletle konuştuğunu, kol kola gezindiğini hizmetçiler görmüşler.

Teyze Hanım sözü ağdalandırarak çeke çekiştire olabileceğinden pek fazla uzattı. Ama Nuri'ye, Revan Hanım'a ait her uzun kıpkısa geliyordu.

Nihayet kadın çekildi. Kalender, büyük bir role hazırlanan sinirli bir aktör gibi ellerini ovuşturup gözlerini tavanlarda gezdirerek

— Biz işe başlamadan önce olaylar kendi kendine yürüyor. Senin iddian gibi biz ne kadar zırdeli olsak Revan Hanım'ın bir periden doğduğuna, kocası konakta bulunmadığı gecelerde bir hayaletle kol kola gezdiğine inanamayız. Peri periden, insan insandan doğar. Yalnız kaldığı gecelerde hanıma arkadaşlık eden hayaletin vücudu etten, kemikten meydana gelmiş bir âşık olduğuna şüphe edilir mi? İşte iftiraya gerek kalmadı. Ama hanımla oynaşının kilitli bulundukları odanın anahtarını ele geçirip de kocaya «Beyefendi alınız bunu, açınız şu kapıyı. Karınız. kocalık hakkınızın yarısını bir başkasına

ayırıyor, işte görünüz» diyebilmek için çok uğraşmak lâzım. Buna ne sabrım var, ne de vaktim. Ben maksadıma en kısa yoldan gideceğim. Sen bekle, şimdi gelirim! dedi.

Kalender sokağa çıktı. Yarım saat geçmeden elinde kalem, mürekkep, iyi çeşitten birkaç zarf ve kâğıtla döndü. Hepsini eski bir konsolun mermeri üzerine dizdikten sonra derin bir yalvarmanın verdiği yüz buruşukluğu ile bana dönerek:

— Şadan, benim çenem kuvvetlidir ama kalemim beceriksizdir. Sinirli adamların iyi yazdıklarını söylerler. Bu fikir doğru olsaydı eski kaynanamın en büyük bir kadın yazar olması gerekirdi. Senin anlatışın ballı biberlidir. Cümlelerin neresine zehir, neresine ısırgan otu, neresine şeker, kaymak konacağını bilirsin. Haydi bakalım, kaleme sarıl... özen, bezen, efsunlu satırlar dizip dökerek bir müsvedde kaleme al.

— Ne mealde?

— Allah gafurrurrahimdir, elbette senin de, benim de günahlarımızı affeder. Çünkü onun yarattıkları arasında bizden daha pek çok günah işlemişleri vardır. Revan Hanım'a iftira atacağız. Öyle tamam, öyle inandırıcı, öyle etraflı ve büyü gibi bir iftira ki Uzunçarşı'nın üst başında söylediği yalana alt başında kendi inanan bön adam gibi bu iftiraya ilk önce biz aldanacağız. Onu herkesten önce biz sahi sanacağız.

— Nasıl iftira Kalender?

— Parlak bir kalem sahibine bir «iftira» deyince o, hemen anlar. Zihninden dallandırır, budaklandırır, ortaya yedi başlı şaheser bir ejderha çıkarır. Sen yazı yazmanın iftira işinde bu kadar acemi misin? Parti gazetelerinin hiç birine yazarlık etmedin mi? Sanatın bu kolunda o kadar gelişmiş yazarlar vardır ki iftiranın kurbanı olan zavallı, yedi deryanın suyu ile yıkansa üzerine bulaştırılan kirden artık temizlenemez. Biz de bu pek sanatlı iftira ile Revan Hanım'ı kocası Haşmet Bey'in gözünde mahvedeceğiz.

Kalender'le karşı karşıya geçtik. Kafamızın kötülük ve fesattaki bütün alçaklığı ile birkaç müsvedde karaladık. Sözde Nuri ilo Revan Hanım birbiri için yanıp tutuşuyorlarmış. Haşmet Bey arada uğursuz bir engelmiş. Ama hanım en büyük tehlikelere meydan okuyarak kocasını şeytanca ince hilelerle oyalayıp güzelliğinin cehennemiyle yaktığı sevgilisini vuslatın cennetinde dünya zevklerinin en yükseklerine uçuruyormuş.

Haşmet Bey'in bulunmadığı gecelerde sözde Nuri birkaç kere konağa girmiş, gizlenmek işindeki bütün dikkatine karşı yine hizmetkârlar tarafından görülmüş, ama büyük bir talih lütfuyle peri sanılmış, tehlike atlatılmışmış.

Revan Hanım'ın melekler gibi parlak yüzünü buna benzer kara iftira çamurlarıyla sıvayarak sayfalar doldurduk. Bu uydurma aşk macerasına, kocayı karısına karşı kışkırtacak ve deli edecek pek sanatlı sayfalar işledik. Olayları sanatla birbirine ekleyerek başka başka tarihler koyduk, bu şekilde hazırlanmış üç-dört iftira mektubunu zarfladık.

Kalender Nuri, o gece hırsız gibi konağa girecek, eğer bir sırasına getirirse Revan Hanım'ın odasına çıkacak, bu mektupları birer bomba gibi etajer altına, dolap gözüne, kitap arasına, oraya buraya saklayacaktı. Bunlardan biri elbette Haşmet Bey'in eline geçecek. İşte o zaman karı koca arasında kıyamet kopacaktı. Vakit ve saati gelip de bu esrar bombaları patladığı zaman zavallı Revan Hanım kendi iffetsizliğine kocasından çok şaşacak, bir rüya veya hayalet âleminde mi, nasıl olup da böyle bir aşk romanında kahramanlık etmiş olduğunu bir türlü anlayamayacaktı.

14

Kalender'le karanlık bir macera tünelinin kemerinden içeri giriyor, öbür ucu nereye çıkacağını bilmiyorduk. Karanlığa attığımız adımlarımızla bir komedyaya mı, bir faciaya mı yürüyorduk?

Eğer delilerde azim bulunabilirse ikimizin yüzünde de ona benzer bir sevinme hali vardı. Suçsuz bir kadının, belki de bir ailenin felâketine sebep olacaktık. Ama bu şey bizim hoşumuza gidiyordu. İnsanlarda hayırlılık, hayırsızlık diye iki huy bulunur. İnsan, kendi cinsi için ne vakit hayırlı, ne vakit hayırsız olur? Herhangi bir kişi sürekli olarak iyi, sürekli olarak kötü olamaz. Bu iki şekle rastlayan saatlar vardır. Demek insan, zevkine giderse hayırlı, gitmezse hayırsız oluyor. Her şey gibi bu da bir zevk işi. Hiç kimse kendini sıkarak isteğinin tersine iyi olamıyor, canı isterse oluyor. İşte görülüyor ki alâlâlar da deliler gibi sinirlerinin fantezilerine bağlı.

Şiddetle rüzgâr estiği bir günde sık tahta evler arasındaki

bir talaş yığınına ateş veren çocukların çırpınmalarına benzer bir sevinçle yüreklerimiz çarpıyordu.

Gündüzden konağın etrafını döndük, dolaştık. İçeriye girebilecek zayıf noktaları belirledik. Gece oldu. El, ayak çekilerek bütün mahallenin uykuya dalması saatını bekledik. Vakit ilerledi. Yavaş yavaş nurları sönen gözler gibi pencereler karardı. Perdeler, panjurlar karardı.

Ömer Ağa ile karısını uyandırmaksızın kapının eski bir tabanca kadar iri anahtarını yanımıza alarak sessizce dışarıya çıktık. Sokaklarda in, cin yoktu.

Sesimi titreten bir halecanla, arkadaşıma sordum :

— Şimdi ne yapacağız?

— Bilmem.

— Bilmem olur mu? İlk adımda bir belâya çatmayalım. Alâ bahtek (Bahtına ne çıkarsa).

— Öyle lakırdı mı olur. Yakalanırsak ne yapacağız?

— Onu yakalanmazdan önce düşünürsek hiç bir iş göremeyiz.

— Bu hareketimizin Ceza Kanununda hangi maddeye uyacağını bile bilmiyoruz.

— Tutulup da hüküm giyersek onu da öğreniriz.

Baktım ki Nuri benim sorularıma hep alayla cevap veriyor. Bana da cesaret geldi. Vakit gece yarısını geçmişti. Gökte güzel bir yaz gecesinin berrak yıldızları pırıldıyor, sabah müjdecisi serin bir rüzgâr yüzümüzü okşuyordu.

Konağın alt kat pencerelerinin kapalı panjurlarını yokladık. Gerisinde sağlam demir parmaklıklar bulduk. Bina haremle selâmlık bölükleri üzerine yapılmıştı. Harem dairesi olarak düşündüğümüz kısmın geniş bahçe duvarı etrafında dolaşmaya başladık.

Nuri :

— Bir kere bahçeye atlasak, oradan bina içine girecek mutlaka bir delik buluruz. Ama üzerimize gelirlerse, nasıl, ayağın çabuk mudur? Kaçabilir misin?

— Ulan Kalender, bu kadar yıllık arkadaşız, ayağımın çabuk olup olmadığını niçin benden soruyorsun? Beni bilmez misin? Ömrümde ilk defa olarak böyle bir halt ediyorum. Çarpıntıdan şimdiden dizlerim kesiliyor. Pek çabuk kaçmak lâzım gelince ayaklarını birbirine dolaşacak sanıyorum. Ama duydu-

ğum çarpıntı da o kadar tatlı ki, hayatımın en sevinçli demlerini yaşadığımı hissediyorum.

— Oh, bana da öyle geliyor. Ama biz bu işi yalnız eğlence olsun diye yapmıyoruz. Peşinde koştuğumuz büyük bir emel var. Asıl zevkini sonra çıkaracağız. Ben içeriye gireyim, istersen sen dışarıda bekle. Bir tehlike sezdiğin anda hemen eve kaçarsın. Bana bakma. Bir başıma olunca ben nasıl olsa kendimi kurtarabilirim sanıyorum.

— İçeriye nasıl gireceksin?

— İşte onu tahminliyorum.

Bahçe duvarının en alçak tarafını bulmak için dolaştık. Sonunda en uygun bulduğumuz bir noktada durduk.

Nuri :

— Bu duvarın yüksekliği üç metreden fazla değil. Ben ellerimi havaya uzatırsam iki metreyi aşarım. Sen bana omuz ver, her şey olur biter.

— Nasıl?

— Bahçe duvarına yapışmış gibi dur. Ben omzuna basayım. Böyle ikimizin boyu birbirine eklenirse daha yükseklere bile çıkarım.

Aldığım talimata göre boylu boyunca duvara yapıştım. Kalender, bir maymun çevikliğiyle omuzlarıma tırmandı, duvarın üstünü tuttu. Bir - iki bacak hareketiyle yukarıya atladı.

Nuri, bahçeye inmek üzere iken sordum :

— İçerde seni kovalarlarsa bu duvardan tekrar sokağa nasıl aşacaksın? Sana kim omuz verecek?

Kalender beş on saniye düşündükten sonra :

— Sağ tarafta, yirmi adım kadar ötede bir kapı var. İçeriden onu açabilirsem aralık bırakacağım. Sıkışınca oradan kaçacağım.

— Öyle ise kapının önünde beklerim. Açabilirsen ben de içeriye girerim.

— Olur... olur...

Nuri duvara tutundu. Öbür tarafa boy vererek aşağıya atladı. Ben kapının önüne koştum. İçeriden onun da aynı noktaya gelmesini bekledim. Çok sürmedi, geldi. Sordum :

— Kapı nasıl?

— İki kanadı birbirine yapışmış gibi kilitli.

— Şimdi ne yapacağız?

— Düşünüyorum.

— Sabah olacak.

— Olmayacağını iddia etmiyorum.

— Yarın gece bu tecrübeyi tekrarlayamayız, çünkü ev sahipleri geliyorlar.

— Tesirli bir efsun bilmiyorum ki şu kilidin üstüne üfleyeyim. Masallarda olduğu gibi «açıl kilit» diyeyim de açılsın.

— Kapının altını, üstünü yokla. Bazı olmayacak gibi görünen şeyler oluverir.

— Yokluyorum. Kilit yeni usulde gömme. Alt üst sürgüler gizli. Ben maymuncuk kullanmasını bilirim ama buraya ihtiyatsız geldik. Kasa kapısı gibi bir şey... Bu açılmaz.

— Şimdi ne yapacağız?

— Alâ bahtek deyip konağa gireceğim...

Bu sırada içeriden bir köpek havladı. Sinirli köpeğin hav havları artan bir şiddetle tekrarlandı. Çok sürmedi, Nuri'nin şöyle dediğini işittim :

— Vay... vay...

— Ne var?

— Adım sesleri geliyor.

— Nereden?

— Bahçenin öbür ucundan. Galiba üzerime geliyorlar.

— Şimdi ne yapacaksın?

— Bilmem. Sen orada durma. Hemen tüy. Ben de kaçmaya uğraşırım. Alâ bahtek.

O anda sokaktan da ayak pat patları, mırıltılar duyar gibi oldum. Nuri ile artık bir söz konuşmaya imkân yoktu. Onu öyle bir tehlike içinde bırakarak, ben duvar diplerine sine sine evin yolunu tuttum. Ama Ömer Ağa'nın evi benim için bir sığınak olabilecek miydi? Ben Nuri'nin suç ortağı değil miydim? Onu yakaladıktan sonra beni aramak için oraya gelmeyecekler miydi?

Korka korka yürüyordum. Ama arkamdan koşan olmadı. Cebimden koca anahtarı çıkardım. Gürültüsüzce kilidin içinde çevirmek istedim. Ama ne mümkün... Bir çatırtıdır koptu. İhtiyar karı kocanın uykuları tüy gibi hafif... Eve hırsız giriyor telâşıyla birinin elinde bir havan eli, ötekinde bir bahçe beli karşıma çıktılar. Avlunun bir köşesinde yanan isli, kör bir ida-

re gazının aydınlatmaktan ziyade ortalığa vesveseli, kasvetli bir karaltı saçan belirsiz ışığı içinde kim olduğumu bildirinceye kadar havan elini beynime, bahçe belini belime yersem dışarıdaki tehlikeden kaçışım pek boşuna olacaktı.

Bu muhterem çift, ellerindeki korkunç aletleriyle silah omuza vaziyeti aldılar. Tehlike karşısında hemen bağırdım:

— Aman bana kıymayınız.

Silahlı oldukları halde onlar da benden korkuyor gibiydiler. Fazla bağırmış olmalıyım ki iki adım geriye çekildiler. Biraz düşündüler. Dikkatli baktılar, misafirlerini tanıdılar.

İhtiyar adam büyük bir şaşkınlıkla:

— Biz sizi yukarıda yatıyor sanıyorduk.

— Yatıyorduk, biraz sokağa çıktık.

— Ne yapmaya?

Kapıdan girer girmez böyle, bir sorguya çekileceğimi bilmediğim için cevaba hazırlıklı değildim. Ben kem kümle geviş getirirken kocakarı sordu:

— Haniya bizim deli oğlan?

Cevaplar gitikçe sarpa sarıyor, durumum nazikleşiyordu: Teyze hanım artık kullanmaya hacet görmediği havan elini yere bıraktıktan sonra:

— Nuri otuzuna yaklaştı, ama hâlâ akıllanmadı. Bu eve her gelişinde başımıza bir dert çıkarır. Dört ay evvelki gelişinde, bilirsin ya, Yusuf Molla'nın evindeki avukatı.

Karı koca birbirine bakıştılar. Ömer Ağa'nın ağarmış ve bir diş fırçası kadar uzamış kaşları çatıldı. Kocakarının buruşuk ağzı büzüldü. Geçmiş olayın söylenmesini besbelli uygun bulmadılar.

Yukarıya savuşmak için onların bu susmalarını fırsat sayarak merdivene doğru yürüdüm:

— Nerede ise o da şimdi gelir. Bu semtleri tanımayan bir çocuk değil ya... dedim, yukarıya fırladım.

Odaya girer girmez döşeğe hiç bakmadan pencerenin önüne oturdum. Camı açtım. Dışarıyı dinlemeye başladım. Haşmet Bey'in konağı karşımda karanlığa gömülü sessiz, ışıksız derin derin uyuyordu. Bahçede bir gürültü olsa mutlaka işitecektim. Sokakta da bir şey duyulmuyordu. Ne oldu? Nuri tutulup da karakola mı götürüldü? Deli oğlanın bu geceki yaptıkları o semtte ilk vakası değilmiş... Acaba Nuri benim bildi-

ğimden daha fazla mı deliydi? Daha çok mu ahlâksızdı?

Oh, ah... Ne olursa olsun, en çılgınları imrendirecek bir maceracı hayatı yaşamaya başlamıştık. Kalender ilk adımda yakayı ele vermezse epeyce tuhaf ve heyecanlı şeyler olacaktı. Gönül verdiğimiz kadının aşk ve muhabbet namına olarak kendisine karşı kurduğumuz kötü niyetlerden değil, daha varlığımızdan bile haberi yoktu. Haşmet Bey düzme mektuplarımız eline geçince karısının masumiyetini anlayacak mıydı? Yoksa onu bizimle ortak mı sanacaktı?

Ben böyle bir düşünce, bir hayal âleminde yaşarken sabaha karşı Kalender geldi. Sokak kapısından girer girmez onu da iki ihtiyar eş, çatık suratları, uzun dilleriyle karşıladılar. Yavuz hırsız ev sahibini bastırır sözüne uygun olarak Nuri onlardan çok yaygara koparark :

— Ben sizin gibi ihtiyar değilim ya sabaha kadar yerinden kımıldamadan uyuyacak... Gencim, kanım kaynıyor, yedi mahalleyi dolaşmadan edemem.

Yukarıya fırladı. Bütün şaşkınlığımla :

— Geçmiş olsun.

— Eyvallah arkadaş.

— Ama nasıl geçirdin?

— Birader, bu dünya bir tiyatro, bu hayat bir sinemadır. Her olayın bir ömrü vardır, gelir geçer. Bu âlemde geçmeyen şey olur mu?

Kalenderin bu sözü beni düşündürdü. Dehşetli, ferah verici. cefalı, safalı bu hayatta geçmeyen olay yoktu. Asıl marifet, her olup bitende bu geçiciliği bilip, hiç bir şeyden korkmamak, hiç bir şeye aldırış etmemekti. Deliler tehlikeyi bilmiyorlar, bir şeyden çekinmiyorlar, korkmuyorlardı. Onları kanunla, ceza vermekle korkutmak imkânı yoktu. Onun için tımarhanelere kapatılmalarına gerek görülüyordu.

Kalenderin yüzüne dikkatle baktım. Merakımı çözemedim. Yukardan aşağıya vücudunu bütün yoklamaya başladım.

Arkadaşım biraz şaşırarak sordu :

— Üstümde ne arıyorsun? Niçin böyle her tarafımı yokluyorsun?

— Bütün organların tamam olarak mı geldin? Yoksa kapandan kurtulan hayvanlar gibi kuyruğunu orada mı bıraktın.

— Merak etme her uzvum tamam olarak geldim. Bildiğin

gibi yalnız akılca biraz terelelliyim. Bu noksana da orada uğramadım. Bu eski kusurumdur.

— Anlat, nasıl oldu? Bir iş görebildin mi? Yoksa göremeden mi sıvıştın?

— Gördüm. Öteye bile geçtim.

— Köpeği nasıl susturdun? Gelenlerin gözleri önünde ne efsunla kayboldun?

— Köpek havlayıp pat patlar olunca duvar kenarını kaplayan taflanların içine saklandım. Büzüldüm. Başka türlü harekete imkân yoktu. Delikten dışarıda kalan fare gibi öyle sindim, bekledim. Köpeğin dişinden çok burnundan yılarım. Menhus hayvan pek uzaktan koku alır. Kuyu dibinde olsa düşmanını bulup çıkarır. Bekledim, bekledim. Atasözünde dendiği gibi çok defa sabrın sonunda bir selâmet vardır. Giderek köpeğin sesi seyrekleşti, uzaklaştı. Anladım ki havlamalar konaktan değil, başka taraftan geliyor. Pat patlar da bahçenin öbür yanındaki sokaktan azala azala işitilmez oldu. Tehlikeyi savuşturduğumu anlayarak geniş birkaç nefes aldım. İlk adımda böyle bir korkuya rastlamam bana bir uyanıklık getirdi. Beni davranışlarımda daha dikkatli olmaya zorladı. Etrafımda ürkecek bir pıtırtı olmadığını aklım kestikten sonra gizlendiğim yerden yavaş yavaş çıktım. Her ağaç dibini, her tufayı, kameriyeyi ayrı ayrı inceleyerek hırsız adımlarıyla dolaşırken duvar kenarına uzatılmış bir merdiven gördüm. Sevincimden yüreğim titredi. Konağa yaklaştım. Kapıları açmaya uğraşmak pek başına bir iş olacak. Alt kat pencerelerinin sağlam panjurları sımsıkı kapalıydı. Yalnız dört - beş metre yükseklikte, ötekilere göre küçük, panjursuz ve camı açık bir pencere gördüm. Bunun bir helâ penceresi olduğunu anlamak zor değildi. Bir eve girmek için en kolay yer helâ pencereleridir. Evin öteki kısımlarına geçmek için ayakyollarının kapıları her vakit açık bulunur. İçinde kimse yatmaz, rasgele biri bulunsa bile öyle yere karanlıkta girilemeyeceği için ışıktan anlaşılır. Gecenin o vaktinde çok defa helâlar boş olur. Artık şu mu, bu mu diye düşünmeye yer kalmadı. Gittim, duvar dibindeki merdiveni sırtladım. Kenef penceresinin önüne dayadım. Saldır suldur yukarıya çıktım. Pencereden içeriye indim. Hiç bir ses duymadım. Konağın bu derin uyku sessizliği içinde yalnız bir tehlike vardı : Kapı gıcırtısı... Ama bu da pek fazla korkulacak bir şey de-

ğildi. Çünkü aralık kalmış bazı kapıların gece vakti rüzgârdan kendi kendilerine gıcırdamaları da olabilirdi. Onun için böyle bir sesin kulaklarda mutlaka şüphe uyandırması gerekmezdi. Ama her halde hesaplı davranmak gerekti. Nalınları tıkırdatmadan helânın ötesine atladım. Menteşeleri yağsız kapıları ağır ağır açarsanız fazla gıcırtı yaparlar, birdenbire hızla açarak sesi boğmalıdır. Kapıyı çarçabuk açtım. Yine o hızla kapadım. Pek az bir gıcırtı oldu. Dışarıya çıktım. Kendimi koyu bir karanlığın içinde buldum. Neredeyim? Bölüklerini bilmediğim bu binanın ne yanına yürüyeceğim? Hangi odalarda adam var? Hangilerinde yok? Merdiven nerede? Cebimde bir elektrik feneri var ama etrafımı görmek için bunu kullanmak tehlikeli. Karşımda camlı kapılar olabilir. Karanlığın içinden birdenbire fışkırdatacağım ışıkla kendimi haber vermiş olacağım. El yordamıyla yürümek gerek ama nereye? Sağa mı? Sola mı? Öne mi? Böyle yapılarda helâlar çok defa gizli bir yere yapılır. Bir-iki adım öne yürüdüm. Elim bir duvara rastladı. Anladım ki dar bir yerdeyim. Birkaç adım sağa gittim, bir kapı buldum. Onu açmadan sola yürüdüm. Beş altı adımdan sonra elim yine bir kapıya rastladı. Bir helâ koridorunda olduğumu anladım. Haremden, selâmlıktan kullanılmak için böyle iki kapı açılmıştı. Ama hangi taraf harem? Benim selâmlıkla işim yoktu. Böyle konaklarda uşaklar çok defa bodrum katlarda yatarlar. Kadın hizmetçilerin çatı arasında yatmaları ihtimali var. Benim ne çatıda, ne bodrumda bir aradığım yok. Efendiler evde bulunmadıkları için tahmin ettiğim gibi uşaklarla hizmetçiler konağın en alt ve en üst katlarına çekilmişlerse orta katlar bomboş kalmış olacağından benim işim işti.

15

Sağa yürüdüm. Ellerim havada dokunacak şeyler arayarak körebe oynar gibi dolaşıyorum. Genişçe bir yerdeyim. Nihayet duvarı buldum. İşte bir kapı. Bir kapı daha. Bir daha. Hah, işte merdiven. Trabzan babasının üstünde avucuma fasetalı bir küre rastladı. Ya billur, ya madenden olacak. Merdivenden yukarıya çıkayım mı? Burası konağın giriş yeri olacak. Ayaklarımı karanlıkta oraya alıştırmak ve sıkışınca kaç-

mak üzere oraya çıktığım kapıyı kolayca tekrar bulabilmek için birkaç defa daha dolaşmaya lüzum gördüm. Bu araştırma sırasında sokak kapısını ve ona yakın portmantoyu buldum. Üzerinde iki pardesü, iki şılık fesi asılıydı. Elime birkaç da baston ilişti. Selâmlık tarafında olduğumu anladım. Ama beni bir düşünme aldı. Dublürü ipekli bu şık pardesüler kimin? Yahut kimlerindi? Haşmet Beyefendi seyahatte bulunduğu sürece elbiseleri, fesleri böyle portmantoda asılı durur mu? Hayır, duramazdı. Konakta ya akrabadan veya misafir bulunan bazı beylerin olması çok akla yakındı. Hayalî bir aşkla tutkunu olduğum bu saray gibi yerin halkı hakkında hemen hemen hiç bir bilgim yok gibiydi. Her ne olursa olsun azmimden yılmadım. Ama harem tarafına geçmeyi uygun gördüm. Yine geldiğim helâ koridorundan yürüdüm, öbür tarafa geçtim. Konak birbirine benzer iki bölük olarak yapılmış. Öbür tarafta da aynı giriş, aynı kapılar, aynı yere rastlayan merdiven. Bu geniş kovanlı merdivenin duvar dibi tarafının enli basamaklarından yürüyerek yukarıya çıkıyordum. Fakat nereye? Yukarının bölmeleri nasıldır? Hangi odaya gireceğim? Çıktım, çıktım. Orta kata geldim. Merdiven uzayıp duruyor. Böyle işlerde bana kumanda eden şeytan: «Burada durma, daha üst kata çık.» dedi. Bilirsin, ben İblis-i aleyhüllânenin hiç hatırını kırmam. Etrafımı saran karanlığı dinledim. Çıt yok. Bir camekândan yürüdüm. Başka bir camlı kapıdan geçtim. Üst kata saldırdım. Bu katta da önüme bir camlı bölme çıktı, kapıyı açtım. Bir-iki adım içeriye yürüdüm. Sonra durdum. Hangi tarafa yürüyeceğim? Hangi kapıyı karıştıracağım? Konak halkı derin uykuda. Şimdiye kadar varlığımdan bir şey sezdirmedim. Ama o anda maksadımın en güç yerine geldim. İçeride insan yatan bir oda kapısını karıştırırsam yakayı ele vereceğim. Revan Hanım'ın odası hangisi? Cebimdeki iftira mektuplarını rastgeldiği çalılığın arasına yumurtlayan şaşkın bir kuş gibi rasgele bir yere bırakıp oradan savuşamam ya... Bu, zekâ ile değil, ilhamla bulunacak bir şey. Bizim yobaz hocanın anlatışına göre ilham iki türlü olurmuş: Ya rahmanî, ya şeytanî... Biz çoktandır İblis'e uyduk. Şeytan herkesin sandığı kadar hain bir baştan çıkarıcı değildir. Yalnız yaradılışa, âlemin yönetim şekline karşıdır. İlâha karşı gelecek kuvveti nereden buluyor? Bu karşı geliş Cenabı Hakka hoş görünüyor olmalı ki bönleri baştan çı-

karmasına izin veriyor. Eğer şeytan bu muhalefeti İttihat ve Terakki'ye karşı yapaydı şimdiye kadar belâsını çoktan bulurdu. Onlarla hoş geçindi, çünkü kendinin bir telkinine hiç lüzum görmedi. Çünkü idare içinde tutundukları ağacın kökünü baltalayan bin bir şeytan vardı. Çünkü o kendi tabiatına yakın olan yaratıklara zarar vermez. Yalnız rahmani suçsuzlara musallat olur. Meleklerin eski hocası göklerden kovulmuş bu lânet olasıca fesatçıyı imdadıma çağırarak yine karanlık içinde körebe oyununa başladım. Gözleri kapaklı dolap beygirleri gibi sofanın dört köşesini dönüyordum. Parmaklarımın ucuyla bir kapı buluyorum. Bir kaç adım sonra bir kapı daha, bir kapı daha... Hangisinin topunu çevireyim? Ya şundadır, ya bunda, helvacının kızında... Küçükken kadınlarla fincanlar içinde saklı yüzük oyunu oynadığımız zaman kullandığımız bu tılısım da işime yaramadı : «Ey meleklerden âlim, fesatçıların fesatçısı şefkatli yârim, her şeyde imdadıma koşanım, yetiş imdadıma...» Ben bu yalvarma ile dolaşırken duvarda parmaklarımın rastladığı bir düğmeden kuvvetli bir elektrik zırıltısı kopmaz mı? Kendi elimle bütün uykudakileri ayağa kaldırmış oldum. Vay... şimdi nereye kaçayım? Ters yüzüne mi döneyim? Yine deliğini kaybeden fareye döndüm. Pirime kantarlıyı atmaya başladım. Silsilesine veriştireceğim ama şeytanın kimden doğduğunu bilmiyorum. Behey alçakların alçağı. sana olan kuvvetli inancıma karşı hiç sıkılmadan bana bu oyunu mu oynadın? Bu lânetliye günde yüz bin ağız sövüp sayıyor. Küfür, onun ibadetidir. En kaba, iğrenç hakaretleri şerbet gibi güle güle içmeye alışkındır. Ona bakarsan sövüp sayma, âciz olmaktan ileri gelir, kuvvetlilere karşı kışkırtılır. Zaten kötü sözler, övmenin öbür tarafında bütün büyüklerin ikinci paylarıdır. Ama Şadan'cığım, ben ki, lânet olası Şeytan'ın mektebindenim, yine ondan gelen bir acele ile pirime hakaret etmede büyük yanlış bir iş işlediğimi anladım. Rahmani olsun, şeytani olsun niçin öyle olduklarını bilemediğimiz işlerde, o işi yapana karşı birdenbire parlamamalıyız. İlkin uygunsuz gördüğümüz birçok şeylerin altındaki hikmetler sonradan anlaşılıyor. O aralık oda kapılarından biri ufak bir gıcırtıyla açıldı. Pembe ipeklere boğulmuş bir elektrik ampulünden saçılan kıpkızıl bir şafak ışığı şimşek gibi gözlerimin önünde çaktı. Kapının çarçabuk kapanmasıyle hemen kayboldu. Fakat dışarıya bir gölge çıktı. Bana doğru olarak «Rıd-

van, kımıldama, orada dur!» dedi. Ben bu yeni ismimin esrarı önünde şaşırmış, titreye titreye pirimin insan aklına sığmayacak cilvelerini beklerken merdivenden yukarıya bir lamba aydınlığı ile beraber ayak sesleri yükselmeye başladı. Gölge. camekânın kapısını açarak sordu :

«— Kimdir o?»

«— Benim efendim... Çağırdınız da geliyorum.»

«— Çağırdımdı ama lüzum kalmadı. Dadıcığım git, yat.»

«Çıkan geri döndü. Bu ne demek olacak? Pirimin bir lütfuna mı uğruyorum? Bir dubarasına mı? Benim adım «Rıdvan». Bu hoş isme bal mumu yapıştırdım. Lâkin bunu söyleyen kim? Ses, kadın sesinden biraz kalın, erkek sesinden de biraz ince... İnsanoğlunun hangi cinsiyle karşı karşıya geldim? Bu akşam o konakta «Rıdvan» adına cevap vermek felâketli bir iş mi? Zevkli bir şey mi? Oh, alâ bahtek, alâ bahtek. Hiç bir şeyden haberi olmayan zavallı insan için bu sözden başka söylenecek ne var? Ben, ne olacak diye bekleye bekleye elimle göğsümün çarpıntısını bastırarak bir köşeye büzüldüm. Ne cinsten olduğunu pek anlayamadığım ince ses bana yaklaşarak :

«— Rıdvan'cığım, korkma, bu katta benden başka kimse yok. Beni bırakmayacağını bildiğim için iki haftadır seni bekliyorum.»

Niçin bekleniyorum? Benim bu tatlı ses sahibine karşı o konaktaki gizli vazifem nedir? Bu çok önemli noktaları bilemediğim için bir falso yapmamaya çalışıyor, put gibi susuyordum.

Ben :

— Ulan Kalender, konağa girerken esrar filân mı çektin? Anlattığın hakikat mı, yoksa hayalet mi görüyorsun?

Nuri :

— Dinle efendim, dinle. Şeytanı imdadıma çağırdığımın kerametine sen de şaş, ben de şaşayım... Tatlı ses devam etti :

«— Benim düşmanım çoktur. Ablama, enişteme seni fena halde geçmişler. Sen, beni baştan çıkarıyor, fena şeylere alıştırıyormuşsun. Buraya gelip de büyük bir hakaretle karşılaşmaman için birkaç gün uğramasın diye haber gönderdim. Sen, galiba işin aslını bilmeyerek bana gücendin, hiç görünmez oldun. Seni arattığım yerlerde bulduramadım. Sen evvelce de yine böyle bir kere gece yarısından sonra gelip gizlice beni bulmamış mıydın? Yine gelecek umuduyla çıldıra çıldıra seni bek-

leyip duruyordum.»

Şimdi biraz iş aydınlandı. «Ablam, enişte» sözlerinden Revan Hanım'ın küçük kardeşiyle karşı karşıya olduğumu anladım. Ama tehlikeyi büsbütün atlatamamıştım. Benim, o anda yerine geçtiğim Rıdvan olmadığımı anlayınca Revan Hanım'ın kardeşi gürültüyü basacaktı. Benim gibi vakitsiz, sessiz, pencereden giren bir misafir, hırsızdan başka kim olabilirdi? Yakayı uşakların ellerine verirsem karakola sürüklendirilecektim. Üzerimde o mektuplar tutulacaktı. Polise, başardığı işten dolayı övünecek bir olay, gazetelere «esrarlı» başlığı altında bir sermaye çıkacaktı. Kurtulmak için adının gölgesine sığındığım Rıdvan, bu çapkın kimdi? Çocukçağızı hangi kötü şeylere alıştırıyordu? Küçük beyin kötü alışkanlıkları her ne ise onları yerine getirmekte ben Rıdvan'dan aşağı mı kalırdım? Ben şeytanın o haytadan daha sevgili bir gözdesi değil miydim? Aramızdaki meselenin inceliği anlaşmaktan ibaret kalıyordu. İşi yoluyla idare edebilirsem görevinde tembellik gösteren Rıdvan'ın haydi haydi yerine geçmek mümkün olacaktı. Hep o söylüyor, tanımadığım Rıdvan'ın sesini taklit edebilmek imkânı olmadığından dolayı ben hep dinliyordum. Fakat bu sessizlik sürüp gidemezdi. Elbette söyleyecek, foyayı meydana vurmuş olacaktım. O

«— Beni göreceğin gelmedi mi? Enişteyle ablamın seyahate çıktıklarını, benim yalnız kaldığımı duymadın mı?»

Ben söz söylemeye yine cesaret edemedim.

O:

«— Cevap vermiyorsun. Bana gücendin, değil mi?» diye coşkunlukla hemen boynuma atıldı.

İki yumuşak kolun sinirlerime baş döndürücü bir haz veren çemberi içinde kaldım. Ben de, onu beş katı bir sıkıştırma ile sardım. Nefeslerimiz yüzlerimizi yakan bir sıcaklıkla kaynaştık. Fakat küçük bey birdenbire kucağımdan sıyrılmaya uğraşarak haykırdı:

— Bırak... bırak... sen Rıdvan değilsin. Aman Yarabbi, kimsin?»

Yanlış iş yaptım. O nazik vücuda o kadar hoyratça sarılmamalıydım. Kokumdan mı anladı? Çapımdan mı? Oh, ne felâket, vücudumun olanca kabiliyetiyle sarıldığım halde ona Rıdvan'ın çeşnisini verememiştim. Lânet olası hayta o. küçük beyi

acaba ne çırpıda bir kucaklamakla memnun ediyordu? Baltayı yanlış yere vurduk. Ama olan oldu. Yapılanı tamir etmeye imkân yoktu. Beyimin bu çok duygulu anlayışı karşısında: «Yanlış anladın elmasçağızım, ben Rıdvan'ın ta kendisiyim. İnanmazsan bir tecrübe daha yap da gör» iddiasında bulunamazdım ya... Kabahat ne beyde, ne bende, Rıdvan'la olan çaplarımızın bir olmamasında. Ah, ne olursa olsun artık benim için dile gelmek gerekti. Söyleyecektim, ama pek diplomatça ağız açmak gerekti. Ettiğim kabalıktan sözde pişman olmuş ve büyük bir utanma duyan usta bir aktör gibi:

«— Affedersiniz Beyefendi, gerçekten bendeniz Rıdvan değilim.»

O, birdenbire köpürerek:

«— Çabuk söyle, kimsin? Gece vakti burada ne arıyorsun? Söyle nereden girdin?»

«— Ben Rıdvan'ın kendisi değilim, ama konağa onun tarifiyle girdim. Çünkü onun tarafından geliyorum.»

Bu sözlerim üzerine Küçük Beyin damarları birdenbire gevşedi. Bir ikinci nöbet yine boynuma sarılacak sandım. Vay kâfir oğlu kâfir Rıdvan, bu küçük beyi cin tutar gibi tutmuş. Onun sinirlerine bu derece kuvvetle nasıl hâkim olabilmiş? Revan-Hanım'ın kardeşi bal gibi kıvamlaşan en yumuşak ruh perdesinden:

«— Bana cennet tozu gönderdi mi?»

Cennetin kevserini, nurdan tabaklar içinde yemişlerini vaizlerden dinledim ama tozunu hiç işitmemiştim. Bu da hangi derde deva, ne çeşit bir iksir olsa gerek? Ah, şimdi ne cevap vereyim? Evet mi, hayır mı? Beyle dostluğu ilerletmek için evet demeyi uygun bularak:

«— Gönderdi» dedim.

Yumuşak avucuyle elimden yakalayarak:

«— Haydi öyleyse odama gidelim de beraber çekelim!» diyerek beni karanlıkta yedmeye başladı. Ne çekecektik? Lâhavle mi? Fış fış kayıkçı mı? Kızıl ışıklı cümbüş odasına girdik. Burası bana Madam Fedrona'nın keyif odasından daha hoş geldi. Çünkü daha hususi idi. Gerçi etraftan öyle eleğimsağmaya benzer renkli ışıklar yağmıyor, tavandan yalnız doğacak güneşi müjdeler gibi gül pembesi bir nur saçılıyordu. Kırmızının her-

hangi bir çeşidini bütün öbür renklerden çok severim. Ateş, kan, sevda kırmızı değil mi? Kan, sıcaklık, aşk... Öbürlerini ne yapacağım?..

16

Beyin ipekler, tüller, danteller içindeki yıldızlı döşeği bir köşeye taht gibi kurulmuştu. Her yanı irili ufaklı türlü biçimde zarif puflar dolduruyordu. Ev sahibi bir şezlonga şöyle yarı yatar gibi serildi. Beni de yanındaki koltuğa oturttu. Küçük Bey'in bu turfanda güzelliğini salyalarımı akıtmadan nasıl anlatayım? Ablasının henüz erkekleşmemiş bir modeli. Bu güzel çocuğa enişte olmak emelini gütmesem niyeti değiştireceğim. Tavandan dökülen ışığın erimiş yakutu karışan altın gözlerini süze süze :

«— Haydi çıkar» dedi. Önce bütün damarlarımın kanı kalbime toplandı ve sonra göğsümün bu tulumbası birdenbire patladı sanılacak bir çarpıntı bitkinliği ile sordum :

«— Neyi?»

«— Cennet tozunu...»

Evet, cennet tozunu. Hemen cümbüşlenecek bir sıra. Ama benim gibi bir cehennemlikte öyle mübarek bir toz bulunur mu? O âna kadar sürüp gelen iyiliklerine karşı şükran borcu duyduğum şeytanı yine yardıma çağırdım. Pirim gülerek yetişti : «Behey çocuk, sen Madam Fedrona'da iken cebindeki boş hap kutusuna biraz kokain aşırmamış mıydın? İşte «cennet tozu» odur. Ne düşünüyorsun? Çıkar da Küçük Bey'le, yani gelecekteki kayınbiraderinle karşı karşıya cümbüşleniniz, buyurdu. Evet Şadan, evet, ben daima büyük yol göstericinin önderliğiyle yaşarım. Meleklerin imdatçısı benim yardımıma yetişmese ben mektep çocuklarından daha masum bir ahmak olup kalırdım... Kutuyu çıkardım. Enfiye tiryakileri gibi içindekini bir-iki fiske ile sarstıktan sonra kapağını açtım. Kayınbiraderim olacak yavrucak hazin bir iç çekişiyle elimdekine bakarak :

«— Ah, hepsi bu kadar mı? Rıdvan niçin fazla göndermedi?»

«— Ancak bu kadar bulabildi. Sonra fazla gönderecek,» dedim. Olanla kanaate mecbur kalarak çekmeye başladık. Aman

Küçük Bey öyle tiryakiymiş, öyle tiryakiymiş ki sen, ben solda sıfır kalırız. Altın parıltılı büyülü gözleri elektriğin yakut dalgaları içinde süzüle süzüle cenneti arıyordu. Onun her zaman Rıdvan'la uçtukları özel cennete çifte ferişteler gibi bu gece beraber havalanacaktık. Evet, «özel cennet» e. Çünkü cennetin de dolmuşundan hoşlanmam, çünkü dünyada yıllarca aç yaşamış sabırlı fukara ile beraber ben orada ne yaparım? Kemanda orta la'dan boydan boya yay boşaltır gibi inleyen bir nefes salıverdikten sonra:

«— Ah Rıdvan'ımın elçisi, aziz baban senin kulağına hangi isimle ezan okudu?»

Karşımdakinin şairliği derecesinde benim de yükselmem gerekti. Aklıma hemen şu kelime geldi:

«— Hümayun.»

«— Yüksek isim.»

«— Sayenizde.»

«— Hümayun'cuğum.»

«— Effendim.»

«— Biliyor musun, bu dünya bana dar geliyor.»

«— Daha boluna uçmak imkânı varsa ne duruyoruz?»

«— Ama şimdi önümde ufuklar açıldı. Kalbimi boğan sıkıcı hava boşaldı. Beynimin kara bulutları dağıldı. Dünyadakilerin karanlık, uğursuz çevrelerinden çıktım. Cennet tozunun gözlerime getirdiği aydınlık, kanatlarıma verdiği kuvvetle mutluluk merkezine uçuyorum.

«— Ankara'ya mı yavrum?»

«— Hayır, cennet-i âlâya.»

«— Bu eski vilâyet ve yeni merkezimizin cennet olduğunu söylüyorlar.»

«— Bu haberin tam doğrusunu bilmiyorum, ama Istanbul'un giderek cehennemleştiğine söz yok. Türklerin günahkârları burada çile dolduruyorlar, ecirlileri orada safa sürüyorlar. Ben bu dünya cennetlerini istemem. Fezanın öyle bir âlemine gitmeyi istiyorum ki...»

«— Nasıl?»

«— Orada erkeklik, dişilik olmasın.»

«— Ah benim elmas beyim, bu dünyanın bütün sıkıntılarına karşı bir zevki varsa o da erkekliği, dişiliğidir.»

«— Lânet aşka, sevdaya... Ben melekleşmek istiyorum.»

«— Yemezler, içmezler, erkeklik, dişilik onlarda olmaz. İlmihalden aklımda kalan yazı budur.»

«— Firdevs'in yüksekliği işte bu kirliliklerin olmamasındadır.»

«— Affedersiniz, ben size büsbütün karşı bir düşüncedeyim. Bu dünyada sevişmenin tadını aldıktan sonra melek olmak istemem doğrusu...»

«— Siz de affedersiniz, cehaletten böyle söylüyorsunuz.»

«— Rica ediyorum, beni aydınlatınız.»

«— Bizi kambur sırtı üzerinde taşıyan bu dünya küresi bir cehennemdir.»

«— Bütün bu gülleri, bülbülleri, baharları, şafakları, güzel manzaralarıyla.»

«— Evet, bu beğendiğin şeyler ateşten doğma cehennem ürünleridir.»

«— Allah Allah...»

«— Güneşe yakın gezici yıldızlar birer cehennemdir. Merkür bizden daha çok kızgın ve oradakiler bize göre daha korkunç azap içindedir. Sonra Venüs gelir, üçüncü derecede biz... Bizimki en hafif cehennemdir. Fakat öyle dayanılmaz azaplarla doludur ki bu işkenceleri çekenler öbür dünyalardaki daha şiddetlilerinin nasıl olacaklarını varsın hesap etsinler. Bizim burada katı olarak gördüğümüz madenlerin çoğu orada erimiş haldedirler. Küremizde sıfır üstünde yetmişi geçen sıcak derecelerde olan bölgeler vardır, yine sıfırdan aşağı aynı soğukluk derecesine inen buz kesilmiş yerler... Her sene hararetten, güneş çarpmasından, çöllerde susuzluktan, buzlu yerlerde de donmadan çok insan ölür. Hava işleri hiç yolunda değildir. Bazı yerler vardır ki insan yaradılandan beri bir damla yağmur düşmemiştir. Yine bazı memleketler vardır ki sıkça sıkça su taşmaları, seller yüzünden harap olurlar. Maksadım size iklim, tabiat bilgileri vermek değildir. Dünyamızın, üzerinde yaşayanların ideal hayat şartlarına tamamıyle uygun gelecek biçimde henüz olgunlaşmamış olduğunu anlatmaktır. Üreme, evlenme, sevgi usulleri de Ademoğullarına mutluluk sağlamak maksadına yaklaşabilmekten çok uzak bir karışıklıkta... Ben gençliğimin bütün ateşiyle, bütün kaynar kalbiyle seviyorum. O, benden hoşlanmıyor. Ben, ondan nefret ediyorum. O, benim için çıldırıyor. İşte bu yüzden feleğin tavanı her gün ne vahşicesine

cinayetler, intiharlar, felâketler ve iniltilerle sarsılıyor. Sonra kadının ve ondan doğacak çocukların boğazları babanın boynuna... Var yok tanımazlar, nafaka diye zavallının tırnaklarını sökerler.»

«— Tuhaf söylüyorsunuz Beyefendi... Elbette aileyi baba besleyecek... Bu mühim mesele mahalle bekçişine havale olunamaz ya!»

«— Yine cehaletinizden böyle söylüyorsunuz.»

«— Cehaletimden belki... Ama yalvarırım size, bunun başka türlüsü nasıl olur? Söyleyiniz.»

«— Bu da dünya üzerindeki insanlara mahsus beslenmenin usulsüzlüğünden ileri geliyor.»

«— Bunun daha mükemmel olabilmesi kabil midir?»

«— Niçin olmasın?»

«— İddianızı ispat için benim aklımın ereceği bir örnek gösterebilir misiniz?»

«— Hay hay efendim... Meselâ sinek, pire, tahtakurusu ve benzerleri haşerelerin babaları, dişilerini ve yavrularını beslerler mi? Bunlar öyle yerlere yumurtlarlar ki yavrular kabuklarından çıkar çıkmaz yiyeceklerini hazır bulurlar. Analarının ve babalarının yardımlarına muhtaç olmadan kendi kendilerine beslenirler.»

«— Gücenmeyiniz ama cevabınızı doğru bulmadım. Siz en mükemmel yaratıktan böceklere indiniz. Şimdi biz insanlardan bir loğusa kadın sekiz tekerlek kaşarın, on okka etin. bilmem ne kadar kaymağın ortasında doğurmaz ya!»

«— Doğursa da para etmez. Çünkü insan çocuğu, bu nimetleri kendi kendine bulup yiyecek bir yaradılışta dünyaya gelmemektedir. İşte tabiatın, dünyamızda yaşayanlar hakkındaki düşünmeyi unutması. şefkatsizliği. insafsızlığı buradan geliyor. Bu toprak anamız yiyeceğimizi göğsünden bir emzikli gibi kolayca vermiyor. Toprağı eşiyoruz, tohumu atıyoruz, sonra suyun ve güneşin lütfunu bekliyoruz. Çok kere bu iki kuvvette bir denklik görülmüyor. Bazı birisi yakıyor, öteki çürütüyor. Hemen hep kıtlık yılları yaşıyoruz. Sonra hükümetler ağır vergilerle tabiatın bize bezdirici alın terleriyle verdiği bu ürünlerin fiyatlarını yükseltiyorlar. Tabiatın bu insafsızlığına sonra insanlarınki de karışıyor. Ah, halbuki böyle yaşanmaz. Gıdamızı bir arı gibi istediğimiz güzel kokulu çiçeklerden serbest top-

lamalıyız.»

Ben, bu şikâyetçi konferansçı, yahut makaleci sözlerini bu Küçük Bey'in miniminicik ağzına yakıştıramıyordum. Ama haspanın, bu kadar bilgiyi, cinin, şampanyanın, cennet tozunun arasında nasıl toplayabilmiş olduğuna da şaşıyordum. Ben o anda toprak anamızın şefkatsizliği, insanların açlığı, kanunsuzluğu gibi başladığı zaman belli olmayan meseleleri düşünmekten çok uzaktım... Dünyada yaşayan milyarlarla işsiz, haylaz, asi insanları hep birden tıka basa doyurmak kabil midir? Aç kalanların tarafında bulunmamaya gayret etmeli, meselenin bence en uygun çözüm yolu bundan ibarettir. Ben işte o anda midemin değil; gönlümün, aşkımın gıdasını ablasınınki niyetine Küçük Beyin gülbeşeker ağzından serbestçe alıvermek niyetiyle kıvranıp duruyorum... Benim de depreşmemden duygulu çocuk huylanır gibi oldu, bembeyaz nazik eliyle:

«— Kıpırdama, dinle» emrini verdi.

Ben cinayetimi düşünceden iş haline getiremeyerek put gibi kaldım. O, sözüne devam etti:

«— Malum ya, biz iki türlü besleniriz. Havayla, yiyecekle... Nefes alma suretiyle olan beslenmemiz bedava ve yorgunluksuzdur. Havayı hiç bir yerden toplamaya, çiğnemeye, yutmaya uğraşmaya ihtiyacımız yoktur. Oksijen, şiddetini hafifleten azotla karışıktır. Bu hava bizi dörtte üç kadar besler. Bizim hiç bir şeyden haberimiz olmadan vücut körüğümüz yoluyla bu iş kendi kendine görülür. Bizi yoran, aç kaldığımız zaman bizi cani olmaya kadar sürükleyen kör boğazımızdır. İşte benim şiddetle, nefretle şikâyetim bundandır.»

«— Affedersiniz paşam... başka türlü olur mu?»

«— Niçin olmasın? İşte bu kabalıklarından dolayı dünyamız henüz cennet olmak mükemmelliğinden uzak kalmış yarı cehennem tabiatında bir dünyadır. Sonsuzluğun gözle, teleskopla, fikirle ayrılmaz uçurumları arasında öyle olgun cennet gezegenleri vardır ki oralarda beslenme elması kadehlerden ruhlara damlatılan berrak, saf nur gibidir. Oralarda «yaratılanların en mükemmeli» namını alan sınıfın karınları gemi halatları gibi kangal kangal bağırsaklar dolu değildir. En temiz ve nefis sofralarda birtakım medeni usullerle yediğimiz taptaze yemekleri vücudumuzun çarçabuk ne kadar iğrenç bir madde haline getirdiğini biliyor muyuz? Kan elde etmek için kanla işleyen ve

yaşamak için durmadan öldüren birer öldürme makinesiyiz. Yapımızdaki bu cehennem vahşiliğinin melekliğe dönmesi için kim bilir ne kadar binlerce yüzyıllık değişme devrelerine ihtiyacımız var... İşte görüyoruz ki aramızda hiç melek yok. Bu dünya, şeytanı utandıracak azgınlar, ahlâksızlarla dolu... Bütün yaratılmışlar birbirini yiyerek besleniyor. Eğer başka türlü bir kazaya uğramazsa dünyamızın iki yüz milyon yıldan fazla ömrü var. Bu pek uzun zaman içinde Ademoğlu pek büyük bir olgunluğa erecek, tabiatımız, bünyemiz, şeklimiz değişecek, büsbütün başka bir yaratık olacağız. Bağırsaklarımız küçülecek, beynimiz büyüyecek, bugünkü beş duyumuzdan başka altıncı, yedinci, sekizinci ve daha ziyade kuvvetlerle donanacağız. Artık et yemeyeceğiz, yemek için öldürmeyeceğiz. Kan kokusundan iğreneceğiz. Elektrik, telsiz telgraf ve sair tesisatına gerek kalmayacak. Kafalarımız hesaba gelmez dinamoda kuvvetlerle işliyormuş gibi mucizeler gösterecek. Uzaktan göreceğiz, işiteceğiz. Hele aşk başka bir sarma ve tadına doyulmaz bir cennet işi şekli alacak. Vefasızlık, kandırma, hıyanet olmayacak. Çünkü aşk itirafları dille olmayacak, mıknatısça olan sıcaklıkları birbirine denk gelen iki gönül hemen birbirini çekecek. Birbirini seven iki vücut birbirine dokunduğu zaman sinirlerden sinirlere geçen akımla her gerçek iki tarafa da açıkça kendini gösterecek. «Aşk» bütün dünyaya kuvvetini veren bu ilâhî kelimenin kutsallığı hiç bir cani ağızda fesada uğramayacak.»

Küçük Bey sustu. Düşündüğü hayali cennetlerin yüksekliklerinde dolaşıyormuş gibi gözleri süzülüyor, bayılıyordu. Ben öyle hayran ve şaşkın yüzüne bakıyordum. Acaba mıknatısi hararetlerimiz birbirini çekecek denlikte miydi? Küçük Beyin tekrar boynuna sarılsam sinirlerimiz birbirine neler söyleyeceklerdi? Kız kardeşine kavuşmak umuduyla çıldırıp dururken şimdi küçük kardeşini kucaklama sabırsızlığıyle mutluluğumu bozmayı uygun görmedim... O, şezlonga yarı baygın bir uyuşuklukla kendini bıraktığı öyle bir andaki sessizliğin tehlikesini anlamış gibi ansızın beni çağırdı :

«— Hümayun.»

«— Efendiciğim.»

«— Dünyamızın bir cennet olduğunu görmek için milyonlarca yıl beklemeye vaktimiz yok.»

«— Ne yazık ki öyle.»

«— Bugünkü hayatımız, benliğimiz, duygumuzla da buradan bir cennet dünyasına uçmamıza da imkân yok.»

«— Yine büyük bir teessüfle söyleyeyim ki öyle.»

«— Cennete gidemiyorsak hiç olmazsa çıkar da şu tozundan birer daha koklayalım.»

Kutuyu çıkardım. Birer tutam cümbüşlendik. Beni emellerimin son kat göklerine uçuracak olan bu mutluluk tozundan hemen hiç bir şey kalmamış gibiydi. Ama kokain kalmadıysa kafamdaki şeytanlık da tükenmedi ya! Bu son çekişten sonra içinde bunaldığımız bu kaba dünya ağırlıklarından silkinip hafifliyorduk. Hiç bir cennette hiç bir gılman düşünemem ki Revan Hanım'ın kardeşi kadar çekici ve güzel olabilsin. Bu cennette dünyayı öteki bütün âlemlere üstün buluyordum. Onun yumuşak beyaz eli benim avucumda, benim baygın gözlerim onun yüzünde. Kokainin büyüsüyle ben başladım:

«— Çektiğim bir tutam toz nur oldu. Damarlarımda dolaşıyor. Galiba bütün bağırsaklarım eridi, karnım küçüldü, vücudumla zihnim şeffaflaştı. Melekleşiyorum. Sen nasılsın küçük mabudum?»

«— Ben koca bir buket gül gibi kokan bir meleğin kucağında sonsuzluğa uçuyorum.»

«— Sonsuzluk, sonsuzluktur. Nereye kadar uçabileceksin?»

«— Kanatlarımız yoruluncaya kadar...»

«— Yavrum, beni dinle. Biz şimdi neredeyiz?»

«— Cennetlerin sınırında.»

«— Genel mıknatısa inanıyor musun?»

«— Evet.»

«— Aşkın bir mıknatıs olduğuna?»

«— İman ederim.»

«— Hangi gönüller birbirini çekerler?»

«— Mıknatıs cevherleri birbirine eş olanlar.»

«— Bu dünya ne ile doludur?»

«— Sırlarla...»

«— Bu sırlar kimlere açılır?»

«— Lâyık olanlara.»

«— Sen, ben nasılız?»

«— Liyakati olan... Sır ehli...»

«— Öyle ise bil ki bu akşam ben de buraya genel mıknatısın dürtüşüyle geldim.»

«— Ne için?»

«— Seni cennete götürmek için.»

«— Teşekkür ederim, esrarkeşim.»

«— Daha lafım bitmedi güzel kardeşim.»

«— Söyle.»

«— Yarın ablanla enişten geliyorlar.»

«— Allah belalarını versin.»

«— Enişten hiç memnun değilsin.»

«— Ah menhus herif.»

«— Kardeşine lâyık bir koca değil.»

«— Asla.»

«— Ablan bu menhustan ayrılmalı. Genel mıknatısın göstereceği kendine denk bir adama varmalı.»

«— Ah, pek iyi olur. Ama bu olabilir mi?»

«— Ne için olmasın? Enişten seni sıkıyor mu?»

«— Pek çok.»

«— Ben onları birbirinden ayırmakla görevliyim. Sen de bana yardım etmekle görevlisin. Büyük sırların gücü sonra görünecek. Bundaki derin hikmeti anlayacaksın. Yarın enişten geldikten sonra istediğin vakit yalnız serbest sokağa çıkabilir misin?»

«— Çıkarım.»

«— Yarın öğleden sonra saat dörtte Ayazpaşa'da, mezarlığın önünde, kapalı bir otomobilin içinde seni bekleyeceğim. Bir dakika geçirmeden gel. Gerçek lâhutu gör. Senin hayalde kurduğun cennetlerinle aralarında ne büyük fark olduğunu anla.»

«— Gelirim, bekle.»

Bu sözleşme üzerine, kutuda zerresi kalmayan cennet tozu yerine birbirimizi koklayarak yarına kadar vedalaştık. Usulca bahçeye indim. Girdiğim yoldan çıktım. İşte buraya geldim.

17

Kalender'in bir uzun rüyaya benzeyen bu ucu bucağı gelmez sözleri karşısında âdeta sersemledim. Ben malımı bilirim. O, benim dinlemekteki sabrımı, saflığımı kötüye kullandı. Anlat-

tıklarının içinde hemen yüzde elli daraya çıkarılacak uydurmalar vardı. Artık kendimi tutamayarak haykırdım :

— Ulan Nuri, deminden beri karşımda bütün bir roman uydurdun. Bana dinlettin durdun, kafamı şişirdin.

— Vallahi değil Şamdan'cığım... billahi değil Şamdan'cığım... Çocuktan söz aldım, yarın randevuya gelecek. Artık bunun masalı, romanı var mı?

— Onu hangi cennete götüreceksin?

— Her halde eşek cennetine değil. Senin benim gibi dâhilere mahsus cennete.

— Orası neresi?

— A, a... bu kadar da kalın kafalılaşmasana ya! Bu gibi hallerde Madam Fedrona'nın cennetinden daha âlâsını nerede bulabilirsin? Ben Küçük Beyi zina evine bir kere atayım. Bütün numaraları onun körpe vücuduna tatbik ettirteyim, onu meleklere okşatayım, gılmanlara gıdıklattırayım, yasak yemişten doyuncaya kadar yedireyim. O, vaizden dinlediği ve aklına gelebilen cennetlerin artık hiç birini ararsa yüzüme tükürsünler.

— Küçük Bey sana kokain sarhoşluğu sırasında söz vermiş. Bakalım dediğini unutmayarak gelecek mi?

— Kuşkusuz gelecek.

— Neden biliyorsun?

— Çünkü mıknatısi cevherlerimiz pek uygun çıktı.

— Ben öyle saçma dinlemem. «Mıknatısi cevherleriniz» ne demek?.

— Kandan kana geçen, iki vücudu birbirine çeken böyle bir kuvvet vardır.

— Saçmalama.

— Öyle ya, bilim, fen yalnız sizde vardır. Biz ne söylersek saçmalama olur.

Bu kandan kana mıknatıs akımı ve cevherlerin eş olması tandırnamesi üzerine, Kalender'le çekişmeyi bir saat uzattık, hemen hemen birbirimizi pataklayacak hale geldik. Ne o beni inandırabildi, ne ben onu susturabildim.

O günkü Madam Fedrona rezalethanesinin bizi zayıf düşüren yorgunluğu üzerine o gece Nuri'nin geçirdiği yarı düzme olay onu bitkin bir hale getirmişti. O, bir yana, ben öte yana sızmıştık. Gözlerimizi açıp da kendimize geldiğimiz zaman gün hayli ilerlemişti.

Arkadaşım pek sersem, sarsak sursak, gözlerini oğuşturarak karşıma dikildi. Yorgunluk üzerine yorgunluk, mahmurluk üzerine mahmurluk, cenabetlik üzerine cenabetlik oğlanın suratına iğrenç buruşukluklar getirmişti.

Kendim nasıldım acaba? İğreneceğimi bildiğim için aynada suratımı görmekten korkuyordum.

Nuri, bütün çalışmalarına karşı, kapaklarını tamamıyle açamadığı gözlerini tavandan yere, sonra benim yüzüme gezdirerek :

— Ben acizane kendimi, âdeta benliğimi kaybettim. Kendimi bulamıyorum. Söyle bana, ben kimim?

— Sen «Kalender» lakabını taşıyan ünlü deli Nuri'sin.

— Nerede bulunuyorum?

— Muhterem enişten Sandıkçı Ömer Ağa'nın evinde...

— Sen kimsin?

— Şimdi beynine Fransızca bir «ku dö puan» inersem kim olduğumu anlarsın.

Nuri çipil çipil yüzüme baka baka önce kendini. sonra beni bulmaya uğraşarak :

— Affedersin Şamdan'ım. Ben kokain, esrar. içki ve diğer türlü sarfiyat gecelerinin sabahında kendimi, çevremi, çevremdekileri hemen tamamıyle kaybederim. Ben bu gece o kadar alelacayip rüyalar gördüm ki şimdi kafamda gerçekle rüya âlemi birbirine karışıyor. Benim düşlerim uyanık hayatımdan çok kuvvetlidir. Aydınlıktır. eğlencelidir. O âlemde olmayacak şey ve ayıp yoktur. Hayat mı bir rüyadır? Yoksa rüya mı asıl hayattır? Bilemiyorum. Rüya cezalarından, zindanlarından, jandarmalarından hemen bir silkinmeyle kurtulurum. Ama gerçek hayatta yağma yok. Bir kere enselendin mi seni adaletin soru melekleri karşısına çıkarırlar.

Nuri neden sonra birdenbire damdan dört ayak üzerine düşen kedi gibi bozuk zihninin hayallerinden kendini kurtarabilerek haykırdı :

— Gerçekle rüyayı birbirine karıştırarak çalçenelik edecek vakit değil. Akıllarımızı başlarımıza toplayalım.

— Dağılmış bir yığın aklımız yok ki toplamaya uğraşalım.

— Hemen, hemen var olanı toplayalım.

— Ne oluyoruz?

— Saat öğleden sonra iki. Bugün Ashab-ı Kehf gibi uyumuşuz.

— Sersemliği geçiremedim. Ben daha uyumak istiyorum. Bu vücut kaybını bir hafta deliksiz uyku bile yerine getiremez.

— Seni bundan sonra yarım dakika bile uyutmam. Sersemliğin gitmediyse, teyzemin evinde duş yok. Başından aşağı birkaç kova su boşaltırım. Haydi bakalım, döşekten zıpla. Gözlerini aç, küle yatmış kedi gibi silkin. Küçük Beye randevu verdik. Saat dörtte gelip bizi Ayaspaşa'da bulacak.

— Kalender, kardeşim, ben senin geceki laflarını hep masal diye dinledim. Sen de bu son uykunun rüyalarında hep Küçük Beyi gördün galiba? Zihnini topla. İyi düşün. Komik bir olaya kahraman olmaya gitmeyelim. Dün gece bir rüya âleminde görüştüğün bir kibar çocuk senin gibi bir zıpırın ilk davetinde hemen gelmez.

— Mıknatıslarımız pata geldi diyorum sana... Haydi giyin. hazır ol. Para cüzdanını yokla. Bize bugün para lâzım. Küçük Beyi Madam Fedrona'ya götüreceğiz.

Kalender bir defa insanın üzerinde para sezdi mi son kaimeye kadar hepsini sızdırmadıkça rahat durmaz. Ben ona cebimdekinin ne kadar olduğunu bildirmemek için cüzdanın iç gözüne birkaç elli liralık saklamıştım. Bununla beraber parasız görünerek hemen parladım:

— Cebimde hiç papel kalmadığını dün sana söylemedim mi?

— Cebinde kalmadıysa konaktaki kasada paran vardır.

— Ulan bizim evi Bank Otoman mı sanıyorsun?

— Paran yoksa yüzde yüz faizle ara, bul. Aman Şamdan'ım ocağına düştüm. Bu güzel kolpoyu kaçırmayalım.

— Ulan uğursuz, israf edilecek şey yalnız para mı? Madam Fedrona'da bir gece daha geçirecek halimiz, kuvvetimiz kaldı mı?

— Bugün oraya eğlenmeye değil, iş görmek için gidiyoruz. Kuvvetin yoksa şeytana uymazsın, perhiz edersin. Bununla beraber sen ve ben akılda ve yaştaki adamlar ne kadar yorgun olsalar iki sahan yemek ve üç saat uykudan sonra çelik kesilirler.

Uzunca süren bir çekişmeden sonra giyindik, sokağa fırladık. Şık bir otomobil bulduk. Ayaspaşa dedik, sürdük. Gövd-

deleri irileşmiş, ihtiyarlıktan yeşillikleri azalmış ahret kokan yüzyıllık servilderin gölgelendirdiği ve yüksek yapıların karşısında Anadolu'nun garip bir bucağını andıran bakımsız mezarlığın önünde durduk. Saat dörde yirmi vardı.

Acaba geç mi kalmıştık? Hayır, böyle buluşmalar için belirtilen saatlarda yirmi dakika ilerilik hayli bir şey demekti, ama saatlarımızın Beyin saatına tamı tamına uyması şartıyla. Onunkinin biraz ileri, bizimkilerin biraz geri olmaları belli vakti uç uca getirebilirdi.

Her ne ise, birkaç dakika içinde Küçük Bey sokağın bir tarafından ufuktan ay doğar gibi karşımıza çıkıverecekti. Yayan mı gelecekti? Yalnız mı? Yoksa Rıdvan'la beraber mi?

Nuri :

— Ah Şadan, görsen ne tatlı çocuk, ne tatlı çocuk... Şeker mi şeker...

Ben :

— Şeker pahalılandı. Lezzetçe ona benzerlerin de kıymetleri artmak tabiidir. Ama malum a, biz Küçük Beyi buraya kompostosunu yemek için çağırmıyoruz.

Biz böyle zevzeklene zevzeklene dakikaların on beşini eritik. Gittikçe büyüyen bir halecanla nişan alır gibi o geniş sokağın iki tarafını gözetliyorduk. Otomobiller, arabalar, yaya yolcular gelip geçiyor, ama öyle aya, şekere, kaymağa benzer körpe suratlı biri sökün etmiyordu.

Her ânın geçmesiyle umudumuz sola sola son beş dakikayı da geçirdik. Saat dörtledi. Şeker Bey görünmedi. Beş on dakika da imsak koyduk. Eser yok nazlı canandan, eser yok.

Ben şimdi yumdum gözümü, açtım ağzımı :

— Behey Allah'ın divanesi, bozuk, üstelik bir de sarhoş kafanın rüyalarını gerçek sandın, beni de aldattın. Olmayan bir çocuğu beklemek için uykularımıza kanmadan sokağa çıktık. Otomobil tuttuk, buralara geldik. Bir saatır burunlarımız havada, gözlerimiz sokaklarda bekliyoruz. Budala olduğunu biliyorum. Ama kendi deliliğim gereği yine martavallarına kanıyorum. Dün gece rüyanda gördüğün çocuk hiç kanlanıp, canlanıp insan şekline girerek buraya gelir mi?

Kalender, uzun uzun, kalın ince puflayarak :

— Üzüntüden bulanan aklımı büsbütün karıştırma. Beynimin içine bir sis çöküyor, derin bir denizin dibine batıp çıkan

kazaya uğramış bir gemi gibi kendimi kaybedip kaybedip yine buluyorum. Acaba dün gece gördüklerim bir rüya mıydı?

— Hiç kuşkusuz... Girdiğin bahçenin bir köşesinde birkaç tutam kokain çekerek bir Küçük Bey rüyası gördün. Sonra uyandın. İş bundan ibaret.

— Şadan, bu hükmüne evet de diyemeyeceğim, hayır da... Çünkü gördüklerim o kadar gerçeğe benzeyen ve sonra yine pek neşeli bir rüyayı andıran şeylerdi ki...

— Kâfir kokainin dalgaları...

— Ah Şamdan'cığım... ah Şamdan'cığım...

— Ne var ulan?

— Senden büyük, ah pek büyük bir ricam var.

— Söyle.

— Ama reddetmeyeceksin.

— Peki.

— Katakullinin başına yemin eder misin?

— Aklıma uygun bir şeyse ederim.

— Mademki biz bu işe başladık. Hayal, hakikat, sonuna kadar gidelim.

— Ulan deli cenabet, rüyanda gördüğün çocuk işte gelmiyor, biz bu hayaleti nerede bulup da peşine düşeceğiz?

— O gelir o...

— Nasıl?

— Sende bir - iki nefeslik cennet tozu var mı?

— Var.

— Oh, âlâ.

— Ne yapacaksın?

— Çekelim. Eğer bu çocuk bu tozun neşisine gelen bir hayalet, bir peri ise yine gelir.

Benim de içim sıkılıyordu. Gerçekte bulamadığımız bir şeyi hayalette aramak da bizim için bir eğlence idi.

Kutuyu çıkardım. Dünya cehennemini cennet yapan tozu kokladık. Sevapla cennete giremeyenler için son yetişen insanlar oraya günahla girebilmenin de çaresini bulmuşlardı.

Hayatın kısımlarını dünyanın çekimine doğru perçinleyen ağırlığı üzerimizden sıyrılıyor, duygularımız hafifliyor. kederlerimiz eriyordu. Başka zamanlar üzüldüğümüz şeylerin boşluğuna gülüyorduk. Dünya gözlerimiz kapandı. Bütün manzaralar ruhlarımıza sanki başka bir delikten ve büsbütün başka

bir şekilde ve etkiyle içimize doluyordu. O bildiğimiz eski âlemde değildik. Galiba aya çıkmıştık. Renkleri dokunmakla seçebiliyor, derimizle kokular alıyorduk. Görünmezliğin öbür yanını görüyorduk. Sanki dünyada bütün düşmanlıklar durmuş, insanla yılan, kediyle köpek dost olmuştu. Hazin bir neşeyle şişen kalplerimizde kâinatla içten bir alışveriş vardı. Her şey saflaşmış, her şey süzülmüştü. Sanki kemiklerimize varıncaya kadar maddiliğimizi kaybetmiştik.

Bu yabancı âlemin içinde çevremizde uçurumlar açılır gibi oldu. Arkadaşımdan sordum :

— Nuri, neredeyiz?

— Küfür etme. Ben Nuri değilim, nurum.

— Nuri aynım... Kaçıncı gezegendeyiz?

— Galiba Zühre yıldızına çıktık. Onun dağlarından birinin üzerindeyiz. Merih'le haberleşiyoruz.

— Zühre dağlarından birindeysek hastalıklarından korkalım.

— Bütün o pis hastalıklar sefil dünyada kaldı. Melek sürülerini görüyor musun?

— Operalarını işitiyorum.

— En güzelleri bana işaret ediyorlar.

— Bana da göz süzüyorlar.

— Ver elini.

— Ne var?

— Atmosfer su kesildi. Dalgadan dalgaya sekiyorum. Birbirimizi kaybetmeyelim.

Delinin sarhoşluğu ile akıllınınki bir değildir. Kokainin etkisi de beyinlerin kuvvetli veya zayıf oluşuna göre olsa gerek. Ayaspaşa caddesi birdenbire dünyayı çepeçevre kuşatan altın bir kemer gibi güneşlendi. İleri, geri sonsuz bir şekilde uzadı. Dolmabahçe tarafından, gökten saçılan ateşlerin altında yanıp parıldayarak gelen küçük bir otomobil belirdi. Sırma kanatlı bir kırlangıç gibi yeri yalayarak uçuyor, uçtukça büyüyordu. Bir uçak süzgünlüğüyle yaklaştı, derece derece hızını azaltarak önümüzde durdu. İçinden gül yüzlü, altın gözlü. kılaptan saçlı, pek turfanda bir yüz, gülerek bize baktı.

Ben :

— Şimdi üçüncü kat gökte gördüğümüz meleklerden ayrılmış bir göklü.

Nuri :

— Oh, aman ne saadet... İşte o... beklediğimiz Küçük Bey...

— Deme.

— Vallahi o.

— Bunun o olduğuna inanayım mı?

Niçin inanmayacaksın?

— Ben kendi varlığımı, mekânımı kaybettim. Kim ve nerede olduğumu bilmiyorum. Hiç tanımadığım bir başkasının kim olduğunu nasıl bileceğim? Önce bana söyle, biz uyanık mıyız? Rüya mı görüyoruz?

— Onun ben de pek farkında değilim.

— Belki ikisinde de değiliz.

— Nasıl olur?

— Gerçekle rüya arasında.

— Fakat Şamdan'cığım, bu çocuk her zaman rüya gibi bir şekilde geliyor. Bana inanmadındı, ama şimdi aynı rüyayı beraber görüyoruz.

— Kalk, çocuğu çağır. Bu bir gerçek veya hayalet de olsa gözlerimizin önünden silinmeden yakalayalım.

Hayallerle, hulya ile yaşadığımız demlere «yarı rüya» diyemez miyiz? Hulya, rüyadan da tatlıdır. Çünkü, rüyada, iradenin hükmü olmayan bir âlem, bir olay içinde yaşarsınız. Ama hulya kendi beyninizin isteklerine, fantezilerine göre kurulmuş bir cennettir.

Belki biz de böyle hulyamızın bir kapanına tutulmuştuk. Ama her ne olursa olsun, biz o anda yaşadığımız sahneyi gerçek saymak zorundaydık.

Öteki otomobilin kapısı açıldı. Nuri hemen sokağa atladı. Küçük Beyi koltuklayarak bizim arabaya bindirdi.

Beyefendi yanaklarının pembesi, saçlarının sırmasıyla uygun gidecek açık bir kostüm giymişti. Elindeki, başı bir küçük elma kadar altın yuvarlaklı bastonuyle oynayarak bize gülüyordu.

Onu arabada Nuri ile aramıza aldık. Dışarıya el işaretiyle :

— Haydi, dedik.

Genç şoför yakaladığımız avın letafetine parmak ısırarak manalı gülümsedi. El ve ayak hareketleriyle bir - iki küçük manevradan sonra arabasını yola düzeltti.

Ben hemen kutuyu çıkarttım. İçinde kalan tozu üç burun

arasında paylaştık. Yine sekiz güneşli, yirmi aylı bir dünyanın ufuklarından içeriye girdik. Firuze denizlerin, altın ırmakların, zümrüt yapraklı, elmas ve yakut meyveli bahçelerin arasından uçuyorduk.

Otomobilimiz bir uçak gibi havalandı. Nereye gidiyorduk? İnsanoğlu civa gibi zekâsıyle gökyüzü yollarını ele geçirip açtıktan sonra artık ondan bu soru sorulur mu? Eskiden cennete, cehenneme kimse istediği gibi gidemezdi. Şimdi gök sınırları açıldı, tezkere, pasaport soran yok.

Dünyanın kasvetlerinden kurtulduk. Uçuyorduk, uçuyorduk. Bu sefer yanımıza bir de gılman katılmıştı.

18

Doğru Madam Fedrona'ya düştük. Bir gece evvel yine orada bulunduğumuz için bu sık gelmemizin mükâfatı olarak kadın bizi çok güler yüzle karşıladı.

Yanımızdaki Cici Bey'i tanıttık. Fedrona şefkatli bir ana gibi kolunu çocuğun boynuna dolayarak :

— Superbe enfant! dedi.

Bizden önce yavrucağın alnından öptü. Biz kediler gibi yutkunup yalanarak ellerimizin tersiyle ağızlarımızı sildik.

Hangi numaradan başlayacağını sormak için programı Beyin eline verdik. Meşhur bir lokantanın yemek listesini ağzı sulanarak birkaç kere süzen bir obur gibi Küçük Bey numaraları okudu. Bazıları için bizden bilgi istedi. Anlattık.

En zevklileri şunlardı : Tire, plonga, massage, les jeux de cours dernière invention, cache cache à deux, çuval içinde bir çift, kokain cennetinde sevda gerdekleri, safa havuzunda perilerle yıkanma... Hepsini saydık döktük. Sonunda Revan Hanım'ın sevgili kardeşini bu alarus eğlence evinin dönme dolabına bindirdik. Birkaç devir yaptı. Bayramdaki çocuklar gibi çok keyiflendi. İnmek istemedi.

Numaraların birinden indiriyor, ötekine bindiriyorduk. Havuzda ördek gibi öyle çırpınıyor, öyle seviniyordu ki ablasını da unuttu, enişlesini de, hatta Rıdvan'ı da...

Nuri'yi bir yana çekerek yavaşçacık kulağına :

— Ulan Kalender, elin toy çocukçağızını buraya attık. Re-

zalet bataklığına daldırıp çıkarıyoruz. Bu bizim için bir suç, hatta bir cinayet olur. Üzerimize kuşku çekmemek için yavrucağızın ağzını, burnunu silelim. Onu vaktiyle konağa döndürelim. Bu kadar görüştük, kaynaştık, dost olduk ya... Planımızın gerisini yürütmek için şimdilik bu yeter.

Nuri içini çeke çeke uzaktan çocuğu süzerek bana döndü:

— Hakkın var. Yavruyu yuvasına döndürmeliyiz, dedi.

Gitti, Sermet'in kulağına:

— Küçük Bey, paydos! sözünü fısladı.

O, tattığı zevkin lezzetine kanmamış bir çocuk somurtkanlığıyla:

— Ah, niçin bu kadar erken... Ben daha eğlenmek isterim.

— Bugün bu kadar, öbür gün daha çok...

— Madam Fedrona'dan rica ederim. Bana bir abonman versin.

— Başüstüne paşam... Üç aylık, altı aylık, bir senelik, beş senelik. Ne kadar istiyorsunuz?

— Ne kadar lütfederse...

— Ama siz erkeklik-dişilik olmayan bir cennet arıyordunuz.

Sermet Bey biraz utangaç bir gülümsemeyle boynunu bükerek:

— Bazen çocuklar karınları açken sofraya darılırlar. Bu da ona benzer.

Fedrona anası, birkaç kere daha tatlı tatlı onu öptükten sonra gayet elverişli şartlarla bir abonman kesti. Sermet'i bir otomobile koyduk, konağına gönderdik.

★

Haşmet Beyin güzel kaynı bu zevk evinin gedikli ve itibarlı bir müşterisi oldu. Ama biz aleyhimizde bir şüphe ve sorup soruşturmaya yol açmamak için Beyin Fedrona'ya bu gelip gidişini idareye uğraşıyorduk.

Sermet'le çarçabuk dostluğumuz arttı. Çünkü her zaman onun nabzına göre şerbet veriyor, beyimizi hoppola paşamla eğlendiriyorduk.

Bu küçücük kayınbirader, her zaman enişte Haşmet Beyden şikâyet ediyor, onun müstebit, kendini beğenmiş, azamet-

li bir adam olduğunu, onun için de kendisini hiç sevmediğini, karı - koca arasındaki sevgi ve kaynaşmanın da pek yolunda olmadığını söylüyordu.

İçki âleminde, bir gün, yine Haşmet Bey aleyhine söz açıldı. Kalender Nuri, hiç bir artistin taklit edemeyeceği bir yılışkanlıkla Sermet'in burnuna sokularak :

— Ah, cici paşam, seni ne kadar çok sevdiğimi bilsen...

Revan Hanımın kardeşi sarı gözlerini süzerek, Kalender'in bu coşkunluğuna şöyle karşılık verdi :

— Ben de seni...

Nuri, ilkin kapağını fırlatan bir tencere kaynayışı ve naraya benzer bir fışkırışla sevincini taşırdı, sonra bir kadeh rakı ile içinin bu alevini söndürerek :

— Ah cicilerin cicisi Sermet'çiğim... Ne olurdu Haşmet'in yerine ben senin enişten olaydım.

Sermet :

— Ah, keşke!

Nuri :

— Keşke mi?

Sermet :

— Evet.

Kalender çalpara gibi ellerini şıkırdatıp bir - iki göbek attıktan sonra :

— Yavrum, sen beni enişteliğine lâyık gördükten sonra ben talihimin boğazını sıkarak onu bu işe zorlarım... Ah benim içimin içi Sermet'çiğim, sen bana yardımını vaat et, bu evlenmeyi olmuş bitmiş bil.

Sermet de bir kadeh çektikten sonra pek alaylı bir bakışla gözlerini Kalender'in üzerinde birkaç kere dolaştırdıktan sonra :

— Ah Kalender, sen benim eniştem... öyle mi? Oh, oh... Bu pek tuhaf bir şey olur.

— Hiç tuhaf değil... hiç tuhaf değil... İlkin tuhaf görünen şeyler onlara alışıldıktan sonra tuhaflıklarını kaybederler.

— Sen ablamı istiyorsun ama bakalım o sana varır mı?

— Niçin varmasın? Ben, Haşmet Beyden çok genç, yakışıklı, son derece zekiyim. Onun gibi burnu havada bir gururlu, bir kibirli de değilim. O, servetine, yüksek mevkiine güvenerek şiştikçe şişiyor. Ben konağınıza ufak ufak havlayarak, kuy-

ruğunu sallayarak sevinen bir fino köpeği kibirsizliğiyle gireceğim.

Sermet Bey, gevrek kahkahalarını inci gibi bir sıraya dizerek :

— Nuri, iki arka ayak ve kuyruğunun üstüne oturup ön patlarını göğsüne kıvırarak bana da susta durur musun?

— Ah cicim ah, sana dört ayağımdan fazla bir saygıyle susta dururum.

— Ablama bugünlerde pek canım sıkılıyor. Çok hırçınlaştı, çekilmez bir hale geldi.

— O hırçınlıkları kocasından memnun olmadığı içindir. Bana vardıktan sonra ne kadar tatlılaşarak neşeye boğulacağını görürsün.

★

Biz, Sermet'i böyle haftada bir - iki kere Madam Fedrona ya veya başka gizli bir içki yerine atıyorduk. Orada çocukçağızın sinirlerini ispirtonun çeşitlisiyle, cennet tozuyla akort ederek ona istediğimiz havayı çaldırtıyorduk. Söz her zaman Kalender'le Revan Hanımın evlenmeleri üzerinde dönüyordu. Sinirlerimizin tütsülü zamanlarında böyle her gün söylene söylene Küçük Beyin zihnini bu evlenme işine yatırdık. O, şimdi kendine Nuri'nin enişte olmasını pek o kadar olmayacak veya yaraşıksız bulmuyordu.

Haşmet Beye karşı üç kişilik gizli bir dernek, küçük bir komplo meydana getirdik. Artık işin başlaması için planlar düzenlemeye başladık. Haşmet Beye karısının sadakatsizliğini gösterecek olaylar hazırlıyorduk. Kız kardeşine karşı böyle korkunç bir iftiraya alet olmak teklifi karşısında Sermet bir - iki kıvrandı. Ancak, bu çocuğa da tam akıllı diyemeyeceğim. Onun çoktan sinirleri, zihni, ahlâkı bozulmuş, daha bizimle tanışmadan evvel bazı fenalıklara aşılanmıştı. Öyle fenalıklar ki tek başına yapılamaz. Mutlaka yürekten yüreğe kaynaşacak candan bir arkadaş ister. Biz onun can damarlarına parmaklarımızı bastık. İnleyen bir piyano gibi ruhunun perdelerinden istediğimiz ahenkleri çıkarıyorduk. Pek düşkün olduğu keyif getirici şeylerle onu manyetize ediyorduk. Yalnız kız kardeşine

iftira atmak değil, bizim telkinlerimizin zehriyle iradesi uyuştuğu saatlarda eline öldürücü bir alet verip de herhangi bir kimseyi vur demiş olsak emrimizi yerine getirmekten başka bir şey yapamayacaktı.

Kalender'in hırsızlamasına konağa girdiği gecenin gündüzünde yazmış olduğumuz iftira mektuplarının üzerinde şimdiki hale uygun bazı değiştirmeler, ekler yaptık..

Nuri, bunlardan birini kafalarımızın birbirine akort edildiği bir saatta Sermet'in eline vererek :

— Yavrum, al bakalım, dedi, bunlar bir seri şaheser iftira yazılarıdır. Bu, birinci numaradır. Bunun arkasından gelecek numaraları durumıa göre işleyeceğiz. Bunlar, aslında, hemşire hanımefendinin iffetini değil, enişte beyinizin aklını bozmak, rahatını kaçırmak içindir. Bu sırlar faciası aile içinde döneceği için dışarıya zararlı hiç bir şey sızmaz. Saldırganlığımız biraz alçakça görünüyorsa da maksadımız yüksektir. Enişte beyi konaktan def edip yerine ben geçeceğim. Emelimize ermek için şimdilik bundan daha pratik bir çare bulamadık...

Ben :

— Nuri, şimdi yapacağımız işe özür bulacak sözler aramaya gerek görmüyorum. Bu meselede vicdan yok. Çünkü işi, bu ölçüye uydurmak, senin benim işimiz değildir. O, akıllılara mahsus bir alışma ile olur. Bunu böyle yapmakta küçük beyle senin çıkarın var. Şimdi bu sözleri bırak da işin çarçabuk pratik tarafına geç.

Nuri :

— Şadan, sen böyle ukalâlık ettikçe söz daha fazla uzar. (Küçük beye dönerek) Cicim, al şu zarfı... Bak zarf kapandıktan sonra tekrar açılmıştır. Sen şimdi bunu ablanın çekmece. çanta, dolap, konsol gözü gibi gizli yerlerinden birine saklayacaksın. Öyle ki orası enişlenin de her vakit karıştırdığı bir yer olacak.

Kalender, kadehini ağzına boşalttıktan sonra sarsıla sarsıla gülerek :

— Deyim biraz tuhaf düştü ama, sakın yanlış anlama ha. Ablan bu esrarlı mektubu saklamak isterken uğursuz bir tesadüfle enişlenin eline geçmiş gibi bir şey olacak...

Birinci numaralı mektubu bir alay talimatla birlikte çocuğun eline verdik. Bu iftira mektubu şöyle doldurulmuştu :

«Kendini beğenmiş, müstebit kocalara yapılacak en güzel karşılık onların üzerine gizlice bir başkasını severek öç almaktır. Mutluluk sevişmekten doğar. Aşk ve sevgi ise nikâhta farzedilen kutsallıktan değil, gönüllerin serbestçe seçmesinden meydana gelir. Aşk iki kalp arasında yarımşar olarak yenilmekle lezzetine varılan bir meyvedir. İki yürekten biri kendini beğenmiş olursa onun cennet zevki cehennem azabına döner.

«Revan'cığım, senin için saniyelerin tık tıklarıyla beraber durmadan işleyen bir kalp var. Sen ortaya çıkınca onun için her acı bir zevk, her olmayacak şey olacak bir şekil alır. Senin için yaşayan bir vücut, gerekince her tehlikeye atılarak yalnız senin yoluna ölmekle hayatını manalandırmış olabilir.

«Kıskanç, zalim kendini beğenen bir koca, her zaman ve her yerde bulunabilir. Ama birbiri için yaşayıp ölen, birbirini seven iki gönül... İşte bu çok az rastlanır bir olay... Ama bu az bulunurluğun ikimiz bir örneği değil miyiz?

«Kıskanç koca, âlemi kendine güldürmekten başka ne yapabilir? Mehtapların gümüşlü yollarından süzülerek tufaların gizliliklerine saklanan iki hayali nereden sezebilecek?

«Romanların en çarpıntı veren bölümleri kıskanç kocaların çok kızgın gözetlemelerine karşı her vakit birbirlerine kavuşabilen fedakâr gönüllerin atılganlıklarını anlatan sayfalar değil midir?

«Gerçek aşkla yanan iki pervane ruhu, hiç bir kocanın korkutucu gözleri atılışlarından geri koyamaz. Onları birbirinden ayırmaya uğraştıkları kadar birbirine yaklaştırmış olurlar. İki gönlün birleşmesine bir kocanın engel olabildiği ancak ahlâk kitaplarına yazılmak için uydurulmuş hikâyelerde görülebilir...»

Ve işte buna benzer bir sürü satırlar... Sermet mektubu aldı, konağa gitti. Ertesi günü ve daha ertesi günü görünmedi. Ne oldu? Bu iftira kundakçılığını hakkıyla yapabildi mi?

Biz bir kere

— Varan bir... diye topu fırlatmıştık. Şimdi meraklar içinde bekleşiyorduk. Üçüncü günü telefonla Madam Fedrona'dan şöyle çağrıldık:

— Geliniz. Küçük çapkın buradadır.

Hemen koştuk. Sermet'i bir bitiştirme çizgisi gibi erkek - dişi iki çıplağın arasına uzanmış bulduk. Cennet tozunu fazla çekmiş, öbür dünyadaki makamını seyreden, can çekişen biri gibi gözleri süzülmüştü.

Çocuğun zevki doyma derecesini bulup da bizimle konuşabilecek bir hale gelinceye kadar bekledik.

Kalender sordu:

— Ne yaptın cicim?

— Kaka bir iş yaptım. (İki parmağını birbirine çengelleyerek:) Ablamla eniştem şimdi işte böyle...

— Yalvarırım, işi ta başından anlat.

— Mektubu götürdüğüm akşam kendisi yokken ablamın odasına girdim. Karı - koca arasında patlayacak bombayı nereye koyacağımı düşündüm. Gizleyeceğim yeri iyi seçemezsem mektubun enişteden önce ablamın eline geçmesi ihtimali vardı.

Ben:

— Geçerse ne olurdu?

Sermet:

— İlk adımda bu iş falso olurdu.

Nuri:

— Mektup ablanın eline geçerse onu yırtıp atar mıydı? Yoksa götürüp kocasına gösterir miydi?

Sermet:

— Bunu siz tahminleyiniz, bakalım ne olurdu?

Nuri:

— Kimseye göstermeyip yırtardı sanırım.

Ben

— Tam tersine... Bu kadar maddi iftiralarla lekelenmiş olmaktan iffetini çok yüksek bildiği için mektubu doğru kocasına götürür ve muammanın anahtarını onunla birlikte aramak isterdi.

Sermet:

— Daha ne olurdu?

Nuri:

— Nc bileyim ben? Sen söyle küçük şeytan.

Sermet:

— Ablam öyle bir mektubu odasındaki eşyanın gizli bir kıvrımı arasına saklayan eli elbette çok merak edecek ve birçok kimselerden şüphelenecekti.

Nuri :

— Bu şüphesi sana kadar uzanabilir miydi?

Sermet:

— İşte mesele burada...

Ben :

— Canım, niçin bu işi böyle olurdu, olacaktı diye konuşuyoruz? Bunun olmuşu yok mu? Hemen onu öğrenelim.

Sermet:

— İşte onu anlatıyorum. Ablam yokken odasına girdim. Şimdi mektubu nereye koyayım? Bilmem nasıl bir şaşkınlıkla dikiş sepetindeki yumakların, çilelerin altına koyup çıktım. Ama ahmakça bir iş gördüğümü hemen anlayarak ablamın daha ortalarda bulunmamasından yararlanarak tekrar odaya girdim. Zarfı sepetten aldım, anahtarı üzerinde bulunan gardrobun bir tarafına sakladım. Yine dışarıya çıktım. Ablamın birdenbire üzerime gelmek ihtimali olduğundan bu işi hokkabaz gibi bir el çabukluğuyla yapmak zorundaydım. Dışarıya çıkınca yine iyi bir iş görmediğimi düşündüm. Bu sefer tekrar içeriye girip zarfın yerini değiştirmeye imkân kalmamıştı. O gün akşama kadar bekledim. Bir fırsat bulamadım. Enişte m geldi. O geceyi geçirdik... Ablamın yatak odasına bitişik bir kabinem vardır. Burasını yarı kütüphane ve fotoğraf, pentür ve benzeri artistik işlerime mahsus yarı atelye gibi kullanırım. Pencereleri açık olduğu zaman ablamın odasında edilen lakırdılar benim kabinemden tane tane seçilir. Atelyeme kapandım. Kulaklarımı bitişik odaya verdim. Karı - koca arasında her vakitkinden başka hiç bir söz işitmedim. Nihayet vakit geldi, yattılar. Sabah oldu, yine öyle... Karı - kocanın arası süt limanlık, aralarında ince bir nezaket sürüp gidiyor. Şimdi bu sessizliğe ne mana vermeli? Ablam mektubu bulup da okuduktan sonra yırtıp attı mı, yoksa daha bulmadı mı? Eğer bulmuşsa bir can sıkıntısına uğramaması kabil değil. Ertesi günü yüzündeki üzüntü alâmetlerinden gerçeği anlamak kolay olacaktı. O gün türlü bahanelerle ablamın yanına gittim.

Uzun uzadıya görüştüm. Yüzünden, davranışlarından iç sıkıntısını gösterir hiç bir şey seçemedim. Öğleden. sonra ablam otomobille sokağa çıktı. Hizmetçi kadın odayı süpürdü. Topladı. Aşağı indi. Fırsat bu fırsattır dedim, odaya girdim. Ama kız kardeşimin eşyasını karıştırdığımı hizmetçiye belli etmemek gerekti. Onun için olabildiği kadar dikkatli davrandım. Gardrobu açtım. Mektubu koyduğum yerde buldum. Hemen oradan aldım. Gözüme köşedeki küçük «püpitr» ilişti. Ablama hususî yazıhane hizmetini gören bu yüksek çekmecenin kapağını kaldırdım. Bombayı oraya, düzgün olarak istif edilmiş kâğıtların, zarfların arasına soktum, hemen kaçtım... O gece ben yine kabinemdeyim. Kulaklarım bitişik odada. Ama yine karı - koca arasında yüksek sesle çekişmeye benzer hiç bir hararetli söz duymuyordum. Sınır üzerinde en ufak bir sesi kaçırmamaya çalışan nöbetçi er gibi uzun bir süre kuş uykusu uyudum. Lâkin gecenin bütün yorgunluklarını dinlendiren küçük ölümü bütün konağı sardığı zaman. yenmeye çalıştığım uyku beni de yenmiş, derinden derine dalmışım. Sabahleyin gözlerimi açtığım vakit günü epey ilerlemiş buldum. Fakat içeriki odada bomba patlamış, beklediğim etkiyi yapmış, karı - koca arasında garip bir anlaşmazlık, şiddetli soru cevap yangını parlamıştı. Bu acayip muamma karşısında arasıra kendilerini unutarak her vakitki nezaketlerinden kilometrelerle uzak halecanlara düşüyorlardı... Püpitr'i koca mı açmış, karısı mı? Mektup naslı ele geçmiş? Orasını pek iyi anlayamadım. Eniştem büyük bir öfkenin köpüklü dalgaları içinde şöyle bağırıyordu:

«— Hanım, nasıl oluyor da bu rezalet mektubu bizim yatak odamıza giriyor? Nasıl oluyor da bundan siz de benimle beraber haberli oluyorsunuz?»

«— Allah, Allah. Ne bileyim ben?»

«— Bilmelisiniz.»

«— Bilmediğim için suçlu mu olacağım?»

«— Orta yerde bir fesat, bir suç, oh, bir cinayet var. Bunda siz de ortak gösteriliyorsunuz. Soruyorum, hiç bir şeyden bilginiz olmadığını söylüyorsunuz. Birlik olmadığınızı ispat için ben bu soruların karşısındaki susmanızı yeter görmüyorum.»

«— Ne söylememi istiyorsunuz? Böyle adi iftiralardan kendimi korumak için masallar mı uydurayım?»

«— Hanım, durup dururken kimseye iftira atmazlar. Bu meselede elbette ufak mufak bir bit yeniği olacak. Söyleyiniz.»

«— Beyefendi, tahkiriniz yeter. Beni ne söylemek için zorladığınızı bir türlü anlayamıyorum.»

«— Gerçeği...»

«— Demek ki bunda gizli bir gerçek var?»

«— Mutlaka... Muhakkak...»

«— Onu ben saklıyorum, öyle mi?»

«— Affedersiniz hanım, dış görünüş böyle...»

«— Beyefendi, dikkat ediniz, tahammülüm son derecededir.»

«— Benimki de öyle, hanım.»

«— Beyefendi, işte açık söylüyorum. İstediğiniz şeyi benden şüphe edebilirsiniz. Artık kendimi savunmaya tenezzül etmeyeceğim.»

«— Kendinizi savunmamak suçsuzluğunuzu ispat etmek değildir.»

«— Ya ne demektir?»

«— Sözün özünü kapatmak, sorguyu kısa kesmek demektir.»

«— Sorgu... oh güzel kelime!»

«— Evet, güzel kelimedir. Ve bir kocanın böyle acı anlarda karısını sorguya çekmeğe her zaman hakkı vardır. Ben pek az erkeğin gösterebileceği bir metanet ve nezaketle hareket ediyorum. Halbuki olayın şekli şiddet ister.»

«— Medeni bir koca böyle esassız şüpheler üzerine bundan fazla şiddet gösteremez.»

«— Esassız şüphe değil. Ortada bir olay var ve sizin adınızın üzerine kurulmuş dallı budaklı bir sevda macerası var. Mektup sahibinin iddiasına göre bu aşk iki taraflı görünüyor.»

«— Bana bir taraftan aşk ilân edilmiş, ben de kabul etmişim, öyle mi?»

«— İşte tekrar ediyorum ki maalesef böyle gözüküyor. Böyle değilse sorularıma cevap veriniz.»

«— İşte ben de tekrar ediyorum ki siz beni bu kadar ağır suçluluk altında tuttukça sorularınıza cevap vermeye tenezzül etmeyeceğim. Beni bu kadar alçaltamazsınız. Adi, cahil, patavatsız kocalar gibi belli olmayan bir düşmanın bilinemez nasıl canice bir iftirası üzerine beni işte onunla ortak sanacak

kadar karşımda kabarıyorsunuz. Ben, sizden gizli, böyle bir aşk mektubu alsam onu getirip de her vakit kilitsiz duran gözünüzün önündeki bir yazıhaneye mi korum?»

«— İşte macerayı deşiyorsunuz, istemeyerek bazı gerçekleri saçıyorsunuz.»

«— Oh... nasıl bakayım, söyleyiniz de anlayayım?»

«— Bu mektubun birinci olmadığı içindekilerden açıkça anlaşılıyor. Ötekileri iyice saklamış olduğunuz halde bunu her nasılsa saklamayı unutmuş olabilirsiniz.»

«— Bundan öncekileri iyice saklıyorum da bunu neden unutuyorum?»

«— Sonradan kaldırmak üzere oraya bırakıp da unutmuş olamaz mısınız?»

«— İstemeyerek ortaya saçtığım gerçekler bu söylediklerinizden ibaretse bunlara gülünç vehimler adını vermekten başka bir şey diyemem.»

«— Şimdi... daha şimdi bir meçhul düşman tabiri kullandınız. İşte bu bence çok önemli bir sözdür.»

«— Aman Yarabbi, şaşılacak, gülmeden bayılacak şeyler...»

«— Tersine, derin derin düşünüp incelenecek şeyler. Meçhul düşman... Hanım, bu meçhul düşman kim olabilir?»

«— Tuhaf şey! Ne bileyim ben?»

«— Tuhaf değil, acıklı. Bilmemek olmaz, bilirsiniz, bileceksiniz.»

«— Babamın ruhunu şahit tutarak söylüyorum ki bilmiyorum.»

«— Kesinlikle bilmiyorsanız bazı şeyler sezinlememenizin imkânı yok. Böyle bir macera büsbütün asılsız olamaz. «Meçhul bir düşman», ama efendim ne için? Sebepsiz size kim düşman olur? Bildiğinizi, hissettiğinizi hiç bir düşüncenin önünde cesaretiniz kırılmadan söyleyiniz. Bu meçhul düşmanı birlikte araştıralım. Birlikte bulmaya uğraşalım.»

«— Ölmüş babamın ruhunu masum olduğumu ispat için şahitliğe çağırdıktan sonra siz hâlâ hiç bir düşünce önünde cesaretin kırılmadan bildiğini söyle itimatsızlığından ayrılamıyorsunuz. Bildiklerim var da söylemiyorum sanıyorsunuz. Gözünüzde bu kadar şüpheli, düşkün bir kadınmışım da bunca yıldır benimle nasıl yaşadınız? Ve ne için yaşadınız?»

«— Hanım, rica ederim, konuşmamızı, çığırından çıkarmayalım. Hep şu bilmecenin çözümü yolunda yürüyelim.»

«— Efendim, bu konuşmanın çığırı yoktur. Bu bilmecenin bir noktasını bile bilmiyorum. Hiç bir şekilde sizi aydınlatamam.»

«— Bu dediklerinize kabil değil inanamam, hanım. Bütün sözlerinizi birer inkâr olarak saymak zorundayım.»

«— Siz çıldırmışsınız beyefendi... Siz istiyorsunuz ki aslı olmadık suçlarımı söyleyeyim.»

«— Hanım, aslı olmayanları değil, olanları söylemenizi rica ediyorum.»

«— Öyle mi? Pekâlâ... İşte dinleyiniz: Güzel bir delikanlı ile çoktan beridir sizi aldatıyorum. Birbirimize amansız bir ateşle yanıyoruz. Gözlerimiz dünyayı görmüyor. Hesapsız mektuplar alıp verdik. Her tehlikeyi göze aldırdık. Sizin konakta bulunmadığınız gecelerde kaç kere sevgilimi yatak odama aldım, gözleriniz önünde neler olup geçti de farkına varamadınız. Zihnimin perişanlığından nasılsa bu mektubu ortadan kaldıramamışım. Meydana çıktı. Dikkatiniz açıldı. Olan oldu beyefendi, iş bittikten sonra beni sorguya çekiyorsunuz. Boş yere üzülmeyiniz. Böyle bir olay karşısında namuslu bir koca nasıl davranırsa siz de öyle yaparak haysiyetinizi kurtarınız.»

«— Hanım, görüyorum ki çok sinirlendiniz. Bütün bu sözleriniz sahi mi?»

«— Harfi harfine...»

«— İspat ediniz.»

«— Pek tuhaf şey... Size, bu mektuptan haberim yok, dedim, ispat et buyurdunuz. Şimdi suçluyum diyorum beni yine ispat etmeye çağırıyorsunuz. Hiç kimseden bir meselenin hem olduğuna, hem olmadığına dair ispat istenemez. Mantığı bu kadar ayaklar altına almayınız beyefendi. Birkaç dakika içindeki birbirini tutmaz sözlerim de henüz kulaklarınızda çınlıyor. Bunların hangisi doğru, hangisi eğri olduğunu sizin kocalık anlayışınıza bırakıyorum. Bu acı yüzleşmeyi bundan fazla uzatmayı ikimizin karılık - kocalık şerefimiz için uygun bulmuyorum. Beğendiğiniz gibi hareket ediniz, beyefendi...»

Karısının bu coşmasına karşı enişte kemkümlerken ablam odayı bırakıp çıktı.

20

Sermet'in bu acı hikâyesini biz pek tatlı bir merakla dinledik. Suçsuz bir kadına iftira atmak, kocanın inan ve güvenini bozmak, yüksek tabakadan terbiyeli, modern bir karı - kocayı, birbirine karşı ağız bozmaya düşürecek kadar coşturmak... yapılması güç sanılan hep bu şeyler bir mektupla ne kadar kolayca oluvermişti.

Suçsuz bir kimseye karşı düzenlenen bir fesada ne çabuk inanılıyor. Her türlü övülmeye değer bir kimse övülse kimse iştahla dinlemez. Ama çekiştirmeye dikkatle ne kadar çok kulaklar açılır.

Bilmem neden insanlardan öç almak, hücumla onların en duygulu damarlarını kanatmak bizim en büyük zevkimizdi.

Bu ilk çabuk ve büyük başardığımız işi kutlamak için birbirimizin boynumuza sarıldık, öpüştük.

Kalender Nuri, fenalığa doyamayan bozuk kalbinin heyecanlarıyle dedi ki :

— Bu ilk adımda kazandığımızın neşesiyle bu kadar sarhoş olmayalım. İşin güçlüğü asıl bundan sonra gelecek. Ben gözümü hiç budaktan sakınmayacağım. Haşmet Bey'in serveti, güzel karısı, haysiyet ve itibarı var. Benim meteliğim yok. Hep bu şeylere sahip olanlar bir şeylere sahip olmayanlardan kendilerini sakınsınlar. Biz işimize bakalım. Şimdi ikinci mektubu ne yolda yazacağız? Sermet'çiğim, sen bu ikinci bombayı, patladığı vakit etrafında büyük yıkıntılar yapabilmesi için götürüp nereye saklayacaksın?

Sermet :

— İşi bilir. Nasıl gerekirse ona göre davranırım.

Nuri :

Şadan, haydi bakalım kalemini yağla. Sen bu fesat cemiyetinin başkâtibisin. Bana kalırsa bu sefer mektubun ele geçmiş olmasından dolayı Revan Hanım'a başın sağ olsundan başlamalıyız.

Ben :

— Nuri, nasılsa akıllı bir adam delilerin tuzağına düştü. Ama bu sefer evvelkinden çok nazik bir durumdayız. Bu sefer delilik foyamızı meydana vurmamak için daha çok dikkat ister.

Nuri:

— Sen yaz. Dediğim gibi yaz. Bizim foyamız meydana çıkıncaya kadar elbette biz Haşmet Bey'i karısından da, canından da bıktırıp boşatmayı başarırız.

Bu ikinci iftira mektubuna şöyle başladık:

«Ah ruhu revanım,

«Mektup eşinizin eline geçmiş. Ne felâket... Üzüntüden aklımı kaybettim. Bastığım yeri bilmeden uyurgezer halinde dolaşıyorum. Bana bin türlü dikkatler, ihtiyatlar öğütlerken bu dalgınlıkta siz nasıl bulundunuz? Kıskanç bir koca adımını bir kere böyle bir iz üzerine attıktan sonra o ailenin içinde ne büyük bir ıstırap başlar. «Asrileşiyoruz, asrileştik» diyoruz ama henüz çoğumuzun yürekleri ne kadar vahşi... Eşinin böyle bir sadakatsizliğine uğrayan erkeğin yapacağı şey hemen karılık - kocalık hesabını kesercek uzaklaşmaktır.

«Nasıl yaptın? Niçin oldu? Söyle, yoksa sen bilirsin gibi, baskı ve korkutmalarla üzülüp üzmekte ne mana var? Bir kadına kendi istemediği halde sahip olmak kabil midir?

«Kocalar, karılarının gönüllerinde kendilerine karşı buz kesilme başladığı anı sezerek zamanında çekilmeyi bilseler sonu cinayetlere varan bu acı, vahşî hallerin önü alınmış olur.

«Elde kama, revelver ve ağız dolusu tehditlerle, öyle duruma düşmüş bir kadını sorguya çekenlerin acaba amaçları nedir? Zavallıyı korkutup da inkâra zorlayıp yine o zavallı ile yaşanmak mı? Şimdi ikinci bir sadakatsizlik olursa kabahati kime bulmalı?

«Bazı hırs ve intikamını kadının kanıyle sulamakla yatıştıramayan, suç ortağı saydığı âşığı aramaya kalkışan kocalar da vardır. Eğer Haşmet Bey düelloyu kabul ederlerse hemen karşılarına çıkmaya hazırım.»

Revan Hanım'a karşı kocasının şüphelerini uyandıracak ve bunları hemen inanç haline koyacak ne kadar söz bulabilirsek hepsini yukarıdan aşağıya işte böyle dizdik, döktük. Hanıma, bu fenalıkları aşk ve muhabbet namına yapıyorduk. Habersiz bir kadına bu kadar zararlı olan bir sevda dünyada işitilmiş olaylardan değildi.

Mektubu kapadık, zarfı yapıştırdık. Okunmuş süsü ver-

mek için tekrar açtık. Bu ikinciyi de, birincisi gibi Cici Bey'e teslim ettik. O şimdi bu bombayı da karı-kocanın yatak odalarında bir yere gizleyerek patlatacaktı.

Biz mektupları kokain çektikten sonra onun beyinde uyandırdığı, neşeler, akla esenlerin dalgaları içinde yazıyorduk. Çok duygulu ve tasvirlerimizde çok parlak olmak için zehirin dozunu çoğaltıyor; kâh delice bir şekilde birbirimizle dalaşıyor, kâh lüzumundan fazla bir dostluk ve sevgiyle kucaklaşıyorduk.

Bu Revan Hanım işini sonuna kadar iyice yürütebileceğimizden hiç emin değildim. Bu iş tıpkı sarhoş, deli bir kaptanın gemi kumanda etmesine benziyordu. Sonunda kütcden biz bir karaya oturacaktık. Ben bu uğursuz olaya niçin karıştım? Şimdi çekilmek elimde değil miydi? Hayır. Hayır, Kalender Nuri'nin çıkardığı bu garip, bu canice maceranın dalgaları içinde büyük bir iradesizlikle bocalıyor, kendimi kurtaramıyordum.

«Ben deli miyim?» sorusu yine karşıma karanlık içinde kırmızı bir fener gibi dikildi. İçki, kokain gibi aldığımız uyarıcıların neşeleri söndükten sonra hayat dayanılmaz bir sıkıntı cehennemine dönüyor. ah öyle ki, öyle ki, alıp verdiğim her nefes beni öldürüyordu.

Bir gün, Nuri. karşıma elinde bir fotoğrafla geldi. Resmi bana uzatarak :

— Bak. beğenir misin? dedi.

Bu, bir kadın resmiydi. İlk bakışta içimde büyük bir çekişin kaynadığını, damarlarımın yandığını, sinirlerimin titrediğini duydum. Bunun Revan Hanım olduğunu gizli bir kuvvet hemen bana haber verdi.

Diyemem ki tabiat, güzel yaratmakta bu yüzdeki kadar başarılı olabilmiş olsun. İşte bu kadın beni her türlü dert ve elemden. içkilerden, deliliklerden kurtarır. bir bakışıyle. okşamasıyle mutlu edebilirdi.

Onu ele geçirmek isteği gönlümde birdenbire volkan gibi beynime, bütün kanıma kızgın lavlar yağdırmaya başladı. Anlatamayacağım bir heyecana tutuldum.

Ne oluyordum? Kurtarıcı bir iyiliğe doğru mu gidiyordum? Yoksa büsbütün çıldırıyor muydum? Bunu kendi kendime kestirecek bir halde değildim.

Kalender. baygın baygın fotoğrafı dudaklarına götürdü.

Gerçek bir birleşmeyi andırır derin derin heyecanlarla titreyerek mukavvadan inleye inleye uzun bir öpücük aldı.

Karşımda, karıma saldırılmış gibi bütün damarlarımın içinde bir yıldırım dolaştı. Beynimde şimşekler çaktı. Nuri'yi boğmak istiyordum.

Aslında pek zayıf olan iradem, bu heyecan anında beni bütün bütün bıraktı. Hemen karşımdakinin gırtlağına atıldım. Tırnaklarımın boğazına gömülen sıkıştırması altında mosmor kesilen Kalender. boğuk boğuk bağırmaya başladı :

- Bırak, boğuyorsun... Bırak, nefesim kesiliyor.

Boğul... geber... nefesin kesilsin... canın çıksın...

Bu saldırışta hiç şaka olmadığını anlayan Kalender, hayatını kurtarmak için can korkusuyla o da hemen benim boğazdan daha nazik bir tarafımı kavradı. O zaman pek şiddetli bir acıdan ellerim gevşedi.

Birbirimizi bıraktık. hemen ayağa sıçradık, ama şimdi düşmanının zayıf tarafını kollayan karşı karşıya iki boksör gibi hücuma hazır. göz göze bir halde bulunuyorduk.

Nuri'nin göz aklarına kadar moraran benzi hâlâ açılmamıştı. Beni acayip bakışlarla süze süze ve hâlâ boğuk bir sesle :

Deliyim, deliyim derdin de inanmazdım. Meğerse sahiymiş. Dikiş kaldı, boğuldum gittiydi. Böyle bir kuduz haline hiç rastgelmemiştim. Galiba deliliğinin ilk nöbetine tutuldun?

Evet. Kalender'in bu sözünü çok doğru buldum. Hiç kuşku yok ki, deliliğimin bu ilk nöbetiydi. Kendimde dayanılamaz bir saldırma kudurganlığı duyuyordum. Avaz avaza haykırmak, odanın bütün camlarını kırmak, bütün eşyayı altüst etmek, kafamı duvardan duvara vurmak istiyordum.

Nuri, birkaç adım yürüdü. Boğuşma arasında elinden bir kenara fırlamış olan fotoğrafı aldı. Koynuna sakladı. Beynim yine kara bir dumanla doldu. Ayaklarım yerden kesildi. Yüreğim, içinde bir çarkıfelek gibi kıvılcımlar saçarak dönüyor, ağzımdan köpükler geliyordu. Ben, o mukavva parçasının Nuri'nin koynuna girdiğini görmeye dayanamıyordum.

Kalender, iki adım geri çekilerek :

— Yine ne oluyorsun?

Ben, yorulmuş bir boğa gibi soluyarak cevap verdim

— Çıldırıyorum Nuri, sakın kendini...

- Sahi... benzin nasıl sarardı. gözlerin nasıl büyüdü. kaş-

ların nasıl çatıldı. ağzın nasıl çarpıldı, bir görsen kendi kendinden korkarsın.

Nuri'yi boğmak kuduzluğu yine beynimi sardı. Dişlerimi gıcırdatarak parmaklarımı çengelleyip:

— Ah, habis... narasıyla üzerine atıldım.

O, bu sefer tetik davrandı. Bu şiddetli saldırmamın önünden kaçabildi. Ben olduğum yere düştüm, kendimi kaybettim. Uyudum mu, bayıldım mı bilmiyorum.

★

Gözlerimi açtığım zaman kendimi evimde, yatağımın içinde buldum. Annem, ihtiyar dadımla birlikte baş ucumda dolaşıyorlardı.

O şiddetli nöbetten uyandım, ama hâlâ kendimde değil gibiydim. Kafamın içi, kenarsız bir engin denizin sisleri içinde yarı boğulmuş başı boş bir ruh akıcılığındaydı. Esiri dalgalar arasından karşımda bulut tüllerine bürünmüş bir şekil belirdi. Bu, muhavva üstünde gördüğüm kadının kendisiydi. Hem somut, hem soydam, yarı insan, yarı melek... Göğsünde taşıdığı bir kucak bahar çiçeklerinin kokularını alıyordum. O, büyüleyici yüziiyle bana güldü. Parmaklarının ucuyle birkaç buse gönderdi.

O arada omuz başımdan bir el şiddetle beni dürttü. O sarsıntıyla gözümün önünde cilveleşen dünya yaratığı olmayan şekiller silindi.

Yanı başımda annem telâşlı telâşlı söyleniyordu:

— Bizi korkutma Şadan... Gözlerini odanın bir köşesine dikmiş süzgün süzgün ne bakıyorsun? Ne var orada?

Ben kendimi bulmaya uğraşarak:

— Hiç.

— Nasıl hiç? Küçüklüğünde üzerine havaleler gelirdi. Seni hekimler, hocalarla büyüttüm. Neler çektim, neler... Ah, şimdi de başka türlü. Bu delilikler, bu nöbetler nedir? Boğmak için onun bunun üzerine saldırmışsın.

Ben nöbetimden önceki hali zihnimde bulmaya uğraşarak

Yalan.

Yalan olur mu? Kaç kişi şahitlik ediyor. O Kalender

dedikleri çapkın arkadaşına yalvardım yakardım, işi kapattım. Ama bir daha böyle deliliklere kalkarsan bilmiş ol, seni tımarhaneye götürürler.

Kalender Nuri'nin adı zihnimde olayın dumanını biraz sıyırdı. Annemi avutmak için hafifçe gülerek:

— Ha, ha... Nuri'yle biraz şakalaşmıştık.

— Nasıl şaka bu? Oğlanın boynunda parmaklarının bereleri duruyor.

O ara içeriye üvey babam Hidayet Efendi girdi. Bu softa bozuntusu herifin suratında bana karşı yalancı bir şefkat vardı. Bütün deliliğime, beynimin bulutlu bulunması, düşünmemesi bozukluğuna karşı ben onun bakışındaki örtülü hileyi seziyorum. Ben ölürsem anneme birçok mal, emlâk kalacaktı.

Bu, ölümüme duacı ikiyüzlü adam yatağıma yaklaşarak hararetimin derecesine baktı. Nabzımı yokladı. Acınır, üzülür görünür bir sesle:

— Ah Şadan bizi ne kadar telâşa düşürdünüz.

Ben:

— Ne oldu efendim?

O:

— Ne olduğunu bilmemeniz bizi daha çok üzüntüye düşürüyor.

Sonra annemle ikisi göz göze geldiler. Zavallı annem derin bir bakışla ondan, sözlerinde ihtiyatlı bulunmasını diliyor gibiydi.

Üvey babam kaba sesini nazikleştirmeye uğraşarak

— Babanız olduğum için söylemeye kendimi borçlu bildiğim lakırdılar var.

— Çekinmeyiniz, buyurunuz.

— Şiddetli bir sinir nöbeti geçirdiniz. Anneniz çok üzüldü. Ben keza...

— Elde olmayan bir hal olduğu için bundan beni sorumlu göremezsiniz.

— Sorumlu görmüyoruz. Ama büsbütün de kabahatsiz değilsiniz. Mütehassıs doktorlarla görüştük. Birçok gençleri saran bir fenalığa, asri vebaya siz de tutulmuşsunuz.

— Nasıl şey bu?

— Kakain mi, kokain mi? Uyuşturuculardan işte böyle bir zehir kullanıyormuşsunuz.

— Ah peder efendi, sarığı fese çevirmiş bir eski hoca olmanıza karşı eğer siz bu cennet tozundan iki kere çekmiş olsanız onu her zaman kullanmak için cebinizde bir altın kutu taşımak zorunda kalırsınız.

— Cennet tozu... O nasıl söz? Böyle vücutları yıkan, beyinleri sakat eden bir tozu hâşâ cennete bağlamak küfürdür. Bunu «ce» ile değil, «ci» ile okursak «cinnet» olur, tam manasını vermiş oluruz.

— Aman peder efendi, biz karşı karşıya pek ters düşüncede iki insanız. «Cennet» kelimesini «ce» veya «ci» okumakla bence manası değişmez. Haydi bunu «hicret» vezninde okuyalım: Cinnet, cinnet, cinnet... oh ne füsünkâr, ne semavi kelime... Cinnet, adi hayattan, beynin basit umumî şeklinden çok yüksek bir şeydir efendi... Kabiliyetli kafalarda delirmek isteği pek şiddetlidir. Herkes birer parça çıldırmak için, hayatın bir isli kör kandil gibi fersiz, neşesiz yanan kasvetli alevini parlatmak için ispirtoların her çeşidine ve morfinlere, esrarlara, kokainlere koşuyor. Ben niçin ayıldım? Kendime niçin geldim? Cinnetin kanatları beni, beşerî zevklerin son hadlerine uçurmuştu. Ben çıldırmak ve ebedi olarak deli kalmak isterim.

— Oğlum, sanırım bu istediğin yarı yarıya olmuştur. Annene acı... O zehirden kullanıp da bütün bütün çıldırma.

— Annem bana acıyaydı beni doğurmazdı. Şimdi bana çektirdiği cinayetinin bir hissesini de kendisi çeksin.

— Bunlar nasıl sözler?

— Yüksek moraller.

— Bunun alçağı nasıl olur?

İşte senin ahlâkın gibi...

— Hezeyan üzerine hezeyan ediyorsun.

— Gerçeği hazmedemeyenler hemen ona «hezeyan» anlamı verirler.

— Deli sayıklamaları...

— Evet babacığım, evet. Ahlâklı bir adam olduğunu iddia ediyorsun, ama için başka, dışın başka... Delinin yüreği ve ağzı birdir. Onun için deli, ahlâkça senden çok yüksektir.

— Peki, peki... öyle olsun.

— Senin evet veya hayır demen bana vız gelir.

Buna da pekâlâ diyelim.

Gerçek, senin gibi yobaz bozuntularının tasdiklerine

muhtaç değildir.

— Şadan, seni deli farz etmekle beraber, tahkirde «haddi maruf» u geçiyorsun.

— «Haddi maruf»? Bu nasıl bir çemberdir efendi hazretleri... Hocalık zamanınızdan aklınızda kalmış sözler...

— Hocalık, ilim, gözlerinizde bu kadar hakarete uğrayalı ahlâk düştü. Zamane züppeleri... kızıl deliler, kokainciler...

— Ne kızıyorsun efendi? Mademki ben deli imişim, deli sözüne bakılır mı?

— Çok şükür Rabbime, benim delilerle alışverişim yok. Hep bu hezeyanlarına annenin hatırı için katlanıyorum.

— Annemin hatırı değil, serveti için...

— İnnallahe maassabirin...

— Evet evet... kokain insana yalnız neşe vermez, röntgen ışını gibi kirli kalplerin örtülerini saydamlaştırır, iğrenç sırlar gösterir.

— Haydi bakalım, karşımda delilikten ermişliğe fırlayarak bana bir de keramet tasla.

— Keramet taslamaya gerek yok... Sana kalbini söyleyivereyim. Ben yarın gebersem memnun olursun. Çünkü annem mirasa konacak... Anama, bana gösterdiğini bu sahte şefkatleri kime yutturacaksın?

Üvey babam artık kendini tutamayarak yüreğinin kininden bir kısmını şöyle taşırdı:

— Bu oğlanınki ne sinir, ne merak, ne evham... Bu düpedüz çıldırmış. Bugün bu yolda hezeyanlar ediyor. Kalender Nuri'ye yaptığı gibi yarın bizi de boğmaya saldıracak. Akıllıların arasında delilerin yeri yoktur. Korkunç bir saldırıya, daha doğrusu bir cinayete uğramadan bunu hastaneye kaldırmalı.

— Hastane değil, tımarhane demeye korkuyor musun? Ölümümü beklemeye gerek yok, beni deliler mezarlığına diri diri gömdür. Emlâkimi idareye kendini vasi tayin ettirt, maksadına ermek için bu yol daha kestirmedir.

— Sana da, emlâkine de lânet olsun.

— Lânet evimize seninle beraber geldi, riyakâr herif... Babamın, anama bıraktığı serveti tıkınmaya geldin. Ev yapmaya değil, ev yıkmaya geldin. Karı beslemeye değil, kör nefsini besltemeye geldin.

Halecandan annemin benzi uçtu. Dudakları bembeyaz ke-

sildi. Beni mi, kocasını mı? İkimizden hangisini feda edeceğini şaşırmış gibiydi.

Yalvaran baygın gözlerle herife döndü, beni affettirmek için bütün söz kuvvetini göstermeye uğraşarak :

— Efendi, merhamet et, bu zavallı oğlanın aklı bozuk olduğunu biliyorsun. Ne dediğinin farkında değil ki...

Üvey babam birbiri üzerine lâhavle'ler çekerek :

— Nasıl farkında değil? Söylediği lakırdıyı insanın ciğerine işletiyor. Ben böyle kazalı, belâlı bir evde oturamam. Bu ahlâksız delinin bir gün benim boğazıma atılacağına da artık kuşkum kalmadı.

Annem :

— Ay efendi, hem deli diyorsun, hem de sözlerine bakıyorsun.

Üvey babam :

— Evet mecnun... deli, ama aklı eren bir deli...

Ben :

— Bu evde oturamayacakmış. Nereye gideceksin? Burada birinci sınıf otellerden üstün bir hayat sürüyorsun. Günde yirmi lira versen bu yeme içmeyi, bu istirahati bir yerde bulamazsın.

Bu sırada doktor geldi, uzun uzadıya beni muayene etti ve hepsinin kulaklarına bir şeyler fısıldadı.

21

Sermet, ikinci mektubu aldı, gitti. Yine üç gün görünmedi. Bu sefer bombayı nereye koydu? Nasıl oldu? Yine merak ateşleri içinde yanıyorduk. Kalender'le barıştık. O, benim davranışlarımdan sorumlu olmayacak derecede şiddetli bir sinir nöbeti geçirmiş olduğuma inandı. Bu krize sebep Revan Hanım'ın fotoğrafı olduğunu anlayamadı. Ben de anlatmadım.

Biz, Sermet'i Madam Fedroma'da bekliyorduk. Çünkü bu komployu gizlemek için, oradan daha güvenli bir yer bulamazdık.

Nihayet çocuk geldi. Kalender hemen telâşla sordu

— Ti habarya pedimu? (Ne haber var yavrum?).

Sermet, gülerek cevap verdi :

— Kala... (İyi.)

Nuri, bunu iyi bir sebep sayarak küçük beyin iki yanağın-

dan şapur şupur şeftaliler aldı. Hikâyeyi tatlı anlatması için Cici Bey'in burnunu beyaz tozla kikiştirttik.

O, şimdi gözleri normalden çok büyümüş, yüreği ferahlamış, zihni açılmış, hayali alabildiğine genişlemiş bir tatlılıkla başladı :

— Bir roman vakası içinde mi yaşıyoruz, yoksa hayatımızı hikâye şekline mi koyduk, bilmiyorum. İkinci bombayı aldım ve düşündüm. Bu asırda bombalar niçin patlatılıyor? Acı bir yıkıntıdan sonra kurtarıcı bir iyiliğe varmak için... Bizim de yapmak istediğimiz bu değil mi? Ablama yapmak istediğimiz şey kötülük şeklinde görünen büyük bir iyilik değil midir? Onu müstebit bir kocanın keyfinin isteğine göre kullanmasından kurtarmaya uğraşmıyor muyuz?

— Güzel tosunum, bu sözleri geç. Yapılacak şeyi önce vicdanlara uydurmak. bu, medeni insanlarca bir kuraldır. Sözde hep bu ölçü üzerine gidilir. Ama Âdemoğulları hâlâ hangi çayırlıkta otluyorlar, görüyoruz. Bu vicdan işi, kaba, iri bir ele patlata çatlata dar bir eldiven geçirmek gibidir. Kılık kalıba uysa da uymasa da hemen her vakit onu uymuş saymak zorluğu vardır. Kötülükler her vakit başka adlarla vaftiz edilerek yapılır. Halbuki bizim maksadımız meydanda... Ablanız hanımefendiyi kendi haline bıraksak terbiye ve asaleti gereğince bu belâyı ömrünün sonuna kadar çeker durur. Biz onu bir ayak evvel kurtarmak istiyoruz. Ben kendimi hanımefendiye koca gibi değil, azat kabul etmez ebedi bir kul olarak sunacağım.

Kalender'in ağzından çıkan bu «koca» lakırdısı yine benim sinirlerimi kızgın kıskaçla burdu. Ama bomba hikâyesini dinlemek için bütün gücümü toplamaya uğraştım.

Fakat Nuri, kokainin verdiği yalancı bir söz ebeliği ile, ruhunun saçmalarını birbirini çelen bir mantıkla felsefe şeklinde saçıp döküyordu.

Cici Bey. hikâyesine başladı :

— Mektubu aldım, gittim. Atelyeme girdim. Cıgara üstüne cıgara yakarak düşünüyorum. Ablamın odasında bir çıtı kaçırmıyorum. Patlaması birincisinden çok daha korkunç olacağına şüphe etmediğim bu ikinci bombayı nereye saklayacağım? Anlayışımı incelterek açılacak metafizik ikinci görünüşümle eşyanın öbür tarafını görmek için kendimi kokainledim. Beynimin içinde fikirler tekerlenmeye başladı. Ablamın yatak oda-

sında köşeye konmuş üstü güvez kadife örtülü küçük bir masa vardır. Güneş renkli abajurlu bir ampulün altında ablam geceleri bu masaya dayanarak çoğu zaman okumaya dalar, bazı Haşmet Bey de karşısına oturur... Bu sefer mektubu bu örtünün altına saklamayı düşündüm, bunda ne yarar vardı, bilmiyorum. Aklıma öyle geldi, öyle yaptım... Akşam enişte geldi. Sofraya indik. Kimseye bir şey sezdirmemek istemedikleri halde karı - koca arasında gizlenemeyecek kadar meydanda bir çatkınlık, âdeta lakırdıları üşüten bir soğukluk vardı. İki yabancı durgunluğuyla birbirine söz söylemekten çekiniyorlar gibiydiler... Beni, olan bitenden habersiz bildikleri için sofradaki sessizliği doldurmak gayretiyle arasıra bana küçük küçük sorular soruyorlardı. Ben de kısa cevaplar veriyordum. Lakırdı yine sönüyordu. Kız kardeşim çatalın altındaki lokmasını saniyelerle uğraşarak pek ağır kesiyor, yine ağır ağır isteksiz yiyordu. Onun, tabağın üzerine eğilmiş kaşları çatık, dalgın başını enişte'min göz ucuyla, fakat büyük bir dikkatle bir süzüşü vardı... O ağır iş karı - koca arasında nasıl hallolunmuştu, anlayamıyordum. Enişte'min vicdanı karısından yana kendisine bir şeyler söylemiş miydi? Haşmet Bey'in yüzünde, üzüntü, şüphe, pişmanlık karışık bir şeyler okuyordum. Fakat ablamda gururlu bir inatla kendini savunmaya tenezzül etmez bir hal vardı... İkinci bomba patladıktan sonra bu ağır iş ne şekil alacaktı? Bu merakımın çözümlenmesi de çok uzun sürmeyeceğe benziyordu... Evde cenaze varmış da acılar sessizlikle örtülüyormuş gibi birer mahzunlukla yemekten kalktık. Onlar odalarına çekildiler, ben atelyeme girdim... İyice anlamış olduğum bir gerçek vardı. O da, ablamın bana karşı en ufak bir şüpheye düşmemiş olmasıydı... Acaba ablam o berbat iftira mektubunu yazıhanesinin içine bırakan gizli el için ne türlü varsayımlarda bulundu?.. Bunların bilinmesi benim için önemliydi. Acaba öğrenebilecek miydim? Belki. Ama ne vakit? Belki o gece... Kabinemin penceresini açtım. Bitişik odadan işiteceğim sözleri bir stenograf çabukluğuyla yazmak için elime kâğıt kalem aldım. Penceremin önündeki balkona çıkmaya cesaret edebilsem biraz öteye uzanınca bu gizli facianın sahnesini yarı yarıya seyredebilecektim... Ablamın hizmetçisi bir gün evvel bana demişti ki :

«— Hanımefendiye tuhaf bir hal oldu. Eline geçen her şeyi silkip akrepler varmış gibi bakıyor. Neden şüpheleniyor? Bilmem ki bu merak ona nereden geldi? Sormaya korkuyorum. Geçen gün, gözlerini gözbebeklerimin içine mızrak gibi sapladı. Sanki kalbimin derinliklerinde bir şeyler okumaya uğraştı. Sonra mahzun mahzun başını yana eğerek :

«— Yok Şehime, senden bu kadar alçaklığı ummam. Saf bir kızsın. Ben şaşırarak sordum :

«— Hanımcığım bu ne alçaklığı?

«— Hiç bir şey değil, haydi işine git, dedi.»

Kız kardeşim bu alçaklığı yapanın kendi öz kardeşi olduğunu öğrendiği günü acaba ne diyecek?.. Şimdi bütün dikkatimle kardeşimin yatak odasını dinliyorum. Ses yok. Hiç çıt yok. Oda, bomboş sanılacak bir sessizlik içinde. Şimdi karı - koca, ikisi birbirine sofrada göründüklerinden çok dargın mıdırlar? Bu derin sessizlik beni meraka düşürdü. Odanın içini görmek için artık balkona çıkmak cesaretini gösterdim. Olabildiği kadar ileri uzandım... Ablam küçük masanın bir tarafına oturmuş. ampulün abajurundan dökülen tatlı şafak ışığı altında kitap okuyor. Enişte biraz ötede bir koltukluya gömülmüş gazete ile meşgul... İkisinin bu okuma dalgınlıkları hiç kuşku yok ki yapmacık... İkisinin de akılları başka yerde... Aralarında o uğursuz meselenin açılmaması için öyle görünüyorlar... Acaba enişte ne düşünüyor? Karısının masum olduğuna inanmış mı? Yoksa onun kabahatli olduğu hakkında inkâr olunamaz bir belge elde edinceye kadar böyle susup sabretmeye gerek mi görüyor?.. Oh, oh, bir üçüncü faraziye daha var. Bilirim, Haşmet Bey, karısını çok sever, yoksa bütün bunlara karşı ondan ayrılmaya razı olamayacak mı? Karı - koca işi aralarında ört bas ederek enişte bu rezalete tahammüle karar verirse o zaman bizim bu iş için kurduğumuz ve kuracağımız bütün planlar işlemez olur.

Cici Bey, anlattıklarının burasında biraz yorgunluk alırken Kalender söze atıldı :

— Hayır, hayır. Enişten karısına karşı kalbinde uyanan şüphelerin yükü altında ne kadar dayanıklık gösterse biz onun sabrını taşıracak yeniden yeniye dayanılmaz kolpolar bulmaktan âciz kalmayız.

Kalender :

— Sen hiç üzülme. Biz onların arasına bu kadar soğukluk koyduk ya, işte o şimdilik yeter. Ben programımızın en korkunç numaralarını sona saklıyorum. Ben bu iftiraları inkâr edilmez biçime sokacağım. Yalnız Haşmet Bey karısına karşı kanaat getirmeyecek. Revan Hanım kendisi, kendinin pek kötü bir kadın olduğuna inanacak. Tertiplerim o kadar tam, başarımız o kadar muhakkak.

Ben:

— Sus Nuri, sus. Cici Bey'i dinleyelim. Bakalım Revan Hanım'ın yatak odasında neler oluyor?

Sermet:

— Sahiden de ablamın odasında yine heyecanlı bir sahneye tanık oldum. Balkondan yarı belime kadar sarkmış olduğum halde seyrettiğim odanın pencere perdesini siper alarak içeriye gözlerimi diktim. Kımıldamaya, nefes almaya korkuyordum. Baştan ayağa dikkat kesildim... Belki bir saat, belki daha fazla geçti. İçeride karıkoca arasında aynı matemli sessizlik sürdü: Birinin elinde kitap, öbürününkinde gazete... Okuduklarını anlıyorlar mı? Yemin ederim ki, hayır. Bu sudan uğraşmalarıyle ancak birbirlerine karşı halecanlarını örtebiliyorlar. Tuhafı neresinde? Benim de yüreğim tıp tıp atıyor. Biliniz neden? Masa örtüsünün altında bomba var. Oh, var diyorum ama bu sözüm doğru mu? Ablam daha önce mektubu bulup acaba sakladı mı, yırttı mı?.. Ben, akla gelen bu ihtimaller arasında bocalarken Revan Hanım, elinden kitabı bıraktı. Kocasının üzerinden sıyırtarak odanın dört tarafına rehavetli bir göz attıktan sonra çenesini avucuna dayadı. Bu ufak hareketten sonra yorulmuş gibi duran gözlerini şimdi masanın üzerinde dinlendiriyordu... Bilmem ne kadar geçti? Sekiz - on dakika mı? Ablam yılan görmüş gibi bir vücut ürpertisiyle birdenbire ayağa fırladı. Gözleri masanın bir noktasında dikili kalarak iki adım geriye çekildi. Oh, oh, galiba mektup zarfının örtü altındaki kabarıklığını seçmişti... Şimdi gözler büyümüş, saçlar kabarmış bir trajedi sanatkârı heyecanıyla elini örtünün altına sokarak bombayı çıkardı... Haşmet Bey, karısının büyük bir artiste ders olabilecek bu heyecanlı jestlerine gözlerini kırpmaksızın bakıyordu... O anda karı - koca iri nefesler alarak göz göze geldiler. Enişte'min gözbebekleri derin bir şaşkınlıkla büyümüştü. Karşısında gördüğü şey bir gerçek miydi? Yoksa ka-

rısı büyük bir ustalıkla bir sahte mazlum rolü mü oynuyordu?.. Ablam kocasının bu şüphesini anladı. Zarfı ona uzatarak:

«— Beyefendi, şimdi sizin yanınızda bu zarfı örtünün altında bulup çıkarışım belki düzenlenmiş bir komedya gibi gelir. Böyle bir şüpheden belki kendi kendinizi alamazsınız. Hakkımda iyi veya kötü ne isterseniz düşününüz. İşte yine söylüyorum: Kendimi savunmayacağım. Bu, beni kendime karşı utandıracak bir alçalmadır. Her olayın bir sonu olur. Gerçeğin meydana çıkmasına kadar sizin ve olayı öğrenecek kimselerin gözlerinde lekelenmiş kalacağım. Herkes kötü bilsin, iyi bilsin, bunun bence önemi yok. Onun bunun yanlış hükümleri benim mayamı değiştiremez. Yalnız benim tüylerime ürperti veren başka bir şey var. Gizli bir el, yatak odamın köşe bucağına kadar uzanabiliyor. Bundan bana başka fenalıklar da gelebilir. Zarfı açınız, okuyunuz. Bu gizli âşık şeklindeki düşmanım yine bana ne diller dökmüş, anlayalım.»

Haşmet Bey duraksamış, şaşkınlıkla elindeki zarfa bakarak:

«— Bu zarf açılmış, içindeki okunmuş.»

«— Bu iftira komedyasını bana karşı oynayan alçaklar pek ahmak insanlara benzemiyorlar.»

Eniştem titrek bir sesle:

«— Maksatları nedir?»

«— Bey, insaf... Bu, benden sorulacak bir soru değildir.»

Haşmet Bey önüne baktı. O, bu bilmecenin karanlığı içinde düşünürken ablam acı bir gülümsemeyle başını kaldırarak:

«— Olayı, güya ben bu mektubu okumuşum da sonradan hiç görmemişim gibi bir tavır alarak size gösteriyorum şeklinde mi düşünüyorsunuz?»

«— Hanım ne öyle, ne böyle... Ben bilinmeyen düşmanların neden dolayı düşmanlıklarını uyandırmış olduğumuza üzülüyorum.»

«— Onlar sizi yanlış bir düşünceye düşürüp hilelerinde muvaffak olmak için zarfı kapayıp tekrar yırtarak böyle açık bırakmışlar. Kendimi savunmamaya söz verdim, ama bazı noktalarda bu kabil olmuyor. Rica ederim beyefendi, sizden şiddetle gizlenmesi gereken böyle bir mektubu getirir de bu örtünün altına mı sokarım? Bunu saklayacak yerim mi yok? Bunu yapan bu noktada şaşırmış. Her nasılsa bu gizli el benim yatak

odama hırsızlamasına giriyor. Kendini göstermemek için içeride çok duramıyor. Kolayına gelen tarafa hemen mektubu sokuşturarak kaçıp gidiyor».

Kalender Nuri, iki yanağını davul gibi nefesle şişirip sonra iki yumruğuyle patlatarak:

— Ablan kıyak zeki kadın. Galiba bizi çok uğraştıracak. Sen bombayı masanın örtüsü altına koyduğuna aptallık etmişsin.

Sermet:

— Hiç aptallık etmedim. Konulan yerden mektubun bir saat önce meydana çıkması isteniliyordu. Çarçabuk istenilen şey oldu ya, sen ona bak.

Kalender:

— Sakar bir iş yapmışsın.

Beş-on dakika süren bir çekişmeden sonra Cici Bey kız kardeşine karşı yaptığı bu iftira olayının hikâyesini anlatmaya koyuldu:

— Ben balkonda olduğumu unuttum. Hiç bir sözlerini kaçırmamak için pencereden içeriye başımı sokarcasına odaya doğru uzanıyordum... Kız kardeşim:

«— Bey, rica ederim, şu rezaletnameyi okuyunuz. Bakalım. yine üzerime avuç avuç ne iftira çirkefleri fırlatmışlar?»

Haşmet Bey «Ah ruhu revanım» diye başlayarak şöyle okudu: «Mektup eşinizin eline geçmiş... ne felâket... üzüntüden aklımı kaybettim. Bastığım yeri bilmeden uykuda gezinen biri halinde dolaşıyorum. Bana bin türlü dikkatler, ihtiyatlar öğütlerken bu dalgınlıkta siz nasıl bulundunuz?»

Acayip bir mevkide kalan zavallı kocanın boğazını gıcıklar tıkadı. Okumaya devam edemedi. Bir zaman sustu. Bu arada Revan Hanım iki avucuyle yüzünü kapayarak inledi. Ve:

«— Aman Allah'ım, ne komedya, ne alçaklık!» nefretlerini mırıldandı.

Eniştem gözlerini önündeki satırlardan karısının yüzüne ve karısının yüzünden satırlara birkaç kere gezdirdikten sonra biraz kekeleyerek şu cümleyi hazin hazin okudu: «Kıskanç bir koca adımını bir kere böyle bir iz üzerine attıktan sonra o ailenin içinde ne büyük bir ıstırap başlar.»

Ablam şaşırmış mıydı, çıldırıyor muydu? Birdenbire gür bir kahkaha salıverdi. Eniştem o ıstırabı kalbinde duymuş gibi

sustu. Acılı gözlerini bu sırrın anahtarını arar bir şaşkınlıkla tavanlarda dolaştırdı. Ve sonra: «Kocalar, karılarının gönüllerinde kendilerine karşı buz tutmaya başladığı ânı sezerek zamanında çekilmeyi bilseler bazen sonu cinayete varan bu acı vahşi hallerin önü alınmış olur.» cümlesinde enîştemin sesi kısıldı. Kelimeler küçüle küçüle sonunda işitilmez oldu. Karı koca arasında yine ağır bir sessizlik, yine derin bakışlar... Haşmet Bey ağzında yenilip yutulmaz bir lokma varmış gibi yüzünü buruşturarak birkaç kere yutkunduktan sonra:

«— Hanım. dedi, bütün bu acı sözler bir iftira diye süşünülse bile bunların her birine hiç bir kocanın havsalası dayanamaz. Beni en çok meraka düşüren şey, bu ırz düşmanlarının bizden ve hele senden ne istediklerini öğrenmektir.»

«— Bey, dönme dolap gibi zihniniz, aklınız hep aynı fikirlerin, aynı sözlerin etrafında dönüyor. Durup durup benden aynı şeyi soruyorsunuz.»

«— Meselenin aslı bu. Bizi şaşırtan bütün sırlar bunun etrafında dönüyor da onun için...»

«— Bu soruları bana tekrarlamaktan ne yarar çıkar?»

«— Size tekrarlamayım da kimden sorayım?»

«— Ben bu sırları biliyorum da size söylemekten korkuyorum mu sanıyorsunuz?»

«— Hanım, rica ederim. birdenbire kızma, coşma. Senin bir ya da birkaç düşmanın var. Hem bunlar aşağılık, rezil heriflerden. Düşün... ta çocukluğuna doğru düşünceni ve bakışını döndür. Geçmişinin karanlıklarını araştır. Kadından, erkekten hiç kimseyle bir gelip geçmişin oldu mu?»

«— Hayır. Hiç bir kimseyle, hiç bir yolda bir gelip geçmişim yoktur.»

«— Bu ipin ucunu nereden yakalayacağız?»

«— Bu bakımdan ben de sizin kadar şaşkına döndüm.»

«— Bu mektubun arkası geleceğe benziyor.»

«— Ben de öyle sanıyorum.»

«— O halde dikkat edelim.»

«— Elimden geldiği kadar ediyorum. Ama bu iki mektubun odama nasıl girdiğini anlayamadım.»

«— Tedbirli davranalım. Üçüncüsünde belki gerçeğe ereriz.»

«— Bunun için sabır. sükûnet, soğukkanlılık gerek, halbu-

ki biz birbirimize giriyoruz. Bütün sözleriniz birer şüphe bulutuyla örtülü. Bu kadar alçakça iftiralardan sonra bir de sizden beni korumak için bir vicdan sesi yükselmemesi benim tahammülümü tüketiyor.»

«— Hanım, şu melunca satırları dinleyiniz: «Elde kama, revolver, ağız dolusu tehditlerle, öyle bir duruma düşmüş bir kadını sorguya çekmeye uğraşanların acaba amaçları nedir? Mazlumu korkutup inkâra zorlayıp, yine o zavallı ile yaşamak mı? Şimdi ikinci bir sadakatsizlik olduğu zaman kabahati kime bulmalı?»

Haşmet Bey mektubu tiksintiyle yere fırlatıp yalvarır tavırla ellerini havaya kaldırarak:

«— Hanım, dikkat ediyor musun? Öyle bir duruma düşmüş bir kadını kocanın sorguya çekmek hakkı olamazmış gibi garip olduğu kadar edepsizce bir hüküm yürütülmek isteniyor. Böyle soru suallerle uğraşanların amaçları ne olabilirmiş? Mazlumu korkutup inkâr zorunda bırakarak yine o zavallı ile yaşamak mı? Karılık sadakatinden ayrılmış günahkâr bir kadın «mazlum» ve «zavallı» sözleriyle masumlaştırılıyor. Kadın birinci suçundan sonra bir ikincisine kalkışırsa bu cinayet de kocaya yükletiliyor. Bu tiksindirici edepsizliklere dayanabilmek kabil mi ki soğukkanlılığımı koruyayım? Ve işte daha dinleyiniz: «Bazen öfkesini, hıncını kadının kanıyle sulayarak yatıştıramayan, suç ortağı saydığı âşığı aramaya çıkan kocalar da vardır» deniyor. Oh, oh, ne modern düşünceler... Sadakat yolunda sapıtmış bir kadının hangi erkekle günah işlediğini araştırıp bulmaya çalışmaya kocanın hakkı olamaması akıllara sığar mı? Bu çok garip, bu kem kepaze sözler âdeta timarhane saçmalarına benziyor. Bunlar akıllı lakırdıları değil hanım...»

Ben:

- Bravo. Haşmet Bey. gerçeği bir bakıcı akıllılığı ile doğru keşfetmiş.

Kalender:

— Güzel Revan Hanım'ın kocası bu hükmünde de yanılmamış olmakla birlikte neden o deli sözlerinin etkilerinden kendini kurtaramayarak o kadar üzüntülere düşüyor?

Ben:

— Cici Beyceğizim, sen devam et. Bakalım, enişte'nin son hükmü nerede karar kılıyor?

Sermet:

— Enişte tiksinerek yere fırlattığı kâğıdı yine aldı. Son satırlara bir göz atarak şöyle okudu:

«— Eğer Haşmet Bey düelloyu kabul ederlerse hemen karşılarına çıkmaya hazırım». Sonra dalgın, düşünceli gözlerle karısının yüzüne bakarak dedi ki:

«— Bu herifin rezil kimliğini keşfetmek için neden boş yere üzülüp duruyoruz? Eğer düello teklifini kabul edersem bu utanmaz yaratık etiyle, kemiğiyle karşıma çıkacakmış. O zaman kim olduğunu anlarız. (Biraz düşündükten sonra). Eğer bu düello cakası da namussuzca bir blöften ibaret değilse...»

Kız kardeşim iki kere yerinden kalkıp otururak:

«— Beyefendi, ben kendimi savunmaya tenezzül etmeyeceğimi söylemişken yine elimde olmadan durmayıp sözümün tersine davranmaktan kurtulamıyorum. Bu zayıflığım tekrarlanıyor. Siz de birbirini tutmaz sözlerde, hükümlerde bulunuyorsunuz. Bu rezilce mektubun saçmaları önünde ikimiz de efsunlanmışa benziyoruz. Yanlız düello maddesi değil, olay baştan başa iftiradan, canice bir blöften ibaret. Böyle aslı faslı olmayan bir macera kahramanının düellosunu beklememiz gülünç olduğu kadar acınacak bir şaşkınlıktır.»

Enişte:

«— Hanım, bu olayda şaşkınlığına acınacak ben değilim, sizsiniz. Bu mektupları bize her halde periler yazıp göndermiyorlar. Bu fesatları, bu iftiraları düşünen bir kafa ve sonra yazı şeklinde kâğıda döken parmaklar var. Bu ne in, ne cin. Bu, etiyle, kanıyle var olan bir insan. Kötülükte bu derece korkusuz görünen bu yaratık acaba atılganlığında daha ne kadar ileri varacaktır, bilinir mi?»

«— Alçak adamlar kâğıt üzerine istedikleri alçaklıkları. iftiraları dizip dökebilirler, ama arkadan namusuna saldırdıkları bir masumun önüne çıkıp da yüzüne karşı aynı iftiraları tekrarlayamazlar.»

«— Hanım, bir gün karşına güzel giyinmiş, kara kaşlı. kara gözlü bir delikanlı çıkıp da sana «Filan tarihte otomobille Boğaziçi'nin filan kuytu yerinde seninle gizli sevda gezintileri yapmadık mı? Filan gece beni gizlice konağa almadın mı? Filan odada sevişmedik mi? diyecek kadar atılganlığını ileri götürürse ne yaparsın?»

«— Bir revolver kurşunuyla edepsizin beynini patlatırım.»

«— Katil olursun, ama elâlemin gözünde temize çıkmış olmazsın.»

«— Neden?»

«— Çünkü herkes, Revan Hanım sevda sırlarını kapatmak için âşığını öldürdü, derler.»

★

Sonra karı-koca bu bilmecenin iğrenç melunluğu önünde düşündüler. Kendilerini, kımıldadıkça dizlerine doğru çıkan mundar bir balçığın üzerinde buluyorlardı. Aile haysiyetleri, namusları, mutlulukları tehlikedeydi. Kara bir el, en kutsal varlıklarına uzanmış, temizlenmez lekeler sürüyordu. Bu ne olduğu bilinmeyen şeye karşı ne yapabilirlerdi?

22

Biz şimdi, tıpkı aralıklı bombalarla sağlam bir kaleyi devirmeye uğraşanlar gibi, Heşmet Bey ailesine karşı üçüncü bir saldırıya hazırlanıyorduk. Onun için üçüncü mektubun müsveddesini yapmaya başladık. Fakat süreceğimiz çivileri tam can alacak noktalara mıhlamak için karı koca arasında hüküm süren ruh halini inceden inceye bilmemiz gerekti. Bize ayrıntılı bilgi vermesi için Sermet'i sıkıştırıyorduk.

Son günlerde çocuğa söylemek istememeye benzer bir durgunluk hali geldi. Ama kokain âleminin pek neşeli bir deminde Cici Bey'in hasta ruhunu hoşlandığı numaralarla gıdıklayarak yine önüne döküldük.

Kalender, ona bütün yılışkanlığıyle soruyordu:

— Cicim, artık bize ablandan, eniştenden dişe dokunacak bir haber getirmiyorsun.

Sermet:

— Ben bir şey duyamıyorum ki size söyleyeyim.

Kalender:

— Neden?

Sermet:

— Ablamla enitşem artık odalarının pencerelerini kapıyorlar. Pek yavaş konuşuyorlar. Neden bu kadar çekiniyorlar, bil-

miyorum. Ta içlerine kadar uzanan gizli eli yakalamak için galiba aralarında bir plan kurdular.

Kalender:

— Nasıl plan?

Sermet:

— Uğraşıyorum ama anlayamıyorum.

Kalender:

— Şimdi vereceğimiz üçüncü bombayı nereye koyacaksın?

Sermet:

— Sanırım ki hiç bir yere.

Kalender:

— Niçin?

Sermet:

— Benden şüphelenmedikleri ne malum? Kabahati işlerken yakalanırsam bu pek kötü bir şey olur. Bu rezaletin başı nereden koptuğunu anlamak için beni sıkıştırırlar. Tabii kaç zamandır nerelere gittiğimi. kimlerle görüştüğümü araştırmaya kalkarlar... Artık ötesini siz düşünün.

Sahiden de bu düşünülecek bir şeydi. Hepimiz deliydik ama bu tehlikeyi görmeyecek kadar değil. Ama Kalender Nuri bu zorluğun önünde coşarak:

— Bu işten siz çekilseniz de ben artık dönemem. Her tehlikeye meydan okumaya hazırım. Cici Bey mektup götürmeye korkarsa ben düz duvarlara tırmanarak bombayı karı koca arasında en kuvvetle patlayacak nazik bir noktaya koyabilirim. Çok defa akıllıca işlerden çok delice ataklıklarda başarı görülür. Tehlikeden akıllılar korkar, deliler ürkmez.

Ben:

— Nuri, emin ol, bütün bu hareketlerimiz sırf delilikten başka bir şey değil. Bu iftira mektuplarının birincisi karı koca arasında şöyle böyle çekişmelere yol açar. Ama üçüncüsü beklediğimizin büsbütün tersi bir sona varır. Çünkü Haşmet Bey'i bu imzasız mektup kâğıtlarının arkasında saklanan adamın alçak bir iftiracı olduğunu artık anlayamayacak kadar budala sanmamalıdır.

Kalender şaşı gözlerinin kırgınlığıyle yüzüme bakarak:

— Kim bu alçak iftiracı?

Ben:

— Sen...

Kalender:

— Bunda senin hiç payın yok mu?

Ben:

— İnkâr edemem, var ama sana göre devede kulak...

Kalender:

— Monşer, bu alçak, yüksek lakırdıları akıllı adamlar arasında geçen kalp akçalardır. bizim aramızda geçmez. Sen ne isen ben de oyum. Bırak, böyle kelimelerin iftihar veya karasıyla akıllı adamlar övünüp yerinsinler. Hangi iş alçaklıktır, hangisi değildir? Bunun için bir cetvel yapmalı, sonra da bunu uzman bir kurula ayırıp seçmeleri, değerlerini belirtip tasdik etmeleri için vermeli. Herkes bu cetvelde kendini bularak gerekli karşılaştırmayı yapıp yürütsün. Ben, böyle sözlere idmanlıyım. Böyle sözlerden uykuları, iştahları kaçacak kadar üzülen saf kimselere gülerim. Seninle beraber az ahlâksızlık, alçaklık mı yaptık? Şimdi bu işlediğimiz de sonuncu değildir. Alçak Kalender'in sen yüksek arkadaşı Şadan olamazsın. Bu hayat lâğımının zevk aldığımız çirkefleri önünde çok defa ikimiz beraber eğilmedik mi?

Nuri'nin bazı bazı böyle yavaş yavaş sapıtmaya dönen dinlenmez söylevleri vardır. O kadar ağzını bozdu ki gırtlak gırtlağa gelmemize yine az bir şey kaldı.

Henüz en ateşli bir devreye getirdiğimiz bu Revan Hanım işinde kocayı kaçırabilirsek Nuri ile aramızda kadını nasıl paylaşacaktık? Bu işi sudan çıkarıncaya kadar Kalender'le iyi geçinmek zorundaydım.

Benim Revan Hanıma fena halde ateşlendiğimi ve partinin sonunda bir çelme atarak onu sevgilisinin karşısından çok uzaklara fırlatacağım zavallı Kalender daha anlayamamıştı.

İki deli, bir çocuk, kokainli beyinlerimizle bir konuşma yaptık. Üçüncü iftira bombasının, iki öncekiler gibi, yatak odasına bırakılmasında bizim için yarardan çok zarar olabileceğini Kalender Nuri de ister istemez kabul etti. Çünkü mektuplarıyla kocaya, karısının suçluluğunu değil, tersine olarak günahsızlığını göstermiş olacaktık. Çünkü bizim, iftira mektuplarını gizlice hanıma yollamayıp da onları kocanın eline geçebilecek yolda odanın orasına burasına bıraktırtmaktaki adi hilemiz anlaşılamayacak gibi bir şey değildi. Kocasına karşı Revan Hanım'ın suçlu olduğunu ispat edecek hiç bir belgemiz yoktu. Son-

ra, en gizli olan bucaklarına gizli iftira mektupları atan gizli ele karşı karı - kocanın birlikte bir keşif hali almış olduklarını Sermet söylüyordu.

Bu bilinmeyen düşmana karşı acaba ne tuzak kurdular? Sallapata davranışlarla kapana tutulmayalım. İş, gittikçe nazikleşiyor; büyük dikkatlere, ihtiyatlara gerek gösteriyordu.

Sermet, ablasıyle enişlesinin birbirine karşı olan durumları, ruh halleri üzerine bize önemli bilgiler getireceğini söyleyerek konağa gitti. Beş gün geçti, gözükmedi. Bu gecikme üzerine telâşa düşen Nuri :

— Bu oğlan niçin gelmiyor biliyor musun? (1)

— Bilmiyorum.

— Onun istediklerini yerine getirecek başka vasıtaları da var.

— Olabilir.

— Şimdi Rıdvan'la da buluşuyor.

— Cici Bey'in keyfine kâhya olabilir misin? Sana ne?.. Kiminle olsa görüşür, ne isterse yapar.

— Hayır. Biz bu çocuğun ruhuna tamamıyle hâkim olmadıkça bir iş göremeyiz. Ama ben onun zayıf noktasını biliyorum ya... Fedrona, gizli bir mal getirmiş. Kadife mahfazalar içinde bir pırlanta gibi kem nazarlardan saklıyor. Loroviç diyorlar, Sermet'in tutulacağı cinsten bir âfet. Ben ikisini karşı karşıya getirirsem seyretmeye ne sende takat kalır ne bende... Değil böyle ufak tefek işler, büyük savaşlar bile insanların zayıf noktalarına hâkim olmakla kazanılır. Çok defa top. tüfeğin yapamadığını, işte o dediğim fetheder.

Kalender Nuri böyle deli dolu söylenirken büyük bir olayı bekler gibi Fedrona'da Sermet'i bekliyorduk.

Sonunda, Cicim sökün etti. Çocuk neşesiz ve düşünceliydi. Kalender Nuri, bir sünnet çocuğu önünde kepazelenen hokka-

(1) Sermet'in Madam Fedrona'da ne gibi ahlâksızlıkla heveslerini yatıştırdığı ve çocuğun ruhundaki hastalık ve bu düşkünlüğe nasıl tutulduğu burada tamamıyle anlatılacaktı. Ahlâka aykırılıkla fennin sınırı henüz bizde ayrılmamış olduğu için savcılık buna izin vermiyor. Fakat yaranın gizlenmesi veya ortaya serilmesinden meydana gelecek yarar veya zararı bilen kimselerin vicdanlarına havale ederim.

baz yardağı gibi maskaralıklara girişerek:

— Cicim, her halde bizi özleyip de gelmedin. Ya kokainin bitti, yahut vücudunda dayanılmaz bir ameliyat ihtiyacı oldu.

Sermet:

— Oh Kalender, seni her vakit, bir gün öncekinden daha zevzevk görüyorum.

Nuri:

— Yavrucuğum, hayat böyledir. Bir halde durmak yoktur. İnsan ya ilerler, ya geriler... Her gün biraz daha kederlenmedense zevzek olması çok kârlı bir şeydir. Şimdi başka söze vakit yok. Büyük sabırsızlıklar içinde seni bekliyorduk. İnşallah iyi bir haberle geldin.

— Çok üzgünüm, vereceğim haber iyi değil.

— Ne oldu? Ablanla enişten barıştılar mı?

— Ne olduğunu bilmiyorum.

— Kapılardan, pencerelerden dinlemiyor musun?

— Dinliyorum ama, bir pandomima gibi. sessiz konuşuyorlar. Bir şey işitemiyorum.

— Ne seziyorsun? Ablan senden şüpheleniyor mu?

— Ah, yok... Tersine, öyle olmaz bir şey oldu ki ne yapacağımı, ne düşüneceğimi şaşırdım, moralman ıstırap içindeyim.

— Moralman? Ne kelime?

— Ahlâka uymayan, vicdana azap veren bazı şeyler vardır.

Kalender Nuri ellerini çırparak edepsiz edepsiz haykırmaya başladı:

— Yuha... yuha... yuha... Cici Bey'imin ağzındaki kaka lakırdılara bakınız. Moralman... ah, yavrucuğum, aman da aman... sen bu ahlâk, vicdan kelimelerini mahalle mektebi hocasından mı öğrendin? Bunlar medeni milletlerin lügat kitaplarına süs olsun diye yazılmış fantazyalı kof lakırdılardır. Ben merak ettim, bunların manalarını okumuş adamlardan, filozoflardan sordum. Hepsi başka türlü tarif ettiler. Hiç biri birini tutmuyor. Bunların belirtilmiş anlamları yok. Meselâ birine soralım «Bulutsuz zamanda gökyüzü ne renktedir?». «Mavidir» cevabını alırız. Bin kişiye, yüz bin kişiye sorsak alacağımız cevap birbirinin eşidir. Çünkü gök, hasta olmayan bütün gözlere hep o renkte görünür. Ama bir de «Ahlâk nedir?» diye soralım. Kimsenin tarifi öbürününkine uymaz. Çünkü bunun dindisi, dinsizi, gericisi, ilerlemişi, bilgilisi. bilmezi. zengini, fa-

kiri, üstte olanı, altta olanı hepsi başka türlü söyler. Çünkü ahlâk, birtakım kanıların sonudur. Hiç bir diyarda bütün kanaatlerin birbirine uygunluğu görülmemiştir. Hiç bir memlekette matematik kuralların katılığı ile ahlâk prensipleri ilân olunmamıştır. Hiç bir hükümet, bir ahlâk bayrağı altında bütün halkı toplayamamıştır. Bir tek parti ile bazı bazı siyaset yapmak marifeti görülüyor. Ama bir ahlâklı millet henüz yeryüzünde görülmemiştir. Vicdan... bummm... al sana manası yerden göğe kadar yükselen bir kelime daha... Kanla işleyen insan makinesinin içinde sözde böyle akılları durduran bir alet varmış. İnsan, kötü hareketlere kalkışırsa, çıngıraklı saat gibi «Yapma!» diye içeriden bağırırmış. Cicim. rica ederim, senin göğsünden, yaptığın hareketlere karışarak kopan böyle bir ses hiç işittin mi? Eğer içinde böyle bir guguklu saat, yaptıklarını beğenmeyerek uğursuz uğursuz ötüyorsa, söyle bana, seni bir mütehassısa muayene ettirteyim. Çok isterdim ki bütün insanların göğüslerinde uygunsuz hareketleri ayıplayarak öten bir vicdan horozu bulunsun. Ama o zaman dünyada horoz sesinden geçilmez ve zannediyorum ki akıllı, akılsız hepimiz kulaklarımızı tıkar, yapacağımızı yine yapardık.

Ben:

— Nuri, Yenicami avlusuna bir mendil yay, bu nutkunu orada bağır. Beş-on kuruş önüne bakar. Kes artık, Cici Bey söylesin. O bugün önemli bir haberle gelmişe benziyor.

Kalender:

— Cicim bugün yanımıza bir ahlâk, bir vicdan trampetesiyle geldi. Fedrona'nın ticarethanesinden içeriye girerken böyle şeyleri kapıda bırakmak gerektiğini bilmiyor muydu? Yanlış zanlar, gülünç inançlar... İnsanların içlerinde, yaptıkları kötülükleri beğenmeyerek öten guguklu vicdanlar değil, tersine o zavallıları türlü kötülüklere sürükleyen uğursuz baykuşlar vardır. Hele benim lânetli baykuşum, içimden bana neler bağırır. Züğürt cebime beş-on kuruş girdiği vakit anam, çocuğum evde aç otururlarken git paraları kerhanede, meyhanede bir güzelce ye, der. «İnsanın bir canı vardır. Başka canları, o can için kurban etmelidir» öğüdünü verir. Bir güzel aftos gördüğüm zaman beni peşine düşürür, türlü belâlara sokar. Gazetelerle anket yaparak halktan sorunuz. İçlerinde öten şey kendilerini fenalıktan alıkoyan vicdan horozu mudur, yok-

sa başlarını türlü belâlara sokan bir baykuş mudur? Böyle ankete çok cevap veren de bulunmaz sanırım. Çünkü insanlardan sadece kendi nefislerine ait bir şey sorarsanız söylemeye sıkılırlar. Fakat başkalarının kusur ve ayıplarına dair bir soru sorulursa herkes bülbül kesilir. Bu hususta mertçe cesaret gösterenler yalnız delilerdir.

Ben :

— Ulan Nuri, ağızlara vurulmak için henüz bir kelepçe icat olunmadı ki sana vurup da çeneni kapayalım.

Nuri :

— Hah, akıllarına getir de akıllılarımız böyle bir şey yapmak için uğraşsınlar. İlk icat beratını alan vallahi ihya olur. Şu aralık bu, bizim memleket için ne kadar gerekli bir icat... Kim bilir, kaç milyon düzine ısmarlanırdı. Meselâ havadis almak için Polis müdürlüğüne giden muharirlerin ağızlarına, kalemlerine birer kelepçe vur, salıver. Arkalarından sigaranı yak, keyfine bak. Hemen bütün Istanbul'daki dedikodular kesilir, çıt olmazdı alimallah... Polis müdürünün de kafası dinlenirdi, halkın da...

Ben :

— Nuri, sen bugün samanı çok yemişsin, fazla anırıyorsun.

Nuri :

— Eksik olma kardeşim, eğer yemliklerimiz yan yana olmasaydı bu sözüne gücenirdim. Evet, evet, biraz da hakkın var. Ben her vakit kullandığım şeylerden birini bugün fazla kaçırmışım ama acaba hangisini?..

Nuri, elbise içindeki vücudunu yukarıdan aşağı yoklamaya başladı.

23

Kalender'in vakti vaktine pek uymazdı. Onun biraz akıllı ve çok zevzek deli olduğu günler vardı. Nihayet ilk defa ahlâktan, vicdan azabından söz açan Cici Bey'i dinlemeye sıra geldi. Çocuğun böyle iyileşme hastalığına uğraması bize garip göründü. Bu, ciddi miydi, bir oyun muydu, Sermet'te bu hal kendi kendine mi meydana gelmişti, yoksa dışarıdan onu uyarmaya uğraşanlar mı vardı? Bizim pişirip kotarmaya uğraştığı-

nız işe yabancı eller de mi karışıyordu? İş bizim için önemliydi.

Kalender Nuri, bir taşkınlık saatında vicdana atılgan bir dille saldırmış, meseleyi aykırı karşılamış, onun için çocuğu biraz ürkütmüştü. Şimdi ben bu münasebetsizliği düzeltmek zorunda kalıyordum. En tatlı sesimle dedim ki :

— Ahlâka, vicdana inanıyoruz, emirlerine de uyarız. Ama bu sözlerin manaları biraz karışıktır. Bazı zaman ve mekânda bunlara istenildiği gibi anlamlar verilir, çekinilecek bir şeyin tersi yapılır. Kalender Nuri size bunu anlatmak istedi. Ama sözü karıştırarak birçok saçmalık etti. Güzel Bey'im, şimdi söyle bakalım. Olan olağanüstü hal nedir? Moralman niçin ıstırap içindesin?

Sermet :

— Bizim konak gizli bir matemin altında eziliyor. Evde rahatsız edilecek bir hasta varmış gibi yavaş konuşuluyor, yavaş basılıyor. Hizmetçiler ne olduğunu birbirinden soruyorlar. Ancak, hiç bir ağızdan doğru cevap alınamıyor. Ortada bir gizli el lakırdısı dönüyor. Nasıl gizli el? Bu, cin, mi, insan mı? Hanımefendinin odasına esrarlı mektuplar bırakılıyormuş. Onun yatak dairesine yabancı bir kimse giremez. Şimdi herkes birbirinden şüphe ediyor. Ablam çağırmadıkça hizmetçiler odasına gidemiyorlar. Konağın içinde böyle bir tatsızlık, güvensizlik, korkulu bir hal hüküm sürüyor. Elbette yurdumuzun bu vesveseli, matemli havası beni de sıkıyor. Evimize bu rahatsızlıkları getiren benim. Bunu düşündükçe üzüntüm artmaktayken bir gün çat diye oda kapım açıldı. Ablam bir hayalet gibi soluk ve sessiz içeriye girdi. Benim de benzim attı. Niçin geldi? Benden şüphelenmiş miydi? Yoksa inkâr edilemez bir açıklıkla gerçeği anlamış mıydı?.. Karşıma oturdu. Mahzun mahzun gözlerini yüzüme dikti. Bakışındaki umutsuz ifadenin ağırlığı altında eziliyordum. Acaba ne soracaktı? Korkunç üzüntülerle güzel ablacığımın gül yüzü manolya gibi sararmıştı. Gözleriyle hep ruhumun derinliklerini iskandil etmeye uğraşarak: «Sermet...» dedi. Boğazına birdenbire bir şey tıkanmış gibi durdu. Ben ağzından çıkacak ikinci sözün zehrini bekleyerek titriyordum. Sonra ağır ağır devam etti :

«— Sermet, dünyada senden başka candan kimsem yok! Bir anadan, bir babadan, bir kandan tek kardeşim sensin.»

Gözlerim yaşla doldu:

«— Evet ablacığım, evet» dedim. «Bu gerçeği söylemeğe neden gerek görüyorsun?»

O, şimdi bu kısa sözlerden uzun bir yorgunluk duymuş gibi sustu. Dinleniyor muydu, yoksa beni, inkâr edemeyecek amansız bir şiddetle yere çarpmak için zihninde icap eden zehir zakkum cümleyi mi hazırlıyordu? Oh, ne olursa olsun, her şeyi tamamlıyle inkâra karar verdim. Hiç bir açık delil önünde yılmayacak, alçaklıklarımı elimden gelebildiği kadar bir şiddet ve nefretle reddederek onun gözünde temize çıkmaya uğraşacaktım... Fakat beklediğimin tersine bir hal karşısında şaşırdım. Ablamın gözlerinden yüzüme bir sevgi sıcaklığı yayıldı. Sesi tatlılaştı. Adımı bir daha tekrarlayarak:

«— Sermet'çiğim, dedi, senden bir şey rica etmeye geldim.»

«— Estağfurullah... emredersiniz.»

«— Bilmem ki bugünlerde uğradığım büyük bir felâketi ve enişte ile aramda açılan uçurumu, olup biten namus çekişmelerini biliyor musun?»

«— Evin içinde bazı yaslı hareketler seziyorum. Ama siz kendiniz gelip bana işi açmadıkça arkadan arkaya soruşturma yapmayı vicdan ve terbiyeme uygun bulmadım. Onun için benim bildiğim belki hizmetçilerin bildiklerinden de çok eksiktir.»

«— Teşekkür ederim kardeşim. Senin asaletinden beklenilen de budur. Damarlarında Veli Rasih Paşa'nın kanı dolaşıyor. Yaradılışın, terbiyenin başka türlü davranmana elverişli değildir.»

Ablam başını avucu içinde birkaç kere sıktıktan sonra hazin hazin devam etti:

«— Bugün bu felâket sırrını sana açmak zorundayım. Çok üzüleceğini biliyorum. Ne yapayım, başka türlü davranmaya imkân kalmadı. Bu uğursuz sırrı ben biliyorum, enişte biliyor, bir de şimdi sen bileceksin. Hiç bilmediğim düşmanların melunca hareketlerine karşı yalnızım. Senden başka kimi yardıma çağırabilirim? Sen bana asaletinin bütün cömertliğiyle, ruhunun bütün fedakârlığıyle yardım edeceksin.»

Elindeki ince patist mendile göz pınarlarında biriken damlaları içirdikten sonra:

«— Bana kirli iftiralarla dolu aşk mektupları gönderiyorlar. Kocamın bunlardan gönlü bulandı. İlk önce aramızda epey korkunç fırtınalar koptu. Şimdi Haşmet zoraki bir sessizlik içinde sonucu bekliyor. (Mendiliyle yüzünü örtüp hıçkırarak) Ah kardeşçiğim, bu yalancı sözlerin doğruluğuna bütün dünya aldansa masum olduğumu ilân için haykıracak bu dünyada yalnız bir vicdan vardır ki o da seninkidir. Sermet, işte ona sığınıyorum. Ablana teselli ver. Ablanı kurtar. Yatak odamdaki en hususi, en gizli eşyamın arasına namusumu lekeleyecek en iğrenç iftiralarla dolu mektuplar bırakan lânetli eli yakalamak için kardeşliğine düşen büyük görevini yap. Sana derdimi açtığımı kimse anlamasın. Bir şey bilmiyormuş gibi ilgisiz davran. Bu gizli düşmanları kuşkulandırmadan hep gözlerin benim odamda olsun. Ben oradan ayrıldığım vakitlerde kim giriyor, kim çıkıyor dikkat et.»

Bizden önce başka uygunsuz gençler ve sonra bizimle düşüp kalkarak ahlâkı bozulmuş olmakla birlikte Sermet'in üzerinde henüz bir çocukluk saflığı, bir asillik inceliği vardı. Ablasını büyük sıkıntılara düşüren melun gizli elin sahibine gerçeği bilmeden zavallı kadının yardım isteyerek bu baş vurması Cici Bey'in benzine değişmeler, yüreğine çarpıntılar, sesine titremeler getiriyordu. Benim bile içim ezildi. Ama Kalender'in taş yüreğine bu sözlerin hiç biri etki yapmadı. O, meseleyi büsbütün ters tarafından kavrayarak sevinçle bağırmaya başladı:

— Öyle ise işimiz iş... âlâ... oh, âlâdan âla...

Ben:

— Bunun neresi âlâ Kalender? Anlamıyorum.

Nuri:

— İcabına göre deliyim, icabına göre zekiyim dersin, ama düpedüz bir ahmaksın Şadan... Her olayda işe yarayacak noktaları hemen seçivermelidir. Ablası hanımefendi kardeşi beyefendiye büyük bir yakınlık ve güven göstermiş. Şimdi bundan yararlanmayı bilmemek bizim için ahmaklık sayılmaz mı? Cici Bey'im gizli eli yakalamak bahanesiyle artık ablasının odasına istediği anda girip çıkabilir. Sermet, mektubu saklarken ablası üzerine gelse artık bundan bir şüphe uyanmak tehlikesi

kalmamış demektir.

Ben:

— Mektupların arkasına devam etmekte yarardan çok tehlike bulunduğunu sana kaç kere ispat edeyim mankafa?

— Mektupları kesersek ne yapacağız? Şimdiye kadar fayrapla yürüttüğümüz bu dalavere gemisini tamam limanın önünde istoper mi edeceğiz?

— Senin gibi bir deli kaptanın kumandasındaki gemi işte ancak bu kadar gider.

— Öyleyse ne yapalım? Cici Bey sen söyle. Enişteni evden kovmanın daha ehven bir yolu yok mu? Kim bilir Haşmet Bey'in kaç tane pijamaları, samur kürkleri vardır. Onları giyip de koltuğa kurulamayacak mıyım?

— Bir kere yakayı ele verip de seni tutukevine tıkarlarsa koltuğa iyi kurulursun. Öteki tutuklulara uşaklık edip de biraz harçlık toplamaktan başka on para gelirin yok.

— Ulan Şamdan, böyle uğursuz şeyler yorma üzerime... Ben yakalanırsam siz de suçta ortağım değil misiniz?

— Ne olacağını sonra anlarsın.

— Ben deliyim derim kurtulurum.

— Deliyim demekle sözüne inanırlar mı?

— Ben iki kere çıldırdım. Bilmiyor musun. kaydım var. Geceleri yeşil sarığıyle benimle konuşmaya kim geliyor bilsen...

— Ulan sus, beni mi kandıracaksın?

— Beni mütehassıslara muayene ettirsinler. Tam akıllı olduğuma dair hiç biri rapor veremez.

— Mütehassıslar akıllarından şüphe edilmeyen kimseler hakkında bile tam akıllı diye rapor veremezler.

— Ben öyle bir deli taklidi yaparım ki baş «aliyenist» gelse aldanır.

— Biraz çıldır bakayım nasıl oluyorsun?

Gözbebekleri, biri sağa, öbürü sola kayarak büsbütün şaşılandı. Bir omuz aşağı, bir omuz yukarı vücut yengeçlendi. Kollar, bacaklar eğri büğrü oldu. Boyun ve ağız çarpılarak aralandı. Dudakların iki ucundan sicim gibi salyalar akmaya başladı. Nuri'nin uğursuz suratı büsbütün cemcenabet bir şey oldu.

Cici Bey korkusundan benim arkama saklanarak:

Anneciğim... aman anneciğim! diye bağırarak titrerken

ben kahkahalarla gülerek:

— Ulan soytarı Kalender, ortaoyunu çarpılması, bu! Cici Bey gibi mahallebi çocuklarını ürkütmekten başka bir tesir yapmaz.

Kalender o korkunçluğuyle üzerimize yürüyerek:

— Ne istiyorsun? Sahiden çıldırıp da geçen gün kavradığım yerini bir daha yakalayarak bura bura yine seni bağırtayım mı?

— Of... iğrenç yaratık, geri çekil... Delilik ne çirkin şey... Taklidi böyle. Acaba aslı nasıl?

— Hiç görmedin mi? Deli balkabağından olmaz, senin benim gibi insanlardan olur. Deli görmek için tımarhaneye kadar yorulma. Senin öyle zamanların vardır ki, o nöbet sırasında aynaya baksan bozuk beyninin şeklini suratında görürsün. Benim bu deli taklitçiliğimden bir zarar gelmez, ama seninki tehlikelidir.

Nuri haklı söylüyordu. Ben aynada ruhumun hastalığını korkunç bir açıklıkla çok defa gördüm. Bu gerçeğin önünden titreyerek kaçtım ve sanıyorum ki deliliğin yüzümdeki derin kasvetli ifadesini okurken bir gün aynanın önünde büsbütün çıldıracağım.

24

Cici Bey, ailesinin namusuna nasıl bir pehlivan yakısı açıldığını ve alet olduğu için berbatlığını, ne akılda, ne fikirde adamların arasına düştüğünü biraz anlar gibi oldu. Gerçekten hiç haberi olmayan ablasının çok üzüntü ve acı içinde onun kardeşlik duygusundan yardım istemesi çocukta pişmanlıkla karışık bir uyanıklık meydana getirmişe benziyordu.

Tehlikeyi anlayan Kalender, gizlice yanıma sokularak:

— Tuh bize... işi berbat ettik. Deliliğimizi birkaç gün daha oğlandan saklayamadık. Bütün içimizdekileri kan harareti gibi dışarıya vurduk.

— Ulan edepsiz, bu lafları bana ne söylüyorsun? Şikâyet ettiğin haltları yiyen hep sensin.

— Sus. Artık sensin, bensinle geçirecek vaktimiz yok. Şimdi bu iftira mektuplarının arkasını kesersek bu işi nasıl sürdüreceğiz?

— Bilir miyim ben?

— Yalnız olumsuz öğütler, paylamalarla karşıma çıkma. Deli kafanın varabileceği kadar düşün. Buna bir guguk uyduralım. Fesadımızda yarı yarıya başarılı olduk. Karı ile kocanın arasını bozduk. Böyle kıvama gelmiş bir şey yarı yolda bırakılır mı?

— Bu fesat oyununun arkasına yine Cici Bey vasıtasıyle mi devam edeceğiz?

— Şüphesiz.

— Çocuk ablasının konuşmasından ileri gelen üzüntüyle teklifimizi tamamıyle reddederse?

— Onu reddedemeyecek bir hale getirmek benim elimdedir.

— Nasıl?

— Madam Fedrona'nın yeni sermayesi Loroviç'i gördün.

— Evet?

— Kızaktan suya inmemiş bir kotra gibi gıcır gıcır. yepyeni...

— Alâ.

— Ben ikisini bir kokain âleminde beş dakika kadar birleştirdikten sonra Ferhat'la Şirin'in cadısı gibi birden ayırırım. Bilir misin efendim, Cici Bey gibi ateşli bir gence şişeyi dışından yalatmak ne kadar hararet verir. Yarım saat geçmeden Sermet ayaklarıma kapanarak bana aman diyecek... öyle mi?

— Belki.

— Belki değil... Buna hiç kuşkum yok. Çünkü her balığı kendi yemiyle avlarlar.

— Peki... diyelim ki çocuk tekrar avlandı. ona bu sefer ne iş gördüreceksin?

— İşte onu düşünüyorum.

— Hani sen bana: «En dehşetli numaralarımı en sona saklıyorum» demiştin.

— İnkâr etmiyorum.

— Peki ama nedir o numaralar?

— Bu numaraların bir tanesi en parlak, fakat en delice bir şey. Şimdi söylesem belki karşı çıkarsın. olmaz diye haykırırsın.

— Pek delice bir şeyse tabii haykırırım.

— Benim gibi bir insandan akıllıca bir fikir beklenir mi? Sen de benden beterisin ama seninkisi lodos. poyraz gibidir.

Vakit vakit kâh aklın üstün gelir, kâh deliliğin... Bu işe girişmemizin başında niçin ses çıkarmadın? Çünkü senin de delilik zamanına rastlamıştı. Çekilir dert değilsin, ortasına mum diktiğimin Şamdan'ı.

— Haydi uzatma, yapacağın deliliği söyle.

— Şimdi söyleyemem.

— Niçin?

— Senin de kızıl deli kesildiğin bir zamanda söyiemeliyim ki benimle el ele işin içine atılmalısın.

— O ne vakit olur?

— Senin kendi kendine nöbetin tutmazsa ben seni çıldırtmanın yolunu bilirim.

— Nasıl ulan? Ne haltlar karıştırıyorsun yine?

— Yalnız seni değil, Cici Bey'i de bir güzelce istimlemeliyim. Başka türlü sizi pupasına delilik denizine atılmış bir gemiye bindiremem.

— Kalender, yine öyle saçmalıyorsun ki... of...

— Bak, şimdi beni dinle. Madam Fedrona'ya söyleyeyim, bize üç çiftlik bir tandır hazırlasın. Bu tandırın harareti tamam yumurtayı canlandıran kuluçka sıcaklığında olacak. İçinde bütün uzuvlarımızın dumanlarını vereceğiz. Meselâ burunlarımıza cennet tozu, ağızlarımıza şampanya, dudaklarımıza puse... ah, keza ve keza ve hâkeza... Anlarsın ya, işte o zaman Cici Bey'in karşısına Loroviç'i göstermelik gibi dikeceğim. O, «Aman ya seydi» diyecek. Ben «Olmaz» diyeceğim. Malum ya iki devlet birbiriyle muharebe eder. Savaş iki taraftan biri zayıf düşünceye kadar sürer. Sonunda barış yapılır. Üstün gelen yenilene bütün ağır şartlarını kabul ettirir. Ben de Cici'ye öyle yapacağım. İnsanların, hele gençlerin en zayıf damarları sevdadır. Bir kere oraya bastın mı, kuzu gibi sana teslim olur. Artık ne ana tanırlar, ne baba, ne abla... Çünkü, yavrum, tabiat hayatın temelini onun üzerine kurmuştur.

— Rica ederim Kalender, fazla felsefeli ayrıntılara girişme. Çünkü senin ucu bucağı gelmeyen bayağı felsefeni dinlemekten kafam pek şişkindir.

Ah, budalanın çenesini tutmak ne mümkün. O, gazetelerden, şuradan buradan ipi sapı olmayarak ezberlediği şeyleri kendi edepsizce felsefesiyle karıştırarak dırlandı durdu.

Nihayet Fedrona'nın otuz sekiz - kırk derece ısıtılmış ku-

luçka tandırına düştük. Burunlarımız, ağızlarımız, dudaklarımız zevklerini almaya başladı. Kalender Nuri düşündüğü önemli tedbirin ne olduğunu hâlâ söylemiyor, onu bir savaş oyunu gibi saklıyordu.

Uyarıcıların etkisiyle Cici Bey'in genişlemiş gözleri önünde yapma cennetler açılır, sinirleri tatlı bir sıcaklıkla gevşerken Nuri, onun karşısına Loroviç'i dikti.

Sermet, kamaşan baygın gözlerini silip Nuri'yi dürterek:

— Ah, bu ne?

— Gökten inmiş bir melek.

— Bir suç mu işleyerek gökten kovulmuş?

— Evet. Nasılsa şeytana uymuş.

— O günahı şimdi yeryüzünde benimle beraber işlemez mi?

— Hayır... Hayır... O, günahına tövbe edip yine geldiği yere gitmek niyetindedir.

— Gökte şeytanın baştan çıkardığını sen yeryüzünde kandıramaz mısın?

— Ne demek istiyorsun Cici'm?

— Bu benim olmazsa ben verem olurum.

— Sonra?

— Ölürüm.

— Pazarlığa girişelim.

— Peki, iste.

— Bütün varını.

— Hiç düşünmeden veriyorum.

— Bütün varını, hayatını verdikten sonra sana ne kalır?

— Hiç bir şey.

— O halde?

— Kalender'ciğim, dünyada öyle sonsuz zevk ve neşe anları vardır ki insan o demleri yaşadıktan sonra ölmek ister. Sen namus ve iffetin uçurumu önünde aşklarının bütün ateş ve lezzetiyle birbirini kucakladıktan sonra beyinlerine birer kurşun sıkan sevdalıların hikâyelerini hiç dinlemedin mi? Dünya safasının üstüne çıkan beş dakikalık bir tat vardır ki bütün bir ömre değer. İnsan o sonsuz tadı kirletmemek için artık yaşamak istemez. Onun için bu sınırsız zevklerin bedelleri bu kadar büyüktür.

Kokain, Sermet'i şairleştirmişti. O, şimdi hayalinin kanat-

larını takınmış, uçacak gökler, tatmadığı zevkler, gök insanlarına mahsus neşeler arıyordu.

Gözleri Loroviç'in ay yüzü üzerinde süzülen Cici Bey, başını Kalender'in omuzuna eğerek:

— Dilimizde «felekten kâm almak» derler bir deyim vardır. Bilir misin bunun anlamı nedir?

— Böyle bir söz işitirim ama ben felekten kahır ve sitemden başka bir pay alamadığım için şimdiye kadar bu sözün anlamı ne olduğunu doğru olarak anlayamadım.

— Ah Kalender, beynin bir isteğin ateşiyle yanarken, sinirlerin dayanılmaz bir isteğin arkasından gerilirken, vücudun başka bir vücudun çekişiyle titrerken, ruhun kaynaşarak erimek için başka bir ruha atılmak isterken hangi kuvvet seni saldırmadan önleyebilir? İşte buna «felekten kâm almak» derler. Benim bu andaki feleğim Loroviç'tir. Ondan kâm alacağım. O benim olacak, mutlaka, mutlaka benim olacak... Anlıyor musun?

— Pekâlâ paşam ama, affedersin, daha seninle pazarlığı bitirmedik.

— Bu isteğimin karşılığında benden ne istedin de esirgedim? Bütün varımı verdim.

— Hepsini yine sana geri veriyorum.

— Bütün hayatımı?

— O da senin olsun.

— Başka nem kaldı verecek?

— Bütün bunlardan daha kıymetli bir şey...

— Nemi istiyorsun? Söyle...

— Vicdanını.

— Bunun kof bir kelime olduğunu sen uzun uzadıya söylememiş miydin?

— Bu benim kendi fikrim. Söylemiştim ama fikrimi size kabul ettirememiştim.

— Zannediyorum ki biz hiç ses çıkarmadan sözlerini dinlemiştik.

— Dinlemek başka... tasdik etmek, benimsemek başka... İnsanlarla olan her işte bu kof kelime karşıma çıkar, işimi bozar. Ben buna inanmıyorum, ama inanan milyonlarla budalalar var. İşte birisi de sen...

— Ben senin hiç bir işinde karşına vicdanımı jandarma

gibi çıkardığımı bilmiyorum.

— Ablanın senin yardımını isteyişi dolayısıyle duyduğun vicdan rahatsızlığını anlatmadın mı?

— Yalan bir şey söylemedim ki...

— O halde bundan sonra yazacağımız mektupları hanımın odasına kim götürüp bırakacak?

— Ob, Kalender. oh... Artık bu işi göremeyeceğimi söylersem bana gücenme, elimde değil...

— Böyle hayırlı bir işte iradeni elinden alan o kof «vicdan» kelimesi değil mi?

— Of, ne tuhafsın. Hayırlı bir iş!.. Böyle iftira mektuplarına devam etmekle bu sefer foyayı ele vermekten başka bir başarı umudu yoktur.

— Orası sana ait değil... Ben ne dersem sen onu yapacaksın...

— Yapamam Kalender... Çünkü tehlike apaçık görünüyor.

— Bugün bunu yapmamakla daha önce yaptığın fenalığı ödemiş mi olacaksın?

— Hayır. Ama başlanılmış bir fenalığa devam etmemek de bir iyilik sayılmaz mı?

— Bak sana söyleyeyim Cici Bey... Sen Loroviç için nasıl bütün varını, hayatını, her şeyini feda ediyorsan ben de ablan için aynı istekle yanıyorum. Hiç bir engel benim emelime varmamı önleyemeyecektir.

25

Cici Bey, zavallı, Loroviç'in aşkına karşı ancak bir hafta dayanabildi. Sonunda teslim bayrağını çekti. Bütün varından, hayatından sonraya bıraktığı vicdanını da feda etti.

Kalender'in bu seferki teklifi yatak odasına zarf içinde iftira bombaları gizlemekten çok tehlikeli, çok ağır ve hatta timarhanedekileri bile şaşkınlatacak ekstra ekstra bir çılgınlıktı.

Cici Bey'le ben, ikimiz bu çifteli merkebin arkasına bağlanmış develer gibiydik. Kalender bize, yapacağı yeni bir deliliği açtığı vakit ilkin karşı kor, fakat sonra manyatizlanmış

gibi bir hale uğrayarak onun arkasından giderdik.

Nuri:

— Şimdiye kadar gizli tuttuğum büyük planımı artık açacağım. Ama hiç itiraz kabul etmem.

Biz, bilmem neden, ufak bir yürek oynamasıyla dinliyorduk. O, devam etti:

— Cici Bey senden birkaç şey soracağım. Planımın bazı noktalarını alacağım cevaplar üzerine kuracağım için mümkün olabildiği kadar doğru söylemeni rica ederim.

Cici Bey:

— Peki...

Nuri:

— Enişte nin bazı akşamlar geç geldiği veyahut yemekten sonra sokağa çıktığı olur mu?

— Olur.

— Onun yemekten sonra sokağa çıkacağı veyahut konağa geç geleceği geceleri önceden bilmek mümkün müdür?

— Bir dereceye kadar...

— Nasıl?

— Bazı akşam suareye veya başka bir yere davetli bulunur. konağa gece yarısından sonra döner.

— Böyle akşamlarda ablanın onunla beraber olduğu yok mudur?

— Pek seyrek.

— Onun konağa geç döneceği gecelerden birini bana önceden haber verebilir misin?

— Mümkündür. Meselâ her perşembe akşamı, yani cuma gecesi poker oynamak için komşumuz Aziz Paşa ile birleşirler.

— Aziz Paşa size mi gelir?

— Bir hafta Paşa bize gelir, öbür hafta eniştem oraya gider.

— Âlâ... Haşmet Bey'in oraya gideceği geceyi bana haber verebilirsin.

— Evet.

— Bu hafta?

— Bu hafta sanırım ki Paşa bize gelecek.

— Öbür hafta enişten oraya gidecek?

— Evet.

— Muhakkak?

— Kim bilir? Hastalık veya başka türlü bir hal çıkmazsa.

— Peki... Şimdi daha önemli olan ikinci kısma geçelim. Enişteninin yatarken kullandığı gecelik pijaması, gömleği, başına giydiği bone, veya bağladığı fular... ta terliklerine varıncaya kadar, hep bu şeyler tabiî bir iki tane değil, kat kattır.

— Evet çoktur.

— Gardropta mı, her nerde duruyorsa hep bunlardan birer tane aşırıp kendi odana saklayacaksın, sayıları çok olduğu için bu hırsızlığın belli olmaz.

— Peki ama bunları ne yapacaksın?

— Emin ol, Bitpazarı'na götürüp haraç mezat satacak değilim. İşimi gördükten sonra hepsini sana geri vereceğim.

— Bunlarla ne iş göreceksin?

— Zamanı gelince görürsün. Bu şeyleri çalıp odanda saklayacağına söz veriyorsun değil mi?

— Eh o kadar zor bir şey değil. Bunu da yaparım.

— Rica ederim «zorluk» lakırdısını ağzına alma. Yapılacak şeyin enini, boyunu, zorluğunu, kolaylığını düşünmek, o akıllılar işidir. Bizim kafamıza ne doğarsa onu yapacağız. Dinle, şimdi önemli üçüncü kısma geçiyorum. Enişteninin komşuya gideceği cuma gecesi kimse görmeden usulcacık beni konağa alacaksın.

— Ey sonra?

— Sona yine kimse görmeden büyük ihtiyatlarla kendi odana kadar çıkarıp beni saklayacaksın.

— Bu da yapılabilir. Ama sonra?..

— Daha sonra enişteninin geceliklerini giyip ablan uyurken yavaşçacık koynuna yatacağım. Haşmet Beyefendi odayı şereflendirdikletinde kocalık yerlerinin tarafımdan tutulduğunu görecekler ki bu da planımın en son ve en önemli kısmı...

Kalender'in bütün küstahlıklarını aşan bu teklif karşısında Cici Bey naraya benzer bir çığlık koparark:

— Ey, daha sonra ne olacak?

— Daha sonra ne olacağını balkonuna çıkıp pencereden seyredersin.

Nuri'nin akıllara sığmayan bu aşırılığı ve Sermet'in çığlığı arasında benim yüreğim de hop hop attı. Yaşasın delilik... var olsun deliler... Eğer Nuri'nin bu planıyle akıllılara baskın çıkarsak deliliğe şeref kazandırmış olacaktık.

Ağrılı bir ameliyattan sonra hastaya acıyı unutturmak için gösterilen bakım gibi kokainden başlayarak Cici Bey'in en duygulu zevk öğeleri üzerinde egzersizlerimizi uygulamaya başladık. Hepsinin üstüne de Loroviç'i çırçıplak bir aşk heykeli gibi karşısına diktik.

O zaman Sermet, süzüle süzüle bu Rus dilberine bakarak:

— Bu, ne zaman benim olacak?

Nuri:

— Ben enişte nin gecelikleriyle ablanın koynuna girdikten sonra...

Sermet:

— Kendisi bunu vaat ediyor mu?

Nuri:

— İşte konuşunuz. Ama nazlım Türkçe bilmiyor. Fransızca güzel söylüyor.

Cici Bey, Fransızca olarak Rus güzeline:

— Tanrısal bir güzelsiniz. ama size malik olmak şartı şeytanca ve olmayacak bir şey.

Loroviç, gözlerini gencin gözbebekleri içinde bayıltarak ona Corneille'in şu mısrasını okudu:

A qui sait bien aimer, il n'est rien impossible

(Bütün aşkla seven için hiç bir şey imkânsız değildir.)

İkisi görüştükten sonra daha ziyade seviştiler. Cici Bey, şeytana ruhunu satan Faust gibi ablasına yapacağı hıyanete karşılık Loroviç'in visalini satın aldı. Sözleşme yapıldı.

Artık reisimiz, kaptanımız, Kalender Nuri'ydi. Bilmem nasıl bir zayıflık ve uysallıkla ben de bir çocukla bir kaçığın arasında sürükleniyordum.

En ufak bir düşünce kabiliyeti olan insanların parmak ısıracakları bu garibin garibi ataklıkta başarılı olabilecek miydik? Yüzde bir ihtimal olmayan böyle bir soru karşısında acaba diyebilmek için bile bizim kadar kaçık olmak gerekirdi.

Gece pokerden geç dönecek kocanın gömleğine girdikten sonra Nuri, kadının yatağına nasıl çıkıp uzanacaktı? Hanım biraz Mahmutpaşa'daki işportacıları andıran bu delikanlıyı odasında, hayır ta koynunda görünce avazı çıktığı kadar haykırmayacak mıydı? Sonra komisere haber gidecek, Kalender Nuri ipekli gecelikleriyle merkeze götürülecek, soru sual, kovuşturma, inceleme bütün rezalet çorap söküğü gibi ta koncun-

dan burnuna kadar birbiri arkasına çözülüp meydana çıkacak.

Oh, oh. Yalnız delilere değil, bütün akıllılara merak verecek ne heyecan dolu bir olay. Yaşamak nedir? Şuurluların rahatlık aradıkları süt limanlığı ne kadar bulandırabilirsen hayatın anlamını o kadar kuvvetlendirmiş olursun. Kafatasları içinde sessiz, kımıldamadan duran beyinler Allah'ın onlardan beklediği işi görenler değildirler. Hareketsizlik, hep barış görüş, insanlar için yarım ölümdür. Sonuna kadar rahatlık arayan ahmakları bereket versin ki tabiat kendi istedikleri halde bırakmaz. Yasalarının bütün şiddetini onlarda gösterir. Tabiatın en korkutucu. en büyük anları kasırgalarında, tufanlarında, depremlerinde değil midir? Delilik fırtınalı bir beyindir. Deli her zaman beyni çalışmakta olan bir yüceliktir. Şuurluluk yaradılışın zıddınadır, delilik tabiatın kendisidir. Denkleştirmeye çalışılan bir kafa, çarkına zincir vurulan bir makineye benzer. Makinedeki kazana ateş veriyoruz. Bırakmalı organizma serbest işlesin. Fakat korkuyorsunuz, belki kırar, belki döker, belki yakar, belki keser. Ama siz şuurlular dünyayı düzeltmek için yakıp yıkmıyor musunuz? Kesip boğmuyor musunuz? Söyleyiniz, Halik hangi şeyi sonsuz olarak saklamak için yaratmıştır?

Deliler işte bu sona sizden önce ve daha büyük bir cesaretle gülerek hizmet ediyorlar.

Aman... Yine sinirlerim gerildi, beynim yanıyor. İnsanları birbirine kardeş etmeye uğraşan hangi budala filozoftur? Bulutlarla güneşin her an değişerek süren görünüşü gibi hayata renk ve güzellik veren kavgaları, çekişmeleri, savaşları, hıyanetleri, zulümleri, üstünlükleri kaldırıp bütün insanlığı bir koyun sürüsü haline getirmek, miskinleştirmek istiyorlar. Ah aptallar, bu olmayacak isteğin arkasından koşan ahmaklar, kaç yüzyıldan beri siz bunu istiyor, bu ham hayali gerçekleştirmeye uğraşıyorsunuz. Ama «ilerleme» dediğiniz ifrit sizin bu budalaca isteğinize karşı neler yapıyor, görmüyor musunuz? Dakikada yüz bin vücudun ruhunu alacak cehennem aletleri, zehirli gazlar, bombalar, gölgeler yaratıyor. Analar, uygarlığın kuduz dişlerinde ezdirmek için siz türlü ağrılarla doğurunuz. Biçme zamanı bunlar tarlalarda biçileceklerdir. Geride kalanları neşelendirmek için kırmızı kanlarından güller, lâleler bitecektir. Akıllı, kuvvetli miskinler zayıf ve akılsızları her vakit

kendi çıkarları için kurban edeceklerdir. İnsanların adalet ve yönetim yasaları ne kadar değişse tabiatın bu ebedi vahşiliği hiç değişmez. Ölmek, doğmanın karşısında denkliği koruyan bir terazi kefesidir. Niçin kurban kesiyoruz? Ölmek ve öldürmek tabiatın en büyük ibadetidir. Ben de bu ibadet yolunun bir kulu olacağım. Öldüreceğim, sonra öleceğim.

Of, sayıklıyor muyum? Ben bazı uyanıkken ağır bir kâbus geçiriyorum. Kulaklarımda şimdiki zamanla gelecek zaman diye iki fiil çınlıyor: Ölmek ve öldürmek. Bunları söyleyen benim dudaklarım mıdır, yoksa kayıptan böyle bir emir mi alıyorum?

26

Haşmet Bey'in poker oynamaya Aziz Paşa'nın konağına gideceği cuma gecesi geldi çattı. Cici Bey o akşam Kalenderi gizlice konağa almaktan başlayarak bütün vaatlerini sırayla yerine getirecekti.

Akşama doğru Nuri yıkandı en temiz çamaşırlarını giydi, tıraş oldu. Pudralar, lavantalar sürdü. Tıpkı, cuma gecesi gerdeğe girecekler gibi hazırlanıyordu. O, böyle aklanıp paklanarak süslenirken kendimi tutamayarak dedim ki:

— Ulan mundar, adın Nuri ama ne kadar temizlensen yine suratında bir nursuzluk var.

Onun yüzünde gerçekten gerdeğe gireceklere mahsus bir neşe parlıyordu. Bana gülerek cevap verdi:

— Gıcır gıcır temizlendim. Betim benzim açıldı. Aynaya baktıkça kendi kendime imreniyorum. Ben Revan Hanım'ı sarmaya gidiyorum. Sen hasedinden patla, çatla. Hanım bir kere benim tadımı tattıktan sonra artık bütün ömrünce başka bir erkeğe bakmayacaktır.

Beynimde ateşten karıncalar kaynaşmaya başladı. Sol kulağımdan bir ses «Söyletme mundarı, üzerine atıl, hemen boğ» derken sağ kulağımdan başka bir öğütçü «Dişini sık. Zavallı Nuri, Revan Hanım'ı sana bırakmak için hayatını tehlikeye koyuyor. O, bu gece ya dayaktan ölecek ya da on seneliğine hüküm giyecek» diyordu.

Revan hanıma malik olmak umudu ellerimi tuttu. Kalender'in kümeste yakalanmış sansar gibi, uşakların sopaları al-

tında can vermesi intikamın en tatlısı değil miydi? Olayın sonu ne olursa olsun, Haşmet Bey'i Kalender'e kurşun harcayacak kadar adi bulmuyordum.

İşlerin bundan ötesini konakta hengâme koptuktan sonra Cici Bey'den dinlediğim gibi anlatıyorum:

O akşam, sular kararır. Sermet Bey, önceden aldığı tertiplere uygun olarak kimseye göstermeden Kalender'i konağa sokar. Kendi odasına çıkarır, saklar.

Yemekten sonra Haşmet Bey poker partisi yapmak için her zamanki gibi Aziz Paşa'nın konağına gider.

Kurduğu hesapların o zamana kadar doğru yürüdüğüne sevinen Kalender, Cici Bey'e övünerek:

— Görüyor musun elmasım, tertiplerim nasıl doğru işliyor? Deha sahibi bir matematikçi de işte ancak bu kadar bir denklem kurabilir.

— Dur bakalım Kalender baba, işin zorluğu bundan sonra... Daha bir şey yapılmadı.

— Nasıl yapılmadı? Ben, sihirli külah giymiş bir insan gibi, gözlere görünmeden, buraya kadar çıktım. Haşmet Bey defoldu gitti. Şimdi hemşire hanımefendiyle aramızda bir bölme duvardan başka bir aralık kalmadı. Maksada bu kadar yaklaştım. Bence işin üçte biri olup bitmiştir. Bu tertip üzerinden yarım adım daha atarsak işimizi yarılamış olacağız.

— Biz daha büyük bir beceriklilik göstermedik. Bir aksilik çıkmadan, umduğumuz gibi, olaylar kendi kendine yürüdü. İşte bu kadar...

— Olaylar her vakit atılganların hesabına yürür. Sen bunu bil.

— Bu garip kuramın doğru olup olmadığını olayın geleceği bu gece ispat edecektir.

— Görürsün.

— Kız kardeşime karşı ölünceye kadar mahkûm ve melun kalacağım. Ama Nuri, sana karşı hiç bir sorumluluğum yok. Kurduğun planın da ne olduğunu tamamıyle bilmiyorum. Söyle bakalım, bundan sonra ne yapacaksın? Şimdi ne bekliyoruz?

— Sen de bana söyle bakayım. Enişten kumardan kaçta döner?

— Hemen her vakit sabaha karşı...

— Ablan uyur mu? Kocasını bekler mi?

— Beklemez. Uykusu gelince yatar.

— Oda kapısını içeriden kilitler mi?

— Kocası gelince kalkıp açmak rahatsızlığı olmasın diye kapısını kilitlemez.

— O halde beni tebrik et.

— Niçin?

— Sana enişte olmayı olmuş bitmiş saydığım için...

— Öyle ise ver elini öpeyim.

— Ben de senin kırmızı yanağından.

★

Cici Bey, odasına zampara saklamış bir kız gibi, gelenlere kapıyı açmıyor, çok zorda kalırsa Kalender'i uzun, geniş, kalın pencere perdesinin arkasına gizliyordu.

Hemşire hanımın uyumasına daha çok vakit var. Gittikçe helecanı artan bu dört - beş saatlık zamanı nasıl öldürecekler? «Çerçe» adında yeni tanınan sert bir Rus içkisinden karşı karşıya atmaya başladılar. Üzerine kokain çekiyorlardı.

Nuri :

— Rakı, şarap, konyak gibi içkiler artık beni tutmuyor, Karakulak gibi hafif geliyor.

— Çerçe iç. Sanırım ki yedi-sekiz kadehi bir boğayı çarpar.

— Boğa içkiye idmanı olmayan bir hayvandır. Onu çarpan meret beni ancak okşayabilir.

— İç bakalım, anlarsın.

— İçeceğim. Bu gece hakikat sahnesi üzerinde hayatımın en büyük rolünü oynayacağım. Vakit yaklaştıkça ufak bir çarpıntı duyuyorum. Ayıkken görülecek iş değil.

Böyle içip çekerek konuşurlarken hemen her saat başında Sermet balkona çıkıyor, ablasının, odasında ne yaptığını pencereden anlamaya çalışıyordu.

Ve her gözetlemeden sonra Kalender soruyor :

— Sevgilim ne yapıyor?

— Okuyor.

— Pek okuma meraklısı.

— Evet, çok okuyor.

— Ne yapsın? O hımbıl kocayla başka türlü vakit geçmez ki... Benim karım olduktan sonra okumaya hiç vakit bulamaz. Ben onu, koynunda bir «Koklen» varmış gibi eğlendiririm.

Saat artık gece yarısını geçmişti. Cici Bey balkondan ablasının penceresine bir daha uzandı.

Nuri:

— Benim nazlı canım, cananım hâlâ okuyor mu?

— Hayır. Şimdi de yazıyor.

— Gecenin böyle derin sessizliği içinde kime yazıyor?

— Ne bileyim ben?

— İşte ben bunu kıskanırım. Kocası olduktan sonra her şeyi sorar, anlarım. Benimle evlenmeden önceki kabahatlerini tabii affederim. Oh, aman yalelli... Belki iki, belki de bir buçuk saat sonra o benim kollarımın arasında bulunacak. Meramıma ulaşmak için imamın duasını bekleyecek miyim? Hayır, önce ben kaymağı tadayım, hocalar zerdeyi sonra yesinler.

Deli dolu biraz daha konuşurlar. Nuri gittikçe kağşıyor, ayağa kalktıkça sendeliyor, ağzından lakırdılar yayık, heceler kuvvetsiz çıkıyor.

Sermet, bitişik odaya bir göz daha gezdirdikten sonra:

— Ablam yatmış.

— Ne vaziyette?

— Kenara yatmış... Yüzünü duvara dönmüş... Geniş yatağın oda tarafı bomboş.

— Demek bana yer bırakmış.

— Sana değil, enişteme.

— Ablan ne için böyle duvar tarafına büzülüp de kocasına bol yer bırakıyor?

— Ne bileyim?

— Ah, bu bilmeyecek bir şey mi? Erkeğinin dokunmasından kaçınıyor. Oh, talihsiz kadın, bundan sonra benim kollarımın arasında mutlu olacaksın.

Sermet duvarda tıkırdayan saatın değirmi yüzüne bakarak:

— Yelkovan üç buçuğa doğru ilerliyor. Enişteмin dönme zamanı yaklaşıyor.

— Tak tuk sallanan duvardaki saatın rakkası mı, yoksa yüreğim mi, bilemiyorum.

— Kalender artık yüreğine de, kafana da düzen vermelisin. Vakit geldi.

Damatlık geceliklerimi giyeyim.

Nuri Âdem peygamberin gökten kovulduğu gibi soyundu. İpekli iç çamaşırı giydi. Üzerine, yenleri, yakası işlemeli bir gecelik, daha üstüne leylak rengi ince bir pijama, ayaklarına yumuşak saten terlikler geçirdi. Fuları Sermet'in eline vererek :

— Bunu enişten başına nasıl bağlıyorsa sen de bana aynını yap.

Çocuk, iri yaprak gibi uçları sarken düğümü öne gelmek üzere Kalender'in başını kundakladı.

Bu küstah nikâhsız damat, giyinirken sarhoşluktan kendini tutamıyordu. Cici Bey'den sordu :

— Yaraştı mı?

— Vücudunun hiç alışmadığı bu kıyafetin içinde acayip bir şey oldun.

— Neye benzedim?

— Forma giydirilmiş Çingeneye.

— Cicim, alayın sırası değil.

— Ben de biliyorum ama o kadar feci bir tuhaflık içinde bulunuyoruz ki... Kendimi tutamıyorum.

— Niçin olsun feci? O kelimeyi bu ara kullanma.

— Hayaller başka... Kalender, bu gece çok sarhoşsun. Kurduğun planı başaracağını hiç ummuyorum. Acıklı bir sonun olacak.

— Hey gidi çocuk hey... Sen kaç yaşındasın, ben kaç yaşındayım? Sen benim bildiklerimin binde birini bilmezsin. Sen daha yedi yaş dişleri yeni çıkmış bir veletsin, erkek işine karışma. Seyret bak, şimdi neler olacak.

Vakit gecikiyor. Haşmet Bey gelmeden Kalender'in odada bulunması gerekti. Şakulunu kaybeden bacakları üzerinde sağa sola gidip gelerek :

— Pencereden bir daha bak. ablan yatıyor mu?

Sermet bakıp dönerek :

— Yatıyor.

— Uykuya dalmış mı?

— Bilmem.

— Uyumuş olmasını istiyorum. Çünkü onu uyandırmadan yanına çıkıp yatacağım. Enişten geldiği vakit beni karısının koynunda bulsun. Planım bu.

— Yattığını görüyorum, ama uyuyup uyumadığını bilmi-

yorum.

— Şimdiye kadar bana gülen talihim bu mühim anda da lütfunu esirgemez. Mutlaka uyumuştur.

— Şansına o kadar güveniyorsan haydi yürü...

— Haydi Cici'm... Yengem yok, sağdıcım yok... Ablana beni sen güvey koyacaksın.

Kalender iki tarafına yalpalayarak saten terliklerinin üzerinde yumuşak adımlarla yürür. Pek zor olan rolünün sırası gelip de sahneye çıkan bir artist gibi Cici Bey'in elini sıkarak:

— Bana başarılar dile.

— Bonne réussite.

— Mersi.

27

Yavaşçacık kapı açılır. Kalender içeriye girer. Sermet pencereden bu heyecanlı sahneyi seyretmek için balkona koşar.

Nuri, erkân üzerinde gezinen bir sarhoş hayaleti sarsaklığı ve bir hırsız korkaklığıyle ilerler. Her adımının yere dokunmasında kırılacak bir şeyin üzerine basmış gibi yüzünü ekşite ekşite ürkeklikler göstererek ve sonra garip memnunluk gülümsemeleri saçarak odanın ortasına kadar gider, durur. Döşeğin karşısında bütün ruhunun saygılı heyecanıyle derinden derine birkaç reverans yapmak ister, ama yıkılacağını anlar, doğrulur.

Zavallı Revan hanım, yatağının ta içine giren bu ırz belâsı, namus musallatı sarhoş delinin palyaçoluklarından haberi olmadan, yüzü duvara dönük, sessiz. hareketsiz bir masumluk içinde yatar.

Dantelalı kuş tüyü yastığa gömülü, açık kumral saçların dağınık çileleri üzerinde yatan bir baş, göğsün yarısına kadar sıyrılmış hafif bir yorganın altında, kolları çıplak, ajurlu ince gömleğin örtmediği beyaz enseden aşağı, belkemiğine doğru yumuşak sıcaklığı duyulan çok lafif bir vücut...

Kalender, yüreğe ateş dolduran bu çekici levha karşısında delikanlılığının bütün salyalarını salıverir. Hanımın hiç kıpırdamamasından derin uykuda olduğuna hükmederek cesaretlenir. Biraz daha döşeğe samimiyetle yaklaşır.

Aman Yarabbi, şimdi ne yapsın? Dua eder gibi ellerini ha-

vaya kaldırır, birbiri ardından:

— Ya sabır... Ya sabır... diye mırıldanır.

O âna kadar hiç bir sakatlık göstermeden yürüyen planının bu noktasında apışır, ne yaptığını unutur. Ne yapacağını şaşırır ve hatta yavaş yavaş nerede olduğunu, varlığını, benliğini kaybeder gibi olur. Kendini bulmaya uğraşır. Sonunda bir anlık kavuşmanın tehlikeli heyecanına kapılmaktan çok, hanıma tamamıyle sahip olmak için yavaş yavaş hareket gerektiğini anlar. Elleriyle yüreğinin gümbürtülerini bastıra bastıra birkaç adım daha atar. Terliklerini aşağıda bırakarak pek yavaşçacık döşeğe çıkar. Ara yere mümkün olduğu kadar bir boşluk ayırır. Yüzünü sevgilisine dönüp yatar.

Hanım hâlâ uykuda, hâlâ hareketsiz...

Döşeğe bir vücudun daha yüklenmesiyle somye dalgalanır. Bu sarsıntıyı o, uyku arasında biraz duymuş olsa bile koynuna girip yatan kimsenin kendi kocasından başka birisi olabileceğini hiç düşünebilir mi?

Batmaya yakın bulutlanan güneş gibi üzeri ince ipliklerle peçelenmiş ampulün ışıkladığı oda, Kalender'e bir mutluluk rüyası tadını verir. Kabartma zarif çiçeklerle süslü yaldızlı tavana tül, kadife kat kat perdelere, kıymetli halılara bakar, bakar; o süregelen sefil hayatından kurtularak artık bin bir geceyi yaşamaya başladığına hüküm verir. Biraz ötede yatan kadın vücudundan yayılan koku içinde baygınlıklar geçirir. Kuş tüyü yastıklar, yumuşak şilteler yorgun bedenine öyle bir rahatlık getirir ki gerçeği hayale, hayali gerçeğe karıştıra karıştıra sonunda Kalender kendini tamamıyle kaybederek adamakıllı sızar.

Nuri'nin bu cennet âlemi, uykusuyla değiştiği zamanın üzerinden çok geçmeden, Haşmet Bey epeyce bir zararla yorgun çıktığı kumardan şansına küskün, sinirli, çatkın, hırçın bir halde döner. En ufak bir çaprazla hemen hayatı karanlık görmeye kapılan bu sinirli adam o geceki ters talihinin bezginliğini güzel karısının koynunda dinlendirmek için merdiven basamaklarının birinden ötekine yükseldikçe ailesinin samimi havasından bir iç açıcı koku almaya ve onun uğradığı çok alçakça iftiraların azabını bir defada dağıtıverecek deliller aramaya uğraşa uğraşa yatak odasının önüne gelir. Kapıyı açar, içeriye ilk dımını atar. Karısının koynuna başka bir vücudun uzan-

mış olduğunu görünce yanlış gördüğünü sanarak döşeğe yaklaşır. Gözündeki yanlış görmenin hâlâ kaybolmadığına şaşarak eğilir, bakar. Başında altın düğümlü fular, Haşmet Bey'in kendi geceliklerini giymiş yabancı bir delikanlının, karısıyle yan yana yattığını anlar. Şimdi bu gerçekten dehşetlenerek birkaç adım geriye çekilir Beynini bir alev sarar. Bu cehennem levhasını görmemek için iki avucuyle gözlerini kapar. Karanlığa dayanamaz, yine açar. Bu korkunç rüyadan uyanmak için kendini tartaklar. Bakar, hep karşısında aynı levhayı bulur: Bir döşek iki baş... Karısının koynunda kendi yerine başka bir erkek... Ne yapsa bu dehşetli kâbustan kurtulmanın imkânı yok.

Bu bir gerçek, ama akılların alamayacağı bir gerçek. Karısı bu gece içeriye bir zampara almış. Pekâlâ. Bu, dünyada hiç olamayacak sanılmaz bir hal değil. Ama, Revan Hanım kocasının geleceği saatı bilmiyor mu? Ve hâlâ koyun koyuna, bu mışıl mışıl uyuyuş nedir?

Koca şimdi ateşler içerisindeki kafasından bu sorulara cevap sorar ve hâlâ bu tatlı uyuyuşun anlamını şöyle verir:

— Pek ateşle süren sevda güreşinden halsiz ve dermansız düşmüş olmalılar.

Haşmet Bey artık işkencesine biraz alıştığı karşısındaki tablonun öteki düğümlerini çözmeye uğraşır:

— Karımın iftiradır diye haykırdığı mektupların sırları şimdi anlaşılıyor. Onları yazan beni düello etmeye çağıran işte bu yataktaki aşağılık adam olacak. Offf... Ne adî tip... Akşamlara kadar rıhtımlarda çuçur tutan serserilerden biri... Revan beni bununla aldatsın... Oh, hayır aldatma değil, bununla yattığını bana göstermekte övünç arasın... Namusunu, asaletini, terbiyesini böyle bir haytanın çamurlu ayakları altına atsın... Akıl alacak şey değil, çıldıracağım.

Zavallının garipliği önünde şaşıran koca kendinden geçerek bu son cümleleri haykırarak söyler. Bu halecanlı sözler odanın duvarları arasında çınlayınca felâketten tamamiyle habersiz Revan Hanım ağır ağır yastıktan başını kaldırır, masum bir tavırla etrafına bakınır. İlkin ayaktaki kocasının son perdedeki jestlerini ve sonra koynunda boylu boyunca rahat ve kımıldamadan yatan erkeği görünce yatağında yılana rastlamış gibi bir sıçrayışla ayağa fırlar. Parmaklarının çengellerini saçlarına geçirerek:

— Kim yatırmış bunu koynuma?!. çığlığını koparır.

Bu soru gecenin sessizliği içinde yankılar yapar. Fakat gecelik giydirilmiş bir manken rahatlığıyla yatan Kalender'in kokainle, içkiyle tıkanmış kulakları hiç bir şey duymaz.

Revan Hanım gittikçe büyüyen gözleriyle, döşeğindeki delikanlının kim olduğunu anlamaya çalışarak :

— Aman Yarabbi, sen esirge... Bu ne uğursuz surat... Ömrümde hiç bir yerde rastladığım yüz değil.

— Vah vah... Akşam koynunuza aldığınız sevgilinizi sabaha karşı tanıyamadığınız acıklı olduğu kadar tuhaf bir şey...

Revan Hanım. Beyin bu sözlerini işitip anlamak gücünden kaldığını gösterir bir sinir haliyle, yataktaki delikanlıya gözünü dikerek :

— Allah'ım, bu nasıl akıl ve hayale sığmaz bir düşmanlık... Nasıl tüyleri ürperttirecek bir alçaklık... Bu herifin önce hissini iptal etmişler, sonra getirip benim döşeğime upuzun yatırmışlar.

Haşmet Bey ağlamaya benzer bir kahkahayla :

— Bu cenaze, başından ayaklarından tutularak ancak iki kuvvetli adam tarafından buraya getirilebilir. Halbuki burası han değil, hamam değil... Bütün kapıları kapalı. Bu ceset buraya kadar nasıl çıkarılıyor?

— Bu akılların alamayacağı bir düşmanlık...

— Bu haytayı yanınıza yatırırlarken hiç bir şey duymadınız mı?

— Uykumun arasında bir sarsıntı hissettim, ama siz geldiniz de yatıyorsunuz sandım.

— Akıl almayacak şeyler... Derme çatma sözler... Bu kopuğun buraya ayaklarıyle yürüyerek geldiğine hiç şüphem yok.

— Nasıl olur?

İşte olmuş... İşte ispatı hâlâ döşeğinizde yatıyor.

— Hakikat olmayıp da ona benzeyen çok şeyler vardır... Bu da öyle...

— Olmayacak şey ama, bu leşin buraya kadar getirilip haberiniz olmadan döşeğe yatırıldığını kabul edelim, benim geceliklerimi ona kim giydirdi?

— İşte ben de onu düşünüyorum.

— Nasreddin Hoca'nın şalgam hikâyesi...

Babamın ruhunu...

— Susunuz... susunuz... Babanızın ruhunu bu kadar bayağı bir yalancılık şahitliğine çağırmayınız.

— Meçhulün bu karanlıkları içinde kimden medet umabilirim?

— Hanım bu cinayetin üzerine şafak attı. Artık aramızda meçhul kalmadı. Muammanın anahtarı işte leş gibi önümüzde yatıyor. Dediğiniz gibi bu herifin hissi iptal olunmuş değildir. Bu, kör kütük bir sarhoş yatışıdır. Bu lânetli vücut, bir zevk ve şehvet gecesi geçirmiş, yorgun düşmüş. Bu, bir fahişe koynunda bir zampara sızışıdır. Zamparaya ben şimdi suçunu söylettireceğim. Size de, bu güneş kadar aydınlık gerçek önünde boyun eğmekten başka bir kaçamak yolu kalmayacak.

— Vicdanınız size böyle mi söylüyor?

— Hanım, artık burada vicdan yok, gerçek var. Artık itirafınıza gerek kalmadı. Olay kendi kendini söylüyor. Artık sizi söyletmek istemiyorum. Suç ortağınızı söyleteceğim. «İftiraname» dediğiniz mektupların bütün sırları şimdi anlaşılacak. O nameler önünüzde yatan bu kafanın eseridir. Beni düelloya davet eden âşıkınız işte şimdi etiyle kemiğiyle önümüzde serili duruyor.

— Aramızdan vicdanı kaldırıyorsunuz, ama akıl, insaf ve muhakemeyi yeryüzünden yok edemezsiniz.

— İnsafsızlara karşı insafı, vicdansızlara karşı vicdanı kepaze edecek adam değilim. Ne demek istiyorsunuz hanım?

— Bana karşı olan şüpheleri gerçek olarak kabul ediyorsunuz da benden yana olanlara neden gözlerinizi. kulaklarınızı kapıyorsunuz?

— Size karşı olan şüpheleri demeyiniz, keskin deliller deyiniz. Sizden yana şahit tutabilecek emarelerden birini söyleyiniz.

— Geleceğiniz saatı bildiğim halde bu uğursuzu nasıl yatağımda tutarım?

— Ben bu soruyu kendi kendime sordum ve cevabını da verdim.

— Bu cevabı ben de duyayım.

— Kaç zamandır işkence yaparak benden ayrılmak sevdasına düştünüz.

— Neden?

— Vefasız bir kadının yüreğindeki hastalığı. mert bir erkek

fark edemez.

— Peki. Alt tarafı?

— Benden ayrılmanın en acı şekli buydu, Âşıkınızı koynunuzda göstererek beni evinizden defetmek...

— Şimdi neden kabahatim olmadığını ispata çalışıyorum?

— Cinayetinizin büyüklüğünden ürktünüz. Bu besbelli şey karşısında inkâra döndünüz.

— Hangi besbelli şey Beyefendi?

— Bu kadar cürete lânet... Hangi besbelli şey mi? Affedersiniz, onu size reddedilemez bütün iğrenç çıplaklığıyla göstermeye geç kaldım. Artık siz susunuz, koynunuzda sızan şu sarhoş söylesin.

28

Haşmet Bey, sırtı odaya dönük yatan insanın derin uykusuna hiç insaf etmez bir şiddetle beli ortasına bacağının bütün kuvvetiyle bir tekme indirir. Vücudunun ortası bir karış içeriye çöken Kalender neye uğradığını bilmeyerek soru meleklerine cevap vermek için mezarında uyanan bir ölü gibi davranır. Döşeğin içinde iki büklüm oturur. Yumruklarını sıkar, iki dirseğini diker, gerine gerine belinin acısını anlatmak için yüzünü ekşiterek :

— Vay avradını, bel kemiğim kırıldı sandım. Allah'ın binasına bu kadar hızlı vurulur mu? Bu vücudu Artin kalfa yapmadı. Uyuyan yılana bile dokunulmaz. Zamane değişti hiç kimsede saygı, insaf kalmadı.

«Vay avradını» küfürüne büsbütün başı dönen Haşmet Bey:

— Kes sesini habis... İlk sözlerinden hangi âlemin kopuklarından olduğun anlaşılıyor.

Nuri sesine acındıracak bir yumuşaklık vermeğe uğraşarak :

— Huzuri âlinizde asalet iddiasında bulunamam. Ama her halde devlethanenizin âciz bir misafiri sayılırım. Aslım, kimliğim ne kadar aşağılık olsa yine nezaketle davranmak şanınız gereğidir.

Bu kabaca söze karşı kendini kaybeden koca, öyle bir mevkide hâlâ nezaketle davranılmasını isteyen bu herzevekilin yan tarafına ökçeli potinle bir tekme daha yerleştirerek :

— Biz sana sormadıkça sen uğursuz ağzını açma.

Nuri, ağlar gibi kısık bir söyleyişle:

— Siz her sorunuzu böyle bir tekme nakaratıyla sorarsanız bende cevaba kuvvet kalmaz.

— Söyle, buraya nasıl girdin?

— Her halde gökten zembille indiğimi iddia edemem.

— Evet evet, buraya gökten inmedin. İspritizma ile gelmedin. Kapıdan girdin.

— Ah efendim, büyük zekânız önünde hiç perende atılır mı?

— Doğru, mertçe cevaplar verirsen sana kötülüğüm dokunmaz. Biliyorum, asıl kabahatli sen değilsin.

— Allah ömürler versin efendim. Yüceliğiniz önünde utançtan ölüyorum.

— Bir bir gerçeği söyle.

— Söylemesem daha iyi olur. Beyefendi hazretleri.

— Niçin?

— Çünkü temiz bir aile kadınının namusunu korumak borcumdur.

— «Temiz bir aile kadını» bu bir alay...

— Estağfurullah efendim...

— Söyle diyorum.

— Hiç olmazsa bazı noktalarda susmama müsaade buyurunuz.

— Hiç bir noktada...

— Ne kadar modern bir koca olsanız, eşiniz Hanımefendinin kalbinde size mahsus yeri tutmuş olduğum için bana karşı derin bir kin duymamanız kabil değildir. Vücudum çok yorgun. Fazla dayağa tahammülüm yok efendim. Amana kılıç olmaz efendim.

Haşmet Bey, beynine toplanan bütün ruhunun ıstırabını dağıtmak ister gibi acı bir yüz buruşukluğuyle kafasını avuçları içinde sıkarken Kalender'in bu pek alçakça küstahlığı karşısında bir ölü rengi bağlayan Revan Hanım büyük bir ağırbaşlılıkla eğildi, yastığının altından minimini, pırıl pırıl bir revolver çıkardı. Silahın zarif namlusunu, maksadı da kalbi gibi karanlık, bu hain iftiracının beynine çevirerek:

— Söyle, beni bu gece, şu saattan önce nerede gördün?

Kalender Nuri, acı bir manalılık vermek istediği tuhaf gül-

mesiyle ve korkudan titreyerek önüne bakarken Haşmet Bey bağırdı

– Hanım, sen daha adını bilmediğim bu delikanlıyı değil, onun ağzından çıkacak sırlarını öldürmek istiyorsun. Kabahatinin bu canlı şahidi karşısında mademki hâlâ suçsuzluk iddia ediyorsun, bırak söylesin. Bu adamı öldürürsen, yani hakikatin kökünü kurutursan üzerine sürülen lekeyi ömrün oldukça ve ölümünden sonra da temizleyemezsin. Mademki gerçek senden yanadır, ne için onu revolver kurşunuyla yakmaya atılıyorsun?

Revan Hanım:

– Bu alçakça iftiraları nasıl oldu da bu kadar dinleyebildim, tahammülüme şaşıyorum.

Haşmet Bey:

– Tahammül işkencesini senden çok ben çekiyorum. Hanım. Karı, koca, zampara... İçimizde en çok ar, namus azabı çeken masum hangimiz olabiliriz? İndir silahını, bırak söylesin.

Revan Hanım:

Mektuplarla olan rezilce iftiralara ister istemez tahammül ettim. Ama bu, yüz yüze iftiralar havsalamı büsbütün yakıyor. Ben de sabır ve tahammülü sınırlı bir insanım. Bu alçak herifin ağzından beraatimi beklemek azapların en acısıdır. Bu cehennem ağzından hakikat çıkmaz Beyefendi. Namus, iffet o kapkaranlık kuyunun içinde boğulur. Bu uğursuzun sözlerine dayanarak vicdanınızdan beraet kararı alacaksam her türlü ağır hükümlerinize razıyım. Bu alçağı artık söyletmeyiniz.

Haşmet Bey, halecanlarla sarsıla sarsıla:

– Hanım, her zaman rastlanmayan gariplikler karşısındayız. Sen, bu herif koynuma nasıl girdi? Haberim yok diyorsun. O, ben buraya gökten zembille inmedim diyor. Rezil, uğursuz, iftiracı, her ne ise, daha geceliklerim sırtında olan bu delikanlı elbette sorularımıza cevaplar verecektir. Revolverle sen onu niçin susturmak istiyorsun?

Revan Hanım baygınlıklar içinde:

Beyefendi, tahammül edemiyorum. İnsanlıktan, insandan, hatta kendi kendimden iğrenerek boğuluyorum.

Kendi kendinden iğrenerek boğuluyor musun? Oh, sonuca yaklaşıyoruz. Odamıza esrarlı bir gariplikle mektuplar yağarken, çevremizi saran meçhulden ürküyorum, diyordun.

Hanım, işte şimdi muammanın anahtarını yakaladım. Bizi ezen büyük merakımızı halletmeden bunu öldürelim mi?

— Beyefendi, bu melun herif merakımızı halletmek için hiç bir doğru lakırdı söylemeyecektir. Her sözüyle zihninizi daha çok karıştırarak gerçekten uzaklaştıracaktır.

— Hanım, senin için melun, benim için meçhul olan bu herif benim evime, yatak odama, karımın koynuna nasıl girdi? Buna alınacak cevapla muammanın bütün karanlık tarafları apaydın olacaktır. (Kalender'e dönerek :) Delikanlı, söyle!

Nuri şaşkın şaşkın :

Efendim?

— Söyle diyorum.

Söyledim ya... Gökten inmedim, ispritizma kuvvetiyle gelmedim, şeytan değilim. İnanmazsanız yoklayınız, kuyruğum yoktur, efendim.

Bir revolver de, elinin zangırtısı belli olan Haşmet Bey çıkararak :

— Edepsiz zevzek, ben sana kuyruğunu sormuyorum. Buraya nasıl girdin?

İki namlunun arasında şaşkınlığı büsbütün artarak benzi solan Kalender kekeme bir dille :

Ah... şey... bu ne insafsızlık... silahsız masum bir adamı iki ateşin tehdidi altına almak ve sonra haydutlar gibi soru sormak... Ağır bir namus davası içinde olduğumuzu görüyorum. Böyle meseleler soğukkanlılıkla hallolunur. Tehditle, işkenceyle gerçek öğrenilmez.

— Peki, işte silahımı geri aldım. Söyle!

— İlk ricamı tekrarlıyorum. Bazı noktalarda susmama müsaade buyurunuz.

— Hayır. Her şeyi doğru, apaçık söyleyeceksin.

Söylememek ikimizin de yararına uygundur efendim.

— Söyle diyorum.

— Beyefendi aramızda kadın var. Bir kadının hatası her ne olursa olsun modern erkekliğin şanı onu affetmektir.

Sabrımı tüketiyorsun. Ben sana modern erkekliğin kadına karşı olan görevini sormuyorum. Bu eve nasıl girdin?

— Efendim, affedersiniz, erkeğim, gencim, nihayetsiz bir aşka dayanamadım, dayanamıyorum. Bütün kabahat bendedir. Hanımefendiye olacak cezaya vücudumu siper ediyorum. Ne

yapacaksanız bana yapınız.

— Ben hanginizin daha çok günahkâr olduğunuzu sormuyorum. Bu eve nasıl girdin?

— Beyefendi, bir fikre saplanıp kalmışsınız, «Bu eve nasıl girdin?» Bu eve kapıdan geldim. İşi bilen bir hizmetçinin öne düşmesiyle buraya geldim. Kendi evim gibi soyundum döküdüm. Hanımefendiyle aşkımız epeyce zamandan beri sürüp gidiyordu. Bilmem ki bu, kadın merakı, kadın garabeti, pek akıl ermez, kendisine gizliden gönderdiğim mektupları sözde odanın şurasından burasından çıkıyormuş gibi size göstermiş... Bu gece de sizin gelmeyeceğinizi söyleyerek beni çağırdı. Besbelli beni döşeğinde size göstermek için bir plan kurmuş. Bundan amacı nedir anlayamadım. Ya sizden, ya benden, evet. ikimizin birinden öç almak istediği anlaşılıyor. Ama niçin? Buna verilecek cevapta ben de sizin kadar şaşkınım.

Revan Hanım, uğursuz suratını, alçakça maksadını anlayamadığı bu herifin akılları durduracak bir atılganlıkla ortaya kustuğu bu sözler karşısında sendeledi. Ruhu, bedeninden uçmaya hazırlanan bir son nefeste insan gibi gözlerinin siyahları kaydı. Yüzüne savrulan iftiralar o kadar alçakça idi ki bunları reddetmeye çalışmak temiz bir vicdan için belki başka bir alçaklık olacaktı.

Haşmet Bey, düşmemek için elleriyle duvarları arayan karısına dönerek, okunan ithamnameden sonra sanığa savunma hakkı veren bir yargıç ağırlığıyla:

— Hanım, bir diyeceğin var mı?

İnsaflı, dikkatli bir göz için iftiracının cüreti, suçlanan kimsenin masumluğu seçilemeyecek gibi değildi.

Revan Hanım cevap olarak, bütün ruhunun iğrenmesi ve karaları kaybolmuş gözleriyle kocasına baktı. Kendisi için söylenen şeyleri reddetmek tenezzülünden kendini çok yüksek gördüğünü anlatmak istedi. Ama kocası, üzüntüsünden taşkınlığından gerçeğe ters bir gözlükle bakarak:

— Hanım, savunması mümkün olmayan günahlarınızın yığını altında eziliyor, ölüyorsunuz. Bu acı yüzleşmeyi uzatmakta iki taraf için de bir yarar görmüyorum. Mademki benim nikâhlımken gönlünüz bu efendiyi seçmiş, birbirinize mübarek olunuz. Silahla aranıza girmek bayağılığını yapacak kocalardan değilim. Gerçeği anlamak için revolvere el attım. Artık mera-

kım halloldu. Silahı cebime koydum. Sadakatten ayrılmış bir kadını öldürmekle gönlü kazanılmaz, vahşî bir öç alma duygusuna uyulmuş olur. Karılarının hıyanetleriyle karşı karşıya gelmiş kocaların hemen hepsinin elleri silaha saldırır. Bu yanlıştır. Suçluları bırakmalı yaşasınlar. Bir zaman sonra onlar birbirinden usanacaklar, yaptıklarından utanacaklar yahut aynı şeyi yine birbirine yapacaklar. Asıl büyük ceza işte budur. Suçlu kadının kirli kanıyle ellerini kirletmek hiç bir koca için şeref değildir. Ölüm temizliktir. Suçluları daldıkları çirkefin içinde bırakmalı. İntikam duygusu çok defa sevginin şiddetinden gelir. Eşliği, namussuzlukla değişmiş bir kadını artık sevmemelidir. Eski sevginin yerini artık nefret, iğrenme doldurmalı. Koca, dudaklarında ilgisizlik gülümsemesiyle rezalet yerinden uzaklaşmalı. İşte ben de öyle yapıyorum.

Haşmet Bey, dudaklarında zoraki bir ilgisizlik gülümsemesiyle ve fazla bir sağlamlık göstermek için dik bir vücutla yarım sağ ederek odadan çıktı.

Bu suçluluk kararını baygınlıklar içinde dinleyen Revan Hanım, felâketin garipliğinden bir zaman kendini kaybeder gibi oldu.

Gözlerini açtığı vakit kocasını karşısında görmedi. Faciânın birinci perdesi bitmişti.

Fakat evini barkını yıkan ırz düşmanı, kim olduğu bilinmeyen cani hâlâ Haşmet Bey'in ipek pijaması içinde, birkaç adım ötede duruyordu.

Felâkete uğramış Hanım, baygınlıklardan sonra gelen bir gayretle rovolverini düşmanına çevirerek:

— Haydi defol karşımdan... Mundarlığa kurşun sıkmak bana bulantı getiriyor.

— Hanımefendi, müsaade buyurunuz. Her şeyi anlatayım.

— Hiç bir şey anlamak istemiyorum. Senin gibi iğrenç biriyle yüz yüze olmak bana her işkenceden acı geliyor. Durma, defol. Belânı başka yerden bul.

Kalender, bir aşk secdesiyle yerlere alın koyarak:

— Hanımefendi hazretleri, atılganlığım canice görünüyor ama maksadım yüksektir. Beni böyle şeytanca harikalara sürükleyen bütün damarlarımı kaplayan sevdanızın büyüklüğüdür.

Revan Hanım bütün ruhunun tiksinmesiyle haykırarak:

— Sus melun, bana sevdadan söz etmene bir saniye dayanamam.

Hezeyanın alt tarafını dinlemeden zile bastı.

Zaten kulakları kirişte olarak dolaşan hizmetçi kadınlardan biri içeriye girdi. Ona :

— Selâmlıktan bir uşak çağırınız.

Kadın, aldığı emri yerine getirmek için koşarken Kalender başına geleceği anlayarak hâlâ yılan gibi yerlerde sürüne sürtüne :

— Size olan aşkım o kadar büyük, o kadar amansızdır ki beni iki uşakla, sekiz polisle, yüz jandarmayla, bir orduyla başınızdan defedemezsiniz. Beni öldürseler, vücudumu parça parça etseler yine ruhum size tapmakta devam edecek, yine yatak odanıza ziyaretlerini kesmeyecektir. Çünkü vücut ölür, çürür. aşk ölmez ve ben habis ruhlardan biriyim. Sizin aşkınızla yanarak saflaşmak istedim. Siz, beni reddederseniz hep habis kalacağım. Şeytanın meleklere yaptığı gibi her zaman size musallat olacağım. Ölünüz, diriniz benim elimden huzursuz kalacak, söndürülmeyen aşkımın ateşleriyle siz de birlikte yanacaksınız.

Revan Hanım, pek de akıllı işine benzemeyen bu sözleri artan bir tiksinme ile dinlerken içeriye giren iki genç uşağa :

— Bu herifi aşağıya indiriniz, kaçmasına meydan vermeyiniz. Biriniz gitsin, bana polis komiserini çağırsın.

29

Komiser gelir. Revan Hanım'ın, Kalender'in ve konakta başka birkaç kişinin ifadelerini alır. Olayı garipçe bulur. Ortada hırsızlık, yaralama, dövme gibi bir şey yok. Yalnız Kalender'in gizlice konağa girdiği iddia olunuyor. İçeriye girişi bilinmemekle beraber «merkum» bir suç işledikten sonra kaçarken yakalanmamış, arkasında ipekli geceliklerle hanımın koynunda tutulmuş.

Olayı dinleyenler anlamlı birer dudak büküşüyle gülmekten kendilerini alamazlar. Kocasının vicdanında en ağır bir hükümle boşanma felâketine uğrayan zavallı Revan Hanım, olay çevreye yayıldıkça hep kendine karşı manalandırıldığını göre-

rek büsbütün acıklı bir duruma düşer. Her gün karıştırılan türlü dedikodularla sızısı artan bu yarayı işletmedense kapatmayı daha hafif bulur. Dışarıdan davayı keser. Fakat konağın içinde soruşturmaya girişir. Hâlâ hanımın temiz yüreği, kardeşi Sermet'e karşı birçok ipuçları belirmekle birlikte, yine ondan şüpheye düşmek istemez. Ancak bu akıl ermez esrar hakkında konuşmak, sezinlediği bir şey varsa söylemek için her gün onu yanına çağırır. Çocuğun yüzünü endişeli, davranışlarını korkak, bazı sözlerini acayip bulur. Onun beyninin bir esrar cenderesi içinde ezildiğini, kokain ve başka türlü kötü alışkanlıklara yakalandığını yavaş yavaş anlamaya başlar.

Sermet, bir gün sözde avutmak için birdenbire ablasına:

— Ablacığım neden bu kadar kederleniyorsun? Haşmet Bey; kaybına bu kadar acınacak bir koca mıydı? O sana lâyık bir eş olaydı apaçık bir alçaklık olduğu görülen bu iftira karşısında gönlü seni kabahatli bulmaz, bulamazdı. Vicdanı senden yana hiç bir söz söylemeden bir yabancı gibi çıktı gitti. Mademki sana yar olacak bir koca değilmiş bu şekilde hayırsızlığı meydana çıktığı daha iyi oldu.

Ablası şaşırıp kardeşinin yüzüne bakarak:

— Bunlar nasıl sözler Sermet? Haşmet Bey'in beni böyle bırakmasına, türlü kötü sözlerle âlemin ağzında çalkanmamıza iyi bir şey gözüyle bakılabilir mi?

— Olay hoş kaçmadı, ama Haşmet Bey pek kendini beğenmiş, kendinden başkasını düşünmez bir adamdı. Kendisini sevmeye çok uğraştım, ama ne yalan söyleyeyim, bir türlü sevemedim. Sanıyordum ki sen de çok sevmiyordun. Kocam bulunmuş diye geçinmeye uğraşıyordun.

— Sus. Lakırdıların münasebetsizleniyor. Bu sözlerini bir yabancı duysa bana karşı söylenen dedikodulara hak verir, olayı sahi sanarak Haşmet Bey gibi beni kabahatli bulur. Sakın ha, dışarıda böyle saçma sapan sözler savurma. Sana ne oluyor bilmiyorum. Bazı minimini çocuk gibi, bazı sarhoş gibi, bazı deli gibi söylüyorsun. Kendini hiç bilmediğin zamanların da oluyor. Konuştuğun adamları iyi seçmiyorsun. Daha doğrusu sende bir ahlâk düşüşü hissederek titriyorum. Bu uğradığım felâkette senin de elin varmış gibi, arasıra beynimin içinde doğup doğup sönüyor. Böyle bir şey olursa iyi bil ki talihsizliğim, Haşmet Bey'in beni bırakıp gitmesinden korkunç olur.

Sermet renkten renge girerek :

— Böyle bir alçaklığı benden umar mısın?

— Ummuş olsam bu cehennem gibi muammanın azabı altında ezilip durmam. Hemen bilmece çözülmüş olur.

— Nasıl?

— Nasıl olacak?.. Konağımızın içinde bu oyunu bana senden başka kimse oynayamaz. O uğursuz herifi gece odana çıkarıp saklarsın. Uygun zamanı beklersin. Gündüz çaldığın çamaşırları giydirirsin. Benim, döşekte uyuyup uyumadığımı gözetlersin. Haşmet'in gelmesine pek az bir vakit kala onu koynuma sokarsın.

Ablasının böyle keskin bir falcı kavrayışıyla gerçeği keşfetmiş görünmesinden etkilenerek Sermet, yüz üstü kanepeye kapanarak bir mektep çocuğu gibi hüngür hüngür boşanır.

Bu ansızın olan coşkunluktan şaşıran Revan Hanım :

— Kendine gel kardeşim. Bana ölümden beter bir azap veriyorsun.

— Niçin ablacığım, niçin?

— Çünkü soruma göz yaşlarıyla cevap verişinin anlamı bence çok korkunçtur.

— «İtirafı cürüm» diyeceksin.

— Sen söylüyorsun... Ne korkunç, Allah'ım ne korkunç...

— Korkunçtur, ama...

— Sus. Tüylerim diken diken oluyor.

— Abla, sen kocan Haşmet Bey'e karşı ne durumda kaldınsa, ben de şimdi senin önünde aynı durumdayım.

— Ne demek istiyorsun?

— Masumum.

— Peki. Ama benim sana söylediklerim bir faraziye idi, sen bundan gereğinden fazla etkilendin.

— Senin, bana karşı bu kadar ağır bir şüphede bulunmana dayanamam.

— Ben de senin bir faraziyeden böyle çok acayip telâşlara düşmene karşı hiç ilgisiz kalamam.

— Abla, beni iyi dinle.

— Dinliyorum.

— Bütün dikkat ve inceliğinle dinle.

— Peki.

— Ben sana suçumu itiraf etsem bile sen inanmamalısın.

— Bunlar nasıl zihin karıştırıcı karışık sözler?

— Karışık olabilir, çünkü ben bugün fazla tütsülüyüm. Belki bir söylediğimi ötekine uyduramam. Giderek sinirlerimi daha ziyade sarıyor. Affedersin, kusura bakma.

— Aman Rabbim, neler işitiyorum.

— İşit. Daha son sözümü söylemedim. Tabiat, insanlara bir zaaf vermiş. Bu zaafın önünde namusunu... ay, şey... şaşırdım; kendi kendini feda edenler... hayır, eden... yalnız ben değilim.

Revan, şaşkınlıktan korkuya düşerek :

— Neler işitiyorum, bu duyduklarım birer gerçek mi, yoksa kulaklarım büyük hıyanet ederek beni aldatıyorlar mı? Sözlerini bir sıraya koymak gerekirse namusunu feda eden yalnız ben değilim demek istediğin anlaşılıyor. Sen, namusunu feda mı ettin? Nerede? Kimlerle? Nasıl? Neden dolayı? Bunun için de tabiatın insanlara vermiş olduğu zaafı mazeret olarak göstermek istiyorsun. Düşün Sermet, bütün insanlar bir mazerete dayanarak namussuz olmak isteseydiler dünya ne hale gelirdi? Düşmene karşı seni uyandırmak için şimdi öğüt verecek halde değilim. Yalnız bana haber ver. Hangi namussuzlarla namusa karşı bir komplo kurdunuz?

— Bana karşı şüphelerin bu kadar ağırlaşıp derinleşiyorsa, eğer vücudum senin için bir utanç oluyorsa söyle, seni azaptan kurtarayım.

— Nasıl?

- Bir emrinle her şey olur, ablacığım.

— Nasıl emir?

— Söyle, kendimi öldüreyim. Ölüm, her lekeyi, her cinayeti temizler.

— Oh, demek ortada ancak ölümle temizlenecek çıkmaz lekeler, cinayetler var, öyle mi?

— Sen nasıl dersen öyle, ablacığım.

— Bu karışık sözlerle aklımı büsbütün altüst ediyorsun. Söyle, enistenin geceliklerini giyip de buradan giden o uğursuz delikanlı kimdi? Bana kastınız neydi?

— Bilmiyorum.

Hakikatin en korkunç taraflarını söyledikten sonra şim-

di, bilmiyorum demek olmaz.

— Ben hiç bir şey söylemedim.

— Sermet, bana karşı aklı üzerine kâh gelip kâh giden bir kaçık rolü oynama. Gerçeği söyleyeceksin. O uğursuz herif bana: «Habis ruhlardanım» dedi, habis. Bütün ömrümce onun habisliğinden, canice esrarlı tecavüzlerinden kurtulamayacağımı söyledi. Beni attığınız felâket çukurunun dibini göremiyorum. Dehşetten başım dönüyor. Sen de bu habis ruhlara karışıksın. Demek ki o cani eller her vakit için evimin içinde gezinecekler, kocamı yurdundan kaçırdıktan sonra artık benim canımı almaya uğraşacaklar. Söyle kardeşim, söyle.

— Bir şey bilmiyorum.

— Demek ki beni mahvetmek için fikirleri, emelleri karanlık canilerin yaptıklarına alet olacaksın?

— Ablacığım, beni bu kadar alçaltma, sonra çok pişman olursun.

— Öyle ise söyle.

Sermet, bir ağlama sağanağıyla sözü kapatmaktan başka çare bulamaz. Ablasının: «Mutlaka söyleyeceksin!» diye zorlamalarına karşı yalnız şu:

— Bir iki gün müsaade et. Her şeyi anlayacaksın, sözünden başka diyecek bir şey bulamaz.

Niçin böyle söylediğini kendi de pek bilmez. İşi birkaç gün ileriye atmakla olağanüstü bir raslantının imdada yetişebileceğini düşünür.

30

Sonu nereye çıkacağını kestiremediği bir zaman için ablasından ayrıldıktan sonra Sermet, kendini sokağa atar. Ablasına yapmış olduğu fenalığın korkunçluğunu gözünün önüne getirir. Günahsız kadını nasıl bir uçuruma yuvarlamış olduğunu ölçmeye çalışır. İşlediği büyük cinayetin tamir edilebilip edilemeyeceğini düşünür.

Koynunda zampara yakalanıp da boşanmış bir kadınla bundan sonra evlenmeye kim cesaret gösterir? Belki hanımın parasına tamah ederek keseleri dar, havsalaları geniş bazı ahlâksız istekliler çıkabilir. Ama Revan Hanım mizaçta bir ka-

dının o çeşit erkeklerle geçinebilmesine imkân düşünülebilir mi?

Şehvet... İğreninceye kadar hırsımızı doyurmaya, kanımızın ateşini söndürmeye çalışılan bir düşkünlük... Bir et parçasına her şeyi feda edecek kadar bu tutkunluk nedir? Niçin bütün dünya bu putun karşısında yeniliyor? Hısım, akraba, namus, ahlâk hep ona kurban ediliyor. Rüşvetçi rüşvetten aldığını, hırsız âlemden çaldığını sevgilisine götürüyor. Âşık, kıskançlıktan rakibini öldürüyor. Hemen hemen bütün cinayetler onun için işleniyor. Bütün boğuşmalar onun için yapılıyor. Belki hayatın bütün anlamı ondan ibaret.

Fakat bu kadar çekici, dayanılmaz ve tatlı olan bu et düşkünlüğünün doygunluk zamanlarında öyle de nefretle kaçılacak bir iğrençliği var ki... Öfff...

Namuslu yaşamak yaratılışında doğmuş olanlar, bu duygunun sarhoşluğuyla türlü alçaklıklara düşerek vicdanlarını tepeledikten sonra bazen uyanıyorlar. Ama kendilerini sonu gelmez bir cehennemde buluyorlar. Öyle bir cehennem ki kaçacak kapısı ateşle örülü, tövbe kapıları kapalı... Dertleşmek için yine o aşağılığa düşmüş cehennemliklerden başka dert ortağı bulunamaz. İnsan bir kere lânetlilere karıştıktan sonra melunluktan nasıl kaçabilir?

Sermet, etinin sinirlerinin tadı için Kalender Nuri ile Şadan Bey'in arasında insanlığını uyuşturan, hayatın görünüşlerini, renklerini, zehirlerle bir sarhoşun ayık zamanında düşündükçe utanacağı pek çok şeyler yapmıştı. Onlarla birlikte çok suç işlemişti. Bu ortaklığı sonuna kadar sürecek miydi? Onlarla üç günlük arkadaşlığı kendini bu kadar kötü bir düşüklüğe indirdi. Acaba bu arkadaşlığı birkaç yıl sürerse daha nerelere kadar düşecekti?

Sermet, bu düşüncelerle konaktan sonra ikinci köşeyi dönerken karşısına kandilli bir temenna ile Kalender Nuri çıktı. Yılışkan gülüşü ve şaşı gözlerinin suratında meydana getirdiği şeytanca bir uğursuzlukla :

— Vay Cici paşam, bizi bu kadar da yakadan atmak olur mu?

Sermet, bu yılışkanlığa karşı göz ucuyla hakaretli bir bakıştan sonra hiç cevaba tenezzül etmeden yürümek istedi. Ama böyle horlukları limonata gibi serin kalınlıkla içen Kalen-

der hiç aldırmadı. Girmek için hemen çocuğun koluna saldırdı.

Cici Bey, nefretle silkinerek:

— Bırak kolumu...

Kalender, yılışkanlığını artırarak:

— Ah, Cici'm, nasıl bırakırım? Seni ne kadar göreceğim geldiğini bilsen... Kaç gündür nokta polisi gibi gözlerim kapınızda, döne dolaşa ayaklarımla bu sokakları aşındırıyorum.

Sermet, etrafa işittirecek kadar sert bir sesle:

Efendi, bırak kolumu. Ben seni tanımıyorum. Bu hareketin sokak ortasında bir sataşma sayılır.

Kalender, şimdi biraz şaşırmış gibi durdu. Sonra hemen suratında şeytanca bir alay buruşturarak:

— Beni tanımıyor musun?

— Hayır.

— Ama ben seni pek iyi tanıyorum. Hatta vücudunun en kuytu, en gizli yerlerine kadar...

Birden Cici Bey'in yüzü al çuha kesildi. Utanmayı sıfıra indiren zehirlerin zevkiyle kendilerine o kadar açılmış olan bu kibarzadenin şimdi böyle kıpkırmızı utangaçlığına ne anlam vereceğini Kalender düşünürken öteki, yüzünün bütün ateşli iğrenmesiyle:

— Sizin gibi edepsizlere selâm vermenin sonu işte budur.

— Ah benim Cici şekerim... Sen bize selâm vermedin, daha çok şeyler verdin ama şimdi hatırından çıkmış.

— İnsanı hem ahlâksız edersiniz, hem de sonra o fenalığı, rezil etmek için adamın suratına çarparsınız.

— Biz seni ahlâksız etmişiz. Demek ki eskiden tanışıklığımız var. Hah şöyle, yola gel. Seni ahlâksız ettiğimize gelince, bu da, tartışılabilir. Bir fenalığı bütün ateşiyle seve seve yapıp da sonra onun günahını başkalarının üzerine atmaya uğraşma, bu mızıkçılık mektep çocuklarına yakışır. İşte bu da bir ahlâksızlıktır. Ahlâksızlık, of evet, ahlâksızlık... Herkesin ağzını, dilini aşındıran bu kelimeyi en ahlâksızlar da hakaret olsun diye ötekilere karşı kullanırlar. Bir başkasına ahlâksızsın demekle sanki kendilerinin ahlâklı olduklarını göstermiş olurlar. Ne gülünç şeyler efendim... Bu âlem sonu gelmez bir karnavaldır. Maskarası da içinde yaşayanlardır. Yani sen, ben, öteki, beriki...

Sermet, tiksintiyle yürüyerek:

— Ben, senin gibi ahlâksızdan ahlâk dersi almaya çıkmadım.

Kalender, arkasından koşarak :

— Küçük beyin «Ahlâkı, ahlâksızlardan öğrenmelidir» demişler. Bilmem bunu Sokrat mı söylemiş, Eflâtun mu? Sen bu hikmetli söze uyabilmek için kendinden daha bir ahlâksızını bulmalısın. Bu Hint kumaşını eski başkentin içinde bulmak kabil değildir, sanırım. Senin vücudunun hoşlandığı şeyi bazı güzeller para kazanmak için yapıyorlar. Sense üste veriyorsun, sonra bana ahlâksız diyorsun.

— Bir insan, vücudunun iştahına, hırsına, zayıflığına yenilir de, kötülük kendinden dışarıya taşmazsa ona büyük ahlâksızlık denmez.

— Ahlâksızlığın büyüğü küçüğü olabileceğini bilmiyorum. Hiç bir ahlâksızlık tek başına işlenmez. Kötülük, her vakit dışarıya taşar. Şu kadar ki ahlâksızlık türlü türlü olduğundan birçokları vaftizle adları değiştirilerek yapılır ve hatta bazı günahlar, sevap adına işlenir. İşte toplum içinde en mutlu adamlar bunlardır. Çünkü şerlerini hayır saydırmanın yolunu bulmuşlardır.

— Tımarhane hikmetleri...

— Ya sen Üniversite felsefesi mi istiyorsun?

— Ben, senin şerrinden korunmaktan başka hiç bir şey istemiyorum. Bırak beni, yoluma gideyim.

— Bırakamam iki gözüm... Aramızda görülecek çok önemli bir mesele var.

— Senin gibi bir kopukla benim aramda hiç bir mesele olamaz.

— Var efendim, var. İkimizin de hayat, mematına ait önemli bir mesele.

— Saçmalama... Vallahi seni şimdi polise teslim ederim.

— Ne diyerek?

— Bütün hakikatleri söyleyerek, bütün cinayetlerini ortaya dökerek...

— Yavrucuğum, cinayet işledikse el ele işledik. Ben sizin konağınıza gece vakti duvarları delerek, kapıları kırarak girmedim. Benim elimden tuttunuz, yukarıya çıkardınız. Eniştenin geceliklerini bana sen giydirdin, beni ablanın odasından içeriye sen koydun.

— Evet yaptım. İnkâr etmiyorum. Ama her şeyi söyleyeceğim. Seni mahvetmek için kendim de en büyük cezaları göze aldıracağım...

— Çocuğum. böyle hoppa düşüncelerle boş yere sinirlerini yorma. Senin ispata çalışacağın çeşitten suç için insanı ne asarlar. ne keserler. Enişte nin geceliklerini giyip de ablanın koynuna girmişim. Böyle bir bakahat için belki Ceza Kanununda belli bir madde bile yoktur.

— Sen bir kere hâkimler önüne çık da var mı, yok mu görürsün.

— Cici Bey'im ikimiz de aynı cezayı görürüz. Böyle zart zurtla benim elimden kurtulamazsın. Keskin sirke kabına zarardır. Sana kabadayılık yaraşmıyor. Bu dikbaşlılığı bırak. Tatlı tatlı konuşalım. Beni eskiden enişteliğine lâyık görmüştün. Bu kararından neye döndün? Neden şimdi senin gözünde ben tü kaka oldum? Ortaya fit koyan mı var? Söyle yavrum anlayayım. hesabımı ona göre yapayım. Şadan Bey de bana karşı aynı tavrı takındı. Görüşmek için birkaç kere konağına gittim. kabul olunmadım. Yoksa ikiniz birleşip bana karşı bir komplo mu yaptınız?

— Bana enişte olmak ham hayalini bir kere zihninden çıkar. Sen bizim konağa damat değil. ahırımıza seyis bile olamazsın. Bu aşağılık işe bile terbiyen elverişli değildir. İkincisi, Şadan Bey'le kendini ölçmeye kalkışman deliliğin de üst yanında bir şeydir. O nerede? Sen nerede? Hani gökteki yıldızlar, hani denizin dibindeki yengeçler?

— O... o... o... eskiden hep arkadaştık, hepimiz bir hizadaydık. Ben, şimdi yedi kat yerin dibine alçaldım. siz yıldızlara kadar yükseldiniz.

— Hiç bir zaman seninle bir hizada değildik ve olamazdık. Biz. sana karşı gönülsüz bulunduk, yüz verdik. Sen gereğinden fazla şımardın. Bizimle kendini bir tutmak küstahlığına kalkışıyorsun. Şadan Bey. asil. kibar, servet sahibi, eğitim görmüş, terbiyeli bir sosyete genci. Görgüsü her türlü yüksek cemiyetlere girmeye elverişli... Sen olsa .olsa kaba kaba neşenle külhanbeyi kahvelerini şenlendirebilirsin.

— Sermet. gittikçe acayipleşen sözlerinden bir şeyler sezinliyorum. Eğer bu duygum doğru çıkarsa dünyanın altını üstüne getiririm. Hiç birimiz yaşayamayız. Anlıyor musun. hiç biri-

miz... ne ben, ne sen, ne Şadan, ne ablan...

— Züt... senin gibi bir pırgıç üç can telef etükten sonra kendi kendine kıyacak... öyle mi?

— Bana vaat edilen enişte lik makamına hele Şadan'ı geçirmeye kalk... o zaman anlarsın.

— Şadan'ı gördüğüm yok. Hiç de aramızda böyle bir söz geçmedi.

Hah. işte korkudan lafı değiştiriyorsun.

Ulan hayvan, fareden korkarım da senin gibi bir kopuktan hiç bir vakitte yılmam.

Sermet, öfkeden kızarmış yüzüyle nefretler püskürerek yürür. Kalender yakasından kavramaya saldırarak :

— Salıvermeyeceğim. Gidemeyeceksin.

Küçük Bey, dirseğiyle karşısındakinin avurdunu kakıştırarak

— Gideceğim.

— Hele hele... bana kabadayılık taslayacak. Sen mahallebi ile nazik büyümüş kibar çocuksun. Hiç benimle itişebilir misin?

— Senin gibi itlerin birkaçını tekmemin altında ezerim.

- Vay!

Evet.

— Gel. bir deneyelim.

— Peki.

— Kalender'in saldıracağı anda Cici Bey iyice bir tetiklikle art cebinden orta çapta simsiyah bir revolver çıkarır. Namlu Nuri'nin anlına dokunur. Demirin soğukluğu ta beyninden yüreğine kadar işleyen buz gibi bir mil etkisi yapar.

Sermet :

— Kolumu sarsma. Silah boşanır, kendi kendini gebertmiş olursun.

Kalender, büyük bir korku ve helecan içinde sekiz - on adım geriye seker. Benzinin atıklığı, bütün vücudundaki gizlenemez titreme, korkusunun derecesini anlatır.

Sermet, küçük bir üstünlük kahkahasıyla :

— Ne titriyorsun? Betin benzin ölüye döndü. Vücudunun kanı nereye çekildi? Haniya dünyanın altını üstüne getirecektin? Bilmem kaç insana birden kıyıyordun? Sen gücünü, kuvvetini kendinden aşağı saydığın silahsız adamlara saldıran köpek-

ler gibisin.

Nuri, yiğitliğe pislik sürmemek için titrek eliyle belinden bir sıyırtma çıkarır. Hep on adım uzaktan silahını parıldatarak :

— Ateşe karşı kılağılı bir demir parçası... Ama dikkat et, ikisi de ete gömülür, can alır.

— Sen onu kurban bayramlarında Fatih'te kebapçılık ettiğin vakit kullan.

— Üzerimde benim türlü türlü silah vardır, hepsi de ete saplanır. Her birinin kullanılacak zamanını bilirim. Sakın kendini.

— Bir adım ilerlersen beyninin ortasına bir delik daha aşarım. Oradan ahreti temaşa edersin.

— Çok azgınlığın var, bu sabah vücuduna yaptırdığın şıringanın ölçüsü kaçmış, kanın ateşlenmiş, sinirlerin kudurmuş. Sende tabanca, bende kama böyle karşı karşıya bekleriz. Bakalım hangimizin eceli gelmiş. şimdi belli olur.

— Yürü de arkandan endamını göreyim.

— Önümden seyretsen daha memnun olurum.

İkisi de ellerinde silahlar. manyatizmalanmış gibi karşı karşıya aynı noktada duruyorlardı.

31

Haşmet Bey'in konağından çıktığı olay gecesinden beri Sermet'i görememiştim. Olan bitenden üzerime bir şey sıçratmamak için Kalender'le görüşmeyi de uygun bulmadım. Deli oğlan birkaç kere bize uğradı, ama kabul etmedim. Maksadım. bu deli ile bozuşup Revan Hanım'ın kardeşiyle dost olmaktı.

Kalender Nuri'yi arkasından gizli gizli gözetliyor ve gözlettiriyordum. Onun, Sermet'in konağı yakınlarında dolaştığını öğrendim. Cici Bey'e çatmak istediğini de anladım. Bu çatışın dostça olmayacağı da belliydi. Sermet'e fedakârca sevgimi ispat için bundan yararlanmayı düşündüm.

Bu kolpoyu kaçırmamak şöyle olacaktı :

Kalender'in. Sermet'i tenha bir sokakta sıkıştırdığı sırada Cici'nin yardımına koşmak.

Benim bir lalam vardır : Bayram Ağa. Kırk beşlik, ama meşe kırması, dağ gibi bir Arnavut. Taşı tutsa nasırlı. iri par-

maklarının arasında ezer. Nuri'nin Bayram'dan ödü kopar. Ara sıra bana: «Bu dev herif ölürse onu Yuşa aleyhisselâmın tepedeki türbesi yanına gömmeli. Çünkü mübarek adamın bu tohuma kaçmış boyuyle başka mezara sığmaz» derdi.

Bayram'ı yanıma aldım. O sabah Kalender'i arkasından kolladık. Kendimizi sezdirmemek için türlü ihtiyatlarla sokakları dolaştık. Sermet'le aralarında geçen ve sonunda iki tarafın silaha davranmalarına varan gülünçlü tehdit sahnesini bir köşe başı ve sert duvar arkasından çarpıntıyla seyrettik, dinledik.

İkisi de ellerinde silah, birbirlerine böbürleniyorlardı ama ikisinde de yürek Selânik olduğunu biz karşıdan görüyorduk. Burun buruna gelip de kavgadan kaçmak için birbirlerinden korkan iki kedi gibi ötekinin ani bir hücumuna uğramamak ve ilk olarak yılgınlık gösterip de karşısındakini yüreklendirmemek için ikisi de bulundukları yeri bırakmıyorlardı.

O nazik anda Sermet'in yardımına yetişmenin sırası geldiğine karar verdim. Bayram'la yürüdük. İki düşmanın arasına girdik. Bizi görünce şaşaladılar. Sermet'in yüzünde sevinç gülümsemesi belirdi. Kalender'de ters bir etki oldu. Çünkü bizim Cici Bey'in yardımına koştuğumuzu ve kendinin yenileceğini iyice anladı.

Ben, Kalender'i ne kadar acı hakaretlerle ezersem küçük beyin o derece gönlünü kazanacağımı biliyordum. Onun için elindeki saldırmayı şimdi ne biçim tutacağını şaşıran Nuri'ye dönerek:

— Alçak rezil... karşındaki beyefendi senin akranın mı? Öyle nazik bir soyluya nasıl bıçak çekiyorsun? Utanmaz!..

Kalender ağır ağır bıçağını aşağı indirerek:

— Nazik mi? Onun elinde koca revolveri görmüyor musun?

— O, yolunu kesen bir hayduda rastlamış, kendini korumak zorundadır. Senin ona köpekçe saldırmanı biz köşe başından seyrediyorduk.

— Demek peşimi kolluyorsunuz?

— Senin kuduz bir köpek olduğunu biliyorum. Birtakım masumları dişlerinin zehirinden kurtarmak için arkanda dolaşıyorduk.

— Oh, çok insaniyetlisiniz. Ama ne yazık ki söylenebilir ve söylenemez vasilerle sizi pek çok defalar dişlemiş olduğumdan benim zehirime alışkın ve iliklerinize kadar aşılanmış ol-

duğunuzu unutuyorsunuz.

Bayram Ağa, Kalender'in bu sözündeki çirkin işareti pek açık fark edememekle birlikte onun karışık bir herze yediğini anladı. Bir adım attı. Ense derisinden tutulan bir kedi yavrusu gibi Nuri'yi yakasından bir kavradı. Havaya kaldırdı. Darağacına çekilip asılan bir insan gibi Kalender ayaklarıyle debelene debelene, boğuk boğuk:

— Bayram, ramazan gelmeden sen bugün karşıma pek vakitsiz çıktın. Ben kabak yavrusu değilim.

Bayram, elindeki insan hevengini bayırın kenarına götürüp aşağı sarkıtarak:

— Kabak yavrusu değil, sen Çingene yavrusu, soysuz!.. Ben biliyorum. Vallahi hem de billâhi bırakarım mı seni şimdi uçurumdan aşağıda Göksu testisi gibi otuz parça olursun.

— Aman ağacığım, bilirim yaparsın. Arnavut aklı bu... Parmaklarını sıkı tut. Aşağısı minare gibi, baktıkça başım dönüyor.

— Bu beyefendiler kim, sen kim? Köpek. Tövbe yap, işiteceğini.

— Tövbe... tövbe...

Bayram Ağa, parmaklarının ucundaki salkımı mahya kandilleri gibi bayırın derinliği üzerine sallayarak:

— On kere, otuz kere, kırk kere tövbe yap...

Vay anam babam, iş sayıya binerse Arnavut'un hiç hesaba aklı ermez. İş tıpkı Karagöz'ün falakasına dönecek.

Ben

— Bayram, yetişir artık, bırak.

Bayram:

— Nerede bırakarım? Bayırdan aşağıda?

Kalender:

— Aman Şadan'ım, ben ettim sen etme. Ağzından çıkacak bir sözle bütün kemiklerim kırılır, derimin içinde hahambaşı sucuğuna dönerim. Kuvvetine güvenirim ama ey insan hali bu, koca Bayram'ın parmakları yoruluverir. Otuz metre yükseklikten düşüp aşağıda patlamak ölümlerin hiç hoşlanmadığım çeşididir.

Ben

— Bayram, sokağa bırak. İşittin ya, artık tövbe etti.

Bayram

— Aman Beyim, inanma. Bu deli domuz, tutar mı tövbe hiç?

Kalender:

— Hazreti Bayram, göreceksin bu sefer tutacağım.

Bayram:

— Ha mori mundar, sen çişini bile tutamazsın.

Kalender:

— Bayram Ağamız, vallahi tutacağım. Ben artık eski bildiğin gibi gevşek değilim. Her yanım şimdi sıkıştı.

Bayram:

— Ulan kerata kim sıkıştırdı sana?

Kalender:

— İşte o kadar derin sorma babacığım.

Bayram:

— Ben sana tanırım çok evvelden. Küçükken sen viranelikte değişiklik oynardın.

Kalender:

— Şimdi ta eski zamanlara gidip de geçmişimden söz etmeye gerek var mı ya?

Bayram:

— Bir daha tövbe söyle.

Kalender:

— Tövbe... tövbeler tövbesi...

Bayram:

— Geberttiririm billâhi sana ha...

Biz şimdi karşıdan gülmeden kırılıyorduk. Sonunda Arnavut, Kalender'i yere bastırdı.

Nuri, pat pat ayaklarını kaldırımlara vurarak:

— Kasabın bayat eti gibi çengelde asılı kaldım. Vay anasını, yürümesini bile unutmuşum. Mübarek Arnavud'unki kol değil ki yüz bin okka kaldıran vinç demirine benziyor. Ben ona kedi yavrusundan da hafif geldim.

Nuri böyle abuk sabuk söylenerek sallantı gerginliğinden vücudundaki bozuklukları araştırırken zebella Arnavut geniş tabanıyle onun beline dokunarak:

— Haydi bakalım defol... Eğerleyim ben seni bir daha buralarda görürsem...

Nuri yavaşcacık:

— Ben seni eğerleyim.

Bayram:

— Ne dedin?

Kalender :

— Bir daha buralara ayak atarsam bacaklarım kırılsın diyorum.

Bayram :

— Mori vallahi senin kollarını, bacaklarını makarna gibi çıtır çıtır kırarım.

Nuri, kafesten kurtulmuş bir kuş gibi bütün bacaklarının kuvvetiyle sokağın boyuna doğru uçtu. Araya iki yüz metrelik kadar bir ara koyduktan sonra bir köşe başından gırtlağını yırta yırta bağırmaya başladı :

— Topunuzun da çatır çutur ananızı belleyeceğim. Şamdan'ım Cici Bey'i kalıba götürüyor. Ulan pezevenk Arnavut, onlar bayram gelmeden çoktan öpüştüler.

Arnavut'un suratı göverdi. Gözleri iki kırmızı çanak gibi açıldı. Öfkesinin şiddetinden sanki boyu daha uzadı. omuzları daha genişledi. Pepeme bir söylenişle :

— Hi hi hi pi pi pi... Vay anasını kerataların puştu... Bir kere yakalanırsam sana. parçalanacayım, her parça şişe geçeceğim. ateşte kebap yapacayım. köpeklere yedireceyim. Vallahi mori elime geçme bir kere.

Nuri :

— Orta takımlarımı da sen ye, afiyet olsun Arnavut. Lezzetini de beylerden sor... halis kıvırcıktır.

Bayram, göz kızgınlığıyla yere eğildi, eline ilk geçen çeki taşına benzer bir ağır taşı yakaladı. İki bacağının arasından salladı, salladı. Bir fırlattı. Göktaşı büyüklüğündeki bu taş yedi sekiz metreye kadar havalandı, gökte epeyce geniş bir yay çizdikten sonra sokağın ortasına indi. Bir otuz ikilik gibi yerleri sarstı :

Nuri :

— Deli Arnavut, oradaki konağın kapısı önünde bir binek taşı var, yerinden sök de onu fırlat.

Bayram :

— Sökerim billâhi şimdi bütün sinsileni senin.

Kalender, genzinden anırma taklidi yaparak :

— Arnavudi zoti, kırmızıdır gôti...

Bayram'ın öfkesi delilik derecesini buldu. Herifte o kadar bet beniz kötüleşti, gözler döndü ki kaçırdığı Kalender'in ye-

rine ya beni ya da Sermet'i yakalayacak sanarak içimize korku geldi.

Nuri. uzaktan Arnavut'un kudurduğunu anlayarak:

— Bayram, şuraya Bomonti fabrikasına koş, kıçına birkaç okka buz soktur, yoksa içine kundak koymuşlar gibi cayır cayır yanacaksın. Revan Hanım'a benden selâm söyleyiniz, beklesin. Bir gece yine sessizce koynuna gireceğim. O, sonunda Allah'ın emri, peygamberin kavliyle benim karım olacak. Ben habis ruhlardanım, elimden kurtuluş yoktur. Karıma kötü gözle bakanın gözünü çıkarırım. Arnavut Bayram'ı değil ya, Üç Ayları top yapıp da arkamdan yuvarlasanız boşunadır.

Bayram, birbiri arkasından gelen hıçkırıklar içinde boğula boğula bu kahpe düşmanını dinlerken birdenbire sapandan kurtulmuş taş gibi saldırdı. Ancak iki yüz metrelik bir ara ile tıpkı iri bir av köpeğiyle, küçük bir tavşanın koşuşmalarını andırır bir hızla yola düzüldüler. Hemen gözlerimizin önünden kayboldular.

Sermet'le orada yarım saattan fazla ayak üstünde bekledik. Sonra çevreyi dolaştık. İkisinin de izinden bir şey bulamadık.

Ben:

— Kalender. buraların girdisini çıktısını, deliğini, kovuğunu karış karış bilir. Sanırım ki Arnavut'a bir şaşırtma verdi. onu bayır aşağı saldırttı. Kendisi bir ine girdi, büzüldü. Bayram ona yaklaşmış olsaydı, fare tutan kedi gibi mutlaka leşini buraya kadar getirip bize gösterirdi.

Bu adi. fakat zararlı, hain düşmana karşı kendini yalnız bulan Sermet. benimle bir olmaya hazır gibi:

— Siz bugün yardımıma yetişmemiş olaydınız bu uğursuz herifle benim halim ne olacaktı?

— Görünmek istediği gibi değil. Tehlike karşısında sıfırı tüketen tabansız «kancığın» biridir, ama korkuttuğunu anlarsa pehlivanlaşır. Kötülük için fırsat düşürebildiği sıralarda hiç insaf bilmez. Her halde kendisinden sakınılmak gereken zararlı bir hayvana benzer.

— Bugün bıçağıyle üzerime geleydi, tabii onun kafasına birkaç kurşun sıkacaktım, geberdiği vakit olayı polise adi bir sokak sakhrısı şeklinde gösterecektim.

— Her halde iyi bir şey olmayacaktı.

— Ben de biliyorum, ama başka türlü ne yapabilirdim?

— Edepsiz, meteliksiz, yüzsüzün biridir. Belki arada hiç bir şey olmamış gibi yarın öbür gün gelir, barışmak ister, köpekçe yaltaklıklara başlar.

— Yok, artık böyle bir edepsizle dostluğumu yenilemek istemem. Hele ablamla evlenmeyi kafasına koymuş görünüyor. Pöff... böyle maskaralık olur mu? O kim, kız kardeşim kim?

— Bırak canım budalayı.

— Ya siz de eskiden onun bu fikrinden yana gibi görünüyordunuz?

— Ben hiç bir vakit bu evlenmeye olacak şey diye bakmadım. Ha, hı diye budalanın bu ham kuruntusuyle eğleniyordum.

— Şaka maka derken ablamın koynuna kadar girdi ya...

— Bu akıl almaz işi kolaylaştıran sensin Sermet'çiğim.

— Evet. Bu gerçeği inkâr edemem. Şadan Bey. sen de bu işin içindesin. Kalender benim büyük bir zayıflık ânımdan yararlandı. Şimdi aklımı başıma topladım. Kız kardeşimle aram pek bozuk. O, zekâsıyle her şeyi anlamış. Sorularına cevap veremedim. Biraz da kafam tütsülüydü, karşısında zırvaladım durdum. İşi düzelemez biçime koyduktan sonra kardeşimden ayrıldım.

— Öyle ise mesele önemli...

— Önemlinin de ötesinde... Ben ablama karşı düştüğüm bu kötü durumdan kurtulmanın bir çaresini göremiyorum.

— Evet, durumun şekilce çok ağır görünüyor, ama bu işin büsbütün düzelmeyeceğini düşünüp de artık olamaz diye üzüntüye de düşmemelidir.

— Buna bir çare bulunabilir mi?

— Sanırım.

— Nasıl Şadan'cığım?

— Bu, sokak ortasında halledilecek bir iş değil. Konuşmak için Madam Fedrona ve o gibi başka yerleri de uygun bulmuyorum. Haydi bir otomobile atlayıp bize gidelim.

Cici Bey teklifimi memnun olarak kabul etti. İlk rastladığımız otomobille bizim Istanbul'daki konağa düştük.

32

Yukarıya, odama çıktık. Daha bir fikir ürünü meydana getiremedim. Ama bir çalışma odam vardır. Nesir, şiir bazı bazı yazar çizerim, beğenmem bir tarafa atarım.

Çevresine bakındıkça Cici Bey'in şaşkinlığı artıyordu. Çünkü odamın düzeninden şaşmış hiç bir coşkun kafanın fantazyasına bile uymayacak bir gariplikte bir tertibi vardı.

Yazıhanemin bir yanında bağdaş kurmuş, yayık ağızlı, çekik gözlü bir Buda. Öbür yanında çöreklenmiş vücudu üzerinde ağzında bir puro ile başını kaldırmış ebrulu bir yılan. Biraz ötede sedefli bir masa üzerinde koyun kadar bir fil. Koca kulaklarından sarkan iri halkaların ortalarında yeşilli kırmızılı birer papağan tünemiş.

Acı renkli, acayip şekilli Çin, Japon kumaşlarıyla örtülü duvarların üzerinde bazıları ters asılmış tablolar. Tavandan baş aşağı sarkan çıplak kadın heykelleri. Bir sehpada asılmış, sallanan bir Venüs.

Sermet, her yana göz gezdire gezdire:

— Çalışma odası değil, gariplikler müzesi...

— Garip... gariplikler, güzel kelimeler. Ama biz bunları, alışkın olmadığımız şeyler gördüğümüz zaman söyleriz. Hayatta bazı şeylerle körükörüne tersine ve gülünç olmaktan korkarak tersine davranmaktan çekinme ve kuşaktan kuşağa miras kalan bu tuhaf âdete bağlılık insanları ahmaklaştırmıştır. Meselâ kulplu bir maşrapayı başınıza giyip de sokağa çıkmış olsanız sizi görenler gülmeden kırılırlar. Niçin? Çünkü o bakır kap su içmek için icat olunmuştur, başa giymek için değil. Böyle âdet dışı atılganlıklarda inat edenlerin yolları tımarhaneye kadar açıktır.

Peki, ama, bu güzel tabloları niçin böyle ters astınız?

— Bunun fenni, nazarî, ameli birkaç sebebi vardır. Evvelâ dünyamızın her on iki saatta bir üstü altına dönmüyor mu? Yirmi dört saatta yine eski durumuna geliyor. Onun için dünya yüzündeki bütün eşyanın durumları nisbîdir. Dünyanın uzay ortasındaki başı boş halini, yani bütün yönlerinin göklere olan nispetlerinin eş olmalarını düşünürsek «alt, üst, ters, doğru» sözlerinin manasızlıklarını anlarız. Sonra, benim aklımın

astronomi hareketleriyle uyduğu anlar vardır ki üstü, alt görürüm. Doğru asılmış bir tablo bana baş aşağı görünür. Bulunduğum odada, parke tavan olur; tavanda gezinirim.

Küçük Bey, ürkek bakışlarla ilkin kapıyı, sonra beni süzerek:

— Hiç öyle şey mi olur? Benimle alay ediyorsunuz.

Ben, onunla hiç alay etmiyordum. Arasıra uğradığım alünisinasyon hallerimden bu çocuğa söz etmekle şuurca olan karışıklıklarım hakkında onu şüpheye düşürmüş olacaktım. Nuri'yi defettiğimiz enişteliğ yerine şimdi ben geçecektim. Onun için vakit vakit gelip giden aklımı, çürüklüğümü Cici Bey'den son derece dikkatle gizlemem gerekti. Şimdi işi sahiden alaya bozmak gerektiğini anladım. Gülerek:

— Tabii alay ediyorum. Tavanda ancak örümcekler yürüyebilir.

— İyi söylüyorsunuz. Ama bu alayınızla tabloları niçin ters asmış olduğunuzu açıklayamadınız.

— Böyle asılmış olması daha çok dikkati çekiyor da, onun için. Meselâ, en ünlü imzaların bizim memlekette farkına varan yok. Sanattan da hiç anlamıyorlar. Ama böyle ters asılan levhalara merak edip bakıyorlar. İşte sizin bile dikkatinizi çekti. Bu tablolar böyle asılmamış olsalardı belki de hiç bakmayacaktınız.

— Belki. Ama bu güzel Venüs'ü niçin sehpaya sallandırdınız?

— Bu aşk Tanrıçası birçok Tanrıların metresiydi. Heykelciler, ressamlar yüzyıllardan beri bu mitoloji fahişesinin mermerlerde, muşambalarda resmini yapmaktan bıkıp yorulmamışlardır. Venüs'ün banyodan çıktığını, Mars'la öpüştüğünü, çırılçıplak çayırlıklarda serilip uyuduğunu... Rafael'in bu aşk perisini gösteren muşambalar Vatikan sarayına, papaların, kardinalların yatak odalarına kadar girmiştir. Dünyada ona âşık olmayan yoktur. İşte bu kadar imtiyazlı bir fahişedir. Niçin onu burada asarak öldürdüm? Aşka karşı olan kin ve düşmanlığımı onun yeryüzünde temsilcisi olan bu kaltaktan çıkarmak istedim. Bütün sanatkârlar kadın huyunun, kadın ruhunun şekle yansıyan ne kadar kandırıcı çekiciliği varsa bu vücutta toplamaya uğraştılar. Her yerde ona verilen saygı köşesini ben böyle bir intikam sehpasına çevirdim. İşte bakınız, elinde okuyle, yayıyle şu çırçıplak Diana'yı da tepe aşağı sallandırdım. Ba-

zen odama uğrayan üvey babam, bu asılmış kadına bakar da der ki: «Şadan Bey, bu çırçıplak postalı bir sehpadan aşağıya böyle sarkıttığına çok isabet etmişsin. Bu ne utanmazlık. Her yanı açık bir kadın heykeli yapmak, sanat namına ne kepazelik... Neuzübillah... Avrupalıların bu hayâsızlıkları olmasa, diğer icatlarına söz yok.» Annem de kaç kere: «Oğlum bu utanmaz kadının dolgun bacakları bembeyaz, sahici gibi duruyor. Ona göre bir don dikeyim de hiç olmazsa yarı beline kadar geçiriver. Böyle putlar varken eve melek girmez, bet bereket olmaz. Hiç sıkılıp arlanmadan her tarafını da tıpkı kadına benzetmişler. Baban bu odaya girdikçe utancımdan yerlere geçiyorum.» dedi. O anda anladım ki annem, çıplak Venüs'ün, Dian'ın güzel vücutlarını kocasından kıskanıyor.

Sermet, ablasıyle aralarında geçen ve düzeltilecek yeri kalmamış olan acı konuşmalarını anlattı. Şimdi bu çocuğu kız kardeşinin gözünde temize çıkarmak imkânını nasıl bulacaktık? Böyle kandırmalar iki türlü olur: Ya karanlıklarda gömülü kalmış gerçeği meydana çıkarmak ya da meydandaki gerçeği karanlıklara boğup yok etmek... Bizim davamız bu son çeşittendi: Gerçeği kuyuya atmak.

Gerçek boğulmaz, ölmez. Onu yerin dibine soksanız günü, saatı gelince karşınıza titretici heybetiyle mutlaka çıkar. Ama bazı çok gecikir. Onun bu gecikmesi sırasında türlü dolaplar döner, onu koruyanlar harap olur. Sözün kısası onun yokluğundan çok işler, fenalıklar yapılır.

Onun için Sermet'e dedim ki:

— Cici'm, bu dünyada nazım, nesir, yalan, dolan, hile, hakikat her şey ilhamladır. İlham, meleklerden veya şeytanlardan gelir. Melekler tezvir davasına gelmezler, hem onları davet zordur. Şeytanlar gönülsüzdür, çağırmadan koşarlar. Gel şu Buda'nın önünde tütsülenelim. Bakalım akıllarımıza ne esecek?.. Biz derin bir ilham aşkıyla kokainlendik. Bu cennet tozu kafalarımızdan insanlık ahmaklığını kovdu. Önümüzdeki varlık perdesi saydamlaştı. Âlemden ötesini görüyorduk. Akıllarını sadık bir kılavuz sanarak onun çizdiği harita üzerinde yürümeye uğraşan avanak insanlar, siz tıpkı anaların, babaların sınır çizip de: «Bundan öteye giderseniz sizi umacılar yer»

diye gözlerini korkuttukları çocuklara benziyorsunuz... Budalalığın karantinasında çürüyen Ademoğulları, bir zamanlar, tandır kadar kavuklarının içinde fındık kadar beyinleri olmayan bilginler. size: «Tabiatın sırlarını karıştırmak küfürdür. Çünkü Yaradan'a karşı ortaklık koşmaktır.» diye sizi korkuta korkuta haylice kırarlardı. Neden meydana geldiğini anlamak için havayı analize uğraşmak bile büyük bir günah sayılırdı... Bu kâinatı yaradan, hiç birer avuç yumuşak beyinli insanların kendi yaradıcı sırlarını anlayabilecekleri tasasına düşer mi? O beyin ki az bir farkla onun hemen birer aynı öküzde de var, eşekte de. Emin ol insan, senin bu hayvanlardan farkın pek azdır. Enseni yokla. Atalarından beri taşıdığın boyunduruğun nasırını orada bulursun... Sana yasalar içinde hürsün, diyorlar. Hele genel ahmaklık uyumunu bozacak bir makamdan anır, hele zamanın siyasetine uymayacak bir - iki çifte savur, göreceğin ceza eşeğin yiyeceği sopaların acısından çok ağır olur. İnsanların eşek, öküz ve öteki gem alan hayvanlara lâyık gördükleri işkenceler, sabredenlere, dayananlara karşı ne kadar insafsız olduklarını gösterir. Bazı milletler, aralarında yetişen büyük filozofların kuvvetli kafalarıyla övünürler. «Kuvvetli kafa»! Bu ne gülünç sözdür. En kuvvetli kafa onu etkileyecek beş paralık zehirle karmakarışık olur, şuurunu kaybeder. Dünyanın en akıl ermez, karmakarışık sırlarını araştırırken karşısına çıkan çocuğunu, karısını tanımaz olur. Ah Cici'm, adları dünyayı kuşak gibi sarmış öyle ünlü filozoflar vardır ki tımarhaneye girip çıkıp yazmışlar ve beyinleri delilik afetine uğramamış akıllara okutmuşlardır. İşte Nietzsche, Auguste Comte... ve onlardan pek az olmayan ötekileri... Auguste Comte, filozofluktan peygamberliğe kadar yükselerek bir din icadına uğraşmış, insanların mutluluğu dinlerin çokluğunda olmadığını anlayan ve onların düşkün oldukları için eserle eser yapan arasında bir bağ ve zamanının adamları din yapandan çok din yıkan felsefelere bir son tanımayan bu yenisine çok istekli çıkmamıştır. Vakit vakit her şeyin üstünde düzenleyici bir kuvvete inanan ve ahreti inkâr, sonra da kabul eden ve kütüphaneden tımarhaneye giden ve yine oradan halkı aydınlatmak için irşat kürsüsüne çıkan ve delilikle şuur arasında mekik dokuyan bu dönek fikirli akıllıların hiç biri insanları ucu bucağı görünmez şüphelerin kafalara sığmayan sınırsız ıstırap-

larından kurtaramamışlardır. Bilir misin Cici'm, insanların gözünde en akıllı sayılan kafalar hangileridir?

— Tımarhaneye girip çıkıp felsefe yapanlar... ortaya yeni nazariyeler, prensipler, sistemler, meslekler çıkaranlar...

— Evet... evet. Ama beyciğim, onların yeni dedikleri fikirler tıpkı hokkabazın içini dışına, kenarını tepesine getirerek seksen şekle giren şubarasına benzer. Bu âlemde her ne varsa hiç değişmez. Daima değişikliğe uğrayan, sözüm ona, bu bilginlerin kafalarıdır. Bu yuvarlak dünyanın üzerinde bir tutamak yeri ararlar. Her yüzyılda bu fikir adamlarından birkaçı: «Buldum... Buldum...» müjdesiyle bağırır. Çevresinde gürültüler kopar. Bulduğu nedir? Hiç, kofti... Büyük sırrı bulduğunu iddia eden «büyük adam» öteki en cahil insanlar gibi can çekişme hırıltılarını geçirerek bir gün kalbi durur. Yüzü sararır, toprağa girer. Her şey söner. Birkaç zaman sonra aynı iddia ile bir başkası çıkar. Aynı patırtılar, aynı sona erme... Bu büyük adamlar hayatın bir köpek için de yazgı olan geçitlerinden kendilerini kurtaramazlar. Arkalarına en çok sürü takanlar en büyük sayılırlar. En aptalları bile büyük adam olmak hülyasıyla avunurlar. Tımarhaneler peygamber, hükümdar, kumandan, bilgin, filozof taslaklarıyla doludur.

— Ağabeyciğim sanırım biz buraya Nietzsche'yi, August Comte'u eleştirmek, tımarhanelerin ne çeşit insanlarla dolu olduğunu konuşmak için gelmedik.

— Evet, evet... ablana karşı seni büyük günahlardan temize çıkartacak bir guguk düşünmeye geldik. Ama efendiciğim, birkaç tutam cennet tozu, iki kadeh çerçe ile varlığımızı parlatarak mankafalara özgü ufkun sersemlik çerçevesinden dışarıya fırlamak istedim. Bilmem ki şimdi nerelerde uçuyoruz?

— Eğer gökler, tatlıcının kötü yağlı baklavası gibi kat kat sa, biz kanatları cennete dokunan güvercinlerin uçuşuyle üst tabakalarda süzülüyoruz.

— Bu baş döndürücü yükseklikten dünyayı nasıl görüyorsun?

— Bir yığın yıkıntı halinde...

— İnsanlık?

— Onlar, aç kurt sürüleri gibi birbirlerine saldırıyorlar...

— Oh, ne saadet... Şu anda biz aralarında yokuz. İşte gerçek tiyatro budur: Bu cennet yüksekliğinden alçak dünya kar-

navalını ve maskara kardeşlerimizi seyretmek. Bizi buralara uçuran kutsal bitkinin tozuna zararlı diyorlar.

— Derler, ama fuhşun fenalığını kaşarlanmış zamparalardan, orospulardan, içkinin zararını küp diplerinde sızan sarhoşlardan, yani her şeyi bilen kimselerden sormalıdır. Cennet tozuyla göklere uçmamış, ömürlerinde cennet hayatı yaşamamış doktorların böyle şeylerden söz etmeye ne hakları vardır?

— Bilmeyenlerin inatlarından dünya bu hale gelmiyor mu? Ama Cici'm dur, kafamda bir şimşek çaktı. Ateşten zikzaklar dolaştı. Faniliğin ötesindeki bakiliği gördüm. Bu iki şeye ayrı ayrı anlamlar vermek yanlış. Bu âlemlerin hepsi bir memleketin vilâyetleri. Biz içinde, ölümsüz yolcular gibi şekil değiştirerek birinden öbürüne dolaşıyoruz. Yalnız bu dünyadaki bütün börtü böcekler, yılanlar, insanlar, canavarlar birbirleriyle kardeş değil, gezegenlerdeki canlı yaratıklarla da pek yakın akrabayız. Bazı cahil astronomi bilginleri, Merih'te insan var mı, yok mu diye düşünüyorlar. Aman Yarabbi ne beyinsizlik. Bir çürük patatesin üzerinde milyonlarla mikrop yaşatan Doğa koca bir yıldızı yaratıksız mı bırakacak?

— Biz buraya ne konuşmak için geldik?

— Her halde ıvır zıvır değil.

— Önemli bir şey görüşecektik.

— Evet.

— Ablama karşı temiz çıkabilmek için bir plan kuracaktık.

— Öyle ama benim kaka Cici'm, sen işi o kadar harap ve berbat etmişsin ki onarmaya elverişli bir nokta kalmamış.

— Sen bu meselenin bir kolayını bulmak vaadiyle beni buraya çağırmadın mı?

— Bu vaadimi inkâr etmiyorum.

— Ama yerine de getirmiyorsun.

— Dur, sırası gelecek.

— Artık göklerden inelim. Derdimizi düşünelim.

— Oğlum, telâş etme. Sen işini olmuş, bitmiş bil. Şimdi Hazret her müşkülü çözer.

— Hangi «Hazret»?

— Nirvana'nın kılavuzu. Buda hazretleri.

— Göklerden indik, şimdi Buda tapınaklarına mı gireceğiz?

— Bilirsin ki Nirvana'nın cenneti nefisten feragatle kazanılır.

— Evet. Ama biz nefislerimize tapan kimseleriz.

— Sus... Zihnimi karıştırma. Nefis nedir? Hep odur, her şey odur. Ama Hazret'in önüne çıkacak kadar tiitsüyle kalbimi paklaştırmayı başardın mı?

— Sanırım.

— Öyle ise bekle. Buda'nın önünde diz çöktüm, ruhumu onunkiyle birleştirmek için cezbeye vardım. Kulağımı onun ağzına verdim. Sonra zorumuzun nasıl çözüleceği haberini aldım.

Sermet, beni alaylı bir şaşmayla süzerek:

— Ağabey, bu komedyalara ne gerek var?

— Bu putlar, bütün ilgilerden öteye yükselmek için hep birer semboldür. Kiliseler, mabetler hep bunlarla doludur. İnsanların, ihtiyaçlarını kolaylaştırmak için bunların yardımları olmasa bu kadar canlar bu cansızlara tapınırlar mı hiç? Cahil çocuk, dinle: Buda hazretleri ihtiyacını haklı buldu.

— Ne buyurdular?.

— Kız kardeşine karşı temize çıkman senin ağzınla olmayacak.

— Ya kimin ağzıyle olacak?

— Benim.

— Nasıl?

— Beni götürüp Revan Hanım'la görüştüreceksin.

— Ah, bunun imkânı yok Şadan...

— Niçin?

— Kız kardeşim şimdi esen rüzgârlardan hile seziyor. Başına gelen bu garip. büyük felâketten sonra tanımadığı bir erkekle görüşmek ister mi?

— Buda hazretleri yapılamayacak bir öğütte bulunmaz.

— Sanırın ki bu sefer şaşırdılar.

— Sen denileni yap. Olacakları bekle. Ablanın kötü sanısından kurtulduktan başka onun mutluluğuna da hizmet etmiş olacaksın.

33

Mutluluğumun sınırsızlığını nasıl anlatayım? Şimdi Revan Hanım'ın kocasıyım. Nasıl oldu? Ben de bilmiyorum. Acı iiziintülerle. Hanım'dan bir görüşme istedim. Soğuk bir redde

uğradım. Ama yılmadım. Haşmet Bey'i gece konaktan çıkaran sırları bildiğimi, bu garip işte suçlu görünen Sermet'in gerçekte hiç kabahati olmadığını ve ne zaman istenirse meseleyi açıklamaya ve kanıtlamaya hazır bulunduğumu yazdım, gönderdim

Birkaç hafta Hanım'dan hiç ses çıkmadı. Hakkımda tahkikat yapmış. Benim asil bir aileden, aydın, zengin bir genç olduğunu öğrenmiş. Nasılsa bu taraftan talihim bana çok yardım etmiş.

Nihayet, efendim, konağa çağrıldım, hanımefendiyle görüşmek şerefine nail oldum.

Deliliğim hakkındaki şüphelerim yavaş yavaş inanç derecesine yaklaşıyor. Delilik bir hastalık değil mi? Öteki çeşitten birçok hastalar tutulmuş oldukları illetlerini bilmezler mi? İşte ben de öyleyim. Yalnız şu farkla ki benim, her şeyi bilip anlamaya yarayan akıl ve anlayış organım sakat. Bu sakat beynimle kendi kendimi ne kadar anlayabilirim? Nasıl olursa olsun, bozuk - doğru her halde kafamın içinde doğa'nın kurmuş olduğu bir makine işliyor. Öteki insanlar gibi ben de birçok şeyler duyuyorum. Bazı bazı irademin dizginlerini elimden kaçırıyorum. Kapatıldığı yerden boşanmış bir hayvan gibi dikenli, taşlı, bataklı, uçurumlu yerlerin baş döndürücü tehlikeleri üzerinde çifte atarak koşuyorum, uçuyorum. Sonra yine kendime geliyorum. Ama anlayışa döndüğüm zaman kendimi çok yorgun ve birçok zararlar içinde buluyorum.

Revan Hanım'la olan mutlu konuşmalarımda sapıklıklarımı sezdirmemek için çok dişimi sıktım. Onun karşısında tıpkı topallığını, çolaklığını, solaklığını belli etmemeye uğraşan bir zavallının ihtiyatlarıyla ağız açıyor, her hareketimi ölçüyle yapmaya çabalıyordum. Bir deli, akıllıları şuuruna inandırabilecek kadar akıllılık gösterebilir mi? Sanırım ki ben gösterdim.

Mesele şu şekildeydi :

Ortada Revan Hanım'a karşı işlenmiş bir suç vardı. İlkin, bunda elimiz olmadığını ispat edebilmek için ortaya bir suçlu çıkarmamız gerekti. Sonra, Sermet'in hiç karışmadığına kız kardeşini inandırmak gerekliydi. Bu da olmayacak kadar zor bir işti.

Suçluyu aramak için zahmet çekmedik... O, zaten meydandaydı: Kalender Nuri. Ancak, fesatta bizim de onunla ortak olarak davrandığımızın izlerini ortadan silmek geerkiyordu.

Sermet'in masumluğunu ispat işine gelince, ilk bakışta pek zor görünen bu tarafı da hanıma karşı uzun ayrıntılar ve kanıtlarla şu yolda anlattım:

— Yere batasıca, adına Kalender Nuri derler bir melun vardır. Bizim mahalleden olduğu için küçükten beri tanışırız. Deli olduğunu biliyordum ama başka türlü ve bu derece rezil müfsitliklerinden, melunluklarından, marifetlerinden haberim yoktu. Meğer habis, korkunç bir ipnotizmacıymış. Arada sırada benim ve Sermet Bey'in benliklerimizi çalarak bizi, yaptıklarımızdan tamamıyle habersiz olarak emir ve iradesine bağlı canlı birer makine haline koyduktan sonra bütün fesatçı isteklerini yapmaya alet edermiş... İşte kardeşiniz Sermet Bey benliğinden tamamıyle çıkmış, büsbütün iradesiz bir halde Kalender'i konağa almış, eniştesinin geceliklerini giydirerek uğursuzu sizin koynunuza kadar sokmuştur. Macera o kadar garip ve şeytanca bir biçimde geçmiştir ki bunu her kime anlatsanız gerçek diye dinlenmesi mümkün olmuyor. Olayın içinde olmasak tabii biz de inanmayacağız. Çünkü akıl alır şey değil. Hanımefendimiz, masum olduğunuz bizce kesin olarak malum. Siz de bizim günahsız olduğumuza emin olunuz. Kardeşiniz, şuur ve iradesine malik olsaydı size karşı bu kadar nefret edilecek bir davranışta nasıl bulunabilirdi? Bütün dünya onun bu alçaklığına hüküm verse kardeşinizin sığınacağı yalnız bir vicdan vardır ki o da sizinkidir. İmzasız iftiranameleri getirip yatak odanızın orasına burasına bırakan da Sermet'tir. Fakat hep bu cinayetler şuursuz olarak, tamamıyle sorumluluğu olmayan birer rüya şeklinde yapılmıştır. Öyle ki zavallı kardeşiniz ipnotizma uykusundan uyandıktan sonra da sügjessionla neler yaptığını, yani geçirdiği telkin rüyasını da hatırlıyamamıştır. O menhus yaratık o gece odanızdan çıkıp giderken korkunç tabiatını sizden saklamamış. Kendisinin habis ruhlardan olduğunu ve öyle polisle, hatta bir orduyla onun şerrinden yakanızı kurtarabilmeniz mümkün olamayacağını size açıkça anlatmış. İnanınız efendim, onun size her bir fenalığı yapabileceğine inanınız. Eşiniz varken, habis, koynunuza kadar girebilmiştir. Şimdi erkeksiz bulunuyorsunuz. Onun şeytanca atılganlıklarına karşı eskisinden çok savunmasızsınız. O herif her türlü ve en korkunç cinayetlere girişebilir. Benim boş inançlara itikadım yoktur. Ancak, bunun çifte kilitli

sağlam kapılardan, demir parmaklıklı üst kat pencerelerinden içeriye girebileceğine inanırım. Melunun şerrine karşı nasıl tedbirler alınabileceğine şaşırdım. Izbandut gibi Arnavut lalamı yanıma almadıkça sokağa çıkamaz oldum. Ben ki erkeğim, siz kadınsınız. Her şeye üstelik, bu habis ruh size aşkını ilân etmiş, artık düşününüz.

Revan Hanım ilk zamanlar, Kalender'in şerirlikteki bu kuvvetini aşırı büyütülmüş buldu, ne kadar habis olursa olsun öyle adi bir yaratıktan korkmayacağını söyledi, ama sonraları yavaş yavaş o da kuruntuya kapılmaktan kendini kurtaramadı.

Ben, artık konağın teklifsiz ve yakın bir dostu oldum. Gidip gelmeyi sıklaştırdım. Sonunda kalplerimizi birbirimize açtık. Her noktadan ben hanımın duygularını okşadım. Tamamıyle onun aradığı ruh ve yaradılışta bir koca gibi görünmeye uğraştım.

Çehrece düşkün değilim. Benzim solgun, yüzümün ifadesi donuktur. İlk görenlere karşı soğuk görünürüm, ama ruhumun hoşlandığı bir kadının yanında kalbimden bir sıcaklık taşar, yavaş yavaş onu büyülerim.

Ben, Revan Hanım'dan hoşlanmak değil, onun için yanın aklımı da kaybedecek bir taşkınlıktaydım. Büsbütün çıldırıyordum. Şuursuzluğumu gösterecek bazı potlar kırmaktan da kendimi tamamıyle kurtaramadım. Fakat bu aksaklıkları sevgimin taşkınlığından kendimi bilmeyerek yaptığıma, bu büyük temiz yüreklilik ve içtenliğime onu inandırdım.

Sonunda evlendik.

Pek mutluyum diyeceğim. Ama mutluluğun doğru bir tanımını kimseden işitmemiş olduğum için onun nasıl şey olduğunu bilmiyorum. Konağa iç güveyisi girdim. Annem, üvey babam, beni başlarından atmış oldukları için sevindikleri kadar orada da büyük pot kırarak kovulmamdan korkuyorlar. Bu konuda kendim de tasadayım. İrademe sahip olmadığım saatlarım var. Aslına bakarsanız delilik demek de bu değil mi?

Karımı çok seviyorum. O da, benden çok memnun. Ama bu evlenme benim için yeni bir şey. Ona alışmak gerek. Karıma aşırı bir saygım olmakla beraber, ne yalan söyleyeyim, bana bu hayatın pek rahatsızlık veren tarafları da var. Ben «ikileştim». Benim öyle hareketlerim vardır ki utanmak ne oldu-

ğunu anlayabildiğim anlarımda bunları düşündükçe kendi kendimden sıkılırım.

İnsanlığın pek çirkin alışkanlıkları, ihtiyaçları, delilikleri vardır. Bazı işlerimizin kapalı geçmesi için gizli yerler yapılmıştır. Herkesin en rahat anları yalnız bulundukları zamanlardır. Yaptıklarımızın çirkinlikleriyle kimseyi iğrendirmeyeceğimizi bildiğimiz zamanlarda her istediğimizi yapabiliriz.

Doğrusunu söyleyeyim: Ben helâdan başka hiç bir yerde yalnız kalmıyordum ki... İnsan karısıyle ne dereceye kadar senli benli olabilir? Bu vücut birliği onun yanında hiç bir hareketten çekinmeyecek bir samimilik derecesine kadar varabilir mi?

Gerdek gecesi benim için tatlı bir işkence oldu. Hanım, ilk kocasının zamanında kullanılan bütün eşyayı değiştirmiş. Oymalı bir ceviz karyola. Hiç el dokunmadan, yalnız tertemiz bir rüzgârın serdiği kar tabakası gibi, dümdüz beyaz takımlar.

Şimdi bu temizlikten titreyen yatağı görünce benim idrar aletime bir kikişme yapıştı. Sinirlerim gerilmeye, beynim ezilmeye, aç bir insanın çok güzel bir yiyecek karşısında uğradığı gibi gözlerim süzülmeye başladı. Ben, bu bembeyaz döşeğin bir tarafına birkaç damla akıtmazsam aşyeren gebe kadınlar gibi imrenme hastalığına, belki de bir sakatlığa uğrayacağım. Artık gözlerim karımı, hiç bir şeyi görmüyor. Yalnız odanın boş bir zamanını kolluyorum.

Ben böyle fırsat bulsam da bakalım damlalığım sözümü dinleyecek mi? Birkaç damlacık derken ya fazla kaçırırsam? Bu terkos musluğu değil ki lüzuma göre ayar edeyim. Çarşafı fazla ıslatırsam beni belleri açılmış çocuklar gibi çişini tutamayan illetli bir adam sanacaklar. Halbuki benim hastalığım aşağıda değil, yukarıda. İlk geceden kendime karşı fena bir düşünce uyandırmış olacağım.

Kılığı, kıyafeti, sözü zarif orta yaşlı bir kadın var. Fıtnat Hanım diyorlar. Bir şey lâzım oldukça odaya girip çıkıyor, sanki yengelik görevi yapıyor.

Ben sedef rengi geceliklerimi giydim. Ne olur ne olmaz idrar kesemi dolgun bulundurmamak için iki kere dışarı çıktım. Kadınlar, benim hareketlerimde bir tuhaflık ve gözlerimde söylenemez bir ihtiyacın sıkıntısını okumuş olmalılar ki ka-

rım bir aralık odadan çıktı. ama hemen içeriye Fıtnat Hanım girerek :

— Beyefendimiz affedersiniz, alışkanlarınızı daha bilemiyoruz. eğer hizmetimizde bir kusurumuz varsa lütfen hatırlatınız.

Kadının bu nezaketli sözleri önünde ben irademi kaybettim. Ağzıyle sinek tutan köpek gibi onu tekrar avlamak istedim, ama yakalayamadım. Cevap olarak şunları söyleyebildim :

— Biraz yalnız kalmak isterim.

Kadın hemen dışarıya fırladı. İlk geceden fena bir pot kırdığımı anladım. Bu. isterse birkaç dakika için olsun, karımın varlığından sıkıldığımı anlatır gibi bir şey oldu. Acaba ne yapacağımı dışarıdan gözetliyorlar mıydı? Artık hiç bir çekinme ve düşünceye beynimin gücü yoktu. Oda kapısını örttüm, yorganın ayak ucundaki köşesini kaldırdım. Damlalığımdan kefareti budur diye bir iki üç damla akıttım. Beyaz çarşafın üzeri üç sarı leke ile kirlendi. Yorganı tekrar kapattım... çekildim.

Oh, içim rahat etti. Sinirlerimizin beynimizin böyle fantazyalı bazı garip ihtiyaçlarını yerine getirmek de insana bir rahatlık veriyor. Belki bu alışkanlık bana atalarımdan kalma bir mirastır.

Bir hafta konaktan dışarıya çıkmadım. Karımla bir odada baş başa oturduk. Onun doğan güneşin taze tellerine benzeyen altın saçları bana cihanın bütün öteki zevklerini unutturuyordu. Balayı seyahatine çıkmayı düşündük. Karım, derin düşüncelerle gözlerini boşluklarda dinlendirerek :

— İsviçre'nin büyük şairlere birer ilham kaynağı olmuş. yeşil dağların kucaklarında yatan gümüş göllerinde birlikte dolaşmak benim için bir mutluluk rüyası kadar güzel bir şey. Ama bilsen içimde bir korku var.

Ne korkusu meleğim?

Sebebini adamakıllı bilmiyorum. İşte öyle bir korku...

Böyle bellisiz endişelerle bana merak verme. Belki biraz anlamışsındır. Ben de sinirlerinden pek memnun olmayan bir adamım, habbeyi kubbe yaparım.

— Merak etme, çoktan anladım.

O halde beni üzüntüde bırakma, neden korktuğunu söyle.

Ben bu ricayı ederken gözlerimden üzüntü getirecek bir

anlam saçılmış olmalı ki Revan Hanım her halde bir cevap vermiş olmak için:

— Konak yalnız. Ana baba yadigârı ne kadar mal ve mülküm varsa hepsi burada... Sermet'e artık pek güvenemiyorum. Evimi yalnız bırakmak istemiyorum.

Sonra gözlerimin içine bakarak ilâve etti:

— Ne yalan söyleyeyim, bana görünmeyen tehlikeler içinde yaşıyormuşuz ve hep başlarımızın üzerinde gizli ellerin hıyaneti dolaşıyormuş gibi geliyor.

Karımdan daha fazla anlatmasını istedim. Derin derin bir kaç kere içini çektikten sonra sustu. Ben yine sordum:

— Kalender Nuri'den mi korkuyorsun?

— Belki bir parça da ondan...

Cevabını veren karım yine sustu. Onun da benden gizlediği sırları mı var? Şimdi beni merak aldı. Düşünmeye başladım. Onu Haşmet Bey bıraktı, ben aldım. Bu boşanma ve evlenmeye sebep olan olay açıkça meydanda. Revan'ın geçmişi hakkında bildiğim hemen hiç bir şey yok.

Kalender Nuri'nin enişteşi sandıkçı Ömer Ağa'nın evinde bulunduğumuz sırada oraya gelen bir komşu kadın Revan Hanım hakkında birtakım akıl almaz sözler yumurtlamıştı. Haşmet Bey'in konakta bulunmadığı gecelerde hanım, bahçede perilerle sözde kol kola gezinirmiş. Biz o zaman bu sözleri en kötü bir biçimde manalandırarak hanımı kabahatli bulmuştuk.

«Ateşsiz duman tütmez» derler. Böyle sözler de büsbütün boşuna çıkmaz. Haşmet Bey, zamanından beri acaba Revan Hanım'ın bir sevgilisi mi var? Böyle olsa bana niçin vardı? Dul kaldıktan sonra onunla evlenmez miydi?

Kaderimiz bazen başlarımıza, hiç akılların almayacağı esrarlı olaylar örer. Buradan içime bir kurt düştü.

Hiç bir şey sezdirmeden karımı göz altında bulundurmaya karar verdim.

34

Evlendiğimden sonra benliğim ikiye ayrıldı. Ben şimdi bir vücutta yaşar görünen iki Şadan'ım. Birinci Şadan, karısı için artan bir ateşle alevlenen bir koca, İkincisi bu ikilik hayatından sıkılan bir insanlık kaçkını. Bu iki karşı durum aynı insan-

da nasıl toplanır, bilemem? Ama işte ben böyle oldum.

Deliliğimin kimseye göstermek istemediğim öyle garipliklerı, zevkleri var ki uzun zaman onları yapmadan duramıyorum.

Bazı kimseler tırnaklarını kemirirler, bazıları parmaklarını çıtlatırlar. Başkaları göz kırparlar, dudak emerler. Kısacası, herkesin garip bir alışkanlığı vardır. Niçin böyle yaptıklarını onlara sorunuz, doğru dürüst bir cevap alamazsınız. Bunlar hiç bir şey gibi görünmez, ama yapılmadan da durulamaz hareketlerdir. Birer çeşit tiryakilik, daha doğrusu birer küçük deliliktir.

Karım odadan çıkar çıkmaz bir şey devirmemeye dikkat ederek halının ortasında hemen bir taklak atıyorum. Bütün vücudumun ağırlığı tepemin üzerine yüklenip de bacaklarım havada bir yay çizerek öbür yana devrilince dönme dolaba binmiş çocuklar gibi öyle hoşlanıyor, öyle keyfim geliyor ki bunun zevkine doyamayarak ikinci bir taklak atıyorum. Üçüncüsünde dışarıda ayak sesleri duyuyorum. Yaramazlığını saklayan afacanlar gibi somurtup bir köşeye çekiliyorum.

Sonra yine odayı boş bulunca, rahle gibi açılır kapanır sedefli bir iskemle var. Bacaklarımı ayırıp üzerine binerek onu at yapıyorum. Elimde değnek, onu dah dah, sürüyorum. Altımdaki küheylan sanki dörtnala koşuyormuş gibi üzerinde kâh sağa, kâh sola eğilerek hop hop hoplatıyorum.

Alayı çok severim. Yiyip içmeden sonra benim ikinci gıdamdır. Eğlenecek hiç bir şey bulamazsam aynanın karşısında kendi kendimi zeklenirim. Gözlerimi, dudaklarımı büzerek dilimi çıkarırım. Karşımdaki de bana aynı şeyi yapar. Yavaş yavaş onu kendimden ayrı bir kişi yerine koyarak yaptıklarına kızmaya başlarım. Artık karşılıklı tu tu tu birbirimize tükürürüz. Bu salya mermileri iki düşmanın suratına yapışmaz, aradaki aynanın yüzünde sallanıp kalır. Niçin bana hakaret edenin alayla buruşmuş suratını, tükürüğümle ıslatamıyorum? Öfkem artar, iş yumruğa, bazen de tekmeye biner. Babamın evinde bu öfkeyle birkaç tane ayna kırdım.

Karımın konağındaki aynalarla da birkaç kere atıştım. Hele gardrobun kapısındaki endam aynası bütün vücut hareketlerimi çok alaylı bir yolda bana aynıyle yaparak beni çıldırtıyor. Onunla da birkaç tükürük düellosu yaptık, korkutmak

için biribrimize yumruklarımızı gösterdik. Fakat döğüşe başlamadan önce odaya girdiler. Hele bir defasında aynadaki görüntümle birbirimizi tahkir ederken karım üzerimize geliverdi. Henüz birkaç kere tükürükleşmiştik. Bu iğrenç sular aynanın yüzünden bol bol akıyordu. Mendilimle silmeye vakit bulamamıştım.

Hemen kaçtım, kabahatli bir çocuk gibi koltuğa büzüldüm. Karım telâşımdan kuşkulanarak geldi, ta önümde durdu :

— Ne var Şadan?

— Hiç bir şey.

— Nasıl hiç bir şey?

— Vallahi hiç bir şey yok.

— Kalkıp da bir kere aynaya baksana!

— Ne var?

— Betin benzin kül kesilmiş.

«Ayna» sözü derin bir alınmayle yüreğimi titretti. Beni bu sefer ele vermiş olduğu için ona büsbütün kinlendim. Gidip bakdam kendimi tutamayarak belki karımın önünde, görüntüm olacak o barışılmaz düşmanımla yine kavga edecektim.

Benim, gizli bir öfkeyle sinsi sinsi aynaya yan bakışlarımdan Revan da kuşkulandı. Döndü, gardrobun kapısındaki parmak gibi pis salyaları görünce haykırarak :

— Aa, bu ne? Ayna kirlenmiş... Fakat sen Şadan bir sıtmalı gibi titriyorsun. Anlat bana, ne var?

Ben ne kadar akıllı bir deliyim. Karımın bu sorusu karşısında hemen zekâm imdadıma yetişti. Şu cevapla her şeyi düzelttim :

— Karıcığım. nezle olmuşum, nöbetten titriyorum. Aynada benzimin uçukluğuna bakarken birdenbire kuvvetle aksırdım. Salyalarım sıçradı. Mendilimle silmeye hazırlanırken sen içeriye giriverdin. Ben de kabahatli bir çocuk gibi buraya büzüldüm.

— Şadan, sahiden bazı minimini çocuklara benzer hallerin vardır. Bir - iki aspirin kaşesi alsan... Söyleyeyim, sana ıhlamurlu bir çay yapsınlar. Yat, rahat et. Nöbetin geçmezse seni hamamda terleteyim.

İşte böyle bir - iki zorlu olay atlattım. Şimdi aynaların önlerinden geçerken onların içinde alay edenleri gülerek yan gözle süzüp görüyorum. Onlar da bana gülümseyip gidiyorlar. Bu namertlerin bir gün deliliğimin foyasını meydana çıkaracaklarından korkuyorum.

Hasta sanarak karım beni birkaç gün odada hiç yalnız bırakmadı. Ben, şuurla deliliğin arasında bir kimse olduğumu artık iyice anladım. Evet, iki sınırın tam arasındayım. Bir gün ya iki adım ileriye veya geriye yürüyerek ya akıllanacağım ya da büsbütün çıldıracağım.

Körpe beyinleri henüz koyulaşmamış çocuklar birer küçük delidirler. Sıçrarlar, oynarlar, taklak atarlar, düşerler, kalkarlar. Yaygaraları, gürültüleriyle evleri, sokakları çınlatırlar. Bazı bazı tuhaf sözleriyle insanı güldürürler. bazı bazı münasebetsizlikleriyle kızdırırlar.

Vücutlarında birçok kuvvetlerin gelişmesi için tabiat onları bidüzüye didinmeye sürükler.

İşte ben de onlar gibiyim. Beynim beni zıplamaya, çocukça hareketlere, hoppalıklara zorlar. Bu ihtiyaç bir kalori gibi birikir, birikir. Sanki bu delilikleri toplamaya mahsus vücudumda bir akümülatör vardır. Ben bu dolgunluğa ancak iki gün kadar dayanabilirim. Bedenimin hareket isteğini mutlaka yerine getirmeliyim, yoksa çatlarım.

Hastalık merakıyle karımın yanımdan ayrılmadığı sürece o kadar sıkıldım ki onun gözü önünde hemen odanın ortasına atılarak tepe aşağı kabak durmak için beynimde kaynayan pek şiddetli isteğe karşı duramaz hale geldim.

Yarım saatçık kapısını içerden kilitleyip odama kapansam karımın bütün bütün şüphesini uyandıracağım. Ondan gizlemeye uğraştığım bir derdim olduğunu anlatmış olacağım. Sofalarda, divanhanelerde hizmetçiler. öteki odalarda insanlar var. Deliliklerimi serbestçe yapabilecek tenha dört duvar arası bulmak mümkün değil. Ne yalan söyleyeyim, bekârlığımı ve hatta Kalender Nuri'yi özlemeye başladım. Onunla çifte pehlivanlar gibi el ele vererek ne taklaklar, perendeler atardık.

Koca konakta benim oyunlarımı gizli yapabileceğim yer işte bir orası var, affedersiniz : helâ. Burası evlerin en dar yeridir, bir deliye jimnastik salonu olabilir mi? Ne yaparsınız, yoklukta uyarı vacip görmeli. Tımarhanelerde. hapishanelerde

ayakyolu, ora pansiyonerlerinin en gizli zevklerine sahne olur.

Apteshaneye girdim. Dış kapıyı kilitledim. Oh, yalnızlık. Bir ben, bir musluk. bir kubur... ağızları pek şahitlerdir. Konak halkının en gizli özelliklerini bilirler. ama kimseye sezdirmezler.

Apteshanenin giriş yerinde tepemi yere vurdum. Bacaklarım havada beş - altı dakika kadar kabak durdum. Oh, oh, oh... muşambanın soğukluğu beynimin bütün ateşini sanki yakı gibi çekip aldı. O neşe ile kalktım. Ayaklarımın parmakları üzerinde zıpzıp taşı gibi beş - on kere sıçradım. Yer dar. Hareketlerim ister istemez böyle dikine oluyor.

Sonra helânın içine girdim. Aptes bozar vaziyetinin tersi bir biçimde yüzümü etek taşına dönerek, hayvana ters biner gibi oturdum. Eğildim, kuburun içerisine, kaptan borusu gibi hicazdan hazin hazin gazel okumaya başladım :

Ceyhun arayan dide-i giryanımı görsün

sonra :

Merdüm-i dideme bilmem ne füsun etti felek

Şimdiye kadar içinden nefis olmayan havalar, pek kaba makamlar geçmiş olan bu, büyük piston sesime peşreve gelmeyen bir çatlak zurna yankılığı verdi. Hüznüm kabardı. Etkilenmeye uğrayabilen bütün kaynaklarımdan bir kaçar damla ağladım.

Sonra yine aralığa çıktım. Musluğa ağzımı verdim. İki üç yudum içtim. Çapını ölçmek için. kurna taşının deliğine büyük küçük bütün parmaklarımı ve vücudumda böyle bir yere girebilecek ne kadar silindirik uzvum varsa denemek için soktum. çıkardım. Bazıları uydu, bazıları uymadı ve bazılarını da dar bir yüzük içinde şiş parmak gibi kurtarıncaya kadar epey güçlük çektim.

Nihayet gözüme havlu sırığı ilişti. Ne güzel bir trapez, yahut barfiks. İki elimle yapışıp sallansam. ya da bacaklarımı geçirip baş aşağı sarksam acaba beni çeker mi?

Ah, görüyor musun? Yalnız bir çeşit kullanışa mahsus sanılan helâda ne kadar eğlenceler var. Fakat görmek için çok akıllılıkla üstün bir beyne açılmış dikkatli gözler ister. Kış gelip de helâ taşı buz tutsa. kenef nalınlarıyla ufak çapta pa-

tinaj bile yapılacak.

Don havalarda kayıp düşmemek için helâlara kül dökerler. Büyük küçük ev halkı biraz patinaj talini etmiş olsalar böyle modern bir eğlenceyi külle önlemek ahmaklığına kalkışmazlar. Frenkler kaymak için mahsus sokakları donduruyorlar. Bizimkiler tehlikeyi önlemek için kömür tozu serpiyorlar. Aman Yarabbi, onlar için eğlence olan şey bizde korkulacak bir şey halini alıyor!

Fakat havlu sırığı ne güzel bir barfiks... Gözlerimi öyle bir çekiyor ki. Dayanamıyorum, atlayacağım.

Hoop... işte oradayım. Ne dersiniz, çekiyor. Duvara kuvvetlice mıhlanmış. Yalnız asılmakla hevesimi yenemedim, üzerine çıkıp kümeste horoz gibi tünemek istedim. Fakat çubuğu tutan duvara çakılı pirinç kollar çatır çutur ayrıldı. Sıvalarla birlikte haydi ben de aşağı bir akış aktım. Bir tarafım kırılacaktı. Bereket versin ki kurna taşı beni yarı yolda tuttu.

Kazasızca yere indim. Ama bu trapez oyununu karıma karşı nasıl tevil edeceğim? «Bu havlu çubuğunu yerinden niçin kopardın?» derse elcevap tısss...

Biliyorum ki bu şeyleri bana yapturan içimde bir şeytan var. Bu yedirdiği haltı kapatmak için kulağıma bir yalan, bir çare fıslamasını o uğursuzdan çok yalvardım. Bu sefer hiç aldırmadı. Beni o sıkışık halde görmek galiba hoşuna gidiyordu. Şeytanların zevki bu değil mi? İnsanları yanıltıp onları pişman olmuş çırpınırken karşıdan seyredip gülmek...

Kâfiri o gün kendime doya doya güldürdüm. Aklıma hiç bir guguk gelmiyordu. Ah İblis, bu eski dostum beni böyle büsbütün bırakmaz, biraz üzdükten sonra yine yardımıma koşardı. Ama sanıyorum ki o da bu işe bir kulp takabilemeyecekti. Buna ne mazeret, ne tevil uydurabilirdi?

Şimdi kendi kendime soru cevap yapıyordum:

«— Yerinden koparıncaya kadar bu sırıkla niçin uğraştın?»

«— Kuvvetimi denedim.»

Olmaz.

«— Horoz gibi üzerinde tünemek istedim.»

Bu cevap hiç uymaz.

Dayaktan korkan yaramaz çocuklar gibi iki dirseğimi du-

vara dayadım. Üzerlerine kapandım. Adeta sulu sepken boşanarak düşünmeye başladım.

Bu sırada dışarıdan küt küt kapı vuruldu. Karımın sesi:

— Şadan, iki saattir içeride ne yapıyorsun?

A... öyle ya, bu hiç aklıma gelmemişti. Ben bu jimnastik salonunda kaç saat kaldım? Tepe aşağı kabak durmak, lastik top gibi sıçramak, kuburun içine gazel okumak, patinaj yapmak, kurna taşı deliğinin çapını ölçmek, havlu sırığında cambazlık etmek... Hep bu marifetler için ben ne kadar zaman harcadım?

Çocuk kısmının oyunda geçen vakitten haberi olur mu? İşte ben de tıpkı öyle... Kenefe uzun süreden beri kapanıp kalmış olmalıyım ki içeride ne yaptığımı, ne olduğumu karım merak etmiş.

Artık deliliğim inkâr edilemezdi. Onu çarçabuk örtbas etmek için bir yalan, bir özür uydurmanın tavı geçmişti. Kapıyı açayım, ama karıma ne diyeyim? İnkâr imkânsız. itiraf berbat... Of... açmamak, hiç uymaz.

Çare yok. Önüme bakarak süklüm püklüm kapıyı açtım. Karım, üstümün başımın tozlarını, musluk taşının içini dolduran sıvaları görünce yüzünde süzgün bir şaşkınlık dolaşarak:

— Bu ne?

— Ne sen sor, ne ben söyleyim.

— Sen buraya kapanalı ne kadar oldu?

— Pek farkında değilim.

— Saata bakmadım ama her halde kırk beş dakikadan fazla.

— Belki.

— Ne yapıyordun? Baygınlığa mı uğradın? Ne oldun?

— Tuhaf bir nöbet geçirdim. Kendimi kaybettim. Sen kapıyı vurduktan sonra yavaş yavaş kendime geldim.

— Evet, benzin bozuk. Bu havlu sırığı niçin yere düşmüş?

— Bilmiyorum. Ben de öyle gördüm.

Karını, acıyan, meraklı ve ürkekliği gizlenemez hareketler, fakat şefkatli bakışlarla beni süzerek:

— Görüyorum ki çok rahatsızsın... Haydi gel odaya! dedi.

Artık bir soru üstünde durmadı beni kolumdan tuttu, yürüttü.

35

Karımın insanlığına, iyiliğine, inceliğine hayran oluyorum. Anladı. Evet, yemin ederim ki billâhi bende bir akıl hastalığı olduğunu anladı. Artık ufak tefek deliliklerimi hiç yüzlemiyor. Pek fazla can sıkacak şeyler yaparsam çocuk sever gibi çenemden okşayarak:

— Asılsız yere niçin böyle kendini üzüm üzüm üzüyorsun? Ne istersen bana söyle.

Acıma dolu, altın menevişli gözleriyle derin derin beni süzerek sözünü sürdürüyor:

— Söyle. Hatta isteklerin, olmayacak garip şeyler bile olsa da sıkılma, yine söyle. Yabancın değilim. Senin fantazyalarına yavaş yavaş ben de alışmaya uğraşırım.

Karım, benim deliliklerimi «fantazya» sözünün süslü örtüsüyle kapatıyor. Onun, hakkımdaki bu taşkın sevgisi bana iki türlü tesir ediyor. Anamdan bile görmediğim bu kaynar sevgiye ruhumun bütün şükranıyle minnettar kalıyorum. Ama bu derece acınacak bir kimse oluşum da beni bitiriyor.

Bu güzel kadının, bu büyük sevgisi, insanlığa kendini vermiş bu rahibe davranışı, benim için acaba tedavi yerine geçecek mi?

Beni bir koca diye mi seviyor, yoksa yalnızca bir sakat insana yapılacak insanca bir davranış diye mi yapıyor?

Ben kendi kendime elimden geldiği kadar dikkat ediyorum. İyileştiğimi anlayamıyorum. Yine hep eski haldeyim, bana yine o, eski Şadan'ım gibi geliyor.

Ama ben niçin delilik yapmadan duramıyorum? Neden kendimi tutamıyorum? Nasıl anlatayım? Meselâ biraz uykusuzsunuz, sinirlerinizde bir gevşeklik, bir uyuşukluk var, esnemeniz geldi. Esnemeden durabilir misiniz? Belki çenenizin bu tatlı tatlı açılıp kapanma isteğini birkaç kere yenmeye uğraşabilirsiniz. Fakat ne rahatsızlık... Esneme, vücut için bir ihtiyaç olmasa tabiat, insanı onu yapmaya zorlamaz. Gerinme de öyle. Hatta ağlayıp gülmek de irademiz dışında bize musallat olan algılanmalardır.

İşte ben de beyin bakımından bu haldeyim. Zihnime bir şey doğdu mu, ne kadar çocukça, delice bir hareket olsa onu

yapmadan duramıyorum.

Böyle biraz zaman geçti.

Karıma: «Ben biraz kaçığım» yollu ne bir söz söyledim, ne de o, bende böyle bir bozukluğun farkında olduğunu açıktan açığa yüzüme vurdu. Ama gerçeği onun anladığını ben biliyorum. Karşılıklı olarak o da, benim bu işi anladığımın farkındaydı. Onun fazlaca sevgi ve acımasını uyandırmamam da belki bu karşılıklı ve sessiz duygularımızdan dolayı idi. Hastalığını bilen bir verem gibi, ben de deliliğimi bilen bir deli idim. Karımı bana karşı çok çok duygulandıran da işte bu halimdi sanırım.

Bazı zamanlarda, sosyolojiye, evlenmeye, karı - koca görevlerine, kadının toplum içindeki yerine ve haklarına dair aramızda pek nazik meseleler, konular açılıyor. Ben Revan'ı memnun edecek kadar tarafsız, ince düşünceler ileri sürüyorum. O vakit, zekâmı alkışlayarak yüzümden öpüyor. Şaşırıp kalıyor, havlu sırığını kopartan delilikle, bu önemli konuları bir filozof gibi derinleştiren ince aklın aynı kafada nasıl birleşebilmiş olduklarını bir türlü zihnine sızdıramadığını pek şaşkınlaşan tavırlarından anlıyorum.

Ben, yalnız odalarda cambazlıklar, türlü maskaralıklar yaptığım sıralarda karım geliyor, kapı aralığından gözetliyor, beni o gülünç hallerde yüzleyip utandırmamak için, içeriye girmeyip geri dönüyordu. Ben buna kanaat getirdim.

Ama bir gün ben rahle sandalyenin üzerine at gibi binip soba maşasıyla dahdahımı sürüp koştururken benim epey zamandır düşündüğümün tersine olarak karım elinde bir mektupla içeriye girdi. Revan'ın pembe gül rengi benzi hazan yaprağı solgunluğunu almış, üzüntüden dili dolaşıyor, elleri titriyordu.

Ben, birdenbire ne yapacağımı şaşırdım. Havaya kaldırıp indirdiğim ayaklarımın hareketlerini kestim, elimdeki uzun maşanın üzerine biraz eğilerek, yaramazlık yaparken yakalanmış bir afacan gibi öyle dondum, kaldım.

Karım, bana zarfı uzatarak titrek bir sesle:

— Al şu rezaletnameyi oku. Ya kendimi öldüreceğim, ya bu rezilin vücudunu dünyadan kaldıracağım. Artık ikimiz beraber bu dünyaya sığamayacağız.

Zarfı aldım, baktım. Üzeri karıma yazılmıştı. Bazı harf

kuyrukları birbirine uymaz tuhaf şekillerde çizilmiş ve bazı dişlerin hiç belli ettirilmemiş olmasından Kalender Nuri'nin yazısını hemen tanıdım. Fakat bu edepsiz herif karımdan ne istiyordu?

Ben, şimdi Revan'dan daha titrek, zarftan kâğıdı çıkardım, katlarını açtım.

Mektup «Ah varlığımın sebebi, aşkımın sultanı, gönlümün neşesi Revan'ım, benim tatlı canım...» saçmasıyla başlıyordu. Ne fışkı yer ağanın beygiri!. Benim karıma böyle kepazece zampara dilleri dökerek posta ile açıktan açığa mektup göndermeye cesaret etsin, tatlı revaniye benzer herzeler karıştırsın... Kalemine yestehlettirdiği saçmaların hepsini burada tekrara dertli beynim dayanacak gibi değil.

Bu saçmaların ateşleriyle dolarak kafam ateşi nar gibi kızarmış bir sobaya döndü. Hemen çatlayıp dağılarak etrafımı hep birden tutuşturuverecek sanıyorum. İşte delinin edepsizce uzun saçmaları.

«Sevgili Revan'ım, sen benim için doğdun. En sonunda benim olacaksın. Biz birbirimizin olmak için yaratıldık. Yaradılışımızın sebebi vallahi budur.

«O uğursuz Şadan, bana karşı olan bir durumdan hemen alçakçasına bir hokkabazlıkla yararlanarak seni elimden kaptı. Ama Allah'ın yazdığını bozabilir mi? Bugün dünyada öyle alçak gasıplar vardır ki iliklerine kadar benimsediklerine dört elle sarılmışlar, duruyorlar. Mal, can, mevki her ne ise bir gün onlar hep sahiplerine geri verileceklerdir. O sırada Revan'ım sen de bana geleceksin.

«Koca diye adını taşımaya başladığın herif bir kızıl divanedir. İfemi de öyle tuhaf bir deli ki deliliğini kendi de bilir. Her bakımdan haksız olan bu kaçık, yalnız bu dediğinde haklıdır. Seninle evlendiği güne kadar bir gardiyan gibi onu ben idare ettim. Beli açılmış bir çocuk gibi kendini tutamaz, her zaman, her yerde deliliğini akıtarak gezer.

«Bu timarhane kaçığı kocan şimdi konakta ne yapıyor? Deliliğini taşırmamak için dişini sıkıyor mu? Oh, hayır, olamaz, her illet saklanır, ama delilik hiç bir zaman bir örtü altında uslu duramaz, kendini dışarı vurur.

«Kaçığın diline kelepçe vurulsa deliliğini kaşı, gözü, öteki

bütün organları söyler... Sen çok zeki bir hanımefendisin, bu korkunç gerçeği çoktan anlamışsındır. Olmayacak bir şey ama, eğer şimdiye kadar anlayamamışsan, eğer Şadan da delilikleri gizleyebilmişse, rica ederim Revan'ım, kocan odada kendini yalnız sandığı bir zamanda kapının anahtar deliğinden onu gözetle. İbadetini yapmadan duramayan koyu bir putperest gibi sandalye, masa, maşa eline ne geçerse onlarla zavallı hasta beyninin emir verdiği cambazlıklara atılmaktan kendini alıkoyamaz. Onun birdirbir oynar gibi masaların üzerinden atladığını, kanapelerin ortasında taklak kıldığını, aynalarda kendi görünüşüyle düello ettiğini, ayıp ama niçin söylemeyeyim, biçimini beğendiği bir şey olursa vücudunun en derin yerine soktuğunu görerek dehşetler içinde kalacaksın.

«İnsan sokakta, trende, vapurda, tramvayda bir deliye rastlamaktan korkar, onunla beş dakika beraber kalmaktan titrerken sen bu Allah'ın azgın delisiyle bir evde, bir odada, bir döşekte nasıl yaşayacaksın?

«Eğer bu sözlerimden uyanmayacak kadar basireti bağlı bir kadınsan önce sana, sonra bana pek yazık olur, Revan'cığım. Nihayet senin ölümün, bir kuduz saatında bu delinin elinden olacaktır. Ya katil parmaklarıyle nazik boynunu sıkıp nefesini kesecek, yahut beynine sıkacağı kurşunuyle masum beynini delecektir.

«Fakat yok... hayır, ben bu faciaya meydan vermeyeceğim. Çünkü sevgili Revan'ım, senin hayatın, benim hayatım demektir. Ben ölmeden sen ölmeyeceksin. Ben, seni ondan ayıracağım, mutlaka ayıracağım. Anlıyor musun, güzelim? Biz ikimiz, seninle ben şair hikâyelerinin ünlü âşıkları gibi kucak kucağa öleceğiz. Dâhi sanatkârlara bir Romeo - Jüliyet, bir Pol ve Virjini, bir Leylâ ile Mecnun daha yazdırtacağız.

«Bu mektubumu ona gösterme. Söylediklerimi gizliden gizliye yap. Neler görecek, neler öğreneceksin.

«Bu mektubumda ben senin için bir «koruyucu melek» im. Öğütlerimi tutmazsan öbür mektubumda bir iblis olacağını. Çünkü seni bir ifritin kucağından ancak bir şeytan kurtarabilir.

«Ben kötü bir ruhtum. Aşkınla, melekliğe döndüm. Bana acımazsan yine aslıma dönerim. Bütün günahım, vebalim senin boynuna...

«Beni bir melek veya şeytan yapmak, işte ikisinden birini seç. Hanımefendi, bil ki ben her şeyi yapabilirim. Sen de bazı inatlarda bulunabilirsin, ama boşunadır. Çünkü benim olmamak senin elinde değildir. Sen benim için mukaddersin, nikâhımız cennette kıyılmıştır. Benimsin sevgilim sen, benimsin, sen. beninsin.

«Kov zavallı divaneyi konağından gitsin. Çünkü bir gün onu senin koynunda boğulmuş bulacaklar. Çünkü «kalû belâ» dan beri sen benim karım olunca siz birbirinize haramsınız. Haliniz zâni ile zâniye halidir.

«Haşmet Bey beni senin koynunda buldu. Suçlu olduğuna inandı. Habersizce bir peri gibi o kadar yakınına sokulan Kalender'den her şeyi um ve kork hanımefendi...

«Döşeğinde bir ölü buldukları zaman seni sorguya çekecekler. Sen hiç bir şey duymamış olduğun için bu cinayet üzerine tek kelimelik bir cevap veremeyeceksin, onun için de onu sen yapmış olarak bilineceksin.

«Böyle kanlı sonuçlara düşmeden birbirimizin olsak, kader de yerini bulsa... Ama ne yazık... hayır... aşkının tılsımı açılmak için eski efsunlu defineler gibi kan istiyor, kan!.. Sevdam uğruna bir kurban boğazlayacağını.

«İsmail peygamberi kurtarmak için Cenabı Hak gökten bir koç gönderdi. Ama zavallı deli Şadan'ı kurtarmak için böyle bir gök mucizesinin olmasını beklemek suçmudur, değil mi?

«Onun kanı döşeğinizin tertemiz çarşafı üzerine akacak... İşte görüyorum. kırmızı ve beyaz hürriyet rengi...»

Der hanei Kalender
Nurülezel

Bu mektubu bitirince elimde olmayarak :

— Deli deli tepeli, eski hamam küpeli... deli deli zır deli, hınzır deli... diye makamla, galiba suzinakten bağırmışım.

Karın büyüleyici gözlerinde umutsuz iki damla ile, derin fakat sessiz bir boynu bükülüklükle yüzüme baktı ve sanki «Birbirinizi suçladığınız hastalıkla acaba hanginiz daha az hastasınız?» demek istiyor gibiydi.

Ben «Deli!» diye Nuri'ye haykırırken kendimin daha apışımın arasında rahle sandalye. elimde maşa. dahdah oynayan

bir çocuk halinde bulunduğumu unutuyordum.

Revan Hanım, yine bu sessiz anlatışla kaldı, deliliğimi yüzüme vurmadı. Onun gittikçe artan köpürmesi hep Nuri'ye karşıydı. Kendinde şimdiye kadar hiç görmediğim bir öfkeyle:

— Revolverimi dolduracağım, bu melunu arayacağım. Leşini yere sereceğim. Sonra bana ne yaparlarsa yapsınlar.

Ben dahdahımdan sıçradım, karımın boynuna sarılmak istedim. O, bu hareketimi kollarıyle önlemeye çalışarak:

— Beni boğacak mısın?

— Hayır, seveceğim.

— İstersen boğ Şadan, hayattan bugünlerde çok bezginliğim var.

— Allah göstermesin... Öperek sana güvence vermek için boynuna sarılmak istedim.

— Ne gibi güvence?

— Sen hiç üzülme güzelim. O kötü ruhun cezasını bana bırak. Onun vücudunu bu dünyadan kaldırmak görevi bana düşer. Seni bu cani delinin saldırmalarından kurtarmadıkça, Revan'cığım, ben senin sevgine lâyık bir koca olabilir miyim?

— Nasıl?

— İşte onu sorma.

— Sonra katil diye seni yakalarlar. İş, âlemin diline, gazetelere, mahkemelere düşer. Korktuğumuz şeye kendi kendimizi uğratmış oluruz. Senin bir öldürme cezası görmeni hiç istemem.

— Merak etme... Hiç düşünme... Minareyi çalan kılıfını hazırlar.

— Kendinde insan öldürebilecek bir kuvvet görüyor musun.

— Gerekirse...

Şimdiye kadar hiç cana kıydın mı?

— Pire, tahtakurusu, sivrisinek gibi haşeratı bir yana bırakırsan, hayır...

Karım, derin bir merakla gözlerinin altın ışıklarını ta kalbimin içine akıttı. İkimiz de ufak birer titreme geçirdik. Birbirimize dik dik bebeklerimizle bakıştık. Bu, bir önsezi sarsıntısı gibiydi. Bize nereden geldi, nasıl geldi, niçin geldi? Bilmiyorum.

36

Bu mektup işi üzerinden bir hafta geçti. Kalender'in yazıyla veya başka türlü bir saldırması tekrarlanmadı. «Su uyur, düşman uyumaz» derler. Onun bize karşı bir pusu kurmakla uğraştığı artık bilinemeyecek bir şey değildi. Beni karımın koynunda boğacağını kötü ruh adına kendi yazısı ve imzasıyle bize açıktan açığa bildirmek cesaretinde veya daha doğrusu, deliliğinde bulunmuştu. Tımarhanede kapalı tutulması gereken bir kafanın dışarıda dolaştığını gösteren bu senet, bu belge bizim elimizdeyken biz ona çok şeyler yapabilirdik.

Karım, onu gebertmek, o da beni öldürmek istiyor. Ben onu yok etmeyi düşünüyorum. Üçümüzün istedikleri meydana getirilirse hayli karışık bir iş olacak. Ben, en çok iki delinin arasında kalan zavallı akıllı karıma acıyorum.

Nuri, beni yatağımda boğacakmış. Acaba nasıl? İş, gülünç bir blöf şeklinde de olsa bu öldürme korkutmasına karşı pek soğukkanlı bulunamıyorum. Kalender, yine Sermet'i zayıf bir damarından yakalayıp Mahpeyker Sultan gibi döşeğimde benim işimi bitirmeye gelmesin?

Türkçede ağza alınması fena veya uğursuz sayılan «domuz» gibi, «baykuş» gibi bazı kelimeler vardır, karımla aramda Kalender Nuri'nin adı da böyle iğrenç bir hale düştü. Onu ağza almayı artık büyük bir uğursuzluk sayıyorduk. Ama uğursuz çapkın adını bütün Istanbul içinde ağızdan ağıza çalkandıracak bir iş çıkardı.

Eski başkentin bütün gazeteleri bir sabah Kalender'in adını 36 punto ile ilk sayfalarına geçirdiler. Deli Nuri'nin adını memleketimizin en ünlüleriyle bir sırada görünce kâh kızdık, gazeteleri parçalayacak hallere düştük; kâh kasıklarımızı tutuncaya kadar güldük.

Çıplak Mustafa torunlarından

KALENDER NURİ

adında bir deli dünkü gün Istanbul halkına seyir ve temaşasına pek alışık olmadıkları bir manzara gösterdi.

Aman Yarabbi, ben Kalender Nuri'nin pek eski dostu olduğum halde onun bu soyluluğunu bilmiyordum. Meğerse bu kaçık oğlan «Çıplak Mustafa'nın torunlarından» mış.

Ah, ah. Bu bize mahsus bir karakterdir. Akıllılarımızı pek önemsemezken delilere sonsuz saygılarımızla unutulmaz payeler veririz. Ben, ünlü kaçıkların hikâyelerini babamdan dinlerdim. Şimdi elli - altmış yaşında bulunanlarımız, düşüncelerini şöylece bir, geçmiş zamana çevirseler Çıplak Mustafa, Deli Hüseyin, Deli Salih, Andavalizo Çıkçık Sava, Doktor Kurusıkı, Deli Nail, T. Hafız, Deli Sabire... gibi bir düzineden çok erkekten, kadından kaçık sayarlar. Hep bunlar milletin ünlüleri sırasına geçmişler, bugün aramızda adlarını andıracak türlü anılar bırakmışlardır.

Fakat gün görmüşlerimizden birine bunların tersi olarak elli - altmış yıl içinde gelip geçmişlerden on iki akıllının adlarını saymasını istesek acaba çabuk bir cevap alabilir miyiz? Sayılacak adların birinci sınıf kişilerden bulundukları hakkında herkes aynı fikirde bulunabilir mi?

Kalender Nuri'nin «Deliler sultanlarından» bu kadar ünlüsünün soyundan olması doğrusu bana cinayetlerinden hiç birini affettiremedi. Bu işte tuhafıma giden bir taraf daha var. Çıplak Mustafa, Allahlık kaçıklardan olarak tanınmıştı. Onun cinsî hava ve hevese uyduğunu bilen yoktu. Acaba hangi aşifte bu kaçığın, iri çaplı, şişman vücuduna vurularak onu âşıkının tuzağına düşürdü? Yoksa fuzulî baba olan birçok akıllılar gibi bu ünlü deli de şirret bir kadının ona zorla verdiği babalık iftirasına mı uğradı?

Her ne ise, gazeteciler ilk derece olarak ona bu şerefi lâyık görmüşlerdi : Çıplak Mustafa'nın torunu. Belki bu söz ona uğur getirerek Kalender'in ilerlemesine yol açardı. Çünkü çok sayın dedeleri «uğur ve bereket velisi» olarak tanınmıştı. Herkes sokakta ona kesesini açar, Mustafa içine elini daldırır. Ne kadar çok para avuçlarsa kese sahibi o kadar çok berekete nail olacağını sanarak sevinirdi. Mübarek Çıplak, bazen bütün keseyi boşaltır, bazı da bir - iki mangırdan fazlasına dokunmayarak üstündeki bütün varını ona uzatmış olan adamı derin bir üzüntüye düşürürdü.

Şimdi böyle kanaatkâr kaçıklar nerede? Ve sokaklarda gökten inmiş Âdem çıplaklığıyla gezen Allah'ın divanelerinden

hayır ve bereket umarak keselerini açacak saf efendiler nerede? Eski vakitlerin akıllıları da delilerinden çok budalaymışlar.

Ch, oh, geçmişle şimdiki zaman arasında çok fark görüyorlar. Evet, inkâr olunamaz, fark vardır. Bana sorsalar şöyle anlatırdım Eskiden deliler timarhanelerin dışına taşmazlarmış, şimdikiler bu işe ayrılmış binalara sığmıyorlar. Tuttukları yerlerde bir koloni, âdeta bir memleket meyda getirecek kadar çoğaldılar. Ve buna karşı da dışarıda akıllılarla dolu bulunmaları gereken yerler günden güne boşalıyor. İnsanlığın kendine fayda umduğu kafaların cevherleri gittikçe bozuluyor.

Gazeteler heyecanlı düşüncelerini boşaltmak için ruhları gıdıklayacak olaylar ararlar. Hele genel adap meselesinde, darma dağınık sarıkları, kirli mestleri, leş gibi kokan «ve dahi malum ola ki» ile başlayan sünepe vaizlerden daha bağnazdırlar.

36 puntoluk başlığın altına şöyle döşenmişlerdi :

«Istanbul bugünlerde utanılacak satırlarla tarihini kızartacak olaylara sahne oluyor. Istanbul ve Beyoğlu büyük caddelerinin akşamdan sonra aldıkları manzaralar gözleri ürpertiyor, namuslu yüreklere kan ağlatıyor. Sokaklar ve bazı kuytu yerler dehşetli bir irtica ile zamanın Babilonya çağına döndüğü sanısını verecek hayâsız tablolarla doluyor. Her taraf insan kızgınlığının panayırı halini alıyor. Bir sokak başı dönerken ağız ağıza kenetlenmiş iki kafa, biraz ötede göğüs göğüse inleyen iki vücut görüyorsunuz.

«Mademki böyle olacaktı, köpekleri niçin ortadan kaldırdık efendim? Hiç olmazsa onların hayvan olmaları mazeretleri vardı.

«Yaradılış ölçüsünün en üstünde sanılan insan soysuzlaşarak yine hayvanlığa yaklaşıyor. Biz olgunluk beklerken aşağılaşıyoruz. Çünkü olgunlaşmanın da şartları vardır, onlar bozulunca soysuzlaşma başlar. Utanma yaratılıştan mıdır, değil midir? Filozoflar bu muammayı çözmek için çok sayfalar karaladılar. Ye galiba başka birçok meseleler gibi çapraşıklık çözülemedi. Utanma, anadan doğma veya sonradan olma olsun, bunun terbiyeli veya terbiyesizlikle kuvvetlendiğine veya kaybolduğuna şüphe edilemez. Deliler, utanma bilmiyorlar. Utanma işinde aldırmaz bazı milletler var. Utangaçların varlığını da inkâr mümkün değildir.

«Doktorun biri vücutların gelişmesine ve soluk alınasına elbiselerin engel olduğunu ileri sürerek insanların ormanlardaki hayvanlar gibi çırılçıplak gezmeleri tavsiyesinde bulunmuştu. Her yeni fikrin ardından saldıran insanlar olur. Hele bu usul, bu elbise pahalılığında hiç de beğenilmeyecek bir moda değil. Onun için Adalar'ın çam ormanlarında ve şehrimizin başka yerlerindeki kırlıklarda insanlığın ilk zamanını andırır çıplaklar görüldü. Kanunun geniş zamanlarında hiç bu cascavlakları çalyaka eden olmadı.

«Bu sağlık kuramı yayılabilseydi sokaklarda Afrika vahşileri gibi çıplak alaylarına rastlayarak her şeye alışacaktık. Fakat çok yazık ki bu şallak mallaklardan birkaçını güneş çarptı, beş - altısı zatürreeye tutuldu. Ve sonra karlı havalarda doktoru kalın paltolara, atkılara sarılmış görenleri bu icatçının azizliğini anlayarak bu sağlık modasından vaz geçtiler.

«Bu usulün uzun bir rağbete erişememesi erkeklerden çok gökten çıplak inen Havva'nın yerdeki kızlarını umutsuzluğa uğrattığı da söylendiydi. Salaşpurun arşını otuz, kırk kuruşa satılan bu devirde çıplaklık modasının yine hortlayacağı umulur.

«Şimdi zengin bir memleketten gelme herhangi spor kulübünün biri, gündüz Aksaray'dan tramvay yolundan Şişli'ye kadar anadan doğma çırılçıplak gidip geleceklere yüksek bir mükâfat vaat etse Ruslardan hemen soyunanlar olur. Sulukule, Ayvansaray yarışa katılmak için belki boşalır. Fakat Türklerden morfinle, kokainle, esrarla, işretle utanma damarları çatlamış birkaç parasız hastadan başka kimsenin böyle bir kazanca atılacağını ummuyoruz.

«Dün halk tamamiyle bu hükmümüze uyan bir olayın tanığı oldu. Çocuklar, Ayasofya camisinin musalla taşı üzerinde çırılçıplak bir insan görerek tabuttan bir ölünün dirildiği haberiyle ortalığı karıştırırlar. Ahali takını takım koşar. Her ağızdan bir türlü söz fışkırır. Hemen birçok söylentiler meydan alır.

«Bu çeşitli sözler arasında canü adamlarından çakşırlı hocanın biri açıkta şöyle va'za başlar :

«— Allah cümlemizi ıslah eyleye. Ey cemaati müslimin, bu gördüğünüz çıplak vücut İttihat ve Terakki'nin burada astırdığı şehitlerden birinin halkı uyandırmak için cesetlenmiş ruhudur. Bu şehit geceleri buralarda kefeniyle dolaşırdı.

«Halk arasında bir genç:

«— Hoca efendi, İttihatçılar asılanları kefenlemeden gömdürürlerdi.

«— Oğlum, bu şehitlerin ahretteki makamları çok büyüktür. Cennette onlara nurdan kefenler biçildi.

«Halk:

«— Devamı buyurunuz, hoca efendi.

«Hoca:

«— Bu mübarek şehit karanlık gecelerde türbelerin arasında dolaşırken kaç defa yanık yanık benimle dertleşti.

«Halk:

«— Ne dedi? Hoca efendi ne dedi?

«Hoca:

«— Burada Ankara'ya muhalefet yapan bir karanlık parti var. Enver Paşa saltanatını, eski İttihat hükümetini başka nam altında hortlatmaya çabalıyorlar. Türkler, gözlerinizi açınız.»

«Hoca va'zını siyasetin çeşitli kısımlarına doğru saçma sapan dallandırıp budaklandırırken polisler yetişti. Musalla üzerindeki çıplak genç bazı tiyatrolarda gösterilen tablo vivanlar (canlı tablo) gibi mermerden yapılma bir vücut hareketsizliğiyle duruyordu.

«Bir ölünün tabuttan çıktığı sözü halkı heyecana verdi. Ayasofya meydanı, cami avlusu mahşere döndü. Tramvaylar durdu. Herkes bu «diriliş» mucizesini görmek için birbirini çiğniyor, eziyor, eziliyordu. Namahremden buruşuk suratlarını çok sakınan kocakarılar sıkıca örtünmeye vakit bulamadan bu havadisin peşine sokaklara düşerek:

«— A hanum, neler olmuş, neler? Kıyamete yakın ölüler dirilecek demediler miydi? İşte bugün bir tanesi tabuttan çıkmış. Hocalar, yanında dualar, vaazlar ediyorlarmış. Koşalım, yetişelim, dinleyelim.»

«— Ah, koşacak halim yok. Çoluğumdan çocuğumdan kaçırdığım ekmek parçalarını sade suya tirit yapıp yiyorum. Mübareğin hayatı taş kesiliyor. Eskiden ölümden, kıyametten korkardım. Ah Rabbim, kıyamet bizim başımıza kaç defa koptu da biz anlamadık. Ah o talihsiz ölüymüş ki dirilmiş. Diriler ölmeye çabalıyor.»

«— Haydi haydi... yolda konuşalım. Tiyatrolar, sinemalar ateş pahasına... Hiç bir şey gördüğümüz yok. Şimdi sokaklar-

da, oyunlarda görülmeyen şeyler oluyor. Böyle olaylara koşuyorum. Geçen günü Divanyolu'nda iki sarhoş birbirini vurdu. Kanı al al görünce bayılıyordum. Yüreğim yufkadır, böyle acıklı şeylere dayanamam.»

«— Geçen günü de iki sarhoş karıyı otomobile bindirdiler. Yetişmeyecsice kaltaklar o kadar nerede içmişler bilmem?.. Bulut gibiydiler, bulut... Polislerin kolları arasında fink atarak türkü söylüyorlardı.»

«— Otomobile orospu karılar bindi, ben hâlâ binemedim. Elbette, artık bizi kim bindirecek? Yaşlandık.»

«— Anamız, babamız bizi peydahlamada çok acele etmişler. Sultan Aziz zamanında dünyaya geleceğimize hürriyette doğmalıymışız. Erkeklerle göğüs göğüse devran edecekmişiz. O zaman bize asli (asri) kadın diyeceklerdi.»

«Musalla taşının etrafında gittikçe artan kalabalık arasında :

«— Musallada dinelen ölüyü gördün mü?»

«— Bacaklarını gördüm.»

«— Ben de kıllı göğsünü gördüm.»

«— Ben başını gördüm.»

«— Ben daha hiç bir yerini göremedim.»

«— Ben hepinizin hesabına göreceğimi gördüm.»

«Polis :

«— Bu ne rezalet... Ne duruyorsunuz orada çırılçıplak?»

«Ölü :

«— Halkı heykel görmeye alıştırıyorum.»

«Polis :

«— İn oradan aşağı, edepsiz...»

«Ölü :

«— Beni görmeye bak ne kadar adam koşuyor. Bırak doya doya seyretsinler.»

«Polis :

«— İn diyorum.»

«Ölü :

«— Halkınız medenileşmeye çok müstaittir. Onu terakkiden menediyorsunuz.»

«Polis :

«— Hâlâ söylemiyor.»

«Ölü :

«— İçinizde Avrupa'ya seyahate gidenler yok mu? Müzeleri gezenler yok mu? Heykel böyle olur. Onlar heykeltraşların ustalıkları eseridir. Ben Allah yapısıyım. Bir memlekette sanat olmayınca yaratığa bakmaktan korkmamalıdır. Sanatkârların taşta gösterdikleri şeylerin canlılarına bakmaktan niçin ürküyorsunuz? Mısır, Müslüman memleketidir. Bağnazlığı kırdı; Mehmet Ali'ye, İbrahim Paşaya heykeller dikti. Biz ölülerimizin tarihi destanlarını ne vakit mermerler, tunçlarla göstereceğiz? Tarih sayfaları çoğu zaman kapalı durur. Bir milletin büyük işlerini gözlere zahmetsizce göstermek, büyüklerini tanıtmak için sokaklarda meydanlarda, her yerde heykeller anıtlar lâzımdır. Kitap açıp okumayı bilmeyen, yahut bunda üşenen halk, milliyetine ait olayların, zaferlerin, şereflerin bir kısmını böylelikle öğrenir. Avrupa'da halkın gelip geçtiği yerler tıpkı bir müze gibidir. Sanatın çekicinden geçmiş her taş parçası beyninizi yormadan size önemli ve bazen göğsünüzü iftiharla kabartacak bir olay, bir kahramanlık anlatır. Hanımlar, efendiler ilerlemenin bir dili de bu taşlar, bu tunçlardır. Kâğıt üzerindeki yazıların ömürleri bunlar kadar uzun sürmez. Bugün ortadan kaybolmuş bazı eski milletler tarihlerini taşlara, madenlere yazmamış olaydılar şimdi onların adlarından sanlarından haberiniz olmazdı.

«Ahaliden orta yaşta biri yanındakine :

«— Yoğurtlama hikâyesi.»

«— Ne demek istiyorsun efendi?»

«— Şu herif çıplak olmasa bazı sözlerini doğru buluyorum.»

«— Bazen de saptırıyor.»

«— Durunuz, kendisine soralım. (Canlı heykele sesleyerek :) Baksana uryani zadem, sen bu diskuru giyimli kuşamlı, ciddi bir halde vereydin daha iyi olmaz mıydı?»

«Heykel :

«— Hayır.»

«Efendi :

«— Niçin?»

«Heykel :

«— O zaman bu kadar dinleyen insan bulamazdın. Beni ancak sokak ortasında kelpetenine, eczalarına reklam yapan şar-

latan dişçi kadar dinlerlerdi. Görmüyor musunuz? Bütün Istanbul gazetelerinin fotoğrafçıları burada. Makineler çıplak tenimin üzerinde şıkır şıkır işliyor. Sanıyorum ki ancak deniz kızı gibi yarı belimden yukarısını yayınlayabilirler. Heykeli tam endamıyle alırlarsa yarın sabah matbaalara mahkeme kâğıtları yağar. Yarın adım her tarafa yayılacak, meşhur bir adam olacağım. Bu cesaretimi gazetelerde okuyacaklar, görenler, görmeyenlere anlatacaklar.

«Sesinde bağırmazlık heyecanı titreyen sakallı bir efendi:

«— Böyle çırılçıplak musalla taşına çıkıp her tarafını halka göstermek bir suçtur. Alınız rezili aşağı...

«Heykel:

«— Bu bir suçsa sen neye seyretmeye geldin, efendi?»

«Efendi:

«— Memlekete heykel lâzımmış. Örnek gösteriyormuş. Bu biçimde olsunmuş.»

«Kalabalıktan bir kahkahayla karışık:

«— Bey babası selâm söyledi hikâyesi.»

«İki polis çıplağın kollarından çekerek musalladan aşağıya alırlar. Bu kispetsiz pehlivanı görmek için kalabalık dalgalanır.

«Düşünce, şakalaşma herkesin ağzından bir türlü çıkan söz fırtınası arasından heykel:

«— İçinizde yankesiciler de vardır ama hiç korkmam. Ne mi çırpabilirler? İsterlerse saldırsınlar.»

«Gitikçe insan yığıntısı koyulaşır, yol kapanır. Çıplağı geçirmek kabil olmaz.

«Polislerden biri:

«— Açılınız efendiler... Hiç çıplak adam görmediniz mi?»

«Halktan biri:

«— Bir kaput, bir muşamba, bir şey bulunuz da örtünüz efendim, ahalinin gözü önünde hu böyle salkım saçak gider mi?»

«Çıplak adam, bağırarak:

«— Hayır, hayır. Üzerime bir şey almam. Bitten korkarım.»

«Etraftan kahkahalar... Bu cennetten yere inen Âdem örneğini merkeze götürürler. Komiserin karşısına çıkarırlar.

«Komiser:

«— Bu ne hal?»

«Çıplak :

«— Ne var? Hiç.»

«Komiser :

«— Nasıl hiç?»

«Çıplak :

«— Herkes harcketinde hür değil mi? Sıkıldım, soyundum.»

«Komiser :

«— Bu kadar insan önünde utanmıyor musun?»

«Çıplak :

«— Utanan varsa bakmasın.»

«Komiser :

«— Sende ar. utanma yok mudur?»

«Çıplak :

«— Allah'ın yarattığı bir vücutta utanılacak ne olabilir komiser beyefendi? Eğer esvapla gezmemizi Allah istemiş olaydı anamızdan donla, pantolonla doğardık.»

«Komiser :

«— «Adabı umumiye» nedir bilmiyor musun?»

«Çıplak :

«— Adabı umumiye bir isim tamlamasıdır.»

«Komiser :

«— Ben sana dil kurallarından sormuyorum. Kanun böyle cascavlak gezmeyi yasak etmiştir. Buna cesaret edenleri cezaya çarpar.»

«Çıplak :

«— Kanun istediğini emreder. Ben de keyfime uyanı yaparım, uymayanı yapmam. İnsan bu dünyaya çıplak gelir, çıplak gider ve canı istediği zamanda da böyle soyunabilir.»

«Komiser :

«— Kanun. emirlerini yerine getirmenin yolunu bilir.»

«Çıplak :

«— Bilemez, komiser bey, bilemez. Eğer bileydi ona kontro gidenle hapishaneler dolmazdı.»

«Utanma ve yasa tanımayan bu bayâsızın Kalender Nuri adında bir deli olduğu ve son zamanlarda uğradığı umutsuz bir sevda yüzünden bütün biitün çıldırdığı anlaşılarak muayeneye gönderilmiştir.»

Gazeteyi elimizden bıraktıktan sonra karı-koca bu garip olay üzerine birbirimizin fikrini anlamak için derin derin bakışırken:

Ben:

— İşte uğursuz deli belâsını kendi ayağıyle arayarak bulmuş.

Karım:

— Ne belâsı? Deli olmadığı anlaşılırsa birkaç gün hapis ve o da olmazsa beş-on gün tımarhanede kalarak işi geçiştirir. Bu herifin bizim için ne korkunç bir afet kesildiğini anlamak için gazetenin son satırları üzerinde biraz durmak yeter.

Ben:

— Nasıl?

Karım:

— Kalender'in son zamanlarda uğradığı umutsuz bir sevda yüzünden bütün bütün çıldırmış olduğu yazılıyor. Bu sevdanın bizim konakta geçen maceradan başka bir şey olmadığını anlamak derin bir zekâya ihtiyaç göstermez. Bu uğursuz, böyle rezaletlerle her tutuluşundan sonraki sorgusunda bizim adımızı dillere düşürecek, başımıza sonu gelmez bir rezalet tüttürecektir.

37

Karımın dediği çıktı, nasıl oldu bilmiyorum. Kalender Nuri kurtuldu. Besbelli yaptıklarından sorumlu olacak kadar akıllı ve kimseye saldıracak kadar da deli olmadığı anlaşılmış olacak.

Az vakit geçti. Kalender'den bir tehdit mektubu daha aldık. Biraz sonra bir daha... Gittikçe melun daha çok kuduruyor. Mektuplarında ateş püskürerek bizi engizisyon işkenceleriyle öldüreceğini, insanı güle güle öfkelendirecek bir tımarhane ağzıyla anlatıyordu.

Karım bu deli düşmanının kuduzluklarıyle sinirlene sinirlene o da şuurca bize dönecek bir hale geldi.

Pek rezilce yazılmış olan son tehdit mektubunda zavallı kadın kendini kaybederek söylediğini yapacağını gösterir bir parlamayla

— Vallahi billâhi Şadan, tekrar ediyorum, ya bu herifi öldüreceğim, ya kendimi!.. Bu sözümü iyi dinle! Hem bu işi geciktirmeyeceğim. Ya yarın, ya öbür gün... Görürsün...

Ben, sevgili Revan'ımın ayaklarına kapanarak:

— Meleğim, gözbebeğim, bana bir hafta müsaade et. Eğer ondan sonra Kalender Nuri'nin namını nişanını işitirsen, eğer bir daha mektup gelirse o zaman bildiğin gibi davranmakta serbestsin.

Karım, yine derin derin gözlerimin içine baktı, ama ne yapacağımı sormadı.

Sorsaydı ne cevap verecektim? Çünkü ne yapacağımı ben de bilmiyordum, onu yatıştırmak için böyle söylemiştim.

Ertesi günü sokağa çıktım. İnsanlardan kaçarak ıssız yerler araya araya dalgın adımlarla Firuzağa'nın yangın yerlerinde dolaşıyordum. Kendime, karıma bir zarar getirmeden ben Kalender Nuri'nin vücudunu bu dünyadan nasıl yok edebilirdim? Bu korkunç iş için Revan'dan bir hafta zaman istedim. O da ses çıkarmamasıyla buna izin vermiş oldu. Bir hafta nedir? Hiç... Göz yumup açıncaya kadar geçiveren bir zaman...

Sakat aklımla bu zor işe bir bitirme çaresi düşüne düşüne dolaşırken yangın yerinin insan ayağıyla pek az çiğnenmiş, hemen hemen yarı vahşi ve otlar bürümüş sapa bir yerine gelmişim.

Çadır kadar yükselmiş iki taş yığını arasından gözüme patikamsı ve bir çukura doğru yılankavi uzanan bir iz ilişti. Parlak yeşil iri yapraklı ısırganları, boylu baldıranları bastonumla kâh iterek, kâh çiğneyerek küçük adımlarımın üzerinde hoplaya hoplaya aşağıya inmeye başladım. İndikçe de yokuş dikleşiyordu. Sonunda, sarp bir noktaya tutunarak büyümeye uğraşan bir incir ağacının yanına geldim.

Sarayburnu ile Kadıköyü'nün arasından Marmara'ya açılan Bosfor'un, akıntılarla harelenmiş mavi ağzından Adalar'a doğru gözleri âdeta büyüleyen görünüş pek güzeldi.

İncirin eğri gövdesiyle toprağın arasındaki yere iliştim. Büyük Napoleon'un «Yalnız başına Istanbul bir imparatorluk değer» sözünü hatırlayarak, Eski Saray'ın yeşillikler içinde seçilen kubbeli, kuleli, çok bacalı tarihi bina yığınlarını seyrederken elimden bastonumu düşürdüm. Baston köklere takılarak durdu. Onu almak için eğildim. Otları elimle ittiğim sırada

biraz aralık duran bir demir kapı gördüm. Boysuz, enli ve hemen dört köşeye yakın bir şekilde yarıya kadar toprağa gömülü bir kapı. Üzerinde iri bir halka vardı.

Eski zamanlardan kalma Istanbul evlerinde böyle mahzen kapıları olur. Bu da mutlaka onlardan biri... Ama niçin bilmem, yüreğimde birdenbire bu köhne demir kapının arkasında nasıl bir mahzen saklı olduğunu görmek merakı kaynadı. Halkadan tuttum, açmaya uğraştım. Pek az kıpırdadı. Dinlene dinlene bütün kuvvetimle birkaç kere sarstım. aralığı iki karış kadar genişlettim.

Başımı soktum, içeriye baktım : karanlık. Aralıktan içeriye benden önce giren ışık ayaklarımın önünü biraz aydınlattı. Aşağıya doğru derine inen bir taş merdivenin ilk basamaklarını seçtim. Gittikçe koyuluğu artan bu siyah yolun üstünü örten tonozun kalınlığı ve hâlâ gözlere çarpan sağlamlığı mahzenin birçok yüzyıllık yaşını söylüyordu.

Pek eski bir zamandan kaldığı anlaşılan bu mahzenin üzerinde acaba son defa kimin konağı varmış? Kim bilir ondan önce üzerine kaç yapı yapılmış, yanmış, yıkılmış?

Binlerce yıl önceki insanların elleriyle yoğrulmuş harcında. her taşının duruşunda geçmiş yüzyılların sırlarını saklayan bu yeraltı yolu merakımı çekti. Acaba içerisi nasıldı? Hâlâ bu karanlığın sakladığı anlaşılabilecek bir sır var mıydı? Yakınlarda benden önce buraya kimse girmemiş olduğu, benim zorlamama karşı demir kapının açılmamakta gösterdiği ilk direnişle ortadaydı.

Aklım eski yüzyıllara dönerek gözlerim bu karanlığın içinde sırları ararken aşağıdan mahzenin karanlığını yırtarak korkunç bir ses geldi. Titreyerek kulak verdim. Tonozların katı kenarlarında çınlayan soru şuydu

— Kimdir o?

Titremelerim arttı. Cevap vermedim. Ama yine o soru, karanlığın içinde bir daha dalgalandı.

Artık cevap verme zorunda kalarak bağırdım :

— Ben... Şadan...

Sesime cevap geldi :

Hayır, sen Şadan değilsin. Gafil çocuk. Adın nedir? Burası neresi? Söyle.

Korkudan kekeleyerek tekrarladım

— Adım Şadan... Burası Cihangir taraflarındaki yangın yerleri...

Şu garip cevabı aldım :

— Burası Mısır'dır. Sen şimdi Karnak'ta bulunuyorsun. Senin adın Lort Carnarvon'dur. Bu mağaranın içinde Firavun Tutankamon'un mezarı var. Aşağı in... korkma... Hayatının en önemli bir meselesini bu mağaranın karanlığı içinde çözeceksin. Burada eski eserler bilgisine dair pek önemli belgeler gizlidir. Kendi kendine çalış. Şehremaneti'ne (Belediye'ye) haber verme. Seni deli diye timarhaneye koarlar. Burada sen yalnız başına Emanet'in on kişisinden çok iş görürsün. İçeride milyonları geçen bir servet var. Emanet yalnız ödenekten, para toplamaktan anlar. Orada böyle arkeolojik eserlerin değerini bilecek tek bir kimse yoktur. Avrupa'dan bilen adam getirtmek zorunda kalacaklardır. Istanbul'daki böyle bir mağaranın varlığı Avrupa'da duyulduktan sonra her şeyde olduğu gibi Türklerin elinde yalnız bir koçan kalır. Senin hiç bir şeyden haberin yok ki kısmetin seni buraya sürükledi. Düşünme, çekinme, korkma, in.

Ben, şaşırdım, alındım. Sersemledim, kaldım. Bu ses bana nereden geliyor? Ben vantrlok değilim. Her halde dışarıdan, mahzenin derinliklerinden geliyor. Aşağı ineyim mi? İnmeyeyim mi? Bu ses bana bir dosttan mı geliyor? Bir düşmandan mı? Söylenen şeyler gerçek mi? Bir tuzak mı? Ben Cihangir'den Mısır'a kadar ne çabuk uçtum? Lort Carnarvon, üç bin yıllık mezarından çıkarılan firavunun intikamıyle öldü. Onun ruhu bana mı geçti? İçindeki antikaların en iyilerini İngilizler Londra'ya taşıdılar. Nekropolun kapısı kapandı. Ben, Lort Carnarvon'un adını taşıyarak bu mahzene inince onun akıbetine mi uğrayacağım? Efendilik, beylik, paşalık kazanmış, protokolumuza kayıtlı çok İngiliz vardır, ama bir Türke Lortluk verildiği dünyada görülmüş bir şey değildir.

Kendimi yarı bilir, yarı bilmez bir rüya hali içinde görür gibiydim. Ben, acayip bir metapsikozla Lort Carnarvon'a değişen Şadan, yeni benliğimi bana bildiren sesten sordum :

— Aşağıda tehlike var mı? Mezarı bulan Lordun Tutankamon'a karşı olan sorumluluğu altında ben bir daha mı öleceğim?

Sorduğuma cevap gelmedi. Mahzenin, beynimde kuruntu-

lar doğuran karanlığı içinde yalnız kendi sesim çınlıyordu. Haykırdım. Bekledim. Bağırdım. Dinledim. Karşılık gelmedi.

Bu, bir gerçek mi, bir hayal mi? Kayıptan gelen böyle önemli bir müjde üzerine oradan savuşmak mı, yoksa aşağıya inmek mi daha delice veya akıllıca bir davranış olacak?

Ben böyle düşünürken elimde olmayan bilinmez bir kuvvet beni ite ite meridvenden indirimş. Haberim yok. Benim aklım ve hareketlerim kimin elinde oyuncak Allah'ım? Bazı şeyleri yaptığımı bilmiyorum, yaptıktan sonra anlıyorum.

Karanlığa gözlerim alıştı. Yirmi basamaktan fazla inmişim. Eğri olarak yerin altına uzanan bir kuyunun ağzı gibi ta yukarıdan, demir kapının aralığından aşağıya doğru hafif bir aydınlık süzülüyordu.

Çevreme bakındım. Binbirdirek sarnıcı gibi bir hayli sütunların üzerine tutturulmuş tonozların altındayım. Her yanım taş, her yanım sağır. Hiç bir tarafta ses. kımıldama yok. Karanlığın ortasında yapayalnızım. Fakat duvarlarda sesin yansıması kuvvetli. En hafif bir adımımın yere dokunmasına aslından daha kuvvetli bir ses etraftan cevap veriyor. Öksürsem gürültülü birkaç öksürük daha işitiyorum. Büyük camilerde mahfilden imamın tekbirlerini tekrarlayan müezzinler gibi sanki taşların içine gizlenmiş ağızlar var. Duyduklarını birkaç kere tekrarlayarak eğleniyorlar.

Bana lütfen «lortluk» derecesi veren cömert ağız, tekrar tekrar yalvardığım halde şimdi niçin sustu? Cin, peri. melekse şimdi beni bir kovuktan gözetliyor mu? Ruhların, sivrisinekler gibi. kuytu yerlerde toplandıkları doğru mudur?

Haniya Tutankamon'un milyonlar değen tabutu, mumyası? İçleri eski paralarla dolu altın amforlar. değerli kapkacak? Her taraf tamtakır.

Aldatarak benimle kim eğlendi? Acaba işittiklerim kendi lakırdılarımın yansıması mıydı? Kendi kendimi mi aldattım? Ben, beni mi zeklendim?

Böyle söylenerek, şimdi hızlıca vurduğum adımlarımın çoğalan hesapsız patpatları içinde benim alay eden sesimi ben tekrar zeklenerek mahzenin duvar kenarlarında bir dolap beygiri tevekkülüyle dönüyordum. Gittikçe yarasa gibi karanlığı delmekteki kuvveti artan gözlerime dört direğin ortasında aşağı yukarı bir metre çapında dairemsi bir şey ilişti. Yaklaşıp

baktım. Bir karış yüksekliğinde bir mermer bilezik. İçine doğru eğildim. Karanlık içinde karanlık... Zifiri bir derinlik gözlerimi çekti. Burası neresi? İçinde bulunduğum mahzenden aşağıda bir mahzen daha mı var? Arandım. Bir taş buldum. Karanlık dairenin merkezinden bıraktım. Birkaç saniye sonra: « Çummmmm...» iniltisiyle bir ses duydum. Sulu, derin, korkunç bir kuyunun kenarında bulunduğumu anladım. Bu cumburtu bitti. Bir taş daha attım. Bu sefer cumburtu yerine kuyunun içinde şu sözü duydum:

— Ne güzel bir cinayet yeri!

Korktum, çekildim. Oh, bu ne demek?

Bu ses mahzene inmezden önce merdivenin üst başında işittiğimin aynıydı. Beni Lort Carnarvon'un adına ve dünya hazineleri değen keşiflerine mirasçı yapan bu gizli ses, bu sefer bana neden cinayet sözü ediyordu? «Güzel cinayet yeri» ne demek?

Ben böyle şaşkın düşünürken kuyunun içinden bir kahkaha yükseldi. Mahzenin her taşı bu kahkahaya uydu. Kahkaha, kahkahayı doğurdu. Ahenge uymak için ben de bir kandilli salıverdim. Sanki etrafımda bir ordu kasıklarını tutarak gülüyordu. Beynimi dolduran uğultudan sersemledim.

Kuyudan o ses yine tekrarladı:

— Burası ne güzel cinayet yeri. Ahmak, hâlâ anlamıyor musun?

— Affedersin, anlamıyorum.

— Firavun'un hazineleri tılsımlıdır. Onları meydana çıkarmak için burada bir adam öldürmek gerek. Bu kuyu gıdasını ister. Ona canlı insan yutturmalı.

— Ah, cinayet... Bu, pek fena bir şey.

Budala, haydutlardan hükümdarlara kadar insanlar, insanlara her vakit ölümle üstün gelirler. Dünyanın düzeni, tabiatın en büyük ibadeti budur. Yaratıcılığın saltanatı bu temel üzerine kurulmuştur. Ölmek, dirilmek olmadıktan sonra hayatın manası olur mu? Varlık, dünya ve ahret namıyle iki devre üzerine kurulmalı ki bu dünyada işlediklerimizin mükâfat veya mücazatını öbür âlemde görelim. Böyle olmazsa kimseye bir iş kalmaz. Bu dünyada her şey olumlu, olumsuzdur. Olumsuz olmasa olumlunun varlığı bile düşünülemez. Düşün: Gebertilmeye müstahak bir düşmanın yok mu? Hem ibadet.

hem ticaret...

Böyle bir soru karşısında Kalender Nuri dostumu hatırlamamak mümkün mü?

Sevinçten titreyerek hemen cevap verdim :

— Vücudu bana çok muzur bir yaratık var. Fakat o canavarı buraya nasıl getireyim? Fena halde dargınız.

— Yüzüne gül. Huyuna suyuna gider gibi görün. Ne söylerse peki de. Kendini bilmeyecek kadar sarhoş et. Koltuğuna gir, buraya getir. Bu kuyunun içine itiver. Savuş git.

38

Nasıl oldu, bilmiyorum. Yukarıdan aşağıya indiğim gibi, yine iradesiz bir halde, kendimi o viranede, demir kapının öbür tarafında buldum.

Ben neye uğradım? Bu gördüklerim, işittiklerim gerçek miydi, rüya mıydı? Uyuyup uyandım mı? İşte hâlâ o viranedeyim. Beş adım ötede demir kapı yine aralık duruyor. Hayır, rüya görmedim. Ben, hayaller geçirmedim. Yaşadığım gerçeğin yine sahnesi üzerindeyim. Yalnız gerçek, şuurumun her vakitki olmayan bir ânı ile karıştı.

Demir kapıyı ittim. Uzun taş merdivenden tekrar indim. Mahzen tıpkı deminden gördüğüm gibi. Orta yerde kuyu duruyor. Taş attım, yine dipteki su bana «çumm» cevabını verdi. Ama bu sefer kendi sesimin geri dönmesinden başka bir şey duymadım. Biraz önceki irşatların tekrarı için yalvardım. Hayır, yalvarmalarıma aldıran olmadı. Ama işte mahzen, işte kuyu. Kayıptan gelen sesin yansımaları hâlâ kulaklarımda çınlıyor. Artık olur mu olmaz mı diye düşünmeye yer var mı? Nuri'nin öldürülmesi bana emredildi. Kayıptan haber işi tamam oldu. Şimdi işi yapmak kaldı

Aklımda bu olayla dalgın dalgın konağa geldim. Karım, durgunluğumun sebebini sordu. Söylememeyi uygun buldum. Yarı hayale benzeyen bugün olup bitenleri anlatmakla şuurumun arasıra uğradığı karışıklıktan karımı kuşkuya, belki de acı bir korkuya düşürmüş olacaktım.

Revan Hanım, meraklı meraklı beni gözden geçirdikten sonra

— Durgunluğunun sebebini anladım.

— Nedir?

— Kalender Nuri'yi cani gibi düşündüğü saldırılardan nasıl vaz geçireceğini düşünüyorsun.

— Evet. Ama artık pek düşünmeye gerek kalmadı. İş, kafamda halloldu. Bitti.

— Nasıl?

— Bunu sorma. Yalnız bu haftadan sonra o rezil herifin imzasıyle bizi rahatsız edecek bir mektup gelirse bana ne istersen söyle, ne istersen onu yap.

— Hoş, o meluna ben çok kızgınım. Ama onun beyni bozuk bir budala olduğu artık bence tamamıyle belli oldu. Geçenki heykel olayı da bunun böyle olduğunu göstermiyor mu? Onun cinayetine cinayetle cevap vermeyi istemem. Böyle bir hareketten sakınmalısın. Yalnız beni edepsizce sataşmalardan kurtaracak yolda önlemler almalısın. İşte bu kadar.

— Ah güzel meleğim, geçen günü revolverini çekerek bu herifi öldürmek için peşinden koşmaya kalkan sen değil miydin?

— Bendim, ama vaz geçtim.

— Onun sana yaptığı korkunç fenalığı unuttun mu?

— Bana ne yaptı? Bana karşı hiç bir iyi düşünce beslemeyen, suçlu olduğuma hemen inanıveren muhakemesiz, insaniyetsiz eski kocamdan ayırdı. Ama daha genç, daha güzeliyle evlenmeme sebep oldu. Nuri'nin sayesinde ikimiz birbirimizi bulduk.

— Bu iltifatına teşekkür ederim, ama o hayvan herif seninle kendisi evlenmek için bu işe kalkıştı.

— Ne olursa olsun.

— O haine şimdi neden acıyorsun?

— Hiç bir şeyden değil. Kalbime bir acıma geldi.

— Ah, kadın kalbi bu... İntikamınızdan bile döneceksiniz. Yaratılışın anlaşılmaz muammaları.

★

Karım ne derse desin ben kayıptan gelen emri harfi harfine yerine getirmeye karar verdim. İki gün sonra Kalender'den rezalette hepsini geçen sunturlu bir mektup daha aldık. Karım kızardı bozardı. Ama sürekli bir hastalık gibi bu saldırmaya

da biraz alışarak eskisi kadar şiddet göstermedi. Artık bu işte diplomatlık gerek. Ben eskiden Nuri'den bucak bucak kaçarken şimdi onun sık sık gidip geldiği yerlerde dolaşmaya başladım. Bizim Bayram'dan pek korktuğu için semtte çok serbest dolaşamıyor, aşırı mahallelere kaçıyordu. Onun Divanyolu'nda bir kahveye dadandığını öğrendim.

Kalender Nuri'nin karımın aşkıyle çılgınlığını pek taşırmış olduğu söyleniyordu. Her gece kör kütük oluncaya kadar içki, kokain, esrar, saz, söz... Her nerede kendini kabul edecek bir eğlenti yeri haber alırsa udunu, tamburunu yüklenip oraya düşüyor, kendi bestelediği şarkılarını yanık yanık okuyarak bazı duygulu kimseleri ağlatıyormuş. Kahvehanelere varıncaya kadar hep Şahsene'sini dile getiren pek zavallı bir Âşık Garip şekline girmiş.

Nuri, şimdi «kalender» sözünün bizde uğradığı kötü anlamla tam bir «hane berduş» olmuş. Nerede sızarsa orada kalıyormuş. Sokaklarda, yangın yerlerinde, cami mezarlıklarında, şadırvan, saçak altlarında... Para bulamazsa çalıyormuş.

«Hu erenler...» diye destur vererek her yere dalıyormuş.

«Hırsızlık, cinayettir» diyenlere «Senin bu sözün cinayettir. Nefsini aç bırakmak cinayettir. dünyanın parasını paylaşıp da öteki insanları, kara bir sefalete düşürmek cinayettir. Bir avuç insanın servetini koruyup bütün insanların açlığına çare düşünmeyen hükümetlerin hiç biri bu dünya yüzünde tutunamayacaktır. Her kazanç ve ticaret dalaveresi bir hırsızlık oyunudur. Dadeden torunlara miras olarak geçen büyük sermayelerin sahipleri hırsız oğlu hırsızlardır. Açlar, bu dünyadaki sefaletlerin sebepleri olan bu büyük haramilerden ne yarar görüyorlar? Hangi fırın çıkardığı ekmeklerin yüzde beş okkasını fıkaraya parasız dağıtıyor?»

Kalender Nuri, ezberlediği böyle Bolşevik kuramlarıyle atıp tutuyormuş. Kendi gibi sefillerden hayli yandaş peydahlamış, yavaş yavaş evliyalığa yükselecek bir sapık şöhreti almaya başlamış.

Bu zamanda her nutuk verenden çok, boş midelere bağlı ağızların sözleri keskin çıkıyor.

Kalender Nuri, yalnız bana ve karıma değil, medeni âlemin başına belâ olmak yolunu tutturmuş. Değil böyle parazitleşmiş. mikroplaşmış. medeni âlemin bütün hukuk yasaları-

na karşı ayaklandığını ilân eden muzur bir Nuri. vücudu bu âleme rahmet bile olsa onu yok edeceğim.

Bir gün Istanbul tarafına geçtim. Divanyolu'nda dolaşırken Kalender'le birdenbire karşı karşıya geldim. Zavallı dostum çok bozulmuş, pek düşmüştü. «Kılık kıyafet köpeklere ziyafet» denecek bir halde. Arkasında ikinci defa muşambalaşmış, orası burası kopuk, kir, pas, leke içinde kirli bir empermeabl... Başında birçok tarafı sade deri kalmış, uyuz bir kalpak, yanaklarının elmacık kemikleri çıkmış. yüzü sarı telatin rengi bağlamış. Yirmi günlükten ziyade tıraşı gelmiş, saçları uzamış, yüz göz mundar, sokakta kalmış fino köpeğine dönmüş. Yalnız hayata karşı olan bütün kini çukura kaçmış şaşı gözlerine toplanmış o iki kafa deliğinde pırıl pırıl parlıyor. Öyle harabatileşmiş ki eline on para veriniz.

Beni görünce hiç aramızda bir şey geçmemiş gibi taşkın bir dostluk. bir sevgi coşkunluğuyla boynuma sarıldı. Reddetmedim. Bahtı kötü zavallı, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Bana dokundu. Ama ayrılıp yürümek ister gibi davrandım. Beni kolları arasında sımsıkı tutarak

Gitme Şadan'cığım, eski dost düşman olmaz.

Nedir bu harabatilik? Nedir bu delilikler? Nedir bu yaptıkların?

— Gözümün nuru, sorma. Ne olacak dünya ve mafiha hepsi boş. «Bezmi elest» te bizim alnımıza böyle yazılmış:

Sanman bizi kim şire-i engûr ile mestiz
Biz ehl-i harabattanız mesti elestiz.

Artık kendimi tutamayarak:

— Zavallı Nuri! dedim.

O, şimdi ağlarken gülerek:

— Harabatilik bütün dünya yüksekliklerinden daha önce olan yüksek bir rütbedir. Çünkü her şeyin sonu «hiç» tir. Harabatilik hiçliğin padişahlığıdır. Rütbe ve para sahiplerini her an felâket, bir düşkünlük yıldırımı vurabilir. Ama benim gibilerini artık ne gökte, ne yerde yakacak ateş yoktur. Biz zaten yanıp kömür olmuşuz.

Kalender, yine ufak bir höngürtüyle göğsüme kapandı. Onu yavaşçacık iterek:

Nuri, sokak ortasındayız, herkes bize bakıyor.

— Bakarlar. Bırak baksınlar. Bu bakış budalaların gıdasıdır. Dünya iki cins insanla doludur. Bakanlarla bakılanlar. Ben şimdi ünlüler sırasına geçtim. Bu o kadar kolay bir şey ki... Soyun, şurada köşe başında çıplak kendini göster. O anda meşhur olursun. Ertesi gün bütün Istanbul gazeteleri senden söz ederler. Gezip yürüdüğün yerlerde âlem seni birbirine parmakla gösterirler. Emanet'ten bir ruhsat tezkeresi alabilsem vücudumu sergilemek için Şehzadebaşı'nda bir dükkân kiralayacağım.

— Haydi Nuri, haydi... yüzün, kıyafetin değişmiş ama kafan yine o eski kafa.

— Evet, en kuvvetli yerim kafamdır. Onun için değişmez. Avrupa'da erkekten, kadından çıplak vücutlarını âleme göstererek geçinenler yok mu? Bunu kaç kere gazetelerde, kitaplarda okumadık mı? Bu bir sanattır. Yorgunluksuz para kazanmak... Biz böyle nadir işlerden anlamayız. Hamallığa benzer zor hizmetlere koşarız. Ruhsat alabilsem, beş kuruş giriş parasıyla ihya olurum. Yerim, kadın, erkek seyircilerle dolar dolar boşalırdı.

Nuri, bırak gideyim.

Vallahi bırakmam. Pusulaların ibrelerini çeken kutupların elektrikleri gibi ruhun ruhumu çekiyor. Bu kadar zamandır hasretini çektikten sonra seni bırakır mıyım hiç? Anlatacak içimde birikmiş ne dertlerim var.

Böyle sokak ortasında olmaz.

— Nereye istersen oraya gidelim.

Bu surat, bu kıyafetle ben seni nereye götürebilirim?

— Hey gidi hey... suratım değişti, kıyafetçe de düştüm, ama yüreğim yine o eski Nuri'dir. Sen de urbaya, cakaya bakan zavallı akıl züğürtlerinden mi oldun?

— Şimdi hangi mahalleden içeri girsek bizi bir şey çırpmaya geldi sanacaklar.

Bir şey çırpmak... oh evet... aç kalınca elbette...

Demek böyle şeylere de başladın?

Benim yerimde sen olsan ne yaparsın? Sen hiç «dön gel orucu» tuttun mu?

«Dön gel orucu» nedir?

Evde yemek, cepte para... şinanay. Hiç bir yerden umut

yok. Ailende kaç kişi varsa başına toplarsın. Onlar ekmek diye boyunları bükük suratına bakarlar. Çaresizliği anlatırsın. cenaze namazına durur gibi hep birden o günün orucuna niyetlenirsiniz. Ertesi akşam olur. Bu uzun orucun ne topu vardır. ne iftarı. Bütün âlemi doyuran, o gün çoluk çocuk ailece sizi ihmal etmiştir. Mutfakta, dolapta midenize atacak tek lokmanız yok. Ne yapacaksınız? «Ya Rezzakı âlem, kabul et, oruç bozmadan niyet ettik, iki katlı oruca.» diyerek hep birden niyetlenirsiniz, ertesi günün orucuna... Bu dünyanın gerçek çile çekenleri bu «dön gel orucu» nu tutanlardır. Ramazanda davul zurna ile sahura kalk. Köftesiyle, söğüşüyle, şirdeniyle, bumbarıyle, hoşafıyle, tıka basa karnını doyur, yat. Öğleye kadar uyu. Kalk. Yine iftar tepsisiyle donanmış sofranın başına otur. Simidi, pidesi, francalası, çorbası, yumurtası. külbastısından. tatlı. börek, tıkın ha tıkın pilava, soğukluklara kadar... Ben böyle orucu yılın on iki ayında tutmaya razıyım. Ve hem de bugün dünyada doyduğuma şükrederim, yarın ahrette Cenabı Hak'tan bu sevabıma karşılık bir mükâfat istemem.

— Yine coşkunsun Nuri.

— Eski padişahlar oruçlarını kızlık bozmakla bozarlarmış. Rabbim kabul ederse... Bunu Peçeli Tarih'te okumuşlar.

— Peçevi olacak.

— Bana tarihi yazanın adı değil, yazılan cinayetin doğruluğu lâzım.

Şimdi Nuri'nin yanında bulunmam için gösterdiği bu şiddetli isteğe, bu ateşli hasrete karşı biraz nazlı görünmem gerekti. Benim. mutlaka kendisini bulmak için oralarda dolaştığımı anlarsa belki ona karşı olan niyetimden kuşkulanır.

Onun için elinden kurtulmaya yine silkinerek çalıştım.

— Nuri, bırak gideyim.

— Kabil değil Şadan'ım, kabil değil.

— Desene ki ben bugün yine belâya çattım.

— Evet, çattın. Belâ de, veba de, kolera de, sıtma de, ne dersen de... Şimdi herkes benden bu çeşit belâlardan korkar gibi kaçıyor. Ama ben yapışacak canı bilirim.

— Nuri aramızda çözülmesi imkânsız olan bir mesele var.

— Pöfff... çözülmesi niçin kabil olmasın?

— Demek sen buna bir çözüm çaresi düşündün?

— Bir değil, birkaç...

— Yine eski eşekçe düşüncelerinde devam ediyor musun?

Tamamıyle.

Beni ifrit etme, bırak gideyim.

— Gönderdiğim mektuplarda ne yazıyorsam hepsinde kararlıyım.

— Sen bütün bütün çıldırmışsın. Haydi belânı benden bulma, Allah'tan bul.

— Ben karın Revan Hanımefendi'ye cayır cayır yanıyorum. Bu ateşim, teneşir üzerinde bile sönmeyecektir.

— Yine bu hayvanlıkları tekrarlamak için mi yakama yapıştın?

— Hay hay...

— Düşün ki kendisine karşı aşktan, ateşten yandığın kadın bugün benim karımdır.

— Hayır, senden önce o, benim karımdı. Senden önce onun koynuna ben girdim. Nasıl dalaverelçr çevirerek beni safra gibi işin içinden dışarı attığını biliyorsun. Ben bugün volkan gibiyim, volkan!.. İç yağlarıma kadar yandım. kavruldum, bittim. Mademki sen bana bu dubarayı oynadın. mademki kadın benimken iş böyle oldu.

Nuri sokağın ortasında beni tekrar kucaklayıp bütün ruhunun alevleriyle gözlerini gözlerimin içine dikerek ekledi :

— Ben her türlü teklife yatarım. Uzlaşalım.

Nefretle isyan eden sinirlerimin hastalıklı şiddetiyle onu sarsa sarsa iterek :

Ne demek istiyorsun?

— Kızma Şadan... Senin nasıl gönlün varsa benim de var. Sen nasıl seviyorsan ben de seviyorum. Biz bu hayatta seninle o kadar teklifsiz yaşadık ki... Bazı anlarda benliklerimiz o kadar birbirine karıştı ki... Toplumun âdeta, namusa, kanuna ait sınırlarından pek öte tarafa geçtik. Biz etle kemik gibi birbirimize yapışıkken bizi birbirimize can düşmanı yapan kadın, yine birer vefalı dost haline getirebilir.

— Saçma...

— Hep saçma değil. içinde kurşun da var. Sonra görürsün. Mademki sokak ortasında görüşülmezmiş, kendi gittiğin yerlere kılıksızlığımdan dolayı beni de beraber götürmeye sıkılıyormuşsun, gel seni benim gittiğim yerlerden birine götüreyim.

Bir saat orada oturmakla, korkma, harabatilik bulaşmaz. Yalnız para cüzdanına, saat kordonuna iyi dikkat et. İşte bu kadar.

— Beni nereye götüreceksin?

— Kuzucuğum, bir - iki saat çok tatlı canını bana inanamıyor musun?

Bu sorunun karşısında beynim burkuldu. Ben, Nuri'nin canını almayı düşünürken tabii kendi canımı ona emniyet edemezdim. Belki onun aklında da bana karşı böyle bir niyet vardı ve belki o da bugünkü rastlamadan aynı duyguyla sevinç içindeydi.

Onun için soruyu tekrarladım :

— Söyle, beni nereye götüreceksin?

Nuri, bakmak için, gözbebeklerimi arayarak :

— Allah Allah... Tuhaf şey... Niçin o kadar pireleniyorsun? Her halde bir batakhaneye götürecek değilim.

— Ne tarafa gideceğiz?

— Galata'ya.

— Orada yeraltında esrarhaneler var. Demir kapak kaldırılıyor. Maden kuyularına girer gibi yerin dibine, gizli mahzenlere iniliyor. Böyle yerlere gidemem.

«Mahzen» sözünü söylerken soğuk soğuk içim titredi. Kalender'in acayip bir şaşılıkla yüzüme bakmasından bu içteki titrememi anladığını sandım. Biz o saatta birbirimize ölüm oyunu mu yapıyorduk acaba? Hangimiz ötekinin vücudunu ortadan kaldırabilecektik?

39

Kalender'le Divanyolu'ndan indik, Köprü'yü geçtik. Koluma girmek istedikçe silkinerek bırakmıyordum. Çünkü kılıksızlığından başka pis pis de kokuyordu. Benim bu iğrenmeme karşı derin bir iç çekişiyle :

— Beni bu hale düşürdün. Şimdi iğreniyorsun. Vicdanın seni kabahatli bulmuyor mu?

— Sen vicdanı inkâr eden biriyken bugün ondan nasıl medet umuyorsun?

Dünya hali bu Şamdan'cığım. kâh inkâr ederiz. kâh

tasdik... En büyük filozofların halleri de bu değil mi? Bilmem. her nedense, mademki bugün gizli kapaklı yerlere gitmekten sıkılıyorsun, seni cadde üzerinde bir meyhaneye götüreyim.

Cevap vermedim. Kalafatyeri'ne doğru yürüyorduk. Birbirine benzeyen, dar. dolambaç, çamurlu sokaklar. Denizin süprüntüleriyle birlikte kokuşmuş bir şehir parçası. Katran, gaz. benzin, türlü içki, süprüntü kokularının karışmasından yükselen keskin bir kokuşma, öğürtü getirecek bir şiddetle insanın burnuna doluyor. Bu mundar hava ile alışmış olmaktan artık fareleşmiş kirli adamlar oradan oraya koşuşuyorlar.

Ortalığın çamuru bile yapışkan, simsiyah zift renginde. Her taraf isli gibi kara. Sokakların eğri büğrü birbirine karışmalarında, alçak dükkânların yapılışlarında ortaçağdan beri çok zaman geçmemiş olduğu sanısını verecek bir hal var. Sanırsınız ki biraz ötede Fatih'in kadırgalarını karadan geçirmek için kurduğu kızaklar hâlâ Haliç kıyısında duruyor.

Nuri, kalın bir duvarın içine açılmış köhne bir kapının aralık duran tek kanadını itti. İki yana dizilmiş battal fıçıların arasında biz cüssece minimini birer çocuk gibi kaldık. Üstümüzde tavansız bir çatı. Eski yağhanelikten çevrilerek meyhane deposu olmuş haylı korkunç bir loşluğun içinden yürüdük.

Kalender Nuri, fare arayan bir kedi gibi iki fıçı arasında bir insanın zor sığacağı dar bir yere girdi. Ben durdum. Hemen elimden kavradı, beni de çekti. Havasız, güneşsiz bir sıçan yolundan ilerledik. Önümüze gelen kalın bir duvarın içine açılmış küçücük bir kütük kapı çıktı. Nuri, özel bir ahenkle vurdu. Kütük açıldı.

Genişçe bir vapur kamarası gibi uzunluğuna göre dar bir yer. Dışarısı gündüz olduğu halde ortada sallanan isli bir petrol lambası tüterek yanıyor. Bu yetmez ışığı boğan sigara dumanı bulutları arasından gözlerime buğulu bir gözlük takılmış gibi önce bir şey seçemedim.

Eski püskü kıyafetli her yaşta müşteriler manga manga oturmuşlar. Hepsinin yüzlerinde ispirtonun verdiği anormal, aşırı bir neşe. Bir hiçin etrafında kopan kahkahalar, parlayan öfkeler. Birer parça kaymış gözler, çarpılmış ağızlarla türlü şakalar, kavgalar ediliyor.

Gözlerimi bu sefil görünüşe, kulaklarımı o kaba sözlere.

burnumu bu ahırımsı kokuya alıştırmaya uğraşarak bütün çevreme dikkat ediyorum.

Bizim içeriye girişimiz «komik-i şehir» lerin sahneye çıkışları kadar takdir eden bir gürültüyle alkışlandı. Ellerle. bastonlarla her mangadan davet ediliyorduk:

— Nur ol imanım... Nur Baba... Nuri Baba...

İltifatlar üzerimize yağmur gibi dökülüyordu. İçeride hemen her tipten örnek vardı. Saç sakal birbirine karışmış, sokakta «Ya dost!» narasıyle dolaşan gezgin dervişleri andırır bir ayyaş yerinden fırladı. Nuri'yi belinden yakalayarak:

— Hu imanım, bana bir gerdan sun. Cemaline Kerbelâ ateşiyle teşnelendim.

Kalender. kirli muşambasının yakasını açarak:

— Eyvallah pirim. İçimin ateşinden ateşini söndür, aşkını kandır.

Herif. Nuri'yi koklaya koklaya bir öpüş öptü. iğrenmeden midemin içi dışına döndü.

Göğsü, dolgunluğu hırıltısıyle boşanan bir ses:

— Yirmisinde çocuktur, otuzunda yeni baliğ, kırkında cemal. ellisinde kemal...

Başka hımhım bir ses:

— Nuru aynım, sen buraya aşk etmeyeli zulmette kaldık. İşte hepimiz kör kandil olduk. Gel gel, birer birer çerağlarımızı uyandır.

Nuri. bu sıcak davetlere karşı özür diledi. Güç halle biz de şöyle ayrıca bir yere çöktük.

Yan tarafta fırın kapısına benzeyen kemerli bir deliğin önünde çinkodan bir tezgâh. Üzerinde irili ufaklı konserve kutuları işliyor. Şişe, bardak, kadeh yerini hep bunlar tutuyor. Tabak hizmetini de sırları dökülmüş veya kalayları sıyrılmış teneke kaplar görüyor. İçlerinde bir parça tuza, sirkeye bulanmış ne cinsten şey oldukları belli olmayan bir yeşillik... Çayır otu mu. yonca mı, pırasa sapı mı, ıspanak süprüntüsü mü... belli değil. Kullanılan kaplar içinde âşıkların gönüllerinden başka kırılabilecek hiç bir şey yok. Meyhanenin bütün kapları herhangi bir çöplükten düzinelerle toplanabilir.

Bazı kapların içine turşu gibi doğranmış çiğ lahanalardan başka mezelerin cinslerini bilmek oraya uzun zaman gitmekle olacak uzmanlığa bağlı. Bazı alışkın olmayanlara ta karşıdan

bulantı getirecek şeyler.

Bizim önümüze de saydığım cinsten mezelerle teneke-ler dizildi. Benim pek fazla tiksinir bir halde durduğumu gören Kalender:

— Sen bu hale bakma. Bizim Barba bir ev kadını gibi temizdir. O senin şık birahaneler dışı kalaylı, içi kirli orospulara benzerler. Yüksek fiyatlarla müşterilere yutturmadıkları pislik kalmaz. Süslü fantazya ile çok mundarlık örterler. Bu kapkacağın teneke, porselen olmasına gelince, bunda da hikmet vardır. İşte görüyorsun, buraya düşenler hep şehrin zadegân takımıdır. Rakıya bedava para vermezler. İsterler ki ispirto beyinlerini sarsın, damarlarını tutuştursun; tozu dumana katsınlar. Burası istimini alınca tenekeler havada düşen yıldızlar gibi uçuşurlar. Onun için buraya şişe takım yaramaz. Birkaç hafta buraya üst üste gelenler tam organlarıyla yaşayamazlar, ya kör olurlar, ya topal. Yalan kabul etmem, içlerinde hırsız, yankesici, her türlüsü vardır. Ama mert adamlardır. Bu insanlar da birer sanatkâr değil mi? Dünyadaki bütün sanatlar paylaşılmış. Bunlara iş kalmamış. Bu açıktakiler de birer iş çıkarmışlar. Koynunda para dolu cüzdanın, cebinde altın saatın var, dikkat et, çarptırma. Sen iki yıllık yiyecek içeceğini ceplerine doldurmuş geziyorsun, öte yanda bugüne yiyecekleri olmayanlar var. Açlıktan ölecek değiller ya, elbette bulunca çarpacaklar. Üzerindekini kaptırtacak kadar avanak yaratılanlar hiç bir paraya sahip olmaya lâyık değildirler. Kör talihin bir ahmağın cebine doldurduğunu cingöz bir yankesici hakkıyla boşaltır.

Kalender, kendinin de çırak yazıldığı bu sanat adamlarına toplum içinde şerefli birer yer verdirmek için uğraşan bir mantık kullanırken isli lambanın altında azgın kafasının tepesi yılan gibi parlayan bir ihtiyar çapkın, bize doğru şöyle haykırdı

— Nur, Zinnur, İbninnur efendim, yine geceleri rüyalarında Revan Hanım'la gusül lâzım gelinceye kadar oynaşıyor musunuz?

Nuri, hemen yerinden fırlayarak herifin kulağına sözde gizli bir şeyler fısıldı. Ayyaş, acayip bir sırıtışla parmağını bana doğru uzatarak:

— O mu? dedi.

Nuri, başıyle tasdik işareti verdi. Şimdi, sarhoş herif çarpık koluyle çağanozvari bana bir patı çakarak:

— Affedersiniz Beyefendi, baltayı taşa vurmuşum, haberim yok. Sizin Revan Hanım'ın kocası olduğunuzu bilmiyordum.

Dünyada özür dilemenin bu kadar eşekçesi hiç işitilmemiştir.

Nuri, yanıma dönerek:

— Kızdın mı? dedi.

Benim öfkeden dişlerim birbirine kenetlenmişti. Cevap vermedim. Kalender:

— Bunlar saf adamlardır, nezaret bilmezler. Kusura bakma, kalplerinde kötülük yoktur.

Kalender'in melunluğu her türlü tahminleri aşıyor, böyle heriflerle olan konuşmalarında karımdan söz açtığı anlaşılıyordu. Kim bilir ne kadar rezilce cümlelerle düzenlenmiş hikâyeler anlatıyordu.

Benim susmamdan cesaret alarak Nuri sözüne devam etti:

— Zavallı adamın karıdan bağrı yanıktır da... Karısı, kızı evden kaçtılar, orospuluğa döküldüler.

Nuri, beni herife anlattı. Şimdi de onu bana anlatıyordu.

Dertli ayyaş karşıdan bana söylemeye başladı:

— Beyim, affedersiniz, kadına inan olmaz. Hürriyet, meşrutiyet, cumhuriyet hep onlara yaradı. Onlar her vakit, her devirde kötülüklerine zemin ve zaman bulurlar. Büyük karım, Abdülhamit zamanında baştan çıktı, bir tablakâra kaçtı. Sonra sürüm sürüm sürüündü ya... İkincisi, üçüncüsü, dördüncüsü benim talihime sırayla ırzsız, namussuz çıktılar. Ne hikmettir, ne felâkettir bilmiyorum, benim kocalığımla bir türlü kanaat edemediler. Kaç tanesini sıcak sıcak follukta bastırdım. Birtakımını kaçırdım, birtakımını yakaladım, vurdum, yaraladım, sakat ettim, hapislerde yattım. Görülen suçu ispat etmeliymiş. Karını koyun koyuna bir zamparayla yakaladın mı: «Allah aşkına bir yere kımıldamayınız. İşte böyle yatınız. Suçu ispat için bir şahit çağırayım» deyip sokaktan, komşudan birini hemen içeriye çekerek rezaleti göstermeliymiş. Başka türlü davrandın mı, sen hapishanede yat, karın da zampara koynunda kekâ...

Meyhaneciye bağırarak:

— Barba, gönder. Tenekelerinin dipleri mi deliktir nedir, ıgün yine tutmuyor. Kaç yıldır bizi şu baldıranlı rakınla hirleyemedin gitti. Hâlâ yaşıyoruz.

Yine bize söylenerek:

— Ne anlatıyordum efendiciğim? Ha, karılarımın orospuklarını. Bir kere bana bakınız, güçlü kuvvetli bir erkeğim. er işte çalışkanım. Namert olayım, karımı zampara hırsına uhtaç bırakırsam. Ama soysuz olursa ne yaparsınız? Eski kamdan kalma bir kızım vardı, Nazife... oldukça ağzı burnu düzindür, ama orospunun kızı bana çekmemiş, tamamıyle kalk anasına benzemiş. Sonradan bir genç karı aldım. Eh, insan dıktan sonra akça pakça olsun diyor. Zararsızdı köpoğlu köek. Üvey kızıyle iyi bağdaştılar. Biri kızım, biri karım. Ne bok er de şüphelenirsin? Şimdi geçinmeler değişti. Bir iş tutuorsun, uymuyor. Bir başkasına sarılıyorsun, o da olmazsa bir aşkasına. İş çok, sermaye yok. Oraya buraya baş vurdum. Bu amanda babanın oğluna güveni yok. Ben böyle sermaye araıp dururken bizim karı, Nazife ile beraber evden kaçmazlar ı? Başka yerde akrabaları yok. Nereye gitti bu postallar? Bie aman dön, dolaş... Istanbul'u allak bullak ettim. Nam ü nianlarını bir yerde bulamadım. Bir gün Dolmabahçe taraflaında gayet şık bir otomobil içinde bir genç herifle beraber beim kıza rast gelmeyeyim mi? Bağırarak arkalarından koştum. Iiç, iki bacakla o dört tekerlekli Frenk arabasına yetişilebilir ni? Ondan sonra izlerine düştüm. Araştırmam nereye çıktı bir misiniz? Acı, acı, çok acı... Bizim karı üvey kızını sermae yapmış, otomobillerde, sinemalarda, barlarda, otellerde mis ibi geçiniyorlarmış. Bizim fakirhanede mükemmel sermayeler armış da ben orada, burada boş yere aranıp duruyormuşum. Meyhaneciye bağırarak) Ulan Barba, gönder. Bugünkü, rakı leğil çocuk sidiği gibi bir şey. Ulan, böyle bir hile yapıyorsan geçmişini nallarım senin... Söyle senin Despina sana kaç kere boynuz taktı? Karı değil mi... Rumu da o, Ermenisi de, Yahudisi de, Frengi de... (Yine bize dönerek) Evet, Beyim... şimdi fakirhane bomboş. Acizane yine bekâr kaldım. Gel, cesaret et de evlen bakalım. Kafam, eski zamanda saraylara kurban giden boynuzları yaldızlı koçlar gibi çatal çatal oldu.

Ben, yavaşça Nuri'ye:

— Biz, boyuna bu herifi mi dinleyeceğiz?

Nuri :

— Aldırma canım... O dinlesen de söyler, dinlemesen de... Ama Şamdan, sen içmeyecek misin?

Bir tenekedeki rakıya, bir mezelere, bir de Nuri'nin suratına baktım.

Kalender, teneke kadehi aşk ile, şevk ile bir diktikten sonra :

— Bakma canım o zevzek herifin sidik midik dediğine... Buraya «Kurşunlu Meyhane» derler. Adı ağırdır ama rakısı hafiftir, ateş gibi serttir.

— Ne demek, hem hafif, hem ateş gibi sert?

— Beyim, ağırlık başka, ateş gibi sertlik başka. Meselâ alevi tartsan kaç dirhem gelir? Ama elini dokundurabilir misin? Yakar. Rakı dediğin de öyle olmalı. İçinde mide tutuşmalı, damarlar istim borusu gibi kızmalı, beyninin üzerindeki emniyet supapı yerinden oynamalı. İnsanın kafasında ıstırap veren düşünceler, acılar dezenfekte edilmek için ispirto alevine tutulan ameliyat aletleri gibi yanıp temizlenmeli. İnsan adi hayattan çıkıp yükseğine girmeli.

Ben rakının sertliğine içimden seviniyor, ama dıştan asık suratlı görünmeye uğraşıyordum. Maksadım, Nuri'yi çarçabuk körkütük etmekti. O, beş kadeh içerse ben yarım kadehle bile midemi yormuyordum. Kadehlerin sayısı arttıktan sonra Nuri benim bu içkideki tutukluğumu fark edemeyecek bir hale geldi.

Bu uğursuza o kadar kızgındım ki onu mahzene kadar götürmeye sabredemiyerek hemen oracıkta boğmak istiyordum. Ama anlayacağım önemli şeyler vardı. Kafasını, lakırdısını büsbütün kaybetmeden onu söyletmek gerekti.

Gitmek sıkıntısıyle titreye titreye ilginç görünmeye uğraşarak dedim ki :

— Nuri, aramızdaki meseleye gelelim.

— Adam sen de... Biz seninle ruhla vücut gibiyiz. Hiç aramızda çözülemez bir anlaşmazlık olabilir mi?

— Kalender, dediğin doğru ama aramızda böyle bir anlaşmazlık da var.

— Sen çocukça inatlarınla böyle bir şey çıkarıyorsun. Ama vakti, saati gelecek, hep bu olmaz demelerden vaz geçeceksin. Her şey yoluna girecek.

— Anlayamadım?

— Birkaç kadeh daha yuvarlayalım, anlarsın.

Bu herifin melun kafasında acaba nasıl karanlık kötülükler dolaşıyordu? Öyle seziyordum ki işitmeye dayanamayacağım sözler işiteceğim. Bu duygu sinirlerime gerginlikler getiriyordu.

Kalender bir teneke rakıyı yine dikti. Dişinin biri kırık çinko çatalla, akıta akıta bir tutam yeşilliği de arkasından gönderdikten sonra yılışık bir sırıtışla :

— Hah... içim tutuşmaya başladı. Ah... ah... rakıdan yanmıyorum. Asıl beni tutuşturanın kim olduğunu sen bilirsin.

Cevap vermedim. Ben içimden boyuna «Ya sabur» geçiyordum. Melunu sonuna kadar söyletip dinlemek zorundaydım. Bu kolay bir şey değildi. Bakalım, nasıl dayanabilecektim.

Nuri, beni iğrendire iğrendire kırık çinko çatalı bütün teneke tabakların içine birer kere batırıp çıkardıktan sonra :

— Mesele yalnız bir yolda çözülebilir. Sen ne kadar çırpınsan bunun iki şekli yoktur ve olamaz.

— Nedir o tek yol?

— Meselâ, hayat, doğmak ve ölmekten ibarettir. Bu başlangıcı ve sonu değiştirebilir misin? Ara yerde gelip geçen şeyler hep değersiz ve önemsizdir. İşte bizim iş de buna benzer.

— Peki, ne imiş onun çözülmesi?

— Ah, üzgün Şadan, yüreğinde kötü şeyler kaynadığını gözlerinden anlıyorum. Ben olmuş «can» ım, sen «ham ervah» tansın. Ama bunun için gem yemem. Çünkü hamlar yavaş yavaş mutlaka olgunlaşacaklardır. Sen de bir gün olacaksın, kemalini bulacaksın. Ettiklerine utanacaksın. «Hak» şekline sokulmak istenilen haksız şeyler sürgit hak suretinde görünemezler.

Aman Yarabbi, bu saçmalar ne zaman bitip de delinin asıl amacını anlayabileceğim?

Büyük bir zorlukla kendimi tutarak dişlerimin arasından :

— Kalender, işten ayrılma.

— İşte iş : İkimiz bir kadın seviyoruz.

— İşe bu noktadan başlama.

— Niçin?

— O kadın, bugün benim karımdır.

— Olsun.

— Ne demek olsun?

— O kadının senin karın olması benim ateşimi söndürmeye yetecek bir sebep midir?

— Peki, o kadın benim karımken sen onu sevip durursan bunun sonu ne olur?

— Oh Şamdan, pek bayağı konuşuyorsun. Bakkal felsefesi istemem. Yüksek görüşelim, yüksek. Aya, yıldızlara kadar uçalım.

— Ben bakkalın, kasabın ayrı ayrı felsefeleri olduğunu bilmiyorum. Pek sabırsızlanıyorum, içim içimi yiyor. Şu sonu çıkar da işiteyim.

— İki kişinin bir kadını sevmesi aralarında ruhça ayrılmaya değil, birleşmeye yol açar. Bir ışığın etrafında iki pervane dolaştığını hiç görmedin mi?

— Pervane ateşin ne olduğunu bilmeyen ahmak bir hayvancağızdır.

— Sen de aşkın ne olduğundan habersiz bir delisin. Sen karını bırakamıyorsun. Ben de ondan vaz geçemiyorum. Revan'ı ikimizin birden sevmemizden başka yol var mı?

— Karısının başka bir erkek tarafından sevilmesine izin veren koca bulunur mu?

— Çoook Şamdan'cığım, çok... bilerek ya da bilmeyerek.

Bu ne söylediğini bilmezin, dilinin altındaki mundar sözü kusturmak için sordum :

— Biz pervaneler ikimiz birden aynı aleve nasıl konacağız?

Kalender, sarhoşluğunun ilk çarpmalarıyle sarsıla sarsıla gülerek :

— Şamdan'cığım, ikimiz birden değil... Birimiz konar kalkar, sonra öteki...

— Biz Revan Hanım'la nikâhlı karı kocayız. Sen nasıl araya gireceksin?

— Poh, nikâh. O, ayaktakımına mahsus bir bağ.

— Revan Hanım benim üzerime başka bir erkek kabul eder mi?

— Beni eder.

— Neden biliyorsun?

— Biliyorum.

— Yanılıyorsun.

— Sen yanılıyorsun. İnanmazsan dene.

İçimden beni boğacak gibi hafakanlar kabarıyordu. Ama ben hep bu kaba delilikleri o anda yutmaya, bütün kaynar zehirleriyle sineye çekmeye mecburdum. İşte ancak böyle insanın dayanamayacağı bir dayanma ile maksadımı elde edebilecektim. Birkaç saat sonra hayatını cehenneme göndereceğim bir deli sarhoşun sayıklamalarından karımın iffetine bir leke bulaşabilir miydi?

Bilmem nasıl oldu da içimden gelen bir dürtüşle yine aynı soruyu sormaktan kendimi alamadım:

— Bu iş yalnız benim razı olmamla bitmez. Bakalım karım böyle bir şeye razı olur mu?

Kalender, mezelerin üstüne kapana kapana gülerek:

— Şamdan'cığım, çok safsın.

— Neden?

— O çoktan razı... senden korkuyor.

Bütün damarlarımdaki kanım birden tutuştu. Oh, yezit oğlu yezit, karıma açıktan açığa iftira atıyordu. Haşmet Bey'in gözünden onu düşürmek için yaptığı iftiraların ikinci serisini şimdi benim için hazırlıyordu.

Ben artık dayanabileceğimin son tetiğinde olduğum için ağız açamıyor, için için titriyordum. Nuri, dolu bir tenekeyi dikip iri iri lokmalarla mezeler tıkındıktan sonra şimdi biraz ağırlaşan diliyle söyleyip duruyordu:

— Gerçekten, koynuna girdiğim geceden bir zamana kadar Revan Hanım benden nefret ediyordu. Ama sonunda, kendimi sevdirmeye, daha doğrusu kendisine olan hadden aşırı çılgınlığım, deliliğim, kaçıklığımla acımasını sağladım.

O anda beynimin içinde bir top patlaması gibi bir «gerçek» bombası patladı. Kulaklarım çınladı. Gözlerim kararda, düşmemek için önümdeki dört köşe yağlı masaya tutundum.

Evet... evet... karım Revan Hanım, Kalender'e karşı kadınlığının, namusunun bütün nefretiyle parlayıp dururken, revolverini doldurup onu gebertmek için sokaklara atılmak isterken bu şiddetli nefret ve öfkesinde birdenbire bir yumuşaklık belirdi. Onun cinayetlerine karşı cinayetle karşı koymak istemediğini söyledi. Birdenbire bu değişiklik nereden esti? Duygularına bu değişiklik nasıl geldi?

Kalender, şimdi benim bu işe razı olmaya yüz tuttuğumu

sanarak rezil duygularında coşarak söylenmeye başladı :

— Karın çoktan benim olacak. Ama senden korkuyor. İkimizi de seviyor. İkimiz de onu seviyoruz. Basitlikten çıkmalı. Âdetlerin, göreneklerin, yasaların zincirlerini kırmalı. Uyuşmalıyız. Revan beni kabul ettikten sonra ben her yola yatarım. Sen yine kocası kal. Zararı yok. Bu usulü biz icat etmiyoruz ya... Yalnız kocasıyle, yalnız karısıyle yeter diyen eşler nerede şimdi?

— Nasıl olur bu rezalet?

— Bunda hiç rezalet yok. Bu çok genel, asri, tabii bir şey... Bak, nasıl olacağını sana söyleyeyim. Biz seninle şimdi barışırız. Ben eski, ayrılmaz dostun, yine teklifsizce konağa gelip, gitmeye başlarım. Bir yandan da karına kur yapmaya girişirim. Sen hiç işin farkında değilmişsin gibi görünürsün. Karı yine senin. Çocuk doğarsa o da senin olsun. Benden ne miras yiyecek ki?!.

Ben, beynimin içine barut dolmuş da bu uğursuz ağızdan saçılan kıvılcımlardan kafamla birlikte bütün dünya da patlayacak sanıyorum.

40

Ben deli iken tekrar deliriyor, katmerli mecnun oluyorum. Buna sebep de beynimde karıma karşı açılan derin, dehşetli bir şüphe yarasıydı. Kalender Nuri, Revan'ı ele geçirmedeki kolaylıktan öyle bir kalp kuvvetiyle söz ediyordu ki... Ya karımın Kalender'e karşı aldığı korurcasına olan son tavırlar? İki kalbin birbiriyle bu uygunluğu bir gerçek midir? Aldatıcı bir raslantı mı? Öyle mi, yahut böyle mi olduğunu ben nasıl anlayacağım? Bu benim için tehlikeli, amansız öldürücü bir şeydi. Her ikisi de gelip ayaklarıma kapanarak kuşkularımın boşluğunu ispata uğraşsalar artık inanmayacaktım, inanamazdım.

Hele bugün Nuri'yi cehenneme göndereyim, dünya onun habis vücudundan boşalsın, karımla olacak hesabı sonra görürüm. Bunun için birkaç saat daha havsala genişliği, sabır, dayanma gerek... İşte hep bu şeyler bende o kadar zayıf ki... Aman Yarabbi, o «akıl» denilen. ne olduğu bilinmeyen şeyin ben son haddindeyim.

Düşmanımı gebertmek için zihnimde kararlaştırılmış çok

korkunç bir planım var, ama daha kuram halinde. Bunu nasıl gerçekleştireceğim? Sanıyorum ki her şey az çok olaylara, işin gelişatına bağlı. Bazen pek garip görünüşleri olan raslantılar talihimle birleşerek bana yardım edecekler mi? İnsana uygun gitmedikleri halde bunlarla cenkleşmek gerek. Cenkleşeceğim. Ya öleceğim, ya öldüreceğim.

İsli lambasıyla gündüzü gece yapan bu penceresiz meyhane mağarasının düşkünleri çoğalmaya başladı. Saata bakıyorum üç. Gündüzün üçü mü? Gecenin mi? İnsan bu garip yerde kutuplarda yaşıyormuş gibi vaktini, saatını şaşırıyor. Etraftan kaba şakalar yükseliyor, gürültü artıyor, bu pis yerin havası gittikçe daha mundarlaşıyordu.

Nazife'nin babası, kızının orospuluğunu etrafındakilere anlata anlata bitiremiyordu.

Sarhoş, şimdi daha sarhoşlaşmış, daha bulanık bir kafa, daha dolaşık bir dille her babanın utanacağı bu serüveni ballandırarak:

— Bir gün benim Nazife'ye otomobilde rastgeldim. Kahpenin kızı hiç yayan yürümüyor ki. Prensesler gibi giyinmişti. Prensesler nasıl giyinir? Onu da bilmem ya... İşte dilime öyle geldi. Yine bir şık delikanlıyla yan yana oturuyorlardı. O kadar neşeli, o kadar teklifsizlerdi ki her gören «karı - koca» sanır. İhtimal, belki de öyledir, dedim. İçimden sevindim. Ama beni nikâha çağırmamış olmaları biraz gönlümü bulandırdı. Eh, şimdi asrilik devri, anaya babaya önem veren var mı? Nikâh olsun, şu ayıplık ortadan kalksın da ben her hakarete razıyım. Hele şimdiki düğünlerde pilav zerde de yok, ne o bildiğimiz eski düğün çorbası, ne de yahni... Her ne ise, bu zamanda kızının, oğlunun müruvvetlerini göremezsen rezaletlerini görüyorsun. Fazilet, altın parayla birlikte ortadan kalktı, rezillik ucuzladı. Bugünkü paralar nasıl paçavra ise insanların içi dışı da öyle oldu. Ben avını kaçırmış bir zağar gibi, dilim bir karış dışarıda, otomobilin arkasından, kalabalık içinde ona buna çatarak koşuyorum. Oh, hele bereket versin, otomobil, Beyoğlu'nun büyük mağazalarından birinin önünde durdu. Birdenbire yanlarına sokulsam beni dilenci sanacaklar. Şöyle biraz alargada durdum. Arabanın kapısı açıldı. Önce bey çıktı, benim nikâhsız damadım. Elini içeriye doğru uzattı, gelin koltuklar gibi nazlı nazlı Nazife'yi indirdi. Vay köpoğlunun kızı, o edaları

da nereden öğrenmiş? Öyle bir kurumla, öyle bir kırıta kırıta çalımla arabadan indi ki gören hiç bir zamanda Soğanağa mahallesinde büyümüş, zom Salih'in kızı demez. Allah işte ona bu kadar orospuluk istidadı vermiş. Bir baba için övünülecek bir şey değil, biliyorum. Ama yine şöyle bir içim kabardı. Ben, gün göremedimse de kızım görüyor ya, dedim. Şöyle boynumu büktüm. Kapı önünde bekliyorum. Nihayet mağazadan çıktılar. Garsonlar ellerinde birçok kutular getirdiler. Arabaya yerleştirdiler. Artık sabredemedim. Bu sefer şıka yanaşarak: «Beyefendi, dedim, bu kadın senin nen?» O, birden kızarak: «Terbiyesiz herif, senin ne vazifen?» «Vazifem. Çünkü...» Lakırdımı tamamlayamadım. Çünkü Nazife bana, «Babam olduğunu söyleme» diye gizlice işaretler ediyordu. Kızım öyle fettanlaşmış ki lakırdıyı hemen ağzımdan kaparak: «Beyefendi, bu ihtiyar, mahallemizde komşumuzdu. Elinde büyüdüm. Bana çok iyiliği vardır. Saf bir adamdır.» Aralarında duran uzun bir çantayı açtılar, bana bir elli liralık papel fırlattılar. Otomobil uçtu. O gün de öyle bir kokozluğum vardı ki «Bereket versin» dedim. Başka ne söylenir? Olan olmuş bir kere... Bir ırz davası açıp da üste elli lira vermedense, elli lira alması daha kârlı değil mi? O parayla elli gündür hiç iş görmeden yiyorum, içiyorum, matiz oluyorum. Param bitince ben onlara elbette yine rastgelirim. Keşke bir kızım daha olaydı. Kocaya verip de ne yapacaksın? Üst üste doğuracak, karı, koca evlât birbirini yiyecekler.

Ahlâk bozukluğuyla gençleri suçlu buluyorlar. Tüyleri ağarmış şu çomarın zamaneye göre kendine bir felsefe yapışına ne dersiniz? Haklı mı söylüyor, haksız mı? Pek eşelemeye gelmez. Zom Salih'in Soğanağa mahallesinde büyümüş kızı fahişelik piyasasında kendine bir paye vermeyi bilmeyip de ırzıyle, namusuyle babasının evinde uslu kapalı oturmuş olsaydı, onu kim alacaktı? Her halde yanında koca bir çanta dolusu parayla otomobillerde gezen bir mirasyedi bey değil, ya bir ayak kahvecisi, ya bir gezgin berber... Fazilet sahipleri çamura batmış bu ahlâksızların hallerine acırlar. Soralım ki hangileri aç, hangileri tok? Kimin kime acıması daha akıllıcadır? Kızını, karısını bu yolda kazanırken görüp de günah işleyenlerin üzerine silahla yürüyecek eski usul babalar, kocalar gittikçe azalıyor. İffet yolundan sapıtan kadın açsa, çıplaksa... onları ya-

kalarından tutup mezara çekmek hakkını şimdi kendilerinde bulanlar yarın bu işte devam etmeye pek de imkân göremeyeceklerdir. Felsefe, zamanı yapmıyor; zaman, felsefeyi yapıyor. Pek kötü... Çok korkunç... Ne yapalım ki kopan kasırga en köklü âdetlere tutunanları bile yapıştıkları faziletlerle beraber sürüyüp bataklıklara fırlatıyor.

Kalender Nuri, katıla katıla gülerek içiyordu. Bilmem ki bu budalaya bu kadar taşkın neşe nereden geldi? Ecelinin yakın olduğunu, bir sezginin ters bir mutluluk gibi göstererek zavallı bu ölümlü dünyada son zevklerini mi yaşatıyordu?

Yaşlı ayyaş sustu. Şimdi bir genci başladı. Kalender Nuri kahkahalarıyle sözlerini kaynata kaynata:

— Şadan'cığım, buraya gel, on beş kuruşluk rakı iç, on bin kuruş ibretinde moral dinle. Havası bozuk, kör lambalı bu çevrede işiteceklerini ne Secile Sorel'in bize yüksek fiyatla sattığı bayat komedyalarında, ne de Mösyö Bougle'nin kendi dilinde verdiği konferanslarda duyabilirsin. Sosyolojiye burada kulak vermelisin. Taze taze, dumanı üstünde, çiçeği burnunda, çamuru karnında... Halis muhlis yerli moral... Oh, Şadan'ım sanırım ki hiç bir milletin kendilerinden artıp da dışarı satacak işe yarar ahlâkı kalmadı. Ahlâk, ahlâk, ahlâk, lak, lak, lak... «Herkeste var, kimsede yok.» İşte o bilmece budur. Ahlâksızlık tütsüye benzer. Her hangi bir yerde dumanı tütmeye başladı mı, burnunu tıkasan o, senin kulağından, ağzından, gözünden, sözün kısası, damarına girecek bir delik bulur. Hepimiz bu tütsünün içinde islene islene sığır diline döndük. Şadan'ım küçüklükten beri ahlâksızlıkta sen benimle yarışırdın. Evlendikten sonra ahlâklanmak istiyorsun, bu olacak şey mi? Ahlâklıların ahlâksız oldukları bir devirde senin gibi bir ahlâk yoksulu nasıl ahlâklanır? Bir Arap kısrağının üç dört sahibi olduğu gibi bir güzel kadının da birkaç kocası olmalıdır. Söz aramızda sosyeteler içinde böyleleri de yok değil. Sen karını başka bir erkeğe bırak. O da kendininkini sana. Bu değiş tokuş hiç ayıplanmıyor. Yine nikâhlar nikâh, yine karılar resmi olarak eski kocalarının. Revan Hanım'ın ikimizde de birer parça gönlü var. Onu cins bir kısrak gibi paylaşmalıyız. Bir üçüncü heveslisi çıkarsa hanımın fikrini sorarız. İstedikleri halde onu da aramıza alırız. Böyle işlerde silaha davranmak vahşiliği artık tarihe karışıyor. Yeniçeri zamanında değiliz. Sultanların

sürdükleri horoz hayatı, sarayların yaldızlı kapılarıyle beraber kapandı. Alış Şadan'ım, alış. Bir kadın bir erkekle oturamayacağı gerçeğini kafana yerleştirirsen her olacağa karşı kocaların en akıllısı sayılırsın. Bir erkeğin birkaç karısı olduğunu gördük. İlerleme, eski âdetlerin karşısına çıkmakla olmuyar mu? Şimdi de her kadının meydanda birkaç kocası olacağını göreceğiz. Bu sözümün hükmünü kadının millet meclislerine alınmalarından sonra anlayacaksın. Ama doğacak çocukların babaları birbirine karışırmış. Erkeklerin bu davada her zaman kullanmak istedikleri bu silah artık çakar almaz bir hale geldi. Doğa'nın istediği döldür. Babası Ahmet olsun, Mehmet olsun, bunun önemi yok. Ana karnında meydana geldiği sırada tabiat çiftleşmenin nikâhla mı, yoksa nikâhsız mı olduğunu hiç sormuyor. Yaradılış makinesi tohumla yumurtanın gücüne göre işliyor. Kanunun baba kim olduğunu belli etmek için gösterdiği dikkat, doğacak çocuğun masrafını bir babanın sırtına yükletmek içindir. Ama Şadan'cığım, şeriatın, medeniyetin bu kadar da ince elemelerine karşı öz evlât sanarak yabancı çocuklar büyüten babalar umduğumuzdan fazladır. Babası sen ol yahut olma, çocuk büyütmesi her halde sevap bir iştir.

Karımın üzerinde bir ikilik hakkı kurmak için Kalender Nuri tımarhane felsefesinin ne kadar çirkefi varsa ağzından akıttı. Ama ne halde?.. Kanunu, ahlâkı, edebi kangrenli cerahatlere bulayarak... Ben onun gözlere cüzzam mikropları serpen derbeder. zehirli hükümlerini, vebalı kelimelerini ateşte eriterek, dezenfekte ederek kâğıt üzrin döktüm. Yoksa olduğu gibi yazaydım o zehirler hiç bir okuyucunun önüne çıkarılamazdı.

Belkide bu olumsuz bir edebiyattır. Dolmuş bir vagon gibi, toplum arabasının sahanlığında da sıkışacak bir yer bulamayarak yayan kalanlar bu geçim rayları üzerinden akıp gidenlerin arkasından dişlerini göstererek uluyorlar. Kanun, adalet, hak, ahlâk gibi bütün kutsal şeyleri küfürlere bulamaktalar.

Eskiden ben de öyle idim. Çünkü yerine getirilmemiş birçok isteklerim, duygularım vardı. Evlendikten sonra bütün bu emellerim som bir parça halinde toplandı, karımla merkezleşti. Onun için ben, dünyada mutluluk yoktur diyenlerden, onun bunun mutluluğunu yıkmaya uğraşalardan ayrıldım. İyilik ve barış görüş yanlısı oldum. Artık elde etmeye uğraşacak bir ar-

zum yok. Elimdekini kaçırmamaya uğraşıyorum.

Ah Revan'cığım, ah karıcığım, sen büyük tımarhane mütehassıslarından çok, akılca olan bozukluğumu uyuma koymaya uğraşıyorsun. Ama sen beni bir anda şuurlu ve deli edebilirsin.

Ben böyle düşünürken yaşlı ayyaş sustu. Şimdi sarhoş bir genç dinliyoruz. Bu da topluma karşı kinli sözlerle başkaldırışını ilân ediyor.

Şöyle başladı:

— Şehremaneti, kayıtlı namuslu esnaftan vergi alır. Kayıtlı olmayanlar hiç bir vergi vermezler. Tezkere alacak paran olmazsa ne yapacaksın? Tabii tezkeresiz sanatlara baş vuracaksın. Bunlar geceleri karanlıkta yapılacak gece işleridir. Takımsız sanat olmaz. Bir sustalı çakı, eğe, törpü, burgu, maymuncuk, bir yan cebe sığacak böyle birkaç demir parçasıyla usta bir el çok iş görür. Karnım tokken ben de namusluydum. İnsanı öldüren açlık iki türlüdür. Biri vücuda gerekli tam besini alamayarak, her gün bir parça söne söne ölmek, ikincisi zırnık bulamayarak birkaç günde gebermektir. Istanbul açlığın birinci şekliyle inliyor. Kansızlıklar, veremler, bilmem neler hep bu yüzden... Yiyeceklerle donatılmış bir sofranın başında toplanan bir aile insanları «Niçin biz yiyoruz da komşudakiler aç oturuyor?» diye düşünmezler. Değil şöyle böyle bir aile, bugün açlığa çare bulmak göreviyle etek doluları para alanlar bile düşünmüyorlar. Düşünseler gıdasızlıktan toprak rengi bağlamış aç halkın gözleri önünde ikide birde yüz elli kişilik ziyafetler vermezler. Karısını, kızını baloya göndermek için beş yüz liraya esvap yapanlar o paraları alınlarının teriyle kazananlar değillerdir. Bir liranın nasıl vücut yıpratıcı bir emekle kazanıldığını bilseler bir gecelik eğlence için onun beş yüzünü birden Avrupa fabrikalarına, modistra tezgâhlarına fırlatmazlar. Bugün iki yüz kişinin parlak, gösterişli bir sofra başında filetosuyla, böreğiyle, şampanyasıyla mide şişkinliğine uğrayacak kadar tıkınabilmeleri için iki yüz bin kişinin soğan ekmekle karın doyurmaya mahkûm kalmaları bugünkü koşullara göre iktisadi bir zaruret hükmündendir. Mademki bugün kıtlık içindeyiz. Gereğinden fazla yiyenler pek eksik gıda alanların haklarını yiyorlar demektir. Bu apaçık bir gerçek... Ama hangi hak taraflısı bir tok bu doğruyu itiraf ederek fazlayı açlara

ayırmak insanlığını gösterebilir? Hapishanelere birer delik açsınlar, içerideki konuşulanları, dertleşmeleri dinlesinler. Çok önemli gizli şeyleri, öğrenirler. Karınları tok konuşmacıların, koferansçıların, ahlâkçıların teorik sözleri bir para etmez. Sefilliğin felsefesini açlıkla kıvrananların, nefesleri kokan ağızlarından dinlemelidir. Oh, sokakta ilk adam soyuşum nasıl oldu? Sanatta ilk besmeleyi Sirkeci taraflarında çektim... Şehir çocuğuyum. Biraz da mektep gördüm, mürekkep yaladım. Kaç işe girdim, çıktım. On senedir değişen yönetimlerin acayip halleri var. İş başına geçenlerin kendilerinden önceki yönetimcilerin memurlarını, adamlarını kapı dışarı eleyiveriyorlar. O zavallıların ne kabahatleri var? Hangi kapıya kul olacaklarını şaşırıyorlar. Sonra yeni devrin dalkavukluğunu becerebilenler gerekenlere çatarak, iltimaslarla, oraya buraya yerleşiyorlar. Eteklemek fennini bilmeyenler için sürt Allah'ım sürt... iş yok. Memlekette gereğinden fazla bakkal, zerzevatçı, ayak satıcıları var. Gazetelerde okuyoruz işinden çıkarmışlar. Zavallı kovulmuş, oraya, buraya baş vurmuş, iş yok. Sonunda ya çeşitlerini iyi tanımadığı zehirlerden birini acemice yutmuş, yahut odanın tavanındaki halkaya kendini sallandırmış. Adam kovmak gibi çok acı bir tutumu yapan yönetimler beş-on lira artırdım sanıyorlar. Ama her yaşta zavallıların kendilerini öldürmeleriyle memleketin nüfusça uğradığı kaybı hiç hesaba katmıyorlar. Bugün çocukların uğradıkları sefalet kolerası içinde benim gibi bir delikanlı kaç yılda ve ne kadar masrafla yetişir? Sonra ben toplum içinde yararlı bir insan olabilirken bugün bir hırsızım, zavallıyım. Çaresizlikten kendilerini asan, denizlere atan zavallıların intikamlarını almak için yemin ettim. Nerede karnı tok, kordonu altın, cüzdanı dolu adamlar varsa ben şimdi onların canlarının ve mallarının düşmanıyım. Yok, açlıktan kendini öldürecek zaman değil. Bende para yoksa başkalarında var. Bir böylesini karanlık, tenha bir sokakta bastırırım. Namluyu şakağına dayar, kulağına fısıldarsın : «Ya cüzdanını, ya canını...» İşte bu kadar. Pek zor sanat değil, ataklık ister. Birkaç vurgun yaptın mı, alışır, kurtlaşırsın... İlk kısmetimi nerede ve nasıl avladım, onu anlatacağım. Satacak hiç bir şeyim ve hiç bir yerden on para kazanmak umudum kalmadı. İki gün «dön gel» orucu tuttum. İki su bir yiyecek yerini tutarmış. Rastgeldiğim çeşmelerin musluklarına arada sırada ağ-

nı veriyorum. İşte o kadar. Ne Allah'tan ne kullardan bana şka rızık yok. Lokantalar, sokaklarda tüttüre tüttüre döner-ini çeviriyorlar. Fırınların önlerinden geçerken taze ekmek- burnuma mis gibi kokuyor. Bu ne işkencedir bilir misiniz? en bu azaba neden hak kazandım? Bunu anlamak uzun dava, ğil mi? Emin olunuz ki bu çok acıklı tartışmanın sonunda r vakit hırsız haksız çıkmaz. O bilir ki toplum içinde yaldızlı llar altında yaşayan hesapsız haramiler vardır ve onlar ceza- çarpılmayacakları için daha çok insafsızlıkla çalıyorlar... O şam kümesi arayan aç sansar gibi Sirkeci taraflarında, ca-ekânların içinde elektrikler yanan lokantaların önünde dola-yordum. Kötü bir niyetle diyeceksiniz. Hayır. Karnımı doyur-ak için hayatın istediği yiyeceği bulup vücuda vermek hiç r zaman kötü niyet sayılmaz. Mostralarında filetolar, ağızla-nda yeşilliklerle koca balıklar yatan, yakut gibi kompostolar arıldayan camın arkasından içeriye daldım. Oturacak yer kal-amıştı. Öyle tıkınıyorlardı ki pervane gibi dönen garsonlar emek yetiştiremiyorlardı. Ellerde parıldayan çatallar, lezzetli arçalara saplanıp saplanıp mideleri dolduruyorlardı. Ben hır-z değildim, ben açtım. Parasızdım. Hırsız içeridekilerdi. Gıda-zlıktan sinirlerinde can çekişme ürpertileri dolaşan bir zaval-nın yutkuna yutkuna dışarıdan kendilerini seyrettiğine hiç al-rmıyorlardı. Çünkü onlar ne yolda kazandıkları belli olmayan arayla kanunun koruması altında yiyip içiyorlardı. Ben henüz anunla uyuşamamıştım. Onu kendime bir «yâri vefakâr» ede-ek kadar yalancı, her nabza göre şerbet verici olamamıştım. Yahut da onu korkutarak keyfime uyduracak kadar sert, zalim lmak ataklığını gösterememiştim. Adi hayatın üstüne çıkmak, anunu ürkütmekle oluyor. Yeninceye kadar onunla boğaz bo-ğaza güreşmeli. Dünyanın en karanlık Bolşevik felsefesi çok yanmış bir ocağın kurumları gibi beynime doldu. Hele gözümün önündeki tombul butlu sapsarı bir tavuk söğüşü işimi bitirdi. Karşımda hemen hemen iki metre kadar ötede şişman, kısa, şişko karnının üzerinde çamaşır ipi kalınlığında bir altın kor-don sarkan bir herif başını açmış, yeleğinin alt, pantolonunun üst düğmelerini çözmüş, tıkınıyor. Ama ne tıkınıyor... Bir yanın-da pancarlı, hazır lop yumurtalı, hardallı harçla yapılmış yeşil salata, öbür yanında duble bira, önündeki tabağı daha yarım-lamadan dua okur gibi elinde liste... ondan sonra yiyeceği ye-

meği seçmeye uğraşıyor. Garsona emir verirken gözlerinin süzgünlüğü, parmaklarının hareketleri, dudaklarının titreye titreye sulanışı görülecek şey... Güvecinden, balığından, hindisinden sonra yediği pilavın üzeri bol salçalı bir porsiyon tas kebabıyla kubbelenmişti... Bu herifin yedikleriyle kuşkusuz üç kişi doyar. Üç aç, bir hafta ölüm tehlikesinden kurtulur. Bu oburun lokanta dışındaki geçimi, hayatı nasıldır? Bu kadar yemeklerle kanı kuduran bir vücut kim bilir kaç karı ister. Bir memleketin ekonomik hayatındaki on kişinin nafakasını bir tek kişiliğinde savuran böylelerinin vücutları âleme rahmet midir? İçimden bu herife karşı kızıl bir düşmanlık, kara bir nefret alevi, öç alma duygusu kaynadı. Birkaç kere, üzerine atılıp boğmak istedim. Evet... evet karar verdim. Öldüreceğim, ama orada değil. İspatsız, şahitsiz, ıssız bir yerde. Benim aç, gebermemdense, onun bir ot yastık gibi tıntıkız tok ölmesi daha az acınacak bir facia olur... Lokanta camekânının bir köşesine sindim, seyrediyorum. Bu yağlı müşteri kompostosunu yedi, kahvesini içti, sigarasını tüttürdü. Kürdanla dişini karıştıra karıştıra hesabını gördü. Verdiği beş liralıktan geriye az bir para geldi. Saatına baktı, bastonunu aldı. Dolu bir fıçı gibi ağırlaşan vücudunu bacaklarının zor taşıdığının gösterir bir ağırlıkla sokağa çıktı. Şöyle yirmi adım geriden peşine takıldım. Bir zaman caddede gittikten sonra Sirkeci'nin hanlar arasındaki o dar, sidikli sokaklarından birine saptı. Serbest işeme yeri olan bu yollarda asitfenikle karışık sidik kokusu geçenlerin gözlerinden yaş getirir. Oraların pisliğine zorla sizi ağlatır. Paris sokağına nasıl bir tabiî ihtiyaçla gidilirse buralara da çok defa işemek için girilir. İnsanlarda kendilerinin hiç şüphe etmedikleri bir köpek tabiatı vardır. Nerede bir sidik kokusunun farkına varsalar hemen üzerine kendileri de işerler. Herif o kadar tıkındıktan sonra bulantı getiren bu sokaklara niçin saptı? Hah, pantolonuna el attı. Duvara yaklaşıyor, dolgunluğunun bir kısmını burada boşaltacak. Lokantada helâ yok muydu be adam? Ha... ha, haklısın, en süslü lokantaların kenefleri buralardan daha pistir. Hah, tamam sırası... hemen işimi görmeliyim. Cebimde eski bir gazete vardı. Onu çıkardım. Üzerine iki delik yaptım, maske gibi suratıma geçirdim. Ama herifi ne ile öldüreceğim? Üzerimde tabanca değil, bir kör bıçak bile yok... Yalnız boş bir tütün tabakası var. Tabaka, tütün taşımaktan

başka belki birçok işlerde de kullanılabilir. Ama adam öldürnez. Ah, geçirecek hiç vaktim yoktu. Herif yalaktan bol su içniş kira beygiri gibi uzun uzun oraya kaşanırken bir atladım. İlk saldırışta boğazına sarıldım. Etrafta hiç gelen yok. Uzakan, ta köşe başından bir sokak fenerinin en küçük bir rüzgârla oynayan ışığı üzerimize hafif hafif titriyor. Yağlı müşteri, bu anî hücumdan korkarak şaşırdı. Kalbinin gümbürtüsünü duyuyordum. Yediği yemekler onu benden önce boğacaktı. Şaşaamasından yararlanarak hemen yere çektim. Göğsüne çullanım. Dizimi gırtlağına dayadım. Göz göze geldik. Ben o gazete naskesiyle karnavallarda olan sokak çocuklarından farksız gibiyim. O, şimdi tehlikenin korkunçluğu önünde bir sıtmalı gibi titreye titreye bağırmak istedi. Hemen kirli mendilimi ağzına ıkadım. Fenerin ışığına karşı birkaç kere kıpırdadıktan sonra abakanın soğuk tenekesini herifin şakağına dayadım. Revolver sandı. Sesi kesildi. Titremesi arttı. Hemen ceplerini taradım. Saat, kordon, cüzdan, gümüş tabaka, kibritlik, parmaklarındaki yüzüklere varıncaya kadar üzerinde her ne varsa sızırdım. Her şeyi dışarıda, aval, korkusundan hâlâ işiyordu. O adar sersemledi ki yardımına yetişmezlerse o, yirmi dakikada endini toplayamaz. Düşündüm niçin öldüreyim? Anlamı yok. öyleleri bizim ekmekliğimiz! Yaşasın. Onu belki birkaç kere aha soyarım. Tabanları kaldırdım, koşuyorum. Nereye kaçtığıı ben de bilmiyorum. Kendimi bir dik yokuşun ortasında uldum, bir çeşme gördüm. Hemen yalağın kenarına oturdum. aylı bir kanepedeyim sandım. Şöyle bir dört yanıma bakınım. Süleymaniye taraflarındayım. Etrafım tenha ürküntülü ir gece ile örtülü. Soydum... fakat şimdi kendim soyulmak hlikesi içindeyim. Fatih civarındaki odama kapağı dar attım. işkin cüzdanın içindekileri ortaya saçtım. Saatı, kordonu, yüikleri filan şöyle bir tahmin ettim. En aşağı yedi-sekiz yüz rası var... Haydutluk, yasallık kazanmamış bir saltanat. Bir rasına, bir tasımına getir, silahını çek. Korkakları, senden az saretli olanları iliklerine kadar soy. Haydut etrafını çapula verişli, hükümeti zayıf bulursa saltanatını genişleterek aynı i görenleri cezalandırmak için kanun koyar, halkı yalnız bana sızdırmaya uğraşır, başkalarına soydurmak istemez. Es-

ki zamanlarda bütün hükümetler işte bu çekirdekten yetişmişlerdir. Sekiz-on atlı bir kasabayı basmış, ora halkını korkutarak para, yiyecek istemişlerdir. Sonra bu «cinayet» tutmuş «vergi» adını almıştır. İşte bu başlangıçtan ibret almalıyız. İlk önce kuvvet, sonra kanun. Bu iki cenderenin arasına sıkışan «hürriyet» işte bundan dolayı hiç bir memlekette istenildiği kadar hasıllanmıyor. İnsanların çoğu her vakit sefalete mahkûmdur. İnsanlar arasındaki bu nispetsiz açlık ve tokluk, bu nispetsiz aşağılık acı ve süs, bu görkem en büyük kısmın her vakit soyulduğuna alâmettir... Lüks bir otelin süslü ve medeniyetin en zengin oburluk vasıtalarıyle dolup taşan bir sofrasında yenen yemeklerin her lokmasında dışarıda aç dolaşan halkın hakkı vardır. İşte ben de kendimden kuvvetsizleri, korkakları elverişli zaman ve yerlerde sıkıştırabildikçe soyup soğana çevirerek bu büyük kurala uyuyorum. Bu pek tabii felsefe değil mi? Allah geyikleri, ceylanları, gazalleri aslanları doyurmak için yaratmıştır. O yırtıcı canavarlar bu günahsız hayvanların yumuşak ve lezzetli etleriyle beslenirler. Biz niçin süt kuzularını fırınlarda kızartıp yiyoruz? Bu soruya cevap vermeye ne ben borçluyum, ne de sen... Eş olmayan kuvvetler arasında bu çarpışma sürüp gidecektir. İnsanlar arasında bu eşitlik ne vakit olacaktır? Yaradılışın, hiç de elverişli görünmediği bu iş için insanlardan medet ummak boşunadır. Tabiatın veremediğini insan sana nasıl verebilir? Hiç bir kimse zorda kalmadıkça esirini azat etmez. «Hürriyet verilmez, alınır» sözü işte buradan çıkıyor. Ama onu alanlar da başkalarına vermek istemezler. Hürriyetin üzerine şilte serip yastık yorganla uzanmak dünyanın en keyifli, en safalı bir kuluçkasıdır. Civcivler, altından canlanmak için sıcaklık, hareket göstermeye başladıkça basarsın tekmeyi, atarsın yumruğu... İdane Bankası (Ödünç Bankası) ikinci müdürü sayın Nusret Bey'i soyup soğana çevirmişler. Polisin uğraşması sayesinde azılı hırsız kumpanyasından üçü tutulmuş, beşi kaçmış... Biricik yapanı ben olduğum için bu yalanlara ne kadar güldüğümü ben söylemeden siz anlayınız.

★

Kendimi Petrograd, Moskova sokaklarında coşkun Bolşevik konuşmacılarının karşılarında sandım. Gece ıssız yerlerde

yol kesen, boğaz sıkan bu herif, hırsızlığını hoş göstermek için kaç dereden su getiriyordu.

Biraz ötede daha soysuzlaşmış bir genç, yankesiciliğinin beceriksiz çıraklık zamanlarında yakayı ele verdikçe yediği dayakların acısını sırtını kaşıya kaşıya türlü küfür savurarak anlatıyordu.

41

Ben deliyim ama rastladığım çeşitli sınıflardan insanların içinde de kendimden pek akıllılarını göremiyorum. Dünya bir akıl bunalımı içinde öteden beri geleneksel ilkelerinin kökünden sarsılıyor. Genel bir deprem var. Yirminci yüzyılın dörtte birinin içindeyiz. İki bin yıldır medeniyetler, dinler, birbirini hep çürüten felsefeler insanlığı hangi kurtuluşun tepesine çıkartabilmiş? Kudüs'te, Beytullahm'da inancı yüzünden birbirine karşı milletlerin entrikaları dönüyor. Beytullahm'ın «kara donu» al kanlara boyanıyor. Yalnız ben miyim çıldıran? Dünya kudurdu. Toplum denilen sürüler hep birbirine düşman guruplardan oluşmuş... Şimdi meyhanelerdekileri dinledik. Onlar fesatlarını istedikleri gibi kusabilmek için gündüzü gece yaparak leş gibi kokan bir kovuğun içinde konuşuyorlar. Sosyetenin bu lâğımına düşenleri birbirleriyle istedikleri gibi konuşmaktan, fikir alışverişi etmekten hangi yana, hangi yasak alıkoyabilir? Buradan çıkınız, toplumun çeşitli hayat alanlarını dolaşa dolaşa en medeni memleketlerin parlamentolarına kadar yükseliniz. Kendilerini milletlerinin en aydını, en hamiyetlisi, en yetkilisi bilenlerin öteki vatandaşlarına barış, refah söylemekle uğraştıklarını görürsünüz. Aman Yarabbi, bütün dünyada bu ne ucu bucağı gelmez bir uğraşmadır. «Hak» kı bir top yapmışlar, elden ele oynuyorlar.

Bu âlem, bugün yarın düzeleceğe benzemiyor. Bütün memleketler, ihtiyaçlara uygun kanun doğurmak ağrılarının acıları içinde. Bir memlekette ezen ve ezilenler oldukça bu sonu gelmez güreş, tarihin gösterdiği reaksiyonlarla ve kâh alt, kâh üst gelme tekrarlarıyle sürer gider.

Bu herifler, bu fıçılar arasındaki iddialarıyle zihnimi paçavra gibi kirletti. Aman Yarabbi, kim haklı?

Büyük kısmını kendine ayırıp hakkı haksızlık haline ge-

tirmeden onu hak sahiplerine kim dağıtacak?

Medeni bir şehir ortasındaki canavar içinde gördüğüm bu hayat sahnesi hasta beynimde bu izleri bıraktı. Bir delinin mantık prizması arasından dünyayı görüşü... Hasta olmayanların nasıl gördüklerini bilmiyorum. Her grupun görüş merceği başka... ama hafif, ağır şaşılıktan kurtulmuş göz yok. Her büyük hayvanın küçüğünü yiyerek yaşadığını görüyoruz. Tabiatın bu korkunç yasası gözümüzün önünde dururken insanların yapma hukuklarından zayıflar için nasıl medet bekleyebiliriz?

Ben böyle dinler ve düşünürken Kalender Nuri, tenekelerle midesine döktüğü rakıyı bütün vücuduna sünger gibi içirerek şişmiş. Birkaç kere iskemlesi üzerinde kendini kaybederek yere yuvarlanırken tutup yine yerine oturttum.

Heceyi yeni sökmeye uğraşan bir çocuk gibi artık dili dolaşıyor, Türkçenin bazı kelimelerini unutarak tekrar bulmaya uğraşıyordu. Bana bir şey söylemek için kolumdan çekti. Sarsıntıya dayanamayarak dizlerinin üzerine düştü. Yine kaldırdım. Saçmalamaya başladı:

— Ah, Şam... Şam... şaşam... dan... dan... danım... fa, fasilat... fafailat... mef... mefulat... sö... söyle be... arka... kası neydi?

— Hangi bahirden arıyorsun?

— Bah... bah... Bahri Lut'tan. Yuhhh.

— Aruzda böyle bir bahir yoktur.

— Bilmiyor... yorsun... Sus... suss... eski ki... şu şu şuara bu bahirden vezinlenirdi.

— Rezillenir miydi?

— Yu yuhhh... e evet.

— Şimdi hangi bahir kullanılıyor?

— Ha ha Haliç. Frençkesi A altınn bo bo...

— Altın Boynuz.

— Ha ha ha... Senin kafandaki gibi... R r evan Hanım m se se nin ka karın... ha senin karın ha ha benim karım... teklif var mı a arrada?

— «Teklif ü tekellüften sükkânı muaf olmuş.»

— Ne bo bok olursa olsunnn e e mi?

— Olsun.

Ben sen demeğim... sen ben ben demeksin.

— Şüphesiz.

— U... uzun boylu laff istemem artık... Gö... götür beni karının ya yanına... karımın yanına...

— Götüreceğim.

— Ka kapıyı üzerimize kapa. Sen defol gi git dışarıya.

— Peki, ama...

— Ama, mama tanımam.

— Bilirsin Kalender, benim karım çok temizdir.

— O.. o.. o... bilirim temizdir, gıcır... gıcır bir ka karıdır.

— Darılma ama sen bugün çok pissin.

— Evet... pipisimdir... amma ve lâkin ben ista... istakoz gibiyim... yimdir. Üstü siyah... içi be beyaz... İçim temiz temiz temizdir.

— Seni karımın yanına götürmezden önce bir hamama sokayım.

— Ko ko naktaki hama ma mı?

— Yok... seni böyle süprüntülükte gübreye yatmış köpek mundarlığıyla eve götüremem. Çöp arabası gibi ta yirmi metre öteden kokuyorsun. Önce hamam, sonra konak. Anlıyor musun?

— A anlıyorum. Göbek taşında bir terlerim, bir terlerim.

— Seni göbek taşında bir güzel terletirim. Sonra sıcak halvette elbisenle beraber bir boğadaya koydurturum.

— So sonra gıcır mıcır karının koynuna...

— Evet, sonra gıcır mıcır karımın koynuna...

— Ku kuş tüyü döşek... ipekli yo yorgan... aynalı karı...

— Haydi davran.

— Ah, cilveli Revan... ilk önce ha hamam... sonra zifaf...

Kandırdım ya, o artık ne saçmalarsa saçmalasın. Ben onu öyle bir yeraltı hamamına sokacağım ki oradan dirisi değil, ölüsü bile bir daha dünya yüzüne çıkamayacak.

Meyhanecilerin yardımıyle Kalender'i bir açık otomobile attım. Ben de yanına oturdum. Arabanın kalkmasından önce ne olur ne olmaz, bir kere ceplerimi yokladım. Para cüzdanım, saatım hep yerli yerinde duruyor. Oh, Kalender'in meyhane arkadaşları hukuk sayarak benim üstümü başımı yoklamamışlar.

Nuri, içine ot tıkılmış bir manken gibi bulunduğu yere yığıldı. Gövdesi, sarhoş başını çekmiyor, otomobilin en küçük sarsıntısından boynu dört yana yatıyordu.

Şoföre :

— Firuzağa'ya! dedim.

Biz meyhanenin gecesinden çıktığımız vakit güneş, dünyanın öbür iklimlerini yaldızlamak için ufka yaklaşıyordu. Ortalık kararmadan evvel sevgili arkadaşımı diri diri mezarına gömmek gerekti. Arabanın gidişi sırasında yüzünü biraz sertçe okşayan serin rüzgâr sarhoşun ağırlığını azıcık silkti. Kendinin nerede olduğunu anlamak ister gibi gözleri sağına, soluna arasıra açılıp açılıp yine kapanıyordu.

Otomobil Tophane'ye geldikten sonra yokuşa saldırdı. Tamam tasarladığım noktada arabadan indim. Şoförün yardımıyle ötekini de indirdik. O, şimdi iradesine uymayan göz kapaklarını açmaya uğraşarak her şeyi unutmuş gibi bir süzgünlükle :

— Şam... Şamdan'ım. nereye gidiyoruz?

— Hamama.

Şoför :

— İyi edersin Beyefendi. bunu bir güzelce terletmeli. İspirtonun buharı vücudundan çıksın.

Kalender :

— Sen karışma ulan... Bu akşam gö göbek taşında ter terleyeceğim... sonra güvey gireceğim.

Şoför :

— Güvey yemeği varsa ben de geleyim. Ama sen mi gelin hanımın koluna gireceksin? Yoksa o mu senin. Çelimsiz bir kızsa seni taşıyamaz.

Kalender :

— Ulan sen ne ka karışıyorsun? Çe çelimsiz değil... dişi aslan gibi... karım bu bu Beyin ne nesi biliyor musun?

— Nenesi değil, belki hemşiresi...

Kalender

— Hassiktir ulan... teklif var mı? Ha ha onun ka karısı. h benim karım...

Şoför sonu tizde biten bir kahkaha kopardı. Nuri'yi vakti gelmeden boğmak için yüreğimi yakan hınca zor karşı koyuyordum. Ama artık muhakkak ki bunlar onun son saçmalamalarıydı. Onu şimdi Istanbul'un en derin, en korkunç tarihi kuyusunda boğacaktım.

Rezaleti kısa kesmek için Kalender'i yarı taşır, yarı sürük-

ler bir halde yangın yerine doğru çektim. Otomobil birkaç homurtuyla uzaklaştı. Şoförün kahkahası kulaklarımda yer etti. Kabadan tize yükselen bir zurna gibi o gülüşü hâlâ duyuyor gibiydim. Vücut bazı atılganlıklara göre, kuvvet ve cesaret bulan şaşılacak bir makinedir. Kendimde hiç ummadığım bir dermanla Kalender'in inmeli bir kimse ağırlığı almış olan cesedini, yanıma asılmış hantal bir çanta gibi götürüyordum. Ayaklarım taşlara çarptıkça, çukurlara batıp çıktıkça şiddetle sarsılan ağzı bozuk yüküm bana kaba kaba sövüyordu. Ben çilekeş bir derviş dayanıklığıyla susuyordum. Çünkü o bütün bu alçaklıklarını şimdi hayatıyle ödeyecekti.

Kalender kâh açıp kâh kapadığı gözlerinin eğri süzüklüğüyle beni arayarak:

Ulann, a Şamdan-danem benim... beni hangi hamama götürüyorsun?

— Şimdi görürsün.

— Ulan Galatasaray. A ağa hamamı ne ne tarafta ka kaldı? Burası be beyaban ulan... Ya yalova dağ hamamlarına mı gidiyoruz?

— Yürü, yürü şimdi görürsün.

Kalender parmaklarını şakırdatıp göbek atmaya uğraşarak

— Yürü yavrum yürrrü...

Ben, bütün kuvvetimi bacaklarıma vererek onu koşturmaya uğraşırken Kalender saralı bir katır gibi irkilip:

— Oh... oh... oh, git gittikçe da haha tenha. Daha yokuş da haha çukurrr. Vay anasını be... Hamam nerede? Ben pu pu pusulamı kaybettim. Anasını, a ablasını, danasını, tavuğunu, koyununu, keçisini, kısrağını, ka kancığını, avradını, yengesini, silsilesini...

— Kes, artık yetişir.

— Ulan Şamdan ben sağımı, solumu kaybettim. Beni nere nereye götürüyorsun?

— Hamama dedik a.

— Eğer eğer kötü bir niyet niyetin varsa söyle.

— Nasıl kötü niyet?

— O... olur a... gö gözün ırzımda mı? Pa para cüzdanımda mı? Hangisinde ise söyle... Bu burada sana teslim edeyim. Da daha ileriye çu çukurlara gitmeye ha hacet yok...

— Yürü... hamama gidiyoruz.

— Ha hangi ha hamama be?

— Canım Ruslar buraya bir hamam açtılar.

— Tellak lakları kadın mı?

— Kadın da var, oğlan da var.

— Öyle ya... iki ki türlüsü de olmalı... Miz mizaç bu... kimi öyle ister... kimi mi böyle ister... fa fakat şeyy... bana bak.

— Bakıyorum.

— Ben bu akşam gü güvey gireceğim, be beni hovardalığa niçin... ama niçin götürüyorsun? Revan Hanım zevcemiz... kıs kıskanıp darılmaz mı?

— Ben seni çapkınlığa götürmüyorum. Orada temizleneceksin. Türlü türlü banyolar var.

— Ke kepek banyosu... kükürt banyosu... süt banyosu...

— Evet, evet.

— Süt banyosu... hem yıkanırım, hem içerim.

— Afiyet olsun.

— A avrupa'da karıların girdiği ba banyoların sü sütlerinden bis bisküvi yaparlarmış. İşte o onun için bisküviler hem tatlı olurmuş, hem bal ballı olurmuş, ha hasiyetli... ve hem de kuvvetli olurmuş. Yu yu yuhhh geçmişine be.

— Senin sütünden yaparlarsa?

— Benim sütümden yaparlarsa bo boza gibi çokk mayhoş, ke kekremsi olur. Çünkim... çünkim «bedeni nâpakim kimde» ço çok ifrazat vardır. Sa sayayım mı? Ter, sidik...

— Yetişir.

— İğreniyor musun?

— Estağfurullah... Hamama geç kalıyoruz da. Lafı keselim, yürüyelim.

Mahzene yaklaşıyorduk. Ben hamama girmeden kan ter içine battım. Çünkü bugüne kadar böyle ağır bir yükün altında hamallık ettiğimi hiç bilmiyorum.

Demir kapının önüne indiğimiz vakit gök kubbesi bir tül hafifliğiyle bulutlanmış, yalnız batı tarafında gittikçe moraran tatlı saçaklı bir abajurla örtülmüştü. Istanbul'un zarif kubbeler, ince minareler, siyah servilerle süslü büyüleyici profili büyük Türk sanatkârlarının işlediği bir paravana gibi ufka uzanarak sanki fanilere cennetin Tanrısal güzelliklerinden bir man-

zara gösteriyordu.

Gökle yer arasında sönen güneşin vedalı son ışıkları yansımalarıyle viranelerin, karabelerin hüzünlerini büsbütün artırırlar. Çünkü ikisinde de var olmakla yok olmanın savaşı, sonunda ölümlülüğün yenilmesi görülür. Fakat bana o aralık bir üzüntülü şairin incelikleri değil, bir kanlı katilin acımaz kabalıkları lâzımdı.

Hâlâ biraz aralık duran demir kapıyı iterken ötede taş yığınları arasında bir gölgenin korkarak bir iri kelebek gibi meydana çıkıp yine hemen gizlendiğini hisseder gibi oldum. Kuruntu mu, gerçek mi? Ah, ben ne fena bir hastayım. Bazen olmayan şeyleri görürüm de bazen de olanları göremem. Beni bahtsız eden beynimin işte böyle ters ve aldatıcı oyunlarıdır. Doğru, yanlış bu görüşüm üzerine aklıma birçok ihtimaller hücum etti. Bu ihtimaller bazı defa birbirinden fark olunmayacak kadar çok ve karışıktır. Bu hücum altında zihnim bulanır, çok sıkılarak bağırmak isterim. Bu hal aklımın kuvvetinden mi, zayıflığından mı ileri geliyor? İki uç birleşirlermiş. İşte ben bu iki ucun ortasındayım, kuvvetle zayıflığın düğüm noktasında.

Dünyanın şimdiki hali meydanda. Bütün memleketlerin evleri, halkını barındıramazken her ülkede nüfusun çoğalmasına çalışılıyor. Gelecek olanları nerede oturtacaksınız? Onlara ne yedireceksiniz? Şimdi her kulübe, her delik, her kovuk karınca yuvaları gibi insanla dolan birer köşk oldu. Belki bu mahzenin içi de yurtsuzlarla dolmuştur.

Yükümü deliğin yanına oturttum. Paslı kapıyı ittim. Aşağıya kulak verdim. Oh, oh, hiç ses yok. Ağır ağır merdivenin taş basamaklarını inerken her adımda çukurun kara, esrarlı derinliğini dinliyordum. Aynı durgunluk, aynı sessizlik.

Nihayet mahzeni buldum. İnsanların cinlere, şeytanlara bıraktıkları bir ıssızlık içindeyim. Burası, ilk girişimdekinden daha karanlık, daha korkunç ve en kanlı cinayetleri hiç bir zaman meydana çıkarmayacak bir gizlilik vaat eden bir kır sessizliği içinde uyuyordu.

Gözlerimi karanlığa alıştıra alıştıra dolaştım. Ortadaki ağzı açık kuyuyu buldum. Taş attım. Dipten bana yine cumburtulu bir cevap geldi. Kuyunun her taraftan mesafesini adımladım. Merdivenin son basamağından buraya kaç adımda gelece-

ğimi hesapladım. Zihnimde cinayet planını kurduktan sonra yukarıya çıktım. Kalender Nuri meyilli toprak üstünde baş yukarıya rahat bir duruş bularak komik bir sinema artisti gibi sızmıştı. Avurtları iki körük gibi iri nefeslerle dolup dolup boşalıyordu.

En azılı insanlara uyku halinde bir masumluk geliyor. O afacan Nuri'de şimdi derin bir teslim olma sessizliği vardı. Kurbanlık bir koyun gibi önümde yatıyordu. Cebimden çakımı çıkararak kalbine saplayıversem, yahut gırtlağını kessem iş olup bitiverecekti. Bir insan doğurmaktan bir insan öldürmek her halde daha kolaydı. Ama kuyunun içi dururken onun mundar kanını dışarıya serpmeyi hiç uygun bulmadım. Uyandırmak için dürttüm. Duymadı. Bütün kuvvetimle tartakladım. Yine nafile. Kaldırıp oturtmaya çabaladım. Koltukları altından ellerimi çekince bezden bebek gibi olduğu yere devriliverdi. O düştü, ben kaldırdım. Kollarım yoruluncaya kadar onu uyandırmaya uğraşmayı kendime oyun yaptım. Anlaşılmaz homurtulara başladı. Nihayet lakırdıları seçilir gibi oldu. Ayıkken temiz bir söz çıkmayan bu ağızdan pislikler akıyordu. Artık ben oralarda değildim. Ölüme mahkûm edilenin son saçmalamalarına müsaade edilir.

Belini çeki taşı gibi iri bir kayaya yaslayarak zar zor oturttum. Arkasına geçerek dizlerimle iki yanını payandaladım. Başı hep göğsü üzerine düşüyordu. Bir kaz gibi çarpık bakışlarla etrafında bir şeyler aradıktan sonra :

— Şam şam... heceleriyle «Şamdan» demeye uğraşırken imdadına yetişerek :

- Ne var? dedim.

- Ha haniya elektrikler?

Hangi elektrikler?

— Elektrikler ya yanmadı. Be ben zifaf o olmayacak mıyım? Yufff...

— Önce hamam... sonra zifaf demedik mi?

— Ehhh hadi ha hamama ma gidelim.

Güneş batmış, bu ateşten çok iri yuvarlağı yutmuş ufkun pembe morlukları gittikçe esmerleşiyordu. Günün bu akşamı geceye kavuşması Kalender için son bir astronomi olayı idi. O. artık yarın güneşin doğuşunu göremeyecekti.

O. şimdi hiç yoktan bir gülme tutturdu. Başın ağırlığını çe-

kemeyen boynu inmeli biri sanılacak bir iradesizlikle en ufak kımıldamalarda her yana çarpılıyor, gözlerinden yaşlar, ağzından salyalar akıyordu. Çok iğrençleşti. Havaya kaldırmaya uğraştığı elleri hemen düştü. Benimle şakalaşmak istiyordu.

Gülmesini kesmeyerek :

— Tel tel tellaklara söyle, beni çok sarsmasınlar. İ içim de dolu, boşanırım. Pek sı sıcaksa istemem.

— Peki, peki... merak etme.

— Ha ha senin karın, ha benim karım.

Öyle ya... teklif mi var?..

— İ istersen Re revan'ı ortamıza alalım. Bir bir döşekte üçümüz... bir sıra sıraya yatalım.

— Nasıl arzu edersen...

Ben bu uğursuzu hâlâ kötü kötü niçin söyletiyordum? Korkunç hakikatten kuşkulanırsa can korkusuyla ayılmaya başlayarak mezbahaya sürüklenen öküzler gibi böğüre böğüre benimle boğuşmaya kalkacağına hiç şüphe yoktu.

Yürümeye çocuk alıştırır gibi. uğursuzu koltuklarından tutarak

— Haydi bakalım hamama...

— İlk önce ha hamam... sonra zi zifaf...

Bu mundar yükü sürükleyerek demir kapıdan içeriye soktum. Hiç aklı kalmamış denecek kadar sarhoş, merdivenden aşağı zifiri karanlığı görünce ayılır gibi oldu :

Ha haniya, elektrikler yanmıyor?

— Dur bakalım. Ne olmuş, soralım.

Aşağıya haykırdım, mahzenin ta içinden geriye dönen ses gümbür gümbür birkaç türlü cevap verdi.

Sarhoş :

— Ne diyorlar?

Ben :

— Affedersiniz. Birdenbire cereyan kesildi. Şimdi ampuller birer güneş gibi parlayacak, diyorlar.

Bu canlı leşi basamaklardan aşağıya heyamola ile indirirken o bidüzüye soruyordu :

Bu da nasıl ha hamam böyle?

— Buraya Merdivenli Hamam derler. Tamam kırk ayaktır.

Kırk kırkayak adamı sokar be...

Onun ağır dili altında ezilen abuk sabuk sözlerine kâh ce-

vap veriyor, kâh vermiyordum. İki - üç basamakta bir Kalender lapa gibi merdivene yayılıyordu. Bütün güç ve kuvvetimle onu tekrar kaldırmaya uğraşıyorum. Bu türlü inişte benim için kurtuluş, onun için ahret yolu olan bu merdiven ayakları bitip tükenmek bilmiyordu. Nihayet güç belâ dibi bulduk.

Cinayet dakikası yaklaştıkça şakak damarlarımın vuruşları artıyor, yüreğim eziliyordu. Ona acıyor muydum? Hayır... Bu, ilk cinayetimdi. Cinayet... oh, ne korkunç kelime... İnsanlar ölmek için yaradılmış değiller mi? Bir adamı eceli gelmezden beş - on yıl önce öbür dünyaya göndermek neden bu kadar büyük bir günah olsun? Bazen bir millet kendi gelişmesi için zararlı gördüğü başka bir milleti yok etmeye atılıyor. Sürüler karşı karşıya birbirleriyle boğuşuyorlar. Kan gövdeyi götürüyor. Canı, malı, ırzı, her şeyi mubah kılan bu insan kırımı hiç günah sayılmıyor. Ama kendi yararı uğrunda bir insan kardeşini öldürürsen bu, cinayet oluyor.

Kalender :

— Tel tellakları ça çağır, koltuklarıma girsinler. Kız olsun o oğlan olsun, zararı yok.

Ben hemen haykırdım :

— Tellaklar, beyefendi geldi. koşunuz.

Sesim duvarlarda inledi. Sesler sesleri doğurdu. tonozların altında bir velvele koptu.

Kalender :

— O ...o... o... içerisi ço çok kalabalık...

— Zararı yok. Bizim özel banyomuz tutulmuştur. bileti cebimde duruyor.

Vücudunu sırtlar gibi Kalender'in koltuğuna girdim. Onu şimdi kuyunun ağzına doğru götürüyordum. Çarpıntım arttı. Anlatamayacağım karışık duygularla sarsılıyordum. O arada merdivenin üst başındaki demir kapı hafifçe gıcırdar ve pek donuk bir ışık titrer gibi oldu. Heyecanıma şimdi bir ürküntü katıldı. Ne o? Kalender'i ölümden kurtarmak için yardım mı yetişiyor? Mucizeler mi oluyordu? Rahmani, şeytani hiç bir kuvvet onu benim elimden diri alamazdı. Çünkü onu yutacak kuyunun siyah ağzına bir adım kalmıştı.

İnsan dediğimiz Allah'ın yarattığı makinenin bu canlı kutusu anlayamadığımız birçok sırlı duyguların mahfazasıdır.

Kalender. ayaklarının arasında dolaşan ölümü duymuş gi-

bi birdenbire bir of çekerek:

— Şamdan dan'ım... ah, ah, hayat ne kadar tatlı... ba bal gibi bir şe şey... Be beni izdivacına iş iştirak ettirdiğin için se seni çok seviyorum. Bir ka karı, i iki ko koca... Türkçesi buna «evlenme birliği» derler. Gel, gel, seni öpeyim.

Bu, Kalender'in içine doğmuş bir veda. Artık reddetmedim. Onun rakılı bir salya ile kokan pis dudaklarına yanağımı uzattım. Şiddetli bir hararet söndürür gibi içini çekerek yana yana öptü. Sonra bozulmuş turşu keskinliği dağılan pis yanaklarını ağzıma yapıştırarak:

— Sen, sen de beni...

Birkaç kere midemin içindekiler kabararak ben de onu öptüm. Yarım dakika sarmaş dolaş olduk. Bu çapraşık öpüşmeden kurtulmak lâzımdı. Çünkü onunla beraber ahrete gitmek niyetinde değildim. O yapışkan kucaklaşmadan silkinerek sıyrıldım. Şimdi yalnız ben onun koltuğundan tutuyordum.

Bir, iki üç... dördüncü zavallı dostum sarsak adımını kuyunun içine attı. Omuzlarından şiddetle ittim. Uçuruma bırakılan dolu bir harar gibi Kalender avuçlarımın altından ölümün ebedi karanlığına uçtu, gitti.

Önce boğuk, acı, yürek paralayan bir böğürme, sonra bir cumburtu... daha sonra hiç bir şey...

42

Hemen merdivene saldırdım. O acı feryat, o cumburtu mahzenin duvarlarında yankılarını tekrarlıyordu. Heyecanlar içinde merdiveni yarıladığım zaman Kalender Nuri kuyunun dibinden, içine su dolan gırtlağının son kuvvet ve hırıltısıyle ve bütün tırmalayıcılığıyle birbiri arkasından birkaç kere daha haykırdı. Mahzenin duvarları bu acı yardım isteğini sanki duymamaya çalışarak inim inim inleyerek tekrarladı. Ne oldu? Kuyu, Kalender'i kabul etmedi de dışarı kusmak mı istiyor? Bu oğlanda ölüp dirilen mitoloji canavarı yaradılışı mı var? Sesi kesildikten sonra tekrar nasıl canlandı?

Bu sahiden böyle miydi, yoksa kulaklarım beni aldatıyor muydu? Demir kapıya yaklaşacağım sırada deliğin hafif aydınlığı üzerinde yine o gölge oynadı. Bu sefer ışığın ortasında bir gölgenin kımıldadığını açık açık seçtim. Şimdi ne yapayım?

Aşağı mı kaçayım, yukarı mı çıkayım? İşlediğim cinayetten dolayı kalbimde hiç pişmanlık yok. Görülüp tutulmak telâşı içinde titriyorum. Kalender ölmedi mi? Kuyudan bağıran kim? Demir kapının dışında beni gözetleyen kim? Bu korkulu iki meçhulün ortasında kıvrım kıvrım kıvranıyorum. Sonunda her cinayet işleyende olduğu gibi kaçmak duygusu öteki telâşlarıma üstün geldi. «Ne olursa olsun» dedim, kapıdan dışarıya fırladım.

Oh, mahzenin mezar ağırlığı alan küflü havasından kurtuldum. Alnımı serin bir rüzgâr okşadı. Çevreme bakındım. Ortalık henüz her şey seçilecek kadar aydınlıktı. İlkin bir şey göremedim. Bir ikinci oh daha çekeceğim sırada taşların arkasında kıpırdanan bir insan fark eder gibi oldum.

Bunun kim olduğunu anlamadan kaçıp gidersem şüphesiz o, benim peşime düşecek. Kalbimde böyle bir merakla uzaklaşmaktansa bu bilinmeyeni tanımayı daha yararlı buldum. Üzerine yürüdüm, kaçmadı. Bir taş yığını önünde durmuş, akşamın bastıran sisleri içinde şekilleri derece derece silinen Istanbul'u seyrediyordu.

Ta yanına gittim. Durdum. Kaynımla göz göze geldik.

— Sermet?

— Efendim!

— Ne yapıyorsun burada?

— Hiç.

Sermet, oraya kuşkusuz bir hiç için gelmemişti, ama daha fazlasını sormaktan ben korkuyordum. O da fazla cevaptan titriyordu. Bir zaman birbirimizin yüzüne bakmaktan korkarak karşı karşıya durduk. Tepemizde gecenin ilk habercileri yarasalar görünüp hızlı zikzaklar yaparak kayboluyorlardı. Limandan akşamın dumanlı hüznüyle uygun olan inceli kalınlı vapur düdükleri kulaklarımıza acılar saçıyordu.

Sonunda kaynım sessiz bir soru ile derin derin gözlerimin içine baktı. Sanki: «Oldu bitti mi?» demek istiyordu. Bu soruya evet der gibi başımı eğerek: «Evet oldu bitti» cevabını verdim.

Yürüdük. Kalender'in çığlıklarını işitmemek için mahzen kapısından uzak dolaşarak yola çıktık. Ama nereye gitsem insanı rahatsız eden bir gramofon hırıltısıyla sesi peşimden geliyordu. Eve döndük. Kaynımdan ayrılırken:

Ablana bir şey açma.
- Açacak ne var ki?
— Hiç.

★

Cinayetin sırdaş kabul etmediğini bilmem hangi kitapta okumuştum. Cinayetin sırrı yalnız onu işleyende kalırsa bir zaman için ve belki de her zaman gizlenebilir. Ama bu sırrı ikinci bir insan bildi mi artık onun gizlenmesine imkân yok gibidir.

Şimdi ben bu tehlikeli durumdaydım. Kaynım işi biliyordu. Kendi kendime sordum:

«— Bunda korkacak bir şey var mı?»

Sonra şöyle sordum ve cevapladım:

«— Evet. Elbet...»

«— Fakat niçin?»

«— Çünkü kaynım orada rasgele bulunmuyordu. Kuşkusuz beni gözetlemeye gelmişti.»

«— Neden?»

İşte bu «Neden» in önünde irkildim. Bu gözetlemeyi Sermet kendi hesabına mı yapıyordu, yoksa onu benim arkamdan ablası mı göndermişti? Kalender Nuri çılgınca isteklerinden ileri gelen namus yıkıcı teklifler, canavarca korkutmalarla aile mutluluğunu, rahatını durmayıp bozmuyor muydu? Onun saldırmalarından karım, kaynını, ben hepimiz huzursuzluk içinde değil miydik? Kalender Nuri'nin vücudunu dünyadan kaldırmak için onlar da vicdanlarına karşı yemin etmemişler miydi? İşte bu görevi ben kendi başıma gördüm. Onları da, kendimi de büyük bir belâdan kurtardım. Bu hareketimden sevinmeleri gerekmez mi?

Karımın Nuri'ye karşı olan şiddet ve nefreti neden birden bire şefkat ve merhamete döndü?

Uygun bir cevap bulamıdığım bu soru kızgın bir biz gibi beynime saplanıp saplanıp çıkarak bütün düşünce ve muhakemelerimi delik deşik etmeye başladı.

Ben, Sermet'e mahzen kapısı önünde rastladığım vakit orada ne aradığına dair niçin kendini inceden inceye sorguya çekmedim? Kız kardeşine bir şey açamaması hakkında bir de tembihte bulundum. Ah ne aptallık.

Bu düşünceler zihnimde dallandı budaklandı, çatal çutal oldu. Geçirdiğim olaylar sesli bir sinema filmi gibi gözlerimin önünden geçiyordu.

Kalender'i Kurşunlu Meyhane'de konserve kutularıyla rakı içerken teneke tabakalardan kokmuş yeşillikleri tıkınırken ağız eğri, göz şaşı körkütük sarhoş, uğursuz suratıyle canlı olarak görüyordum ve aramızda geçmiş olan şu konuşmayı bilmem nasıl bir kuvvet kulaklarıma aynı açıklıkta tekrarlıyordu:

Ben:

«— Biz Revan Hanımla nikâhlı karı kocayız. Sen nasıl araya gireceksin?»

O:

«— Poh... nikâh, o, ayaktakımına mahsus bir bağ.»

Ben:

«— Revan Hanım benim üzerime başka erkek kabul eder mi?»

O:

«— Beni eder.»

Ben:

«— Neden biliyorsun?»

O:

«— Biliyorum.»

Ben:

«— Sen yanılıyorsun.

O:

«— Sen yanılıyorsun. İnanmazsan dene!»

Daha sonlarına doğru dayanılmayacak bir edepsizliğe dökülen bu konuşma zihnimde canlandıkça kafamın içini öfke ve kinle dolduruyor, karımın Kalender'e bu sözleri söyletmek küstahlığını veren davranışına bir türlü bir kaba kotaramıyordum. Nerede ne vakit, nasıl anlaştılar?.

★

Karım odaya bir keyifsiz halsizliğiyle girdi. Benzi uçuk, gözleri baktığı noktalarda bir zaman duraklayan bir dalgınlıkla süzülüyordu. Bakışlarımız iki düello kılıcı gibi çarpıştı, ayrıldı. İkimiz de birbirimizin kafasından geçenleri gözden göze okumaya uğraşıyorduk.

İkinci bir bakış çarpışması daha oldu. Ama bu sefer ben bir nişan noktası gibi gözbebeklerimi ona diktim. Sert, dimdik, öyle durdum. Gözlerimin kıpırdamayan fosforlu projektörü altında karım efsunlanmış gibi bir gevşekliğe uğrayarak en ezgin sesiyle :

— Oh Şadan!

Ne var?

— O nasıl bakış?

Bir âşık bakışı.

Beni korkutuyorsun.

- Niçin beni bir umacı gözüyle görüyorsun, Revan'cığım?

- Umacı değil... umacı değil...

— Ya nedir?

Karım şimdi benim deliliğimi örtecek yumuşak bir kelime arayarak:

— Bu akşam yüzünde fazla sinirlilik var da.

— Belki... ama artık sen benim sinirliliklerime alışmadın mı?.

Çoktan alıştım... hatta o kadar ki...

—. Ey?

— Bu sinirliliklerin bazen hoşuma bile gidiyor.

— Bazen de gitmez, değil mi?

Revan bu soruma tatlı bir gülüşle cevap verdi. Dikkat ediyorum, karım aramızda açılacak konuşmanın tartışma, savaşma şekli almamasına, sözlerin benim hasta şuurumu kikiştirecek bir dereceye kadar ekşimemesine uğraşıyordu. Ah, lâkin benim mayası bozuk beynim her sözü ekşittirecek bir köpürmedeydi.

Ben, Sermet'e mahzendeki korkunç olayla ilgili ablasına bir şey açmamasını söylemiştim. Acaba kaynım sözümü tuttu mu? Ona söylememesini tembih ettiğim şeyi şimdi kendim söyleyecektim. Hissedip de anlamadığım sırlar vardı. Meraktan çatlıyordum. Karımın sabırlı ve ölçülü durumunu taşırmadan bir şey anlamak kabil olamayacaktı. Onun için birdenbire dedim ki:

— Sana verdiğim sözü harfi harfine yerine getirdim.

Birdenbire şaşırarak, yahut şaşırmış görünerek :

— Hangi sözü?

— Seni o büyük belâdan kurtardım.

Revan'ın güzel yüzü gittikçe artan bir sarılıkla çok acıklı bir ifade aldı. Ağzından çıkmak isteyen kelimeler dudaklarında sallandı kaldı. Oh, oh, karım niçin bu kadar etkileniyordu? O, umutsuzluğundan sarardıkça ben öfkemden kızarıyordum. Onun bu teessürünü son dereceye çıkarmak için en korkunç sözlerden fazla dehşet veren bir sessizliğe bürünerek gözlerimle onu didikleye didikleye şimdi gerçekten bir umacı durumu alıp bekledim.

Karım uzaktan gelen bir ses dinler gibi bir noktaya kulak kabartıp kaşlarını çatarak bir zaman durdu. Sonunda iniltiyle sordu :

— Söyle ne yaptın?

— ...

— Bir cinayet?

—

Ürpertici bir sessizlik içinde aynı yıldırıcı bakışla gözlerinin içini kargılayıp duruyordum. O şimdiye kadar tutmaya uğraştığı acılarını birden boşaltmaya atılır gibi bütün ruhunun protestosuyle :

— Şadan, cinayetle belâ defedilemez. Daha büyük bir felâkete yol açılmış olur.

— Bu yolu bana sen gösterdin, Revan.

— Aman, sus!

— Kalender'in beynini patlatmak için en önce silahını dolduran sensin.

— Çok büyük bir öfke zamanında öyle dedim. Ama sonra sözümü geri aldım. Sana da insanlığı, ölçülü davranmayı öğütledim.

— Kalender gibi bir ahlâk canisine insanlıkla karşı konulamaz.

— Zavallı Şadan, ne yaptın? Söyle... çabuk söyle.

— Niçin soruyorsun? Bu acelen ne?

— Soruyorum, söyle... söyle...

— Niçin? Anlamak isterim.

— Cinayetinin tamir edilecek tarafı varsa hemen her şeyi feda ederek işe başlayacağım.

Kalender'i kurtarmak mı istiyorsun?

— Evet.

— Neden ona karşı her şeyini feda edecek kadar coştun?

— İşi ters anlayarak niçin böyle hakaretli sorulara kalkışıyorsun? Onu kurtarmak isteyişim seni kurtarmak içindir. Cinayetinin duyulduğu gün ne yapacaksın? Jandarmalar arasında cinayet mahkemesine çıkarıldığın gün ne cevap vereceksin?

— O, bana ait bir mesele.

— Senin karınım, bana da aittir.

— Kocanın cinayetinden karıyı sorumlu tutmazlar, cezalandırmazlar. Korkma, Revan'cığım.

— Aman bana karşı ne kötü şeyler düşünüyorsun. Senin gözünde bu kadar bayağı bir kadın mıyım? Söyle, nasıl oldu? Cinayetini tamire imkân yoksa savunma planımızı hazırlayalım.

— «Tamir» sözünü kaldır. Öldürdüm. Artık hazreti Mesih gelse Kalender'i diriltemez.

Karım on parmağını iki şakağından altın saçlarının içine batırıp ağlaya ağlaya :

— Ölüsü nerede?

— Ne yapacaksın hanım?

— Yok edeceğim.

— Merak etme. Kimsenin bulamayacağı bir yerde.

— Bu cinayet esrarını bana söylemekten neye korkuyorsun?

— Lüzumsuz görüyorum.

— Sen istediğin kadar sakla. Ben şu andan başlayarak araştırmaya girişeceğim. Her şeyi meydana çıkarırım.

— Ne oluyorsun hanım? Benim gizlemek zorunda olduğum bir cinayeti sen niçin meydana çıkarmaya uğraşacaksın?

— Görüyorum, sen kendini savunmayacaksın. Cinayet hakkında şuurlu bir düşünüşüm yok.

— Revan, Kalender adını karşımda bir daha ağzına almayacaksın. Bundan seni kesinlikle menediyorum.

— Garip iddia... Sebebini sorabilir miyim?

— Sebebi açık, pek de haklı.

— Nedir?

— Seni Kalender'den kıskanıyorum.

— Bir ölüden?

— Evet, bir ölüden... (Nefesimi kesen ağır bir durmadan sonra) Ama... Hayır... Oh, kim bilir?

— Söyle Şadan, Kalender yaşıyor, değil mi? Sen bu cinayeti beni aldatmak için uyduruyorsun?

— Sen, Kalender'i seviyorsun. Ama çok yalvarırım Revan, bunu bana hissettirme.

— Çılgınca sözler...

— Evet, evet, seviyorsun. Onu diriltmek için mucizeler yaratmaya hazır olduğunu görüyorum. Ama boşuna. Ben onu öldürdüm, iyice öldürdüm. O dokuz canlı canavarın dokuz canını da cehenneme gönderdim.

— Hâlâ bana karşı o bayağı sözler... Beni ne ile suçlandırırsan suçlandır, seni canilikten kurtarmak için son dereceye, son dakikaya kadar uğraşacağım.

Nöbetim arttı. Çırpına çırpına bağırıp çağırmaya başladım. Çekişmenin sürmesinden daha çok fenalaşacağımı anlayan karım odadan çıktı. Birkaç dakika sonra yanıma Sermet geldi.

Kaynımın gözlerinde garip bir merak heyecanı okuyarak sordum :

— Ne var yavrum Sermet?..

— Hiç bir şey.

— Ablan seni buraya beni gözlemeye mi gönderdi?

— Hayır. Ben kendiliğimden geldim.

— Komedya istemem, Sermet.

— Ne komedyası?

— Ablana her şeyi anlattım. Kalender'i kurtarmak için kuyuya adamlar gönderdiniz.

— Ne söylüyorsunuz enişte bey? Siz Kalender'i kuyuya mı attınız?

— Ulan beni büsbütün deli etme. Seninle mahzen kapısında buluşmadık mı? Oraya beni gözetlemek için gelmemiş miydin?

— Buluştuk. Ama sizin sandığınız gibi değil. Sizi gözetlemeye gelmemiştim.

— Öyle süklüm püklüm, arayıcı gibi oralarda ne arıyordun?

— Siz, Kalender'le otomobilden indiğiniz zaman ben de oradan rasgele geçiyordum. Gördüm, çok sarhoştunuz. Şoför bile halinize kahkahalarla gülüyordu.

Ben sarhoş değildim. Kendini bilmeyen Kalender'di.

— Evet. Siz onu bir yük götürür gibi taşıyordunuz. Bir uygunsuzluğa uğrarsanız size yardım etmek için, aralık bırakarak peşinize takıldım. Sonra viranelerden gittiniz, gittiniz. nihayet mahzen gibi bir yere indiniz.

— Kalender'i ne maksatla mahzene indirdiğimi bilmiyormuydun?

— Nasıl bilirim?

— Sen neden aşağıya, yanımıza inmedin de bir casus gibi yukarıda kendini gizledin?

— Enişte bey, siz Kalender'le kanlı bıçaklı denecek derecede korkunç bir şekilde dargındınız. Nasıl oldu da barıştınız? Durumda bir olağanüstülük gördüm. Birleşmenize sebep olacak aranızda büyük bir sır olduğunu düşündüm. Canınızı sıkmaktan korkarak aşağıya, yanınıza inmedim.

— Hep bunları doğru mu söylüyorsun?

— Namusum üzerine yeminle söylüyorum ki...

— Hangi namusun yavrum? Biz onu hep beraber Madam Fedrona'da hırs ve şehvetimize katık edip bitirmedik mi? Bu herkesin sözü. Bizim aramızda geçecek bir laf değildir.

— Peki. Nasıl isterseniz sizi öyle temin edeyim.

— Kalender'in kuyuda olduğunu ablana söyledin mi?

— Bilmediğim bir şeyi nasıl söyleyebilirim? Bunu şimdi sizden öğreniyorum.

— Benim mahzene Kalender'le beraber indiğime tanık olmuşsun. Sonra oradan yalnız çıktığımı görünce onun ne olduğunu merak etmedin mi?

— Çok sarhoştu. Belki aşağıda sızmış kalmıştır, sonra kendi kendine ayılır, kalkar gider dedim.

— Peki. Sermet. Çok yalvarırım, bu gerçeği sen yine bilme. Ablana bir şey açma. Çünkü Revan Hanım Kalender'i çıldırasıya seviyor.

— Rica ederim, enişte bey. Ablama karşı bu kadar kötü düşünmeyiniz. O Kalender'e tenezzül edecek yaradılışta bir kadın değildir.

— Fazla lakırdı istemem. Seviyor. İddiamı ispat için elimde çok delillerim var.

— Bu olmayacak şeyi doğru saysak bile bundan ne çıkar? Kalender ölmedi mi?

Kim bilir?

— Kuyuya attığınızı söylüyorsunuz.

— Attım ama öldüğünü bilmiyorum. Ben mahzenden kaçarken o hâlâ kuyunun içinde bağırıyordu. Ablan gerçeği öğrenirse onu kuyudan çıkartır. O uğursuz herif benim kadar senin de düşmanındır Sermet. Onun yüzünden çekmediğimiz kalmadı. Bu işte benim sır arkadaşım ol, yardımcım ol. Kimseye, ama hiç kimseye bir şey açma. Yarın seninle beraber gizlice mahzene gidelim. Eğer onu kuyunun içinde yine diri bulursak yukarıdan kafasına iri iri taşlar atarak gebertelim. Yalnız biz değil, bütün dünya bu delinin rezilliğinden kurtulsun.

43

Sermet, bana susmakla beraber yardımını da vaat etti. Her sözü, olmayan namusuyle sağlamlaştırmaya uğraşarak söyleyen bu çocuğa inanayım mı?

Karımla aramız şeker renk... O pek sağlam görünmeye uğraşıyor. Kalender o derin kuyunun cumbur cumbur suyu içinde saatlarca nasıl yaşar? Bu uğursuz karada, suda soluk alan kurbağa tabiatında yaradılmış değil ya. Karım onu kuyudan çıkartıp yaşatmak mucizesini gösterirse? Aman Yarabbi, dünyada neler olmaz.

Ah, bu gece şimdiye kadar uğramadığım bazı garip haller geçiriyorum. Kalender'i öldürdüğüm için karım bana kin bağladı. Öç almaya yemin etti. Su içmeye kalktım. Surahinin içi yemyeşil... Zehir atmışlar. Ben bunu anlamayacak kadar sersem miyim? Ah, işte karım döşekte yorganın arasından sezdirmeden bana bakıyor. Suyu içecek miyim, içmeyecek miyim? Anlayacak. Hayır, içmeyeceğim.

Fakat of... niçin susayım? Karımın bu hainliğini yüzüne vurmalıyım.

— Hanım, koş!

Revan, başını yastıktan kaldırarak :

— Ne var beyim?

— Kalk, gel. Şu surahideki suya bak.

Karım yataktan fırlayarak :

— Ne olmuş?

— Surahiyi al da dikkatle bak

Revan bakarak :

— Bakıyorum, ama bir şey anlayamıyorum.

— Suyun rengi nasıl?

— Billûr gibi saf, berrak.

— Hayır, yeşil.

— Şadan, yanlış görüyorsun. Gel bak, surahiyi ışığa karşı utuyorum.

Evet, baktım. Bu sefer suda yeşillik yok. Karım nasıl bir ıokkabazlıkla çarçabuk surahiyi değiştirdi. Bu el çabukluğu karşısında susmamak kabil değildi. Oh, Revan, dur, seni elbette bir başka sefere yakalarım. Ama ben ne olur ne olmaz diye u içmedim.

Yine döşeğe girdik. Karım en ufak bir kıpırdanışımdan uylanarak hemen gözlerini açа açа pek hafif bir kuş uykusu uyuyor, belki de hiç uyumayıp bana öyle görünüyordu.

Ah, nasıl bir gece geçiriyorum, Allah'ım nasıl bir gece? İnanlar, size söylüyorum : Bilim, fen, hekimlik hepsi uydurma, epsi saçma, hepsi zırva. Sizin «sağlık» dediğiniz şey tabiî olnayan bir haldir, tabii olan «hastalık» tır. Çünkü canlı, canız her yaratığın elemanında, mayasında, yapısında türlü türlü astalıklar uykudadır. Hemen meydana çıkmak için sebep rarlar. Ölüm asıldır, hayat geçicidir. Ölümle her an boğuşmak orunda olan hayat, sonunda silahını teslime mecbur değil mi? erkesin şikâyet ettiği bu hayatta ne zevk var? Bundan tam larak zevk almış memnun, mutlu olan varsa çıksın meydaa...

Dinleyiniz, bakınız filozoflar filozofu, şeyhim, vicdanımın nürşidi. hazreti Nietzsche ne diyor : «Çıldırmadan felsefe yaılmaz. Çıldırmadan aklın öte tarafını seçmek kabil değildir. u sırlar, basit düşüncenin çok üstündedir. Bütün itibarî bağarı parçalamalı. Ağır ağır tüten bacalar gibi, ölçülü düşünnek para etmez. Akıl işlemeye başladığı vakit kafamızın içine ne kadar kurumlar varsa ateş almalı. Alev, bacadan yukarı minareler gibi kıpkızıl göklere yükselmeli. Mahalle avaz avaz aykırmaya başlamalı. Yangın Kulesi işaretlerini çekmeli, itfaye borusunu çalmalı. Sokaklarda kalabalık kazanda su gibi aynamalı. Şehrin altı üstüne gelmeli. Her kuvvetli fikir yanın gibidir.»

Düşünme böyle olur. pirim öyle diyor. Bütün yaradılışın

olgunluğu, sonu ölümdür. En yüksek, en yüksek yalnız odur. Çok düşünme : Önce sevdiklerini öldür, sonra kendini... Ölüm yükseklikliir, onun gelmesini beklememeli, biz ona gitmeliyiz.

Ah, ah, şimdi çok gerçekleri anlıyorum. Profesörlerden, kitaplardan değil, bilimlerden, fenden değil, olayların beynime doldurduğu izlerden. Akılsızlar, aklın fazlasına «delilik» diyorlar. Dünyaya geldim, çevremi sonsuz sırlarla çevrilmiş buldum. Otuzuma yaklaşıyorum, daha bu sırlardan bir zerrenin çözümünü başaramadım. Zavallı kafalar, ağırbaşlılıkların altında ezilen koca sakallı hahamlar, papazlar, hocalar, her şeyin içini bilmekle geçinen bütün bu güruh da hâlâ benden bir çekirdek ileri varamamıştır.

«Dünyayı kim yarattı?» sorusuyla mesele açılır. Hepsinin «Yaradan» ı zayıf beyinlerinin icadına göre başka türlüdür. Yahudilerinki İbranice konuşur, Çinlilerinki Çince. Rumlarınki Yunanca, Katoliklerinki Latince... Hepsi de cenneti, cehennemi olan, korkutarak insanlardan boyun eğmek ve tapınma isteyen öfkeli, kinci birer «Allah» düşünürler. Kitapları olmayan gözü açık millet yalnız Çingenelerdir. İbadet yerleri, imamları yoktur. Her davayı çeribaşının görmesi bakımından bütün medeni «layik» idarelere örnek olacak basit yasa ve disiplinleri vardır. Davalar birer defada ortaya konur ve adaletle hüküm giydiği için istinafa, temyize gerek görülmez, hâkimlerden şikâyet, aralarında görülmüş şey değildir. Çünkü çeribaşıya son derece saygıları, inanmaları vardır. Çeribaşı seçmekte bir tek Çingenenin burnu kanadığı, dedikodunun gazete sayfalarına düştüğü hiç işitilmemiştir. Çünkü en sersem bir Çingene kendi cemaati içinde o makama en lâyık olanı bilir. Haklı, haksız halkın zihnini çelmek için yapılan propaganda ve seçim entrikalarına asla tenezzül etmezler. Çünkü bir memleket parlamenter olabilmek için bütün akıl ve zihinlerin bu usulü kavrayacak bir olgunluğa ermiş olması şarttır. Herhangi bir topluluğun fertleri niçin seçtiklerini ve kimi seçeceklerini bilemeyip de bu önemli işte uyarmaya ve vasiye muhtaç kalırlarsa bunların bir çocuk sürüsünden ne farkları olur? Rey toplamak usulü, memleketin yönetimi işinde olgunlaşmış, geçmişten, içindeki bulunduğu zamandan ibret dersi almayı öğrenmiş beyinlerin ayrı ayrı görgü ve deneylerinden yararlanmak için konulmuştur. Halkın cahilliği birtakım atakların fırıldaklarına yol açar.

Of... fakat niçin kendi derdimi bıraktım da siyasetin çıkmaz sokağına saptım? Bilmem ki düşüncem herhangi bir konunun dolambaçlarına dalarsa bir türlü öbür ucunu bulamıyor. Onun dar koridorları içinde döne dolaşa bunalıyor. İradem o kadar güçsüz ki bir kör yeder gibi biri elimden tutarak o konunun içinden beni çıkarmalı. Ve «Onu düşünme, şunu düşün» demeli.

Aman aman... O kadar yorgun ve halsizim ki vücudumda benliğimde maddi ve manevi her ne varsa aşındı, bitti. Kemiklerime kadar varlığımın bütün dayanıklı kısımları eridi. Pelteleştim, kauçuktan bir adam oldum sanıyorum. Bir mezar bulup da içine uzansam, imam gelip de telkinle beni rahatsız etmese. Ben «mümkireyn» e söyleyeceğimi bilirim. Onlar bana ağız açmazdan önce ben o meleklere üç soru soracağım «Ben niçin doğdum? Niçin yaşadım? Niçin öldüm?» Benim kendi isteğimle olmamış şeylerden gelip de mezarda beni sorumlu tutmak ne demektir? Dünyada adalet yok. Bunu ahrette de bulamazsak bana kaçacak bir üçüncü âlem gösteriniz.

Fakat pencerelerden dışarıda gece ne kadar karanlık, ağır, kuruntulu... Duygulu ruhların üzerine çöken bu kara kâbus beni eze eze yamyassı bir kertenkele haline getirdi.

Diyorlar ki «Çıldırma!» Bu zulüm ve hastalık, bu alçaklık dünyasının içinde akıllı kalmak olabilir mi? Oh, nabızlarım ne kadar atıyor. Sinirlerimi yengeçler didikliyor. Kanımdaki milyonlarca yuvarların ayrı ayrı kıpırdadıklarını duyuyorum. Damarlarımızın içinde uzaylar var, bu sınırlı mesafelerin boşluklarında çekim kanununa uyarak küreler dolaşıyor. Kanımda Venüs'ten, Jüpiter'den, Satürn'den büyük gezegenlerin güneşler etrafında sistemler kurmadıklarını kim iddiaya kalkabilir? Sidik yollarımda akanyıldızlar uçuştuğunu size temin ederim. Çünkü bunların düşmesiyle bazı bazı sidik torbam ateş gibi yanar. İçimizde, dışımızdakilerden çok büyük âlemler var.

Ah bu gece, ah bu gece... Yarı belimden yukarısı yanıyor, aşağısı donuyor. Ayaklarım var mı, yok mu bilmiyorum. Etlerime çuvaldız saplasalar duymayacağım. Kötürüm mü oldum? Ay... oh... o ne? Uzaktan bir ses... dinle Şadan, kayıptan bir sada geliyor... Yok... hayır... o melun bağırıyor... Kalender...

«— Ben ölmedim... ölmedim... geliyorum... Karınla aran-

da bana yer açınız... döşeğinize gireceğim...» diyor. O... Vallahi o..

— Hanını, kalk, kalk... Bak, oda kapısı kilitli mi? Pencereler kapalı mı? O şimdi karakoncolos oldu. Budak deliğinden içeriye girer.

— Neler söylüyorsun bey? Ne var?

— Duymuyor musun?

— Hayır.

Dikkatle kulak ver.

— Veriyorum.

— Ne işitiyorsun?

— Hiç.

— Duyuyorsun ama, söylemek işine gelmiyor.

Duysam niçin inkâr edeyim?

— Hah... hah... İşte bu sefer o kadar kuvvetli bağırdı ki kuyudan gelen uğursuz ses gecenin karanlığını bir vapur düdüğü gibi deldi. Bunu da duymadım diyebilecek misin?

— Evet, şimdi duydum.

— Oh, Yarabbi şükür.

— Duydum ama bu insan sesi değil.

— Ya nedir?

— Pek uzaklardan bir köpek havlıyor.

— Çevir kazı yanmasın.

— Bey, emin ol, üzülme... Köpek sesi, köpek.

— Kulaklarımızda çınlayan bir gerçeği yüz yüze inkâr etmek, karşısındakini ahmak yerine koymaktır. Ben onu kuyuya attım. O arkamdan «Ben ölmedim. Revan'ı bir Arap kısrağı gibi aramızda paylaşacağız» diye bağırdı. Söyle hanım, sen bir budunu bana, öbürünü ona pay etmek mi istiyorsun?

— Ah bey, nasıl sözler bunlar? Hiç bu geceki gibi olduğun yoktu. Beni korkutuyorsun.

— Benden korkma karıcığım. Ondan kork.

Karım salyalarımı sildi. Bana bir bardak kordiyal içirdi. Titreyen ayaklarımı sıcak elleriyle ısıtmaya uğraştı. Bütün vücudumu ovdu. Masajla beni uyutmaya çalıştı. Biraz dalar gibi oldum. Ne kadar zaman kendimden geçimşim, bilmiyorum, karyolamız sarsıldı. O geldi. Kalender... Karımla benim arama girecekti. Titreyerek gözlerimi açtım. Yüz yüze geldik. Suratı ne kadar iğrenç bir uğursuzluk bağlamıştı. Uyandığımı görünce

hemen gardroba kaçtı. Aynanın içinden o alaylı şaşı gözleriyle bize bakıyor, yumruklarını birbirine vurarak :

«— Gitmiyeceğim... Koynunuza gireceğim. Revan, cins bir kısraktır. Üzerinde payım vardır. Mahkemeler hakkımı teslim etti. İlâmlar aldım!» iddialarıyla bağırıyordu.

Döşekten fırladım. Karım da arkamdan...

— Bir revolver, bir bıçak veriniz. Haini öldüreyim, polis çağırınız, uğursuzu teslim edeyim, çığlıklarıyle geceyi çınlatıyordum.

Karım ağlıyordu.

Bütün ev halkı odaya doldu. Doktorlara haber gitti. Onlar gelinceye kadar bazıları benim ellerimi bağlamayı düşündüler. Karım karşı geldi :

— Kocam deli değildir. Bu bir sinir nöbetidir, geçer! diyordu.

Ah. Revan'cığım doğru söylüyordu. Ben deli değildim. Hiç değildim. Çünkü gördüğüm şeyler bir hallüsinasyon değil, hep birer açık gerçekti. Kalender Nuri ölmemiş, kuyudan çıkmış, Haşmet Bey'in zamanında olduğu gibi karımın koynuna girmeye gelmişti.

Doktorlar beni muayene etmişler. Pek farkında değilim. Banyolara sokup çıkardıklarını biraz biliyor gibiyim. Sonra hatıralarımın zinciri kırılıyor, rüyamda mı, nasıl oldu pek seçemiyorum. Bindiğim uçaktan düştüm. Atmosfer ağırlaştı. Dalgadan dalgaya yüzer gibi uçtum. Bu iş bana insanların eskiden kuş olduklarını kanıtladı. Bundan önceki yaşayışlarımda karga olduğumu hayal meyal hatırladım. Çünkü hiç çalışmadan ve güzel uçuyordum. İlk kanat açışımda acemilik duymadım. Yaradılışım göbekten göbeğe kuş aslımın atavizm yoluyla bu alışkanlığını saklamış.

Hazreti Nuh, gemisini tavuğun iskeletine bakarak çatmış. Kazın, ördeğin kafeslerini örnek tutaydı daha iyi olmaz mıydı? Çünkü bu ikisi suda yüzerler, tavuk boğulur.

Ben, Nuh'un gemisinin birçok kitaplarda resimlerini gördüm. Istanbul'la Karamürsel arasında işleyen yelkenli kayıklar kadar bir tekne... Binlerce çift hayvan bu tekneye nasıl sığdı? O zaman vinç icat olunmamıştı. Hipopotamı, fili ve o büyüklükteki hayvanları içeriye nasıl aldılar? Bu teknenin içi şimdiki dretnotlar, transatlantikler gibi bin bölme olsa gerek.

Çünkü kurtla koyunu, köpekle kediyi, fareyi birbirinden korumak gerek.

Ya hazreti peygamber, afetten kurtulmalarını Cenabı Hak emretmiş olsa da fareyi, yılanı, akrebi, biti, bireyi, tahtakurusunu Tufan'ın mübarek sularına temizlettireydin, hayvanlar cinsinden bu zararlılar eksik olmakla yaradanlık şerefinden ne kaybederdi? Sivrisineklerle Âdem nesline malarya aşılandırılacağına Pasteur'ün serumları gibi birçok hastalıklardan kurtaracak yararlı ajanlar yaratarak, haberimiz olmadan bunların aşılamalarıyle bünyemizi kuvvetlendirmeye, kanımızı, ahlâkımızı temizlemeye inayet buyrulaydı bu hayırlı amaç yaradancılığa daha uygun düşmez miydi?

Allah'a ve kullara karşı her vakit karşı çıkmak, her vakit muhalefet... işte delilerin işi budur. Akıllılar, karşılığında memnun olmak için memnun edenlerdir.

Sabah olmuş. Gecenin son kısmını nasıl geçirdiğimi pek iyi seçemiyorum. Atlantik'in ortasında fırtınaya tutulan bir gemi gibi aklımın üzerinden pek sert çeşitli kasırgalar esti. Bütün sinirlerim kopacak gibi gerildi, esnedi. Kulaklarımda deliliğin bin bir ıslığı öttü. Galiba foyayı bütün bütün meydana vurdum. Ama herkesin yüzünde acayip bir «tevekkül» var. Beni yüzlemiyorlar. Hiç olmamış gibi duruyorlar.

Bana gücenmeye hakları var mı? Yaptıklarımdan sorumlu muyum? İşte son yüzyıl fen adamlarının çözemedikleri bir mesele... Bu sorumluluğa derece biçmeye uğraşıyorlar. Yarım sorumluluk, üçte bir sorumluluk, dörtte bir, beşte bir sorumluluk... Böyle kesirli bir ölçü üzerine ceza yapılır mı? Üçte bir çıldırmış bir katil deli, on beş senenin yalnız beşine mi hüküm giyecek? Şimdi ben Kalender'i öldürdüğüm için ne hesap üzerine ceza göreceğim? Yargıçlardan önce, bu hususu ben, kendim belli etmeye uğraşmalıyım. Böyle önemli noktalarda akıllılar, delilik işinde nasıl karar verebilirler? Deliler bir dernek kurarak içlerinden birkaç delege ve hatta milletvekili çıkarmalıdırlar. Acaba namzetliklerini koymak için yalandan çıldırmış görünen akıllılar çıkar mı? Parlamenterliğin itibarı ve maaşı için çıldıranları sonra tımarhaneler almaz.

Akıllılık patentiyle serbest yaşayanların bile arasıra tutuldukları bir hal vardır : Öfkelenmek... İşte bu herkesin uğradığı ani bir deliliktir. Göze bir şey görünmez. İnsan asar, döver, ke-

ser. kırar, yakar. «Öfke baldan tatlıdır» sözü işte buradan çıkıyor. Öfke sırasında insanın, çıkar gözetmek, düşünmek ve hatta edep, terbiye, nezaket duyguları, muhakemeleri hep duruyor. Delilikle öfkelenmenin kaynakları tabiî bir değildir. Biri iyileştirilmeye ihtiyacı olan bir bünye afetidir, öteki geçici bir kasırga. Fakat nöbet itibarıyle yani, iş, şekil itibarıyle o kadar birbirlerine benzerler ki gözleri dönerek burnundan soluyan bir öfkeliden, deliden çok korkmalıdır. Onun için kanun delilikle öfkeyi hemen eş tutarak buna tutulanlar hakkında merhamet gösteriyor.

İşte delinin de tekrar öfkelenme zamanı var. Çabuk kızar. Zıddına gidilince büsbütün kudurur. Ben davranışlarımdan sorumlu muyum? Eğer fenalığı uzaklaştırmaya yeter bir irademe varsa sorumluyum. Ama «irade» sözü çürük bir tedbirdir. Filozoflar bunun üzerine çok mürekkep boşaltmışlar, ama kelimeyi karanlıktan kurtaramışlardır. Bazıları, insanda böyle bir kuvvet kabul etmişler, bazıları birtakım şartlarla bunun varlığını sezmişler, bazıları bütün inkâra yürümüşlerdir. Deterministlere, spritüalistlere göre sebepsiz hiç bir hareket yoktur. Her işlediğimiz bir sebebe dayanırsa bizim irademiz bir kuruntudan ibaret kalmaz mı? İradeleri pek sağlam sanılan da belki deliliğin karşıtı başka bir hastalıkla illetlidir.

«İradeli», «iradesiz» sözleri, «şuurlu», «şuursuz» sözlerinin karşılığı gibidir. Eğer tam akıllının dengesi irade ise kendilerini bu mevhum kuvvete sahip sanan efendilerden rica ederim. karınları acıkınca yemek yemesinler, uykuları gelince yatmasınlar; öfkenin, parlamanın bir tür delilik olduğunu bilerek hiç bir şeye hiddetlenmesinler, hasta olunca zayıflamasınlar. acıdan sızlanmasınlar.

Ey iradeli efendi, sen ateşte yanan, soğukta donan, suda boğulan. bir saniye havasız yaşayamayan birkaç okka kemik ve et yığınısın. Senin denge, akıl dediğin şey, vücut makinesinin, gerekli uyuşumu sağlamak için, birçok koşullar altında sürçmeden işleyebilmesinden ibarettir. Açken başka türlü düşünürsün. Tokken, sarhoşken, keyifliyken, üzüntülüyken, sıcakta, soğukta, ferahlı yerde, sıkıntılı yerde hep düşünce, duygu ve görüşün değişir. Havaya göre dönen bir fırıldaksın. Gözlerine ne renkte bir gözlük geçirirlerse âlemi o boyada görürsün. Daima yediğin, içtiğin şeylerin ve dış âlemin etkileri al-

tında işleyen bir ayna gibisin. O, çok güvendiğin iraden bu etkilerin zerresinden seni kurtaramaz. Çünkü o kendisi tıpkı sıcakta uzayan, soğukta büzülen bir pösteki parçası gibidir.

Bir Singer dikiş makinesi senden çok dayanıklı, çok mutludur. Rutubette paslanırsa silinir, yine işler. Bir parçası kırılırsa, değiştirilir. Her yolda onarılabilir. Ama sen bir organını kaybedersen onun yerine sana tahtadan bir kol, bir bacak eklerler. Gözün çıkarsa yerine boncuktan bir göz takarlar. Bu eziyet sırf sakatlığının dış görünüşündeki çirkinliği örtmek içindir. Çünkü sen yine körsün, topalsın. Bir de sana fennin mucizeli ilerlemesinden söz ederler. Sakat olup da Allah kimseyi fennin bu yoldaki tamirlerine muhtaç etmesin.

Bir felç gelir, hapı yutarsın. Felce uğramış uzvunu kımıldat bakalım. O ünlü iraden nerede kaldı? Kendinde dağları devirecek bir kuvvet var kuruntusundayken bir torba kemik gibi bir köşeye yığılır kalırsın. En tabii ihtiyaçların için artık başka bir elin yardımına muhtaç bir canlı ile eşya arasında bir şey olursun.

Vücut makinesinin bu bozuluşu, otomobilin yol ortasında yan yatmasına benzemez. Onun makinesini yoklarlar, aksayan yerini düzeltirler, araba yürür. Ama kaburgalarının, karnının içinde, nasıl konuldukları bilinmeyen karışık aletler var. Hemen göğsünü, karnını açarak hiç bir makinist onu karıştıramaz. Sözüm ona, bir doktorun senin diline, nabzına, hararetine bakarak bu kapalı kutudan ahkâm çıkarması Molière'e en güzel komedyasını yazdırtacak bir tuhaflıktan başka bir şey değildir.

Fakat ben neredeyim? Yine kendimi kaybettim. Yine sapıttım. Bu âlemin hali kritik edilmekle biter, tükenir mi? Karagöz'ün dediği gibi «Benim neme gerek, varayım çekileyim kûşei rahatıma. Bakalım ayinei devran ne gösterecek»... Ayinei devran ne gösterecek?.. Ayinei devran neresi? Ankara mı acaba? Kesinlikle sanıyorum ki orası başkentlerin en aynasızıdır.

Duygularım dumanlı, irademfelçli. Onu istediğim yana döndüremiyorum. İradeyi kullanabilmek için onun üstünde bir ikinci iradeye daha sahip olmak gerektiğini anlıyorum. O bende yok. Fikirce daldığım konudan kendimi kurtaramıyorum. İçinde dolaştığım yer sulanıyor, bir deniz oluyor. Dalgaları arasında kulaç attığım bu ufuksuz okyanusun derinliği koyulaşı-

yor, gittikçe balçıklaşıyor. Bu engin denizde yüzüyorum, yüzüyorum, kenar yok. Çırpınıyorum. Nihayet dermanım kesiliyor.

Sözün neresindeyim? Ne diyecektim?

Hiç kimse bana akşamki olaydan söz açmıyor. Yazdıklarımın dışında acaba neler yaptım? Bilmiyorum. Bilmeyerek yaptıklarımdan nasıl sorumlu olurum? Nasıl oluyor da insan uyanıkken bulunduğu hareketleri fark edemiyor?

Karımın gözlerinde bana karşı derin bir şefkat okuyorum. Lâkin bu şefkat midir, yoksa Kalender'e olan aşkının gittikçe büyüyen hüznü müdür? Kalender'i ben öldürdüm mü? O mahzen, o kuyu rüya mıydı? Gerçek mi? Fakat geçen şeyler gittikçe silinen birer hayal şekli almıyorlar mı? Anlaması güç bir şey değil. Ben o mahzene yine giderim. Yerini, yolunu hatırlıyorum. Galiba oraya, birlikte gitmek için kaynım Sermet'le sözleştik. Aklıma öyle geliyor.

Elime, sıcaklığı fazla, yumuşak bir el dokundu. Oh, işte karım.

— Şadan.

— Efendim.

— Ne düşünüyorsun?

— Düşünüyor muyum?

— Hem de ne kadar derin bilsen...

— Farkında değilim.

— Deminden beri köşede pek dalgınsın. Arada bir kaşını, gözünü oynatıyorsun. Bazen de ağzından anlaşılmaz mırıltılar dökülüyor. Senin için kuruntu, üzüntü, halecan, heyecan hiç iyi değil. Doktor mutlaka dinlenmeni söyledi. Ne derdin varsa bana söyle... Sen düşünme, didinme, yorulma, üzülme.

— Oh, doktor... Ne zaman geldi, o buraya?

— Dün akşam.

— Pek açık hatırlayamıyorum. Hasta kimdi? Ben miydim?

— Sendin. Önemsiz bir rahatsızlık.

— Niçin, ben hastalığımı iyiden iyi bilemiyorum?

— Biraz nöbetin vardı. Dalgındın. Onun için pek farkında değilsin.

— Revan, benden hiç bir şey saklama.

Saklayacak, saklamayacak bir şey yok.

Ben Kalender'i öldürdüm, değil mi?

Sen hiç kimseyi öldürmedin.

Ya aklıma niçin öyle geliyor?

— Sen öyle bir rüya gördün. Çok üzüldün. İşte onu hatırlıyorsun.

— Yalan... yalan... rüya değil, gerçek...

— Üzülme Şadan...

— Karımın altın pırıltılı gözlerinden bir-iki inci saçıldı. Artık kendimi tutamayarak sordum :

— Revan, niçin ağlıyorsun?

— Senin üzülmene ağlıyorum.

— Hayır, Kalender'e ağlıyorsun.

Ah Şadan, her sözüne, her hareketine katlanırım, ama bu sözün sabrımı yakıyor.

— Kalender'i sevmediğine, onu kuyudan çıkartmadığına yemin et.

— Nasıl yemin istiyorsun Şadan?

— Büyük yemin... Allah'ı şahit tutarak edilecek en büyük yemin... Beni bu konuda kesinlikle inandır. Ben hemen iyileşirim. Aklımda hiç bir karışıklık kalmaz. Şuurumu yakan yalnız odur. Kalender'in sana ölümden sonra bile süren sevgisi ve benim çektiğim bu kadar işkencelere karşı senin hâlâ onu diriltmeye uğraşman.

Galiba karımla uzun savaştık. Zihnim bunaldığı için bu kavganın acıklı geçişinin nasıl olduğunu hatırlamıyorum. Aklımda yalnız pek karışık rüyamsı bir şey var.

Ben Revan'ı seviyorum. Çıldırasıya değil, çılgınlık sınırını öteye aşan bir ateşle yanıyorum. Azgın volkanların püskürdükleri alevler gibi yaradılışımın derinliğinde bir cehennem var. Cehennemin ahrette olduğunu söyleyen hocalar yanlış söylüyorlar. Cehennem, yanmayı hak etmiş günahkârların kafalarında, kalplerinde, kanlarında olur. İşte ben onlardan biriyim. Cehennemin kendisiyim.

Zihnimde dönme dolap gibi dönen mesele işte bu. Ben Revan'ı seviyorum. Revan, Kalender'i. Araya ölüm girdi. Dava biteceği yerde büsbütün karıştı, habisin dirisi de uğursuz, ölüsü de...

44

Âdeta göz hapsinde bulunduğumu hissediyorum. Elimin alnda çakı, bıçak, ustura, revolver gibi ne kadar kesici, öldürüi alet varsa kaldırdılar. Neden korkuyorlar. Kendimi mi öldüreceğim, başkasını mı?

Karım, gecenin büyük kısmını koynumda yatacağı yerde ınapelerin, şezlongun üzerinde geçiriyor. İşlediği bir cinayet ır ki, intikamımdan korkuyor. Konağın içinde âdeta sıkı yötim ilân olundu. Silah taşımak yasak. Saatla yat, saatla kalk, ütün âlem bana düşmanken ben silahsız gezebilir miyim? ıklı yerde param var. Bir sokağa çıkmak fırsatına kavuşsam... nlardan gizli silahlanmasını bilirim.

★

Evin içinde bir dalavere dönüyor. Benden saklı şeyler olur. Bazı bazı yabancı insanlar görüyorum. Benden bir şeyler renmek ister yolda bazı işler soruyorlar.

Hayatım o kadar acayipleşti ve rüyalaştı ki içine doğdum dünyada mı yaşıyorum, başka bir âleme mi geçtim, anlamıyorum.

★

Zihnimde Kalender'le ilgili anılar silinse iyileşeceğim sanırum. Dünden beri halimde bir durgunluk var. Kaç gündür vreme savaş açmadan yoruldum mu? Usluluğuma ben de şaorum. Evdekilere düzelmemden biraz umut gelmiş olmalı ki ni sımsıkı ortasına almış oldukları bağları ve kontrol çemrini azıcık gevşettiler. Pek uzun sürmeyeceğe benzeyen bu rbestliğimden yararlanmalıyım.

★

Karımın, öte odada bir işle uğraşması fırsatını kaçırmadan indim. Sokağa fırladım. Beni ancak kapıdan çıkarken görler. Çevirmek istediler.

Böyle şiddetle üstüme varırlarsa büsbütün çıldıracağımı, serbest bırakırlarsa iyileşeceğimi, bir - iki saat dışarıda dolaşarak hava almaya çok ihtiyacım olduğunu, biraz da yalvararak, anlattım. Böyle çocuk gibi yalvarışım karımın gözlerinden yaş getirdi. Yanıma Sermet'in katılması şartıyle sokağa çıkmama izin verildi. Kaynımın arkadaşlığına razı oldum.

Kaç gündür benim için güllabiler tutulmuş olduğunu biliyorum. Belki bu herifleri de uzaktan uzağa bizi kollamak için arkamızdan gönderdiler.

Kaynımla sokakta konuşa konuşa yürüyorduk. Benim bir tımarhane kaçkını olduğumu kimse yüzümden anlamıyordu. Ben kendim bile bir deli olduğuma ihtimal vermiyordum. Çünkü ben deliliği kendime bir eğlence yapmış gibiydim. İşime gelen yerde akıllanıyor, gelmeyen yerde çıldırıyordum. Böyle kendi isteğiyle çıldıran, akıllanan bir deliye hiç rastlanmış mıdır?

Ben yaptıklarımı hep biliyordum. Delilik olan şeyleri yapmamak elimdeydi. Ama onları yapmaktan hoşlanıyordum. Yalnız bir şey elimde olmadan beni kudurtuyordu: Kalender. O melunun hâlâ kuyuda yaşaması aklımı zıvanasından çıkarıyordu.

Ihlamur'un yokuşlarından indik. Beşiktaş'tan bir otomobile bindik. Beyoğlu'na çıktık. Benim sokak isteyişim yalnızca gezinti için değildi. Beni deli sanan zavallı akıllıları aldatmayı başarmıştım.

Benim dışarıda görülecek bir çok önemli işlerim vardı. Ama bunlar neydi? Garip bir zihin dalgınlığıyle bunları unutup unutup hatırlamaya uğraşıyordum. Ha, evet. Bana en önce lâzım olan bir revolverdi. Çünkü evdeki silahlarımı bütün saklamışlardı.

Beyoğlu'nda bir terzim ve onun da genç bir kardeşi olduğunu hatırladım: Andriyo. Pek uzak olmayan bir zamanda biz Andriyo ile iyi markalı bir çift revolver almıştık. Herife beş - on lira kâr verirsem bu silahı satın alabileceğimi düşündüm.

İsteğim bir kumaşa bakmak bahanesiyle terzinin mağazasına girdik. Andriyo'yu gördüm. Kaynım Sermet'in son moda kostümlerin modellerine bakmaya daldığı bir sırada Andriyo'ya işi açtım. Razı oldu. On lira kâr verdim. Elli fişeğiyle birlikte revolveri aldım. Sermet'e hiç bir şey sezdirmeden taban-

cayı arka, hartuçları yan ceplerime yerleştirdim.

Terzi dükkânından çıktık. İçkili bir yere girerek benim sarhoş olmama kaynım hiç razı değildi. Ama olmaz denen şey üzerinde benim direndiğimi bildiğinden sözde hiç bir şeye karşı olmadığını gösterir bir yüz takınmaya uğraşıyordu. Yapma bir ilgisizlikle sordu :

— Enişte bey, şimdi nereye gideceğiz?

Yaptığı kurnazlığa karşı ben de onun fikrini anlamak hilekârlığıyle şöyle bir şey sordum :

— Haydi Sermet, sen söyle. Nereye gidelim?

— Eve dönsek iyi olur enişteciğim.

— Hayır.

— Ya nereye?

— O mahzene gideceğim. Bakalım kuyunun içindeki kerata ölmüş mü, yaşıyor mu?

Kalender'i hatırlayarak birdenbire rengim değişti. Nabızlarım şiddetlendi. Dilim kekemeleşti.

Sermet :

— Enişte bey, size akıl öğretmek haddim değildir ama düşüncemi açıkça söylememe müsaade eder misiniz?

— Söyle.

— Tarif ettiğiniz derinlikte bir kuyunun içine düşen adam yaşamaz.

— Ne biliyorsun?

— Olay olalı iki günü geçiyor. Kalender'in ciğerlerinden başka bir nefeslenme organı yok ki suyun içinde bu kadar saat yaşayabilsin.

— Oğlum, o uğursuzu kuyuya attığım vakit pek az bir zaman sesi kesildi. Sonra ben merdivenden yukarıya kaçarken arkamdan bağırmaya başladı.

— Belki bir dakika suyun yüzüne çıkmış. Hiç kuşkusuz tekrar ve artık adamakıllı batmıştır.

— Hayır... hayır, su yüzünden biraz yukarıda enlice bir gedik var sanıyorum. Oraya çıkıp oturmuştur. Melun boğulmadı. Şimdi onun ölümü açlıktan olacaktır.

— İyi ya... Kalender oraya düşeli kırk sekiz saatı geçiyor...

— Yavrum, kırk sekiz saatta bir insan açlıktan ölmez. Hele kuyuya düşmeden önce uğursuzun midesi pek dolgundu. Ge-

viş getiren hayvanlar gibi onun işkembesinde hayatını on gün idare edebilecek sindirimleri ağır şeyler var...

— Mademki böyle düşünüyorsunuz, bırakalım melunu, açlıktan ölsün.

— Merak ediyorum. Yaşayıp yaşamadığını anlamak istiyorum.

— Ama enişte beyciğim, bizim oraya gitmemiz tehlikelidir.

Neden?

— Şüphe uyandırır.

— Nasıl?

— Kalender'in yokluğu ailesince acı bir merak uyandırmaya başlamıştır.

— Adam sen de... Gecelerini nerelerde geçirdiği belli olmayan onun gibi hane berduşun iki üç günlük yokluğu kimseyi meraka düşürmez.

— Peki, ama bu yokluğun uzayıp gitmesi sonunda merak uyandırmaz mı?

— Uyandırsın... Bana ne?

— Kalender son defa sizinle birlikte Kurşunlu Meyhaneden çıktıktan sonra Firuzağa'nın yangın yerleri sınırına kadar otomobille geliyor, orada bir noktada arabadan iniyorsunuz. Şoföre hakkını verdikten sonra siz sarhoşu koltuğundan viranelere doğru sürükleyip götürüyorsunuz. Nuri, ondan sonra kayboluyor. Bu gibi cinayet olaylarının çoğalmasından dolayı polis araştırmalarında o kadar ustalık kazandı ki aramaya kalkıştıktan birkaç saat sonra Kalender'in ne olduğunu gelip sizden soracaklarına hiç şüphe etmeyiniz. Ne cevap vereceksiniz? Belki de araştırma başlamıştır. Onun için kendi ayağımızla gidip de oralarda dolaşmayalım demek istiyorum.

— Bu sırrı kaç kişi biliyor?

— Bir siz, bir ablam, bir de ben.

— Siz bu işi kimseye açtınız mı?

— Çocuk musunuz? Bunu kendi cinayetimiz gibi sımsıkı saklıyoruz.

— Her cinayete bir sebep ararlar. Kalender'in sekiz cebinde on para taşımayan bir dilenci sefaletine düşmüş olduğunu herkes biliyor. Onu parasına tamah ederek öldürmüş olduğum kimsenin aklına gelmez. Hele benim servet sahibi olduğumu

şüphe götürmez. Kovuşturmanın ucu bana kadar dayanırsa vereceğim cevap hazır : «İçerisi nasıl olduğunu görmek merakıyle mahzene indik. Orada bir kuyu olduğundan haberimiz yoktu. Karanlıkta birdenbire seçemedik. Nuri, görmeden içine düştü. Ben de korktum, kaçtım!» derim. Olaya bir başka biçim vermeye uğraşırım.

— Niçin kazayı gidip hemen polise haber vermediniz? Hemen yetişileydi belki kazaya uğrayan kurtarılabilirdi derlerse ne söyleyeceksiniz?

— Oh yavrum, oh... böyle bir sorunun cevabını ben verecek değilim.

— Ya kim verecek?

— Mütehassıs doktorlar...

Kaynım gözlerimin içinde derin manalar araya araya yüzüme bakarak :

— Bu cevabınıza şaşmaktan kendimi alamıyorum.

— Bunda şaşılacak bir şey yok. Ben iki akşam evvel çıldırmadım mı? Zincirlere vurulacak azgınlıkta bir deli değil miydim?

— Bu deliliğiniz yapma mıydı?

— Evet... Ya ne sandın?

— Bütün mahalle delirmenizle sarsıldı. Büyük sanatkârsınız, enişte bey.

— Bak şimdi seninle nasıl uslu akıllı konuşuyorum. Ben Kalender'i öldürmek için çıldırdım. Her şeye hile katılan bu dünyada adalet aldatılanlar mı sanıyorsun? Sorgu hâkimleri, mütalâcılar sözleri kaleme gelecekleri sorguya çekmekle görevlidirler. Benim onlara vereceğim cevap kahkahalarla karışık anlam çıkmaz birkaç saçmadan ibaret olacaktır. Torlakyan davasından dolayı buna «alangle muhakeme usulü» derler. Her zaman her yerde akıl para etmez. Bazı da delilik işe yarar. Yalnız sana açtığım bu önemli sır ikimizin arasında kalmalı. Abim hiç duymamalı. Sonra bütün planlarım altüst olur. Mahzene inip kuyuya bir göz atmak planıma göre gereklidir. Haydi balım, akıl kâhyalığı istemem.

Sermet, yüzüme bakakaldı. Çocuğun fena halde zihni kaştı. Ya ben pek deliydim, ya pek akıllı. Kaynım şimdi benden kisinden daha çok korktuğunu anlatır. korkak. vesveseli başlarla yüzümden manalar çıkarmaya uğraşıyordu. Ama ar-

tık karşı çıkmaya cesaret edemedi. Yine bir otomobile atladık. Firuzağa'da viranelerin sınırında indik.

45

Evet... evet, ben deli değilim. Nuri'nin öldürülmesi cezasından kurtulmak için adaleti aldatmak üzere, yalandan çıldırdım. Kaynıma işi idare etmek için söylediklerimin ciddî olduğuna şimdi kendim de inanıyorum.

«Ben deli miyim?» sorusu zihnimde artık ters bir tasdik şekli aldı. Yaptıklarımda, aşırı akıllılıklarıyle övünenleri yaya bırakacak incelikler, girintiler, çıkıntılar vardı.

Yangın yerlerinden yürüdük. Taş yığınlarının aralarından dolaştık. Artık, sonunda mahzenin bulunduğu yokuştan iniyorduk. Yüzümdeki en ufak kımıldayışlara varıncaya kadar hâlâ her davranışımı inceden inceye anlamaya uğraşan kaynıma dönerek :

— Sermet!

– Efendim.

— Yine o uğursuz yeraltı tonozlarına gidiyoruz. Bu uğursuz yere çift giriliyor, tek çıkılıyor. Bu sefer sen mi beni öldüreceksin, ben mi seni?

Bu pek soğuk sorumun korkunçluğu önünde Sermet korku ve telâş içinde etrafına bakınarak :

— Enişte bey, rica ederim korkutma...

— Deli olmadığım hakkında verdiğim güvenceyi doğru bulup bulmadığını anlamak için deniyorum.

Kaynım yüreğinin bütün çarpıntıları ve gözlerinin dikkatiyle dört yanına bakınarak büyük bir şaşkınlık gösteriyor. Beni bırakıp hemen kaçsın mı, yoksa kalsın mı? Besbelli bu nazik işe karar vermeye uğraşıyordu.

Deli olmadığım hakkında bu çocuğu iyice inandırmak gerekti. Çünkü şimdi yanımdan kaçıp giderse mahzene indiğimi başkalarına haber verir. Beni kuyuya düşmekten korumak için bir sürü insanla oraya gelir, bütün planlarımı falso eder bırakır

Sanıyorum ki en akıllı insanlar da işte ancak bu kadar düzgün düşünebilirler. Ben kendi kendimi deli sandıktan son-

ı başkalarının da beni sanmalarına hiç kızmamalıyım. Önce, endi nefsim hakkındaki kendi düşüncemi düzeltmeliyim. Son- ı başkalarından bunu istemeliyim. Delilik, akıllılık bir «sa- ı»dan ibarettir. Dünya da kendilerini akıllı sanan budalalarla olu değil midir? Bir ahmağa ahmak deyince hemen kızar. Ni- in? Çünkü kendini çok zeki sanmakla birlikte ahmak sözünün ekâsı üzerinde uğursuz bir etkisi olmasından korkar.

Bir zaman ses çıkarmadan yürüdük. Demir kapının önüne eldik. Paslı, ağır kanadı ittim. Ufak bir gacırtıyla açıldı. Kay- ıma elimle içeriyi işaret ederek:

— Haydi yürü... dedim.

Bu teklifim üzerine zavallı çocuğun benzi soluverdi. Gizle- emez bir titremeyle:

İlk önce siz, sonra ben.

— Niçin?

— Çünkü ayağım alışık değil... Aşağısı çok karanlık...

Kaynımın yüzünü, onu cesaretlendirecek tatlı bir gülüşle şadıktan sonra yürüdüm. O da, çekingen, tereddütlü adım- rla arkamdan geliyordu.

Merdivene artık ayaklarım alışmıştı. Benim mahzeni öğ- ndiğim kadar o da beni tanıyordu. Birbirimize yabancı değil- k. Adımlarımızın ilk hafif seslerine tonozlar derinden cevap ermeye başladılar.

Mağaranın perileri bize «Safa geldiniz, buyurunuz!» diyor- rdı.

Gittikçe ürkekliği artarak inen Sermet'e

— Oğlum, işitiyor musun? Burası çok misafirden hoşlanan r yerdir.

Kaynım titrek bir sesle:

— Evet. Kalabalık varmış gibi aşağıdan sesler geliyor.

- Tenhalıktan bıkmış sanılan bu esrarlı mahzen gelenler- konuşmak ister.

— Aman bizimle konuşmasın. Sohbeti hoş değil. kalbe sı- ntı. ürküntü veriyor.

— İşittiği en ufak bir nefesi bile çevirir, pek hazır cevap-

İşte onun için ben de nefes almaya korkuyorum.

— Burası misafiri o kadar sever ki gelenleri bırakmaz. Zi- ret edenleri göğsünün içine gömüp saklamak ister.

— Allah aşkına latife etmeyiniz enişte bey.

— Böyle feci bir yerde latife olmaz, gerçek söylüyorum.

— Göğsüne basıp saklayacak kadar bize samimiyet göstermesin. Bizi bıraksın.

Niçin bilmem, o anda Sermet'i korkutmaktan büyük bir zevk duyuyordum. Artık aşağıya inmiştik. İstemiş olsa bile kaynım şimdi pek kolay kaçamazdı. Çünkü onun geriye olan yolunu kesecek şekilde yürüyordum.

Fikrini söylemek için en ufak bir konuşmamıza sesini karıştıran bu yüzyıllar görmüş tarihi kemerler altında. görülen ve görülmeyen iki âlemin ortasında gibiydik.

Gözlerimiz karanlığa alıştıkça ayaklarımızın altında iri taşlar döşeli, rutubetli pek loş bir düzlük seçiyorduk. Çevremizdeki kalın duvarlar, tepemizdeki damla damla ağlayan yaş tonozlar. sabahın ilk alaca karanlığında beliren şekiller gibi bize belirsiz, kuruntunun doğurduğu bin türlü korkunç şeyler gösteriyordu.

Mahzenin cinlerine yüksek sesle selâm verdim. Gözlere görülmeyen ağızlar etraftan gürül gürül selâmımı aldılar.

Önce beni, sonra tonozların inlemelerini dinleyen kaynıma dönerek :

— Bu niçin böyledir biliyor musun?

Kaynım titrek sesiyle :

— Hayır...

— Çünkü bu yeraltı Kalender rahmetullahualeyhin türbesidir. Ecelleri zamanında ölmeyenler Azrail'i görmeden âlem değiştirdiklerinden mutludurlar. Kalender dostumuz sefil hayatının son sıkıntıları içinde nefeslerini tamamlamış olaydı belki kirli gömleğinden başka kefen bulamayarak bir mezarcı kazmasının açacağı sandık kadar dapdar bir çukura gömülecekti. Ama onun iyi işleri kendine Firavunlarınki kadar geniş ve tarihi bir mezar hazırladı. Allah'la kulun arasına girilmez. Zengin, mutlu ölüler zenginlik ve seçkinliklerini ahrete beraber götürürler. Ferah, müstesna yerlere, yalnız başlarına türbelere gömülürler. Kasımpaşa'nın çürüklüğüne, Silivrikapısı mezarlığı kalabalığı arasına gömülenler ahrette de sefalete mahkûm olduklarını gösteren zavallılardır.

Ben, böyle görülmeyenlere va'zı andırır şeyler söylenirken duvarların içinden hayhuyla karışık tasdikler duyuluyor gibiy-

di. Sermet, kendini dıştan ve içten iki şeyin gürültüsü arasında bularak daha fazla korkulu bir şaşkınlığa düşmekteyken ben kuyunun cehenneme uzanır gibi açılmış siyah yuvarlak ağzına eğilip :

— Merhaba Kalender baba. nasılsın? diye sorarak haykırdım.

Benim tek merhabama tonozların içindeki tiryakiler gunneli, hımhım birçok merhabalarla cevap verdiler. Birbirini doğurarak uzaklaşan seslerin uğultuları durulduktan sonra kuyunun dibinden ayarı ağırlaşmış, pürüzlü bir gramafon hırıltısı yükseldi. Enişte, kayın biz iki adım geriye çekilerek o koyu loşluk içinde birbirimizin yüzündeki şaşkınlık anlamını okumaya uğraştık.

Sermet, kutbun altı ay süren buzlu gecesinde çeneleri birbirine çarpan seyyah titremesiyle :

— Enişte bey, bizi korkutmak için Edison'un bu icadını kuyunun dibine acaba hangi şakacı insan indirdi?

— Hayır, Sermet. işittiğimiz şey gramofon değil.

— Ya nedir?

— Rutubetten bozulmuş insan sesi.

— Kabil mi?

— Hem de onun sesi...

— Kimin?

— Kalender'in...

— Bu kadar gündür bu kuyunun dibinde yaşanmaz.

— Sen hortlamaya inanır mısın?

— Olduğunu hiç görmediğim için inanmam.

— Olduğunu işte gör. Burası en efsunlu mezarlardan çok hortlanacak bir yerdir.

Kaynımın titreyen elinden tutarak tekrar kuyu başına götürdüm. Şimdi bir daha o simsiyah daireye eğilerek aşağıya bağırdım :

— Merhaba Kalender, merhaba!..

Dipten kurulması azalmış bir makinenin yine aynı aşınmış plağı ağır, paslı, hımhım, cılız bir can çekişen iniltisiyle cevap verdi :

— Merhaba, Şamdan'ım, merhaba.

— Ulan sen ölmedin mi?

— Ölmedim... ölmedim...

— Suyun içinde nasıl yaşıyorsun, kurbağa gibi?

Suyun biraz yüksek, kuytu duvarında mihraba benzer bir yer var. oraya çıktım, oturdum.

Bu sözleri ahretin derinliğinden gelir gibi zor anlaşılır. ezgin bir söylenişle işitiliyordu.

Kaynıma dönerek :

— Nasıl? Şimdi inandın mı?

— Neye inanacağımı şaşırdım, enişte bey.

— İnanacağın şey çok basit... Kalender'in ya kuyuda ölmediğine inanacaksın ya da hortladığına... Bu iki ihtimalden başka bir üçüncü ihtimal olmasına imkân yoktur.

— Benim için bu iki şeye de inanmak zor.

— Peki, ne diyorsun?

— Ne diyeceğim. Ahretten gelen bu sesi duydukça tüylerim diken diken oluyor.

Kuyudan ahret sesi yine hırıldamaya başladı. Kulak verdik. Şöyle diyordu :

— İki gündür bu kuyunun dibinde Cenabı Hakka yalvarıyorum. nihayet dualarım kabul olundu. İşte Allah sizi gönderdi.

— Peki. Ne istiyorsun?

— Artık latifeye son veriniz. Burada ruhumu teslim etmek üzereyim.

— Vay habis, seninle latife mi ediyoruz sanıyorsun?

— Benim katilim olmak sana şeref vermez Şamdan'ım... Bütün iddialarımdan vaz geçtim. Tövbeler tövbesi.

— Bizim Arnavut Bayram'ın yumrukları altında da sen böyle tövbeler etmiştin. Herifin elinden kurtulur kurtulmaz sözünü kancıkça bozdun. Yine yapacağın bu değil mi?

— Hayır Şamdan'ım, hayır. Cenabı Hak, yemin bozuculuğumun cezasını verdi. Burada iki gündür doldurduğum çile dedelerin bin bir günkü sabır ve sınavlarından çoktur. Artık olgun insanın üstünde bir şey oldum. Erdim. Söz bir, Allah bir...

— Çingeneden emîr olmaz. Mayanı bildiğim için sözlerinin bir harfine inanmam.

— Beni üzme Şamdan... Sen şakanın sınırını çoktan geçtin. Bir söz söylemek için kuyudan kırk kova su çekmiş kadar yoruluyorum. Son kuvvetlerimi bitiriyorum. Hayatımın sonundayım.

— Geber.

— Yetişir, insaf...

- Haine insaf olmaz.

— Beni kurtarmayacaksan buraya neye geldin?

— Cavlağı çekip çekmediğini anlamaya geldim.

— Ölüp ölmediğimin sence ne önemi var?

— Bence önemi büyüktür. Çünkü pek aziz dostumsun. Ölümünün gerçekleşmesinden kırk gün sonra canın için lokma döktürteceğim, Mevlut okutacağım. Fukaraya sadakalar dağıtacağım.

— Annemle helallaşmak isterim. Oğlum Kudrelullah'ı pek göreceğim geldi. Yavrumu dünya gözüyle görmek özlemiyle yanıyorum.

— Ulan melun oğlu melun, haftalar, aylar geçerdi de evinin semtine uğramazdın. Anneni, oğlunu kırk yıl görmesen onlar hatırına bile gelmezdi. Evde bir lokma ekmek bulup bulmadıklarını hiç düşünmezdin. Şimdi bu ölüm kuyusunun dibinde mi onları hatırlıyorsun?

Bu kuyu beni ıslah etti, erdirdi diyorum sana...

— Sen ıslah olamazsın. Ben seni bu kuyuya gebertmek için attım. Erdirmek, evliya yapmak için değil...

— Ama ben artık gidiyorum.

Uğurlar olsun.

Bu işkenceye nasıl dayandığıma şaşıyorum.

- İt canlısın da onun için.

— Belki birkaç saatlık ömrüm kaldı.

— Çok bile...

— İliklerim dondu. Yarı belimden aşağısı tutmuyor. Çekilir azap değil.

— Daha çabuk ölmek istiyorsan yukarıdan kafana iri bir taş atayım. Bu iyiliği senden esirgemem.

— Kendimden çok sana acıyorum. Katil olacaksın. Seni de Beyazit meydanında sallandıracaklar.

— Saçmalama... Polis defterleri her gün öldürme cinayetleriyle doluyor. Hiç bir caninin herhangi bir meydanda sallandırıldığını gördün mü? Şimdi kanunun cinayetlere pek gözyumucu acıma ve affetme yıllarında yaşıyoruz. Ben hesabımı yaptım. On beş yıldan çıkarıla çıkarıla geriye üç buçuk yıl kalıyor. Ne olursa ölene oluyor. Sen hemen geber, hatırın için ben bir-

kaç yıl yatarım.

— Şamdan'cığım halin şakaya hiç tahammülü yok. Dakikadan dakikaya söylemek kuvvetini kaybediyorum. Belki yarım saat sonra gırtlağım tıkanacak, dilim en zayıf bir ses bile çıkaramayacaktır.

Gerçekten de Kalender bütün kelimeleri ezik, söylenişleri kesik, güç anlaşılır, hemen hırıltıdan ibaret bir inilti şeklinde zar zor çıkarıyordu. Aman Yarabbi, bu uğursuz yaratık iki gündür o karanlık kuyunun dibinde, yarı beline kadar su içinde aç biilâç hâlâ ölmesin?!. Ne dayanıklı vücut... Öyle bir yerde iki gün ölmesin... Bir hafta daha da yaşayabilir... Bu herif yalnız benimle değil, tabiatla, ölümle, her şeyle kontra gidiyor. Ben bugün onun nefesini kesmeden, öldüğüne adamakıllı aklım yatmadan oradan bir yere ayrılamam. Ah, bu yedi canlı ejderhayı ben nasıl geberteyim?

Bunu düşünürken Kalender kuyunun siyah dibinden bu sefer can çekişenlere mahsus hazin, halsiz bir iniltiyle ağlayarak şöyle yalvarıyordu:

— Gerçi ben sana karşı sınırı aştım. Günahımı saklamıyorum. Ben Revan Hanım'ı şiddetle seviyordum.

— Hâlâ seviyor musun habis?

— Çektiğim çile beni melekleştirdi. Şimdi aşkın ilâhî kaynağına döndüm. Allah sevgisiyle doluyum. Hayvani, aşağılık sevdalara yüreğimde yer kalmadı. Karın sana mübarek olsun.

— Hey gidi şeytan dönmesi melek... Sen o kuyunun dibinden çıkarsan yine çabuk iblisleşirsin.

— Huyum temizlendi, artık bozulmaz. Cenabı Hak beni affetti, elbette kullar da affeder.

— Hakkın seni affettiğini nerden biliyorsun?

— Çok ağladım, yalvardım. Tövbe ve istiğfar ettim. Kayıptan bir ses geldi. Affımla birlikte kurtulmam da müjdelendi. Beni kurtarmaya geleceklerini ezan okur gibi yukarıdan bağırdılar. İşte siz geldiniz.

— Kayıptan gelen ses seni aldatmış. Biz seni kurtarmaya değil, eğer yaşıyorsan öldürmeye geldik.

— Şamdan, Allah'ın affettiğini kul affetmeye mecburdur.

— Ben hiç mecburiyet hissetmiyorum. Çünkü Cenabı Hakkın seni affettiği yalnız senin sözünde kalıyor. Ben burada senin affını emreden hiç bir kayıp sesi duymuyorum.

— Kayıp sesi yalnız havadan esmez, bazı da insanın vicdanından gelir.

— İnkâr ettiğin «vicdan» kelimesini şimdi imdadına çağıracak kadar ahlâk düşüncelerin değişti mi?

— İnsan, ölümün eşiği üzerinde bulunduğu büyük felâketlerinde hür zamanlarındaki gibi düşünmüyor. İnanmadığı birçok şeylerin insanlığa çok gerekli olduğunu kötü zamanlarında anlıyor.

— Bana İmamı Âzam gibi va'zetsen yine seni öldüreceğim. Sen benim gözümde Ayasofya camisinin musalla taşına çırılçıplak çıkıp yine öyle çıplak fikir ve anlatışla halka konferans veren Kalender Nuri'sin. Şimdi burada tasdik ettiğin şeyleri uyudan çıktıktan sonra şüphesiz yine inkâr edeceksin. Senin vücudunu dünyadan kaldırmak insanlar için bir yarardır. Hele hayatın, hayatım için çok zararlıdır. Hayatlar, düşmanca çarpışınca kuvvetli taraf kuvvetsizi yok eder. Doğada kural budur.

— Pişmanlığın, acımana sığınmam gerçektir. Şeytandan'ım.

— Yılan pişman olmaz, fırsat bulunca hemen sokar. Çünkü yaradılıştan böyledir.

— Karın senin olsun, bana hayatımı bağışla.

— Bu zayıf, dermansız zamanında boşuna çeneni yorma Nuri. Bu kuyu sana önce bir ölüm yeri, sonra mezar olacaktır.

— Hayır, ölmeyeceğim.

— Öleceksin.

— Eceli gelmeyen ölmez.

— Senin ecelin geldi.

— Gelmedi... Geleydi şimdiye kadar ölürdüm. Benim iki gündür hayatın en sade gıdasından ve gerekli şeylerden yoksul olarak bu kuyuda yaşayışım bir mucizedir. Bu mucize ben kurtuluncaya kadar sürecektir. Allah'ın öldürmeyeceğini kul öldürmez.

— Şimdi senin başından aşağı bir taş salıverirsem yine ölmeyecek misin?

— Ölmeyeceğim... ölmeyeceğim... Ben kuvvetli imanımla yaşadım, imanımla kurtulacağım. Ölmeyeceğim. Bak sesim eskisinden daha canlı çıkıyor. Ölmeyeceğim.

Dur bakalım, bir deneyelim.

Dene...

— Birinci taşta ölmezsen yukarı viranelerde çekilik taşlar dolu. Merdivenden aşağıya yuvarlar yuvarlar kuyuya salıveririm. Sesin kesilinceye kadar bu işi yapar dururum.

— Ah... ah...

— Ah ya... Kafanın taştan daha dayanıklı olmadığını şimdi anlıyorsun.

— Allah'ım mucizeni göster. Senin ezeli iradene kimse karşı gelemez.

— Nuri, ben taşlara başlamazdan önce sen günahlarına tövbe istiğfar et. Allah'tan af ve mağfiret, peygamberden şefaat dile. Sonra kendini suya at. Boğul. Böylece daha az can acısı çekmiş olursun. Dostluk namına sana son öğüdüm budur.

Kalender'in coşarak bir defa kuyudan yukarı fışkıran sesi şimdi birdenbire peslendi. İnsanla köpek uluması arasında matemli bir iniltiye döndü. Ağzında anlaşılmaz kelimeler geveleyerek uzun uzun ağlıyordu.

Evet bir idam hükümlüsünü bu kadar üzmek medeni cellâtlığa yaraşır bir davranış değildi. Benim de beynim tutuşmaya, damarlarım fazla atmaya başladı. Artık kısa kesmek lâzımdı.

Durumun böyle en acıklı bir sona kadar kötüleşmesinden üzüntüsü pek çok artan kaynımın o loşluk içinde bile solgunluğu fark olunan yüzüne bakarak:

— Sermet, haydi yavrum, bana yardım et. Yukarıdan iri taşları merdivenden aşağıya yuvarlayalım. Kalender dostumuz her ne kadar yaşamakta ısrar ediyorsa da onun beklediği mucize yetişmezden önce zavallının işini bitirelim. Belki ilk taşta bir fosil gibi ezilir. Sesi kesilir, bizi fazla yormaz.

Kaynım çocuk gibi göz yaşları döke döke ayaklarıma kapanarak:

— Aman enişte beyciğim... aman efendiciğim...

— Ne var?

— Affedersiniz, bu kadar vahşiliğe dayanamam.

— Hangi vahşiliğe?

— İki gündür bu karanlık kuyunun dibinde tesadüfün korumasıyle ve daha bilmem nasıl bir Tanrısal nedenle ölmemiş bir adamı bu kadar hazin yalvarışlarına karşı bu kadar acı bir biçimde mutlaka öldürmek vahşiliğin en korkuncudur.

— Demek ki kuyudaki caninin kurtulmak için kuvvetle beklediği mucizeye sen aracı olacaksın, öyle mi?

— Hayır, enişte bey, hayır. Benim bu iş için verilmiş bir kararım, hiç bir düşüncem yoktur. Buna inanınız. Sizi bu kadar ağır bir cinayetten vaz geçirmek istiyorum. Şu anda pek heyecanlısınız. Belki sonra yaptığınıza pişman olursunuz. Çünkü doğrusunu söyleyeyim, her türlü karşılık ve çareden âciz, kuyu dibinde inleyen bir zavallıyı öldürmek kahramanlık sayılmaz. Çünkü böyle bir durumda kalmış bir zavallıyı herkes öldürebilir. Bu bir iş değildir. Böyle yapmakla siz çok aşağılık bir cani durumuna iniyorsunuz, o çok masum bir maktullüğe yükseliyor.

— Bana bu cani herifin kurtulması için nutuk verme Sermet... Senin karar vermiş bir düşüncen yoksa benim var. Ben bu melunu öldüreceğim. Buna çoktan karar verdim.

— Öldürebilirsiniz. Ama bu alçaklık için benden yardım beklemeyiniz.

— Vay, ben seni buraya Kalender'i savunmak için mi getirdim?

— Cellatlığa getirdiğinizi bileydim gelmezdim.

— Evet, cellatlığa getirdim. Bu mahzene giren ya ölür, ya öldürür.

— Ne demek istiyorsunuz enişte bey?

— Ben işaretle, sembolizmle lakırdı söylemiyorum. Pek açık anlatıyorum. Bu işte bana yardım etmezsen bu mahzenden sen bugün diri çıkamazsın. Sermet.

— Bir cinayeti yeter bulmuyor musunuz?

— Amacımın meydana gelmesi için bir değil, iki değil, gerekirse yüz cinayet işlemeye hazırım. Kalender Nuri denilen habisle aramızda bir dava var. Ya ben haklıyım, ya o... Vicdanın ne diyor? Ben haklıysam eniştene yardım etmelisin. Hakkı Kalender'de görüyorsan onu korumak için kuyuya, ta yanına kadar gitmelisin. Haydi bakalım şimdi kararını vermelisin.

— Enişte bey, siz bunları sinir bunalımıyla söylüyorsunuz.

— Sinir bunalımı ne demek? Bana düzcesi deli diyeceksin. Ablan gibi dokuz dereden su getirme. Diyeceğini mertçe söyleyiver. Ama yavrum, deli ben değilim, sizsiniz. Sen şimdi bu cinayet sahnesinde tanık olarak bulunuyorsun. Fakat suça karışırsan ortak oluruz, iş değişir. Anlıyor musun? Bir deli bu kadar ince düşünebilir mi? Haydi oğlum, ikiden birini seç. Ya kuyu, ya cinayet mahkemesi.

Kaynım, alnından ter damlaları incilenerek, derin bir azap içinde düşünmeye başladı. Düşüncesini kendi tarafıma çekmek için dedim ki :

— Yavrum, uzun düşünme... Cinayet mahkemesiyle aramızda henüz çok mesafe var. Ama bak, ağzı açık kuyu yanımızda duruyor. Yakındaki felâketi seçmek ahmaklıktır. Uzaktakinden kurtulmak için bin bir ihtimal var. Ama yakındakinden yüzde bir kurtulmak ihtimalı yoktur. Ona göre düşün.

Bu son hatırlatmam üzerine iki düşünce arasında bocalamaktan kurtularak :

— Peki, karar verdim.

— Hangisine?

— Size yardım etmeye.

— Kutlarım.

— Şimdi ne yapacağımı söyleyiniz.

— Yukarıya arsalara çıkacağız. Buraya iri taşlar yuvarlayacağız.

Kuyudan Nuri, derinden derine şöyle bağırdı.

— Mırıl mırıl ne konuşuyorsunuz? Fark edemiyorum.

Ben, kuyunun karanlık ağzına eğilerek :

— Senin için hayırlı şeyler görüşüyoruz.

— Beni kurtarmak için ip getirmeye mi gidiyorsunuz?

— Evet, dostum, evet.

— Aman, aman çabuk olunuz.

— Şimdi... şimdi...

— Rica ederim, ip sağlam olsun... Yarı yolda koparsa bu sefer kırılmadık kemiğim kalmaz.

— Merak etme.

— Kurtulacağım zaten gönlüme doğmuştu.

— Keşfinde çok doğrusun. ermişsin, âdeta evliya olmuşsun.

Kalender, karanlık yuvasından kurtulma umudunun verdiği sarhoşluğa benzer bir neşeyle dururken biz taş yuvarlamak için yukarıya çıktık.

Zavallının son zevzekliği çok sürmeyecekti.

Şimdi kaynımla çevremize bakınarak en aşağı kırk-elli okkalık birer küçük soba iriliğinde blokumsu kayalar arıyorduk. Niyetim kuyuyu böyle göktaşları gibi ağırlıklarla ağzına kadar doldurmaktı. Kalender'in it canlılığı hakkında yüreğim

o kadar korkuyla dolmuştu. Bazı haşarat vardır vücudunu sekize ayırırsınız da yine ölmez, her parçası ayrı yürür. İşte ben Kalender'in vücudunda böyle giderilmez canavarlık görüyordum.

İri taş burada yok... şurada var... işte şu köşede bir seksen okkalık var, araştırmasıyla her ikimiz başka tarafta dolaşırken bir aralık kaynımı göz önünden kaybettim. Seslendim, cevap alamadım. O zaman ahmak bir deli olduğumu aklım kesti. Çünkü bana verdiği söz ciddi olduğu halde Sermet benim sersemliğimden, inanmamdan yararlanarak sıvışmıştı. Kafamın içinde şafak attı. Beynime bir-iki yıldırım inmesiyle zihnim açıldı, kapandı. Ama çare var mı? Olan bir kere olmuştu.

Kaynım şimdi koşacak olayı bütün ağırlığıyle haber verecek, kuyudakini kurtarmak için üşüşecekler. Kalender'in içine doğan şey doğru çıkacak. Bütün benim planlarım onarılmaz bir fosluğa uğrayacak. Öyle ise... Aman Yarabbi, onlar yetişmeden ben kuyudakinin canını Azrail'e teslim edip oradan hemen savuşmalıyım... Çabuk olmalıyım, çabuk...

Bu hareketle kendimde her zamanki kuvvetimin çok üstünde, dağları devirecek bir pehlivanlık duydum. Otuz, kırk okkalık taşları kaydırak oynar gibi taş merdivenden aşağıya, karanlığa yuvarlanmaya başladım. Kayalar, insan Karaköy köprüsünün altında bulunduğu vakit üstünden kamyon geçer gibi gök gürültüsüne benzer bir gümbürtüyle basamakları sekerek mahzene uçuyordu.

Şehrin ortasında korkunç bir cinayet işlemekle meşguldüm. Fakat etrafım ıssız ve her şey vahşî emelime uygun bir sessizlikle beni seyrediyor ve hal diliyle «Çabuk ol, çabuk ol... şimdi gelecekler!» diyor gibiydi.

Evet, çabuk olmalıyım. Şüphe yok ki şimdi geleceklerdi. Bu pek helecanlı çalışmam sırasında gücümün, kuvvetimin ne kadar artmış olduğuna kendim de şaşıyordum. Kollarımda, bacaklarımda bir dev atılganlığı görüyordum. Kafamda dünyayı alt üst edebilecek bir ateş yanıyordu. Yer yokuş olduğu için bir kere yerlerinden kımıldatıldıktan sonra taşlar kendileri koşup gidiyorlardı. Büyük, küçük elime ne geçerse yuvarla-

dım. Nihayet mahzene indim. Yuvarladığım kayalardan taş merdivenin önünde âdeta insan boyunda bir tepecik yükselmiş olduğunu gördüm.

Bu kadar taş, kırk sekiz saattır kuyunun karanlık suları içinde ölmemekte inat eden Kalender'i bir tahtakurusu gibi ezmek için yetmez miydi?

Hemen işe giriştim. Taşların önce irilerini kuyu başına yuvarlamaya başladım. Mahzenin düzlüğü üzerinde bu ağır şeyleri yürütebilmek için şimdi epey terliyordum.

Arada bunca hukuk var, bu eski dostumla helallaşmayı unutmayarak aşağıya bağırdım:

— Heyyy, Kalender baba...

Kuyudan cevap geldi:

— Merhaba Şamdan'ım, merhaba.

Zavallı Nuri'nin sesi bu sefer hayatın ötesinden, başka bir âlemden gelir gibi, pek acı bir sönüklük almıştı. Bana ha tükendi, ha tükeniyor sanısı gelmekle beraber çocukluğumdaki yedi canlı dev masallarını hatırladım. «Ya Allah!» narasıyla bir gürz vurursun, dev vurulur. O, sana «Mertsen bir daha vur» diye yalvarır. Asla vurmamalıdır, çünkü ikinci vuruşta dirilir. İşte Nuri'de ben böyle bir mitoloji canavarı esrarı seçiyordum. Karanlık kuyunun, açlığın çıkarmadığı bir canı bu taşlar cehenneme yollayabilecekler miydi? Yoksa kuyunun duvarlarında onu korur gibi asılı kalarak Nuri'yi canlı görmek mucizesiyle yine beni karşılaştıracaklar mıydı?

İşte zihnim dönüp dolaşıp Kalender'in gösterdiği bu ölmezlik harikasıyla güreşmekteyken yine karanlık dolu loşluğun içinden aşağıya haykırdım:

— Nuri, hakkını helâl et.

Sönük sesi pek güç anlaşılır bir söylenişle cevap verdi:

— Saka, gereğinden fazla uzamadı mı ya?

— Şaka değil... İki gündür kuyudasın, âlemden haberin yok. Dünya birbirine karıştı.

— Ne oluyor?

— Ay büyüklüğünde bir kaya parçası dünyanın cazibesine tutulmuş, yerçekimi yasasına uygun olarak üzerimize geliyor. Batı Avrupa yerle bir olacak, bu kadar yüzyıllık medeniyetin bundan sonra yaşayacaklara ibret olsun diye yalnız taşlar arasında fosilleri kalacakmış.

— Ne diyorsun? Önce ay büyüklüğünde kaya parçası olmaz, ona bir «âlem» denir, sonra...

Nuri kesildi, sözünü bitiremedi. Yeniden kuvvet alması için bekledim. Nihayet şunları söyledi:

— Sonra ay büyüklüğünde bir gök cismi dünyanın üzerine düşerse felâket yalnız Batı Avrupa'yı dümdüz etmekle kalmaz, Atlantik'i doldurur, sular taşar, her tarafta korkunç bir tufan olur. Sonra dünyanın kabuğu göçer. Daha sonra, vuruş, dünyayı yörüngesinden çıkarır. Böyle bir afet olunca ortaya çıkacak korkunç şeyler sayıp dökmekle bitmez, tükenmez.

— Bravo Kalender, bravo... Astronomideki bilgin bizim gazetecilerinkinden çok yüksek... Onlar bu işte, Cenabı Hakkın Batı Avrupa üzerinden pek kocaman bir silindir yürütmesinden başka bir zarar seçemediler. Bunda da insanlık için büyük bir kayıp görmediler. Çünkü bu gökten inen güllenin medeniyeti kendilerine dünyayı ele geçirmek aleti yapan birkaç milleti ezeceği, fakat bütün dünyayı da esirlikten kurtaracağı ve sürekli savaş korkusunu ortadan kaldıracağı düşünceleriyle vundukları cennetlerin yollarını açmak için yapıldıklarını sandığımız uçakların korkunç bombalarıyle birer cehennem kesildiklerini görünce tahminlerimizde ne kadar aldanmış olduumuzu anladık.

Başım döndü. Kuyu beni içine çekiyordu. Hemen iki adım geri kaçtım. Ama ben ne yapıyordum? Şimdi böyle uzun söyevin sırası mıydı? Belki birkaç dakikaya kadar yetişeceklerdi. Onlar gelmeden ay büyüklüğündeki kaya parçası dünyaya çarpmalı, âlem haşır neşir olmalı.

Diz kapaklarımı aşan iri bir taşı tamam kuyunun ağzına sürdükten sonra yine aşağıya seslendim:

— Kalender baba, ben sana her şeyi anamın ak sütü gibi helâl ettim. Sen de ettin mi?

O, yine cansız cansız cevap verdi:

— Bu pek acıklı komedya hep böyle sürüp gidecek mi?

— Hayır, sürmeyecek. Şimdi... şimdi perde iniyor. Seninle helallaşıyorum. Çünkü şu anda bütün dünya bu işle ağlaşıp duruyor. Büyük astronomların en ince hesaplarına göre tehlikeli cismin dünyaya çarpmasına hemen hemen birkaç saniye kaldı. Bir-iki saattır atmosferin korkunç baskısı altında bütün cisimler eziliyor. Gözyüzünün bütün yüzü görülmez kara bir

yuvarlakla örtüldü.

— Ne olursa olsun, dünyayı bir daha görmek isterim. Beni kurtar. Öleceksem yukarda öleyim.

— İşte kurtarıyorum.

Son nefesini veren, can çekişen birinin başında okuyanlar gibi ona işittirecek bir perdeden kelimei şahadet getirerek taşı salıverdim. Sonra aşağısını dinledim. İstakozu kaynar suya attıkları vakit cumburtu ile beraber bir vızıltı duyulur, işte onun gibi pek hafif bir cızırtı işittim. Cumburtudan çıkan ses tonozlarda yuvarlandıktan sonra sanki sesler hep kuyunun dibinde toplanarak her şey duruldu.

Seslendim. Cevap gelmedi.

Bu kurnazlığa kim kanar? Hiç Kalender bir taşla ölür mü? Oradaki kayaları hep birbiri arkasına kuyuya yuvarladım. O korkunç göktaşı sahiden dünyaya çarpsaydı belki kuyunun ağzı kayalarla bu kadar örülmezdi.

Alnımın terlerini sile sile çarpıntı içinde dalgalanan sesimle kuyunun içine yine bağırdım :

— Kalender baba, merhaba, merhaba.

Dinledim. Tonozların gizli ağızları merhabalarıma çınlayan merhabalarla karşılık verdiler. Ama kuyudan en zayıf bir cevap bile yükselmedi.

Oh... oh... nihayet öldürdüm. Bu işimin yüreğimde taşırdığı kahkahalarla mahzeni çınlatmaya başladım. Çevremden köpüren başka kahkahalarla, yüzlerini görmediğim bir alay dostlarım sanki beni tebrik ediyorlardı. Tonozların alkışları arasında güle güle merdiven basamaklarından sekerek kaçtım.

46

17 kasım...

«Hayat sahnesinden «Ben deli miyim?» sorusunu fırlatan kocam Şadan sonunda kaderinden pek acı bir evet cevabı aldı. Şimdi ben, rahmetlinin karısı Revan, bu sorulan başlığın altındaki uzun, acıklı olup bitenlerin sonunu karalıyorum. Bu acı veren hikâyenin son bölümünü anlatmak gibi hazin şey bana düştü.

« Delilerin en tehlikeli çeşitlerinin boğazımızı sıkmaya atıl-

mayanları olduklarını anladım. Aralarında bir isterili. bir kaçık. bir hafifmeşrep, bir soysuz, bir yarım deli bulunan bir ailenin sosyal durumunda ne kadar acıklı anlar geçirdiğini denedim.

«Bir tımarhanede hoş görülen haller bir aile içinde ayıp sayılıyor. Bir delinin acınacak bir hasta olduğunu akıllıların çoğu anlamıyorlar. Her sözüne kızıyor. her hareketinden kırılıyorlar.

«Zavallı Şadan şuursuzlukları dışında benim için ne cana yakın, ne vefalı bir koca idi. Tabiatın bu haksızlığından dolayı ben onu nasıl sorumlu tutup da hırpalayabilirdim? Fakat bu felâket yalnız benim dayanmamla sönemezdi. Ah, son saatları pek acı oldu, pek...

«Talihsiz Kalender'i çeki taşlarıyla kuyunun dibinde ezdiği günü koşa koşa eve geldi. Yüzünün taşkın sevincinden ürktüm. İrileşmiş durgun gözlerinden şuurun izleri kesilmişti. Karışık bir beyne açılmış bu iki pencerede hiç kimse için hayırlı sayılmayacak olan karışık anlamlar seçiliyor gibiydi.

«Durmadan gülüyordu. Sanki sahnede çıldıran bir oyuncunun yapmacık coşkunluğu ile gülüyordu. Hararetle ellerimden tuttu, sıktı. Canım yandı. Ama kendimi tuttum. bağırmadım.

«Birdenbire gözlerini gözlerimin içinde dinlendirmeye uğraşarak :

«— Revan, müjde, öldürdüm. Üzerine de taştan bir kale ördüm. Ayasofya camisindeki kralın kızı belki tunç tabutundan çıkar, ama Kalender artık bu derin mezarından bir yere kımıldayamaz.

«Bu korkunç sözler karşısında söyleyeceğimi şaşırdım. put gibi kaldım.

«— Büyük ilk kürsü taşını yuvarladığım zaman kuyunun dibinde kaynar suda haşlanan bir istakoz cızırtısı duydum... Keskin bir ıslık. Bu ses bizim hanende Kalender'in neresinden çıktı, bilmem. Mahzenin bütün tonozları beni tebrik ettiler. Ama Revan'cığım sen hiç sevinmiyorsun. Kalk, beraber oynayalım.

«Gözlerinin korkunçluğundan titrediğim için bu sevincine uymamayı biraz tehlikeli gördüm. Kalktım. Birbirimizin belinden tutarak eski ve yeni çok bilinen oyunlardan hiç birine

benzemeyen bir dansla odanın ortasında sıçrayarak dolaştık.

«Sofada bir kapı gıcırtısı işitildi. Şadan birdenbire köpek görmüş bir kedi ürkekliğiyle köşeye sindi. Fıldır fıldır velfecri okuyan gözleriyle bana bakarak titriyordu.

«Sordum :

«— Ne oluyorsun Şadan?

«— Duymuyor musun?

«— Neyi?

«— Kalender geldi. Bizim oda kapısının arkasında ıslık öttürüyor... tıpkı kuyudaki gibi... Dikkat et... dikkat et... tıpkı o haşlanan istakoz haykırışı...

«— Korkma Şadan, korkma... O duyduğun kapı gıcırtısı. Başka bir şey değil...

«— Yalan istemem. Ben ahmak değilim... Beni aldatmaya uğraşma. Melun dirildi. Kalender burada. Onu içeriye aldınız.»

★

«Aile durumunun aldığı tehlikeli hal saattan saata artıyor. Şadan'ın aklı, üzerine kâh gelir, kâh gider bir şekil aldı. Kalender'i öldürdüğünü iddia eden zavallı kocam ara sıra da onu daha öldürememiş olduğu korkusuyle çırpınıyordu. Hangi sözü doğru? Kalender öldü mü? Sağ mı?

«Ben boğazımı tıkayan bu merakla boğulmalar geçirirken Sermet geldi. Enişte sinin yanına girmeye korkuyordu. Onu tenha bir odaya çekerek sordum :

«— İş ne hale girdi?

«— Sorma ablacığım, berbat!

«— Kuyuda Kalender sağ mı?

«— Bugün öğleye kadar sağdı. Ama enişte m blok gibi iri kayalarla kuyunun bir kısmını doldurdu. Bu kadar ağırlığın altında zayıf bir insan değil, çelikten bir heykel olsa ezilir.

«— Günü, saatı gelince bu cinayet mutlaka meydana çıkacaktır.

«— Tabii...

«— Şimdi ne yapacağız?

«— Bilmem.

«— Kalender'in kuyuya atıldığından, o rutubetli karanlığın içinde kırk sekiz saat yaşadığından, sonra üzerine taşlar

atılarak öldürüldüğünden hiç haberimiz yokmuş gibi bu korkunç sırrı aramızda saklayalım Sermet.

«— Doğru... ama işin sonu ne olacak?

«— Araştırma, soruşturma sırasında adaletin eli bizim konağın kapısını çalıncaya kadar bekleriz.

«— Ey, sonra?

«— Sonrası çok korkunç. Ben zavallı eniştenin yakasını polislerin eline verip de onu hapishaneye nasıl gönderirim?

«— Kanun neyi gerektiriyorsa, adalet neyi istiyorsa o olacak.

«— Zavallı enişten bazı şuursuz vakitlerinde kendini kaybediyor, yaptığını hiç bilmiyor. Adalet elbette cinayetin işlendiği andaki katilin hasta, iradesizce öfkesini göz önünde bulunduracaktır.

«— Ah abla, sana tuhaf bir şey söyleyeyim mi?

«— Söyle ama bu facianın içine tuhaflık nasıl sığar?

«— Enişte m kuyunun başında parladı, yakamdan tutup beni Kalender'in yanına yollayacaktı.

«— Aman Allah esirgesin.

«— Ben fena halde korktum. Sonra güle güle yüzümü okşayarak: «Korkma Sermet, korkma... denemek için yapıyorum. Gerçekte ben deli değilim, ama işlediğim cinayetin cezasından kurtulmak için deli görünmek zorundayım. Nasıl, iyi deli taklidi yapabiliyor muyum?» dedi.

«— Aman Sermet, sakın bu sözü de kimseye söyleme. Zavallı Şadan şuursuzluğuyle herkesi aldatmazdan önce akıllılığı ile kendini kandırıyor. Enişten deli taklitçisi değil, tastamam kendisidir.»

★

«Gece oldu. Tımarhaneciliği ben hemen bir başıma yapıyorum. Odada fazla iki kişi bulunsa hemen bağırıyor: «Bunlar kim?.. Kov... beni boğmaya geldiler...»

«Akıl hekimi çağırmadan çekiniyoruz. Çünkü bizim gizlemeye uğraştığımız korkunç sırrı hemen her vesile ile ağzından ortaya saçılıyor. Bazen yanındakileri tanıyamayacak kadar hafızası bulutlanıyor ve kendinin kim olduğunu seçemeyecek bir hale geliyor.

«Kapı gıcırtısı, horoz ötmesi, ezan, otomobil homurtusu, kı-

saca, dışarıdan içeriden şehir hayatının alıp verdiği nefeslerden gelme ne kadar sesler varsa Şadan onlara hep bir anlam veriyor, bütün kâinatı kendine karşı tertipler kurmakla uğraşıyor sanıyor.

«Sokağın bozuk kaldırımlarını tekerleklerinin demir çemberleriyle tırmalayarak ağır bir yük arabası geçiyor. Hemen perde arkasına kaçarak haykırmaya başladı:

«— Sakla, beni görmesinler. Beni almaya hapishane arabası geliyor. Öldürdüm, elbette beni de öldürecekler.

«Biraz sonra bu söylediğinin tersi bir iddia ile çırpınıyor. Kalender'in ölmediğini, kendi canına kıymak için gelip konağa gizlendiğini söylüyor.

«Bazı en hafif, en masum bir kelimeden korkunç tahkir, tehdit anlamları çıkararak bağırıp çağırıyor, bazen de hiç sebebi yokken kahkahalarla türkü söyleyerek hastalıklı sevinciyle odayı dolduruyor. İşte o zaman bana üzüntümden ağlamalar geliyor.

«Odada fazla adam görmekten ürktüğü için ben de başka türlü düzenler kurdum. Ben çağırır çağırmaz içeriye koşmaları için kapının arkasında erkek, kadın birkaç hizmetçi bulunduruyorum.

«Gece ilerliyor. Üzerimize gam saçsın, neşe yağdırsın zaman gidişatını hiç değiştirmiyor. Onun bu gidişinde bazı seçtiğimiz aceleler, ağırlanmalar hep bizim yanlış görüşümüz. Zaman, adımlarını sonsuzluğun ölçüsüne uydurmuş hep aynı gidişten ayrılmıyor. Ama bu gece bana ne kadar uzun geliyor. Bizi hayatın bitmez tükenmez çilelerinden dinlendirmek için her günlük ömrümüzü ikiye bölen uyku, o geçici küçük ölüm imdadımıza yetişmezse ne kadar halsiz, bitkin kalıyoruz.

«O zavallı uyumuyor ki uyuyayım. Gittikçe kötüleşiyor. Nabızları yüzden fazla vuruyor. Yuvarlarından fırlayacak sanılan gözlerini bazı bazı üzerime deviriyor. Bazen odanın gölgeler birikmiş köşelerinde bir şeyler gözlüyor. Bazen de kaçırdığı kuşu yakalamaya atılan bir kedi gibi tavanlara sıçrıyor.

«Baş ucumda böyle bir salgın ecel dolaşırken ben nasıl göz yumabilirim?

«O döşeğe yatıyor, hemen kalkıyor, yorganın başını ayak tarafına getiriyor, yastıkları altüst ediyor, ama aradığı rahat durumu bir türlü bulamıyor.

«Panjurun aralığından kenarı kırılmış beyaz bir tabak gibi ay parıldıyor. Bu mehtaplı gökyüzünün başı boş yolcuları bulutlar küme küme dolaşıyorlar.

«Komşuların damlarında çiyler ışıldıyor. İncili mantosuna bürünmüş rutubetli bir gece her şeyi kendi sessizliğinde eritmiş gibi görünüyor. Ama onun bu avutucu gizleyeciliğine karşı şimdi şu saatta kim bilir ne kadar hicranlı gönüller inliyor. Ölüm solmuş dudaklardan hayatı bir öpücük gibi silip götürüyor.

«Yalnız felâket zamanlarımızda insan kardeşlerimizin acılarına karşı bir çeşit ilgilenme duyuyor gibi oluyoruz. Gam, keder, mutsuzluk herkese az çok paylaştırılmış birer hisse. Bundan payını almayacağını iddia edebilecek bir kimse yok. O anda kaderim beni de bir şuursuzla baş başa bulunduruyordu.

«Ah, nasıl didindiğini görseniz acırsınız. Hasta bir beynin kaynattığı amaçsız, suursuz bir çalışma.

«Mi do perdesinden iki keskin ses birdenbire gecenin sessizliğini yırttı. Damda iki kedi dövüşüyorlar.

«Şadan ürktü, saklanacak bir yer bulmak için odanın ortasında dolap beygiri gibi dolaşarak bağırıyordu :

«— Geliyorlar. Beni kaçır, görmesinler.

«— Üzülme kimse gelmiyor.

«— Duymuyor musun? Nuri... bir tabur polis toplamış... beni götürmeye geliyorlar.

«— Sen Nuri'yi öldürmedin mi?

«— Hayır... uğraştım, öldüremedim...

«Ben bu zavallının hangi sözüne inanayım? Sermet ölümü tasdik ettiği halde acaba talihsiz Kalender kuyuda hâlâ sağ mı? Bir adamın kuyu içinde tüyleri ürpertecek bir işkence ile uğradığı çok acıklı sona karşı sabaha kadar sızım sızım yüreğim sızladı. Ne olursa olsun, gerçeği öğrenmek için kendim mahzene gitmeye karar verdim.»

★

«Ertesi sabah hastayı sağlam ellere teslim ettikten sonra kardeşim Sermet'le bu korkunç yere doğru yollandık.

«Kardeşim bu korkulu ziyaretten beni vazgeçirmek için zihninin bütün kuvvetiyle bulabildiği mantıklı lakırdıları şöy-

le döküp saçıyordu :

«— Biz, işleri kovalayan adliyenin tuzağına düşmeye kendi ayağımızla gidiyoruz.

«— Niçin böyle söylüyorsun Sermet? Bu cinayette senin, benim zerre kadar bir ilişiğimiz var mı?

«— Yok ama iş bir kere savcılığa, sonra ağır ceza mahkemesine düştükten sonra derdimizi kime anlatabiliriz?

«— Niçin anlatamayalım? Körkörüne kimseyi mahkûm etmezler.

«— Cinayet işlemiş bir deli... Sana anlatmıştım ya. O zaten bana söyledi : «Ben saçma sapan cevaplar verir, kurtulurum» dedi. Bu adamın deliliği sahi mi, değil mi? Benim bu işte daha tam bir inancım yok. Kabak bizim başımıza patlayacak. Cinayeti işleyen, cinayetin nasıl olduğu hakkında bir şey söyleyemez, her şeyi bizden soracaklar. Gel de o zaman pirincin taşını ayıkla. Kalender'i kuyuya enistem mi attı? Sen mi attın? Ben mi attım? Bu iş otuz altı puntoluk «Esrar İçinde Bir Cinayet» başlığı ile gazetelerin ilk sayfalarına geçecek, resimlerimizi çekmek için fotoğrafçılar arkamızdan koşacaklar. Al bakalım sana Revan Hanım'in yandan görünüşü, karşıdan duruşu... İşte bu da kardeşi Sermet... Türlü ahlâksızlıklar katarak bizim hayatımızın, psikolojimizin, geçmişimizin, bugünkü durumumuzun bütün çöküntülerini karıştırarak ortaya dökecekler. Son zamanlarda gazete sütunları «cinayet olayları» listesine döndü. Halk bilmem niçin hoşlanıyor? Beş altı satırla anlatılabilecek bir cinayet olayını, içine şişirme dolu türlü dedikodular akıtarak koca iki sütunluk bulamaç yapan gazeteler en çok satılıyor. Ablacığım, şimdi bizi uğursuz mahzenin kapısında çalyaka ederlerse hemen ilk ifademizi alırlar. İkinci soruşturmada şaşırıp da bir harf başka türlü söylemeye gelmez. Sonra cinayeti yapan biz değiliz diye çırpınmanın hiç bir yararı olmaz.

«— Ne olursa olsun, kuyuda ölümden kurtarılabilecek henüz sağ bir adam bulunması ihtimali önünde vicdanım her tehlikeden önce insanca görevimi hatırlatır. O da hemen o zavallıyı kurtarmaya koşmaktır.

«— Ablacığım, sana kaç kere söyleyeyim. Kalender'in canı en acıklı bir ölümle suda haşlanan bir istakoz gibi ıslık çalarak çıkıp gitmiştir. Cesedi de iki taş arasında sıkışıp bir fosil ol-

uştur. Bundan on asır sonra gelecek jeoloji bilginleri o kuyu-u karıştırırlarsa bin yıl önceki insanın iskeletini gösteren bir rnek görmüş olurlar, belki de müzeye taşırlar. Emin ol abla-ığım, Kalender sağ değildir, nasıl istersen seni temin edeyim.

«— İçime bir kere şüphe girdi Sermet. O pek acı du-umda kuyuda henüz yaşar bir adam bulunmasını düşünme-in kalbime verdiği azaba dayanamıyorum. Kaç kere söyleye-im Sermet. bırak beni vicdanımın git dediği yola gideyim.)lanı anlamak için kendi gözlerimi, kulaklarımı. bütün duyar-ğımı kullanayım. Son inanma bana kendi yüreğimden, vic-anımdan gelsin.»

★

«Sermet bana pek çok karşı görünmekle birlikte yine yü-iyüp duruyordu. Birçok boş arsalardan geçtik. Taş yığınları-ı dolaştık. Patikalardan yürüdük. Sonunda mahzeni bulduk. ocamın notlarında anlattığı demir kapının önündeydik. Bazı erleri çürümüş paslı kapı kanadı bir insan geçebilecek kadar ahlı: ciimiyordu.

«Bir sıtmalı titremesiyle rengi uçan kardeşime :

«— Ne oluyorsun Sermet?

«— Ah ablacığım, etrafımızdaki her taş yığınının arkasında izi gözetleyen bir memur var sanıyorum.

«— Öyle de olsa ne lâzım gelir? Biz buraya bir cinayet iş-mek için değil, bir vicdan vazifesi görmek için geliyoruz.

«Kardeşimi cesaretlendirmeye uğraşmakla beraber ben de imden buz gibi ürpermeler geçiriyordum. Orası bana içine gi-eni yutan geniş, duvarla çevrili bir mezar sanısını veriyordu. ardeşimin korkusu pek de yabana atılacak gibi değildi. Gö-etlenip gözetlenmediğimizi anlamak için birkaç kere dikkatle ir yanımıza bakındık.

«Mevsim ilerlemiş olduğu halde, güneşin kızdırdığı rüzgâr okunmayan boş, kuytu yerlerde dolaşan kertenkelelerden baş-a yakınımızda bir canlı göremedik.

«Sermet'i biraz daha gayretlendirmek için, dedim ki :

«— Sen adaleti her zaman çabuk iş görür sanma. Onun ızı bazı aylarca, yıllarca süren ağır davranışları vardır. Ceset irür. dağılır. tanınmaz hale gelir de kokuşmanın havası hiç r adalet memurunun burnunu rahatsız etmez. Kalender'inki

o kuyuda büyük uykusunu uyumaya atılan belki de birinci ceset değildir.

«— Burası, senin de anlattığından anlaşılıyor ki insanın yüreğini titreten netameli bir yer. Biz aşağıdayken birkaç tulumbacının baskınına uğrarsak?

«— Aklına öyle bir şey getirme. Burası kimsenin uğramadığı sapa bir yer... Enişten kaç zamandır burada türlü işler görmüş, üzerine kimse gelmemiş de şimdi bizi mi avlayacaklar? Emin ol, bizi gözetleyen yok. Buraya girdiğimizi kimse görmedi.

«Bu sözlerimden biraz korkusu hafifleyen kardeşimle el ele tutuştuk. Adımlarımız gittikçe karanlık içine gömülerek taş merdivenin uzun uğursuzluğundan aşağı inmeye başladık.

«Aman Yarabbi, bir diriyi kurtarmaya mı iniyorduk? Yoksa biz de ölmeye mi? Şadan'ın yuvarladığı taşlardan yarı yolda kalmış olanlar vardı. Arasıra onlara çarparak yeri bulduk. Kuruntu uyandıran fısıltılar çıkaran ayaklarımızın sürüklenmesini yumuşatarak sanki geldiğimizi mahzenin perilerine duyurmak istemeyerek yavaş yürüyorduk.

«Demir kapının aralığından gittikçe zayıflayarak süzülen aydınlıktan başka bir deliği olmayan kalın tonozlu, geniş bir yeraltı.

«Gözlerimiz yavaş yavaş loşluğa alışıyordu. Bulunduğumuz yerin ortasına rastlayan kuyuyu aramadan bulduk. İçine düşmemek için iki kardeş birbirimize sarılarak kenarından eğildik. Bu mermer dudaklı simsiyah geniş ağız, derin bir sessizlikle inat ediyor, sırrını bize söylemiyordu.

«Sermet'in elleri avuçlarımın içindeydi. Bilmem nasıl, ansızın bir felâket hücumuna uğrarsak iki kardeş birbirimize yardımcı olabilecek bir halde bulunmaya uğraşıyorduk.

«Şadan aşağıya ne kadar taş atmış? Kuyunun az bir parçasını tıkayabilmiş mi? Anlamak için bütün dikkatimizle bakıyor, fakat kurum dolmuş bir baca karanlığından başka bir şey seçemiyorduk. Bir çıt yapmaya, birbirimizden mi, bilmem kimden korkuyorduk.

«Sermet, birdenbire :

«— Aşağıya sesleneceğim, dedi.

«Bir zaman seslenmesini önlemek için kardeşimin ellerini sıktım. Bana, bilinemez manevi kuvvetlerle konuşmaya başla-

yacağız gibi geliyordu. Sesimize aşağıdan karşılık verilse de verilmese de her iki durumda da başka türlü üzülecektim.

«Sonunda, sesimi tonozlara çarptırmaktan korka korka:

«— Seslen! diyebildim.

«Sermet, kuyuya bağırdı:

«— Kalender baba, merhaba, merhaba.

«Hemen karşılık geldi, ama kuyudan değil. Mahzenin kenarlarında aynı kelimeler birbirini kovalar gibi, ama biraz silikçe, biraz hasta bir seslenmeyle tekerlendi. Yine kendi merhabalarımız bize döndü.

«Sermet bir daha bağırdı:

«— Kalender... Ablam Revan Hanım'la birlikte seni kurtarmaya geldik, ses ver. Korkma, deli burada değil...

«Hep bu aynı sözler tonozlarda kandil kandil sallandıktan sonra uzaklaşarak dağıldı. Kuyudan artık Kalender'in hırıltılı, kesik, zayıf sesi duyulmuyordu.

«Sermet:

«— Ablacığım, ben sana söyledim, inanmadın. Biz burada artık yokluğa uçmuş bir ruhla konuşmak istiyoruz. Elbette cevap alamayız.

«— Acaba baygın mı yatıyor?

«— Bu kuyunun dibinde bayılan ayılmaz. Hele üç dört günlük açlıktan ve kafasından aşağı bir araba iri taş boşaltıldıktan sonra... Yapılacak bir deneme var. Müsaade edersen...

«— Nedir?

«— Bir ufak taş da ben atayım. Bakalun suya mı gidecek? Yoksa dolan taş yığınına mı çarpacak?

«— Sağsa... başına gelirse?..

«— Abla, bu, sende değişmez bir fikir halini aldı. Bu kadar gördüklerimizden sonra Kalender'in ölümüne inanmak istemiyorsun.

«— Taşı at... dinleyelim. Ne olacak?

«O zaman Sermet iyi işitebilmek için kuyunun kenarına uzandı. Yattı. Başını aşağı sarkıttı. Ben omuzlarından tutuyordum. Taşı bıraktı. Dinledik. Hiç cumburtu işitmedik. Kayanın öteki kayalara çarpmasından ileri gelen tok bir ses geldi, o kadar...

«Kardeşim, yüzünde bir tiksinme buruşukluğu ile kuyunun ağzından çeiklerek:

«— Öff.

«— Ne var?

«— Ceset, ıslaklık içinde kokuşmaya bile başlamış. Ağır bir koku geliyor.»

47

«Bu uğursuz mahzene nasıl korka korka indikse ondan daha korkulu bir duyguyla titreye titreye çıktık. Kaçıyorduk, ama nereye? Arkamızda öldürülmüş bir insanı bırakıyor, onu öldüren bir deliyle buluşmaya koşuyorduk. Cinayet hakkında bir bilgimiz, onun içinde elimiz yoktu. Fakat bu bilgisizlik, bu karışmazlıkla birlikte ta boğazımıza kadar olan biten işlerin balçığı içine gömülüydük. Bu, ne sonuna kadar gizlenebilir, ne de her merak edene anlatılır bir şeydi.

«Konağa döndüm, kocamı bıraktığımdan daha azgın bir halde buldum. Arada bir azıcık açılan mart havası gibi aklı üzerine biraz gelip gidiyordu. Doğrusunu söyleyeyim, ben onun böyle hastalıklı bir akıllanma zamanına, çevresindekileri tanımayacak kadar büsbütün şuursuz vaktini daha çok ister oldum. Çünkü o hasta kafasıyle buluttan nem kapıyor; bir hiçten celâlleniyor, etrafını kasıp kavuruyordu.

«Sokaktan dönüşümde yanına girdiğim zaman sitemli sitemli yüzüme bakıp uzun bir ah çektikten sonra sordu

«— Neredeydin?

«— Sıkılacak bir misafir gelmişti. Biraz onunla oturdum.

«— Nasıl biraz. Sen bir asırdan beri yanımda yoksun. Sen salonda değildin. Sokağa... çıktın... hem de nereye gittiğini biliyorum...

«Ben sözü kısa kesmek için cevap vermedim. Ama o, gözlerini fıldır fıldır üzerime çevirerek devam etti:

«Kalender'i kurtarmaya gittin. Cesedin kuyuda çürümekte olduğunu gördün. Ağlaya ağlaya döndün, geldin.

«Aman Yarabbi, delilerin böyle gerçeği tıpkı tıpkısına söyleyen bakıcılıkları olur mu? Bu sözler hasta beynin hipnotik, manyetik bir buluşuyla mı söyleniyor, yoksa adi bir raslantıyla mı? Bu bir raslantıysa ne korkunç raslantı.»

«Geceyi bin bir rahatsızlık içinde yine uykusuz geçiriyoruz. O, yorgunluk duymadan didinen bir hastaya benziyor. Bir sözü ötekini tutmuyor. Şimdi Kalender'in kuyuda çürüdüğünü söylerken beş dakika sonra bu düşmanının diri olduğunu ve öç almak için evimize saklanmış bulunduğunu iddia ediyor.

«Bu işin sonu ne olacak? Biz hangi sona doğru gidiyoruz? Ne bekliyoruz? Delinin akıllanmasını mı? Sorgu hâkimi önüne çıkarılacağımız saatı mı? Ne vakit celpn kâğıdı alacağız? Belki üç gün sonra, belki gelecek hafta... Geçmişe karışmış olan korkunç bir dünle ondan daha korkulu bir geleceğin arasında titreyerek yaşıyoruz.»

★

«Her sabah neşe ve sıcaklığıyle kuvvetlendiğimiz güneşin şimdi her doğuşunda bize getireceği felâketten korkuyoruz. Suçlu olmadan cezadan titremek... Bu da tuhaf bir kader görünüşü.

«Sabah oldu. Gece, vücudumu hiç dinlendirmedi. Her tarafım kırık. Olaylar insafsız, insanın dayanabilip dayanamayacağını düşünmeden gelip üzerimize yığılıyor. Yine nereden bir üzüntü çıkacak diye garip ürpertiler geçiriyorum.

«Oh, işte sonunda korktuğuma uğradım. Torunuyle birlikte, Kalender Nuri'nin annesi gelmiş. Şimdi haber verdiler, beni görmek istiyormuş. Hah... tamam... işte bir bu eksikti. Bu kadın, felâketin ön habercisi olarak kapımızdan içeriye girdi. Arkasından polisler, adliye memurları sökün edecek.

«Acaba ne istiyor? Korkunç gerçeği biliyor mu? Zavallı oğlunun cesedini çıkartmak için kuyunun nerede olduğunu öğrenmeye mi geldi?

«Kadını kabul etmek de felâket, etmemek de... Ben ona ne söyleyeceğim? Bu karşılaşma her ikimiz için o kadar acı ki... Bir de ağır ceza hâkimleri önünde karşılaşacağız. Aman Yarabbi... aman Yarabbi...

«Kararsızlıklar, halecanlar içinde yanına indim.

«Zavallı kadın oğlunun felâketinden çok sefaletten bitmiş. Fena beslenmeden sanki yüzlerine kalın bir tabaka lüleci çamuru sıvanmış, dilenseler kıyafetleri bu hareketlerini hiç de yalancı çıkarmayacak. Sekiz yaşındaki torun da altmışlık büyük anasının toprak rengi de ve eczacı şişelerindeki düşük ço-

cuklar gibi buruşuk... Pire yenikleriyle lekelenmiş zayıf boynu koca kafasını çekemeyecek kadar ince, şaşılıkları babasını andıran iri gözlerinde o yaşta çocukların masum neşeleri yerine bakanlardan acıma dilenen derin bir acılık var. Hareketleri sarsak, bakışları ürkek...

«Kadınla bakışlarımızın ilk karşılaşmasında bu gelişinden maksadını yüzünde okuyamadım. Sefalet bu zavallı büyük ananın yüzünden ifadelerin açıklığını silerek o muşmula suratı gülmekle ağlamak arasında garip bir buruşmayla taşlaştırmış.

«Bir zaman hiç bir şey konuşmadan ikimiz de karşı karşıya heykel gibi durduk. Neden sonra aklımı başıma toplayarak:

«— Safa geldiniz! diyebildim.

«O zavallı da benim işitmesini çok merak ettiğim sözü galiba zihninde arayıp bulmakla uğraşıyordu. Ufacık bir hal ve hatır soruşturmasından sonra lakırdı yine düğümlendi. O, söylemeye cesaret edemiyor gibi, ben de dinlemeye.

«Ne diyecekti? Allah'ım, ne diyecekti? Ve ben ne cevap verecektim? Gerçeği söyleyecek miydim, inkâr mı? Kadının gelişi pek ansızın olmuştu. Hiç hazırlanmamış bir sanık avukatı halindeydim. Doğruyu söylesem Şadan'ı o gün adaletin pençesine teslim etmiş olacaktım. Olan biteni saklasam veya uygun bir şekilde değiştirerek anlatsam adaleti şaşırtarak aldatmış sayılacaktım. Sonra anlatacaklarım birbirini hiç tutmayacaktı. Ben, bu saklanması, söylenmesi mümkün olmayan sırrın korkunçluğu içinden nasıl sıyrılacaktım?

«Çocuk. Kudretullah, sanki hiç görmediği bir müzedeymiş gibi parmağını kansız dudağının köşesine iliştirip salonun eşyasını derin bir şaşkınlıkla gözden geçirirken kadın bir erkek gırtlağından çıkar gibi kalınlaşmış kart bir sesle:

«— Hanımefendimiz, başımıza gelenden haberiniz var mı?

«Ben hemen hiç bir şeyden habersiz gibi davranarak kısaca:

«— Hayır, dedim.

«Kadın, bu tek kelimelik sözün önünde boynunu bükerek düşündükten sonra:

«— Ben buraya iyi bir haber alırım umuduyla gelmiştim. Şimdi ne yapacağım? Hangi taşa başımı vuracağım?

«— Ne haberi hanım?

«Bu bilmezlenmemin önünde o, şimdi beni bir şüpheliye benzer bir bakışla süzdükten sonra·

«— Benim deli oğlan Nuri on gündür meydanda yok...

«Ben bu on günün uzunluğu karşısında kendimi biraz şaşkınlığa kaptırmaktan alamadım. Çünkü Kalender'in kuyuya atıldığı hesap edilince beş altı günden fazla olmuyordu. Onun için sorumun şüpheyi artıracak olan garipliğini düşünmeden hemen sordum:

«— Oğlunuzun kaybolması tamam on gün mü oluyor?

«— Evet Hanımefendimiz, tamam on gün oluyor. Ama aradık taradık, sorduk soruşturduk. Evden dışarıda kaldığı ilk beş geceyi nerelerde geçirdiğini öğrendik. Zaten oğlumun aklı kendine yâr değildi. Sonradan kendine bir derbederlik, bir perişanlık geldi. Nerede sızarsa orada kıvrılmaya, kahve peykelerinde, handa, külhanda, bodrumda, virane köşelerinde kalmaya başladı. Ah, ah! Dert, keder her zaman kötüdür ama ihtiyarlıkta yoksullukla birlikte hiç çekilmiyor... hiç çekilmiyor Hanımefendiciğim... Evet efendim, oğlum Nurettin on gecenin son beş gecesini nerede geçirdi? İşte bu, anlaşılmıyor. Meydanda yok. Hiç bir yerde nam ve nişan bırakmayarak ortadan sırrolmuş. Sanki yer yarılmış, yere geçmiş. Ne yalan söyleyeyim, hayırsız evlâttı ama aranıyor. Nereden bulup buluşturursa yine birkaç akşamda bir, eve bir kirli çıkının içinde bir okka ekmekle, birkaç kırıntıcağız getirirdi. Meraktan çıldırıyorum. Zaman acayip şimdi, orada burada tavuk boğazlar gibi adam öldürüyorlar. Üzerinde parası, saatı, altın kordunu yoktur ama bilmem bir garazkârlığa mı uğradı, ne oldu? Vurdular, boğdular da bir çukura mı attılar, ne yaptılar?

«Kadın koynundan kirli bir mendil çıkardı. Gözlerinden çok burnundan akanı sile sile ağlamaya başladı. Ve artık boşandı:

«— Ah haylaz, hayırsız olsun, ne olursa olsun evlât değil mi bu? Ana yüreği hiç hicran bilmiyor, cayır cayır yanıyor... Ah şehlâ gözlü, şahin bakışlı Nuri'ciğim, nerelerdesin? Gel ananın halini gör... Allah ne verir de kul götürmez? Ne hale uğradığımızı biz de bilmiyoruz. Evlâtçığıma büyü mü yaptılar? Onu ne esrara uğrattılar? Üzerine nasıl esma sıçrattılar? Oğlum

dünya güzeli bir kibar hanıma gönül vermiş... Başından büyük bir halt etmiş... Çıra gibi yandı, yandı, yandı... Mecnun'a döndü. Ah ah, Aşık Garip misali göğsünde sazı, çaldı, çağırdı, gezdi, bağırdı. Kavruk yüreği titreye titreye o ne yanık beyitler düzerdi. Bazı akşamlar komşunun ahırına bakan viran evimizin penceresi önünde söyler ağlar, ağlar söyler, beni de ağlatır; ahlar, vahlarla inleye inleye yavrucağım o hale gelirdi ki Aşık Kerem gibi hemen hemen ağzından dumanlar çıkarak tutuşuverecek sanırdım.

«Şimdilik belli bir insana karşı olmayan bir şekilde sırıtan bu şikâyetler hiç kuşkusuz hep banaydı. Kalender'in anası oğlunun, «aşkıyle çıldırdığı kibar hanımın» karşısında bulunduğunu biliyordu. Döne dolaşa sözü nereye getirecekti? Evlâdının felâket ve kayboluşundan dolayı doğrudan doğruya beni mi suçlu bulacaktı?

«Bu kanlı işte zerre kadar günahım olmadığını kul bilmese de Allah biliyor. Bu suçsuzluğumla birlikte felâkete uğramış bu bağrı yanık anaya karşı kendimi nasıl savunacaktım? Katil kocam deliliğinin mazeretiyle kanunun önünde alaylı bir sırıtış gösterecek, yargıçların bütün sorularının karşısında ben kalacaktım.

«Şimdi kendime mi acıyayım, oğulsuz kalan bu düşkün anaya mı? Kadın kendi analık duygusu bakımından haklıydı, ne dese onu ayıplayamaz, paylayamaz, evimden kovamazdım.

«Kadın, bu gelişinden ne umduğunu hâlâ söylemedi. Patlama zamanı yaklaşmış bir bombanın karşısında bulunuyormuşum gibi Allah'tan kuvvet dileyerek dinliyordum.

«Kalender'in zavallı anası söylemeye devam etti:

«— Hanımefendi, af buyurursunuz, sizi rahatsız ettim, ama bu büyük bir mecburiyet oluyor.

«Şimdi meraktan nefesimi zor alarak dinliyordum. O bir ağlama sağnağı ile söylüyordu:

«— Oğlumun küçükten beri eşiniz Beyefendiyle iyi görüştüklerini elbette işitmişsinizdir.

«— Evet, işitiyordum.

«— Sonradan birbirleriyle kanlı bıçaklı olmak derecelerinde bozuşmuş olduklarını da bilmemeniz kabil değildir.

«— Evet.

«— Arada birçok şeyler söylendi. Ancak «tiyatrolarda» söy-

rolunacak acıklı, gülünçlü oyunlar anlatırdı. Bunları şimdi tekrarlamak neye yarar? Ben bu dedikoduları hep geçiyorum. Benim oğlan deliydi doluydu, inkâr etmiyorum. Ama Hanımefendi, sizin beyiniz de aklı tastamam yerinde bir delikanlı değildir. Sizin başınız da ateşlere yandı. Siz ne kadar söylemeseniz ben halden bilirim, anlarım efendim.

«Kocama karşı söylenen bu haklı sözleri kabul etmek yerine geçecek kederli bir susma ile dinliyordum. Kadının, sözü yi bir sona getirmeyeceği anlaşılıyordu. Bu acılı ananın son sözüne karşı susmamak gerekti. Ahlâkça, kanunca bir bellilik karşısında hile ile, yalanla, kocamı nasıl koruyacaktım? Kaender'in cesedi kuyuda çürüyordu. Ben bu acıklı anaya gerçeği söylesem kıyamet kopacaktı. Sözün gelişine göre o günlük şi idare etmekten başka bir çare yoktu. Kanunca görevli kimseler gitsinler, kuyudaki kadavrayı bulsunlar. Onun oraya nasıl atıldığını adliye meydana çıkarsın. İşlenmesinden önce ne haberim, ne elim olan böyle bir cinayetten dolayı benden bin bir soru sormaya kimin hakkı olabilir? Bilmiyorum, vesselâm.

«Zavallı kadın, yanık bağrını göz yaşlarıyle ıslatarak söyleyordu :

«— Oğlumun son beş geceyi nerede geçirdiği anlaşılamıyor, ölüsünden, dirisinden haber yok.

«— Ağlama, hanım ağlama. Böyle günlerde, haftalarla değil yıllarla ortadan kaybolup da yine bulunanlar var. Senin oğlun da elbette bir gün birdenbire meydana çıkar.

«Korkunç gerçeği bildiğim halde bu yalanı nasıl uyduruyordum? Kadını aldatarak avundurmak insanlık mıydı? Ben bu acılı anayı bir ayak evvel karşımdan defetmek için böyle söylüyordum. Ah. ne boş bir tedbir! Kadıncağız daha birkaç saman oğlunu boş yere bekledikten, sonunda olan biteni öğrendikten sonra yine bize gelecek değil miydi? O zaman ben bu zavallının yüzüne nasıl bakacaktım?

«O, benim tesellime pek kulak vermeyerek artan bir acıyla söylüyordu :

«— Muhtar, imam, mahalle bekçisi, komiser, polisler şimdi hep bu işin peşinden geziyorlar. «Ağlama Hasibe Hanım, ağlama! Sana oğlunu mutlaka bulacağız» diyorlar. Belki bulurlar ama, ne halde bulacaklar? Geçenlerde marangozun Remzi'yi buldular. On dört yaşındaki yavrucuğa her türlü fenalığı yap-

,tıktan sonra zavallıcığı boğup bostan kuyusuna atmışlar. Bu işi yapanlar sonunda ele geçti, ama neme lâzım, benimki benden gittikten sonra?!. Ah, a dostlar, evlâdımı da acaba o halde mi bulacaklar? Nuri'm küçükten beri ırzına, namusuna pek kavidir. Çocukken her gören bayılırdı. Üzerinden nazar takımını eksik etmezdim. Artık palabıyık. Zamanı geçti ama dünya pek kötü olmuş, insanın aklına her türlüsü geliyor.

«Hasibe Hanım karşımda ana sevgisinin bütün ateşiyle dövünerek yaş dökerken onu aldatmak için artık kendimde cesaret göremiyordum. Yalnız her ne olursa olsun, bir lakırdı söylemiş olmak için dedim ki :

«— Nasıl, komiserin araştırması ilerliyor mu? Hiç bir şey bulamadılar mı?

«— Sözüm oraya gelecek Hanımefendi, komiser Bey bana : «Ağlamasın, kimseye bir şey söylemesin. İzin üzerindeyim. Yakında her şey meydana çıkacak» diye haber göndermiş. Polis işlerine aklım ermez. Benim içimde böyle bir ateş yanarken ben ağlamadan durabilir miyim? Sonu iyi mi, kötü mü bellisiz bir iş. Her rastgelen bana teselli veriyor. Ne yiyip ne içiyorsun diye hiç soran yok.

«Yüreğim çarpa çarpa sordum :

«— Hasibe Hanım, komiserin kullandığı bu iz sözünden sen ne anlıyorsun?

«— Ben bildiğimi söyleyim, siz de istediğiniz manayı çıkarınız.

«— Dinliyorum.

«Kadın, yüreğime bir kızgın bıçak acısı veren bir bakışla gözlerini yüzüme dikerek :

«— Oğlumun nerelerde yatıp kalktığı tam olarak anlaşılan ilk beş geceden sonra onu kocanız Şadan Bey'le birlikte görmüşler. Istanbul'da Divanyolu'nda birleşmişler, kol kola Köprü'yü geçmişler, Galata'da Kurşunlu Meyhane'ye gitmişler... Akşama doğru bilmem kaçta oradan yine çıkmışlar... Nuri ayakta duramayacak kadar sarhoşmuş. Otomobile binmişler. Tophane'ye doğru gitmişler. İşte ondan sonra evlâdım dünyada yok Hanımefendi. Şimdi şoförü arıyorlar. Gündelikçiymiş, Bursa'ya gitmiş. Onun bir arkadaşını bulmuşlar. Hanımefendi, şimdi ben Şadan Bey'i görmeye geldim. Beni lütfen yanına çıkarınız. Anlayayım bakayım, o akşam otomobille nereye kadar gitmiş-

ler? Birbirinden nerede ayrılmışlar? Kalbinize bir vesvese gelmesin. Hâşâ... Şadan Bey'den Nuri'm için hiç bir fenalık ummam.

«— Hasibe Hanım, maatteessüf, Bey evde yok. Ne vakit geleceği de malûm değil... Nuri'nin kayboluşunu şimdi sizden öğreniyorum. Olaydan hiç malumatımız olmadığı için buna dair Beyle aramızda hiç bir söz geçmedi. Otomobilden nerede inmişler ve ne vakit ayrılmışlar hiç bir şey konuşmadık.

«— Konuşmadınızsa ben konuşmak isterim. Polis de hakikati Beyden anlamaya gelecektir sanırım.

«Bu «polis» sözü iki küreğimin ortasından bir buz rüzgârı geçirdi. Tepemden topuğuma kadar titredim. Ama bir şey belli etmemeye çalışarak:

«— Merak etmeyiniz Hasibe Hanım, Bey gelince sorarım. bildiğini tabii söyleyecektir. Yarın öbür gün size malumat veririm.

«— Ah Hanımefendi ah, öbür güne kadar uzatmayınız.

«— Peki, peki, yarın... Lütfen. bana biraz müsaade ediniz. dedim salondan çıktım. Beş, on, yirmi beş liralık çeşitli kâğıtlardan yüz liralık küçük bir paket getirerek:

«— Hasibe Hanım, alınız şunu...

«O biraz şaşırarak sordu:

«— Bu nedir?

«— Hiç bir şey değil. Küçük bir yardım...

«— A ne zahmet ettiniz?

«— Zahmet değil. Madem ki Şadan Bey'le oğlunuz Nuri Efendi küçükten beri bir arada büyümüşler, kocam tarafından size bu kadarcık bir şey takdim edebilirim.

«Kadın, nazlanmayı uzatmadıktan başka bir-iki minnet duasıyle parayı aldı. Ertesi günü bilgi almaya gelmek üzere torununun elinden tutarak çıkıp gitti.

«Aman Yarabbi, yarın haber almaya yine gelecekti.

«Ben ona ne diyecektim? Bugün anlatamadığımı yarın ona nasıl söyleyecektim? Ne olursa olsun, bir gün kazanmak için kadını başımdan savdım.

«Yirmi dört saat içinde korkunç gerçeğin başka bir şekil alması ihtimali var mıydı? Bunu akla getirmek bile bir delilikti. Ne tedbir düşüneyim? Allah'a ne diye yalvarayım? Bir kere Kalender öldürülmüş, Şadan da katil olmuştu. Benimle bera-

ber felek de. bütün iyi niyetle istese, olan biteni tersine çeviremezdi.

«Ben deli ile uğraşırken polis boş durmuyor, izin üzerinden yürüyor. Şoför Bursa'ya gitmiş, bir arkadaşı bulunmuş, elbette yarın, öbür gün kendisi de ele geçer. Kim bilir belki yirmi dört saat geçmeden cesedin kokuştuğu kuyuya kadar inerler. Hasibe Hanım'dan sakladığım Şadan'ı polislerden gizleyebilir miyim? İlk sorgulara karşı deli nasıl bir tavır alacak? Bu katil deliye kanun acıyacak mı?

«Hep aklıma o geliyor: Hasibe Hanım. Kadın yarın yine gelecek. belki komiserle beraber. Ah, yüz liraya satın alınmış bir gece. Ama öbür geceyi bin liraya, on binliraya satın almak ihtimali yok.»

★

«Şadan'ın yanına çıktım. Bu garibi insana bu şenlikli adı kim koymuş? Kaderiyle alay etmek için mi ona bu adı vermişler?

«Gittikçe çıldırıyor, gittikçe azıyor, gittikçe korkunçlaşıyor. Bu deli ile bir güllâbi gibi uğraşıyorum. Ama bu işlerin sonu nereye varacak? Deliliğini saklamakla, cinayetini örtmekle, onu timarhaneden, ceza mahkemesinden kurtarabilecek miyim? Bu boşuna tedbirlerim ne zamana kadar sürecek? Belki yirmi dört saat sürmeyecek. O halde boş yere niçin uğraşıyorum? Ama ne yapayım? Bu hususta tutulacak en akıllıca yol hangisidir? Kimden akıl danışayım? Kendi beynimi zorluyorum, bana kestirme bir fikir vermiyor. Kocamı hoyrat ellere nasıl teslim edeyim? «Alınız bunu, delidir, hem de cinayet işlemiştir!» nasıl diyeyim? Onun yaptığını bilmez saatları, hiç bir hareketinden sorumlu olmayacak zamanları olduğunu görüyorum. Tabiatın, kaderin hiç acımadan vurduğu bu zavallıya siz insanlar acıyınız. Adalet, sen acı! Bir makine bozulursa, fena işlerse kabahat makinenin kendisinde midir, fabrikatörde midir?

«Aman Yarabbi, felâketlerimizi meydana getiren biz miyiz? Beyinleri hayatın zehirleriyle bozulmayacak sağlamlıkta yaratmak görevi her halde yaratılana ait değildir. Bir fabrikanın yaptıklarında yüzde birkaç çürük çıkar. Ama yaratılışta bu kudretsizlik olmalı mıdır? Niçin Mehmet akıllı, sağlam, kuv-

vetli doğar da Ahmet zayıf, beyinsiz, çelimsiz, zavallı bir bulala olarak dünyaya gelir? Fen adamları bu iki zıt yaradılışın ıedenlerini araştırıp buluyorlar. Irkı, sütü, kanı, soyu bozuk ›ir aileden birtakım korkunç hastalıkların miras olan tohumarını taşıyarak dünyaya gelmeyi kim ister? Böyleleri türlü cılara mahkûm olarak niçin doğuyorlar? Acaba yaradılmanızdan önce cezalarını çekmeye mahkûm olduğumuz günaharımız mı vardır? Bunları ne vakit işledik? Niçin işledik? Kaa bahtlı olmak için neye yaradılıyoruz? Bu felâketleri mutlaa çektiren hangi kuvvettir? Yaradılan, yaradılışındaki bozukuğu kimden dava edecek? Bu şikâyete ne gökten, ne yerden iç cevap gelmiyor.

«Deli, bilmeyerek, işte bu haksızlığın karşısında baş kalırıyor. Akıllıların söylemekten çekindikleri gerçekleri saçma apan şekilerde bağırıyor. Biz bu çok yüksek saçmalamaların erin manasını anlamayarak gülüyoruz.

«Tabiattan her yaradılan için tamamlık dilemek de belki ir deliliktir. Çünkü o milyarlarla, trilyonlarla değil, zavallı inanın sayamayacağı bir çokluk ve bollukla yaratıyor, yine öyle esapsız öldürüyor. Bunlardan birkaçı kör olmuş, topal olmuş, eli olmuş, salak olmuş, dert çekmiş, safa sürmüş, kâinatın ayatında bunun ne hükmü, ne önemi olur?

«İnsan yasalarının da bu sakatları cezalandırmaktan başka olda düzeltmeğe vakti yok. Araçları yok. Gücü yok.»

★

«Deliyi yatak odasına kapadım. Onu şimdilik bu korumamnasıl kurtaracağımı bilmiyorum. Şimdi onu daha çok sevi›rum. Gözlerindeki derin acıda: «Ben kabahatli değilim» çığlıyla haykıran acı bir şikâyet var. Evet, biliyorum, sen kabaatli değilsin.

«Onunla karı kocalığımızın sonunda olduğumuzu anlatak yüreğimde kabaran bir duyguyla üzgünüm. Bu yakın aylık düşüncesi de hüznümü artırarak Şadan'ın gözümdeki deerini büyültüyor.

«Onu şefkatimin kalesi içinde son dakikaya kadar teslim mayan yiğit bir kuşatılmış fedakârlığı ve cesaretiyle saklayağım. Yarın, belki öbür gün gelecekler, onu acıyış ve yumu-

şamaklığımın sıcak yuvasından alarak polis, jandarma arasında götürecekler. Çünkü o ilk sorularda sanıyorum ki akıllı caniler gibi hiç kaçamak yolları aramadan, korkunç gerçeği bütün acılığı ile anlatacak. «Öldürdüm ve pek iyi ettim» diyecek. Kanunun karşısında şuurlular titrer, ama deliler hiç aldırmadan gülerler. İşte deliliğin akla üstünlüğü.

«Kocamı götürürlerken arkasından şöyle inleyeceğim:

«— O bilmeyerek öldürdü. Adalet, sen bilerek ona kıyma.

«Felâketin kıyısındayız. Aramızda bir gece, belki birkaç saat var. Bu kısacık zaman içinde bizim için bir muicze olmaz mı? Yirminci yüzyılda bir mucizeye bağlı olarak kurtuluş beklemek?!.

«Bu hemen olması istenen mucize ne şekilde kendini gösterecek? Kıyamet günü gelmeden Kalender Nuri o derin mezarının içinden iri taşların altından silkinerek dirilip dünya yüzüne mi çıkacak? Yoksa Şadan'ın yerine cinayet işledi diye bir suçsuzu mu yakalayacaklar? Yahut adalete suçlularını unutturacak şekilde dünya alt üst mü olacak?»

★

«Gece. bütün vesveseli, kuruntu veren ağırlığıyle üzerimize çöktü. Karanlığı yenmek için yanan elektrik ışıkları gözlere karşı bir lüsk... Kalplere bir avunma verecek aydınlık yok. Yüreğim umutsuz ve zifiri karanlık.

«Bilmem niçin, bu gece bana bütün öncekilerden daha korkunç, tehlikeli ve uğursuz görünüyor.

«Kocam gündüzkü didinmelerden yorulmuş gibi bir köşede yorgun. sessiz oturuyor. Gözlerinde korkan, korkutan bir hal var. Onun bu durgunluğu bana heyecanlı saatlarından çok ürküntü veriyor.

«Gecenin sırlar dolu korkunçluğu içinde hastaların ruhlarını kemiren bir ifrit var. Odanın içinde beni hiç görmüyor. Gözleri dalgın, serseri, orada burada dolaşıyor. Yüzünde arasıra pek karışık. derin bir problem çözmekle uğraşanlara özgü çizgiler beliriyor. Ne düşünüyor acaba? Doğru düşünmeden kalmış olan zavallı kafasıyle ne çözüyor?

«Bana pek acı gelen bu hastalıklı dalgınlıktan onu kurtarmak için:

«— Şadan! dedim.

«— Efendim?

«— Vakit gece yarısını geçti.

«— Geçsin. Bu gece yarısı geçerse bir gece yarısı daha gelir. O da geçerse öteki gelir... daha öteki... daha öteki...

«— Yatalım artık.

«— Niçin yatalım? Sonra yine kalkacak değil miyiz?

«— Uyumayalım mı?

«— Bu kadar düşmanlarım varken ben uyuyabilir miyim?

«— Boşuna merak ediyorsun. Senin hiç bir düşmanın yok.

«— Kalender'i unuttun mu?

«— Kalender ölmedi mi?

«— Öldü ama onun cesedini kuyudan çıkardılar.

«Bütün vücudumda kısa, sert, soğuk bir ürperme gezindi. Acaba çıkardılar mı? Gerçek manyitik olan bu zavallıya malum mu oluyor? Neden böyle söylediğini anlamak için sordum:

«— Kim çıkardı?

«— Onu çok seven bir kadın.

«— Nasıl bir kadın?

«Şadan yüzüme öyle öfkeli bir bakış baktı ki korkudan bir daha titredim. Acaba bu sözden, bu öfke dolu ürkütücü bakıştan amacı neydi? Onun bozuk aklından doğru bir anlam çıkarmaya uğraşmak da bir çeşit delilik değil miydi? Onun sözlerinde tam bir anlam aramaya, onu sorumlu tutmaya hakkım var mıydı? Fakat bir deli kafasıyle de olsa, gözlerinin önünde nasıl hayaller oynaşıyor da onu böyle düşünmeye sürüklüyor? Niçin böyle düşündüğü bana merak oldu. Bir daha sormaya kalkıştım:

«— Cesedi hangi kadın çıkardı?

«Kuru gözleriyle, fakat derinden derine gürüldeyen bir fırtına öfkesiyle yumruklarını sıkarak öyle bir höngürtü tutturdu ki soruyu tekrarlamaktaki büyük tehlikeyi anlayarak hemen sustum.

«Bu, deli bir kafanın saçma düşüncesinden başka bir şey değildi. Eğer cesedi polislerin bulup çıkarmış oldukları söyleyeydi çarpıntım artacaktı. Ama bu işi bir kadının yapmış olması olmayacak bir şeydi. Bu kadın, ya ben olabilirdim, ya Kalender'in annesi. Ben böyle bir şey yapmadım. Hasibe Hanım'ın da, oğlunun kuyuda bulunduğunu henüz haber alma-

mış olduğunu sağlam olarak biliyor gibiydim. Onun için bu delilik nöbetinden saçılan bu saçmaya mana vermeye uğraşmak boşuna bir yorgunluktu.»

★

«Her an gittikçe artan üzüntü, bu güllâbicilik yorgunluğu iliklerimi kesti. Delinin kâh acınacak duruşlarını, davranışlarını seyrederken, kâh ağlanacak sözlerini dinlerken kanepenin üzerinde kendimden geçmişim. İnsan, rüyasında çok defa düşündüğü ve korktuğu şeyleri görürmüş derler. Tımarhanedeymişim. Deliler azmış, birbirlerini boğuyorlarmış. Bir gürültü ki boğazlanan dana sesleri beynimi çınlatıyor.

«İnleyerek, titreyerek uyandım. Neredeyim? Her halde akıl hastanesinde değil, evimdeyim. Rüyada gördüğüm şeyler gözlerimin önünden silindi. Ama hâlâ kulağımın dibinde böğürerek ağlayan bir boğa var. Bu rüya değil, yalan değil, gerçek... Şadan önüme gelmiş çılgınlığın en korkunç, en ürkütücü hareketleriyle bağırıyor:

«— Hain kahpe, edepsiz orospu... Namusumu berbat. hayatımı mahvettin...

«Aklımı başıma toplamaya uğraşarak birdenbire davrandım. Bu çirkin hakaretler, bu iğrenç sözler kime? Kendimi bu edepsizce olan sözlere lâyık görmediğim için bunların kimlere söylendiğini bulmak üzere etrafıma bakınıyorum. Ama odada bir o, bir ben. Başka kimse yok.

«Yüzüne bakıyorum. Gözlerini fıldır fıldır üzerimde dolaştırarak söylüyor:

«— Baloz orospusu... Kocanı aldatmayı ben sana şimdi gösteririm.

«Ben uykudayken ona ne hal oldu? Neden böyle birdenbire delinin öfkesini, nefretini uyandırdım? Biliyorum, bir delinin sözüne kızılmaz. Ama üzüntümü de yenmek elimden gelmedi. Ağlayarak dedim ki:

«— Bu lakırdılar sana yaraşır mı?

«O, bu sözüme cevap vermeden bağırıyordu:

«— Of... of... boğuluyorum...

«— Neden boğuluyorsun?

«— Pis kokudan.

«— Hangi pis kokudan?

«— Karyolanın altından gelen leş kokusundan... Kalender Nuri'nin ölüsünü getirdin, oraya sakladın.

«Zavallıyı bu fena kuruntusundan kurtarmak için karyolanın altında kokar bir şey olmadığına inandırmaya çalıştım. Ama o beni hiç anlamıyor gibiydi. Duruşu, bakışı soluğu her zamankinden büsbütün başkalaşmıştı.

«O, deliliğin en azgın bir devresindeydi, ben de dayanıklılığımın sonunda. Bana da yüreğimden doğru bir baygınlık, sinirlerime bir gerginlik, nefesime bir ağırlık geliyordu. Biraz yıldızları görmek için pencerenin önüne gittim, perdeyi araladım. Arkamdan boğuk bir feryat koptu. Döndüm, baktım : Şadan. Gözler büyümüş, ağız köpürmüş, vücut baştan aşağı titriyor, bağırıyor:

«— Kalender'i perdenin arkasına sakladın. Gözümün önünde birbirinize sarılıyorsunuz. Karım ve o... buna dayanılır mı? Şimdi... şimdi ikinizi birden...

«Nasıl oldu? Nereden çıkardı, bilmiyorum, delinin elinde koca bir revolver parladığını gördüm. Neye uğradığımı anlamadan ağzı bana doğrultulmuş kara namludan bir şimşek çaktı. Kulaklarımı, camları sarsan bir gümbürtü doldurdu. Yere yuvarlandım. Galiba daha ölmedim, çünkü ikinci bir şimşeği gördüm ve gümbürtüyü işittim. Hızlı bir devrilişle yere bir şey yuvarlandı... Odaya koşuştular.

«Kocamın deliliği beni kendisine suç işlerken yakalanmış halde göstermiş. Ceza olarak birinci kurşunu bana sıkmış, ikincisini kendisine. Ölüm yıldırımı yalnız saçlarımı yakmış, hayatıma insaf ederek vızlayıp gitmiş. Fakat zavallının kendi kafasına sıktığı kurşun o hasta beynini dağıtarak acılarına son vermiş.

«Soruşturma yapıldı. Cenaze kalktı. Her şey oldu bitti. Adalete. olan biteni siciline geçirmekten başka bir yorgunluk kalmadı.

«Korkulu uzun bir rüya yaşadım. Şimdi yorgun zihnim. dermansız ellerimle bu geçen olayı kapıyorum. Unulmaz yaralar açan kurşun bazı da en zor, çaresiz işleri bir vuruşta çözüyor.»

«Deli nedir? Akıllı kimdir? Anlayamadım. Hekimler hastalıkların adını koymak için neden ileri geldiğini bulmaya uğraşıyorlar. Mahkemeler her cinayette suçlu arıyorlar, felâkete uğrayanlar da bunlara sebep olanlara lânet ediyorlar.

Bütün hayat meseleleri bir yaradılış dönüşüyle tekerlenip gidiyor. Fakat efendiler, siz büyük oluşların gerçeğine varmadan, bu işin suçlusunu görmekten çok uzak bir beceriksizlik yoiu üzerindesiniz. Çünkü yanlış tedavilerinizi, tedbirlerinizi, cezalandırmalarınızı tekrarlamaktan başka bir şey yapmıyorsunuz. Yok etmeye, hafifletmeye, dindirmeye uğraştığınız bünye ve toplum dertleri, fenalıkları eksilmiyor, her gün artıyor.»

Heybeliada, 20 Ocak 1925

BİTTİ

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Türk romancıları arasında kendisine özgü mizahi üslubu ile çok parlak ve yüksek bir yer sahibidir. Altmış yıla yakın süren yazarlık hayatında çevirileri, makaleleri, eleştirileri dışında 54 tane ünlü eser meydana getirmiştir. Atlas Kitabevi, bu birbirinden güzel eserleri, kapak resimleri de birer sanat eseri olan bir dizi halinde yayınlamış bulunuyor. Her Türk aydınının kitaplığında yer alması gereken bu diziyi okuyucularımıza kıvançla sunuyoruz :

ACI GÜLÜŞ
AŞK BATAĞI
BEN DELİ MİYİM
BİLLUR KALP
BOŞANMIŞ KADIN
CADI
CAN PAZARI
CEHENNEMLİK
DELİ FİLOZOF
DİRİLEN CESET
DÜNYANIN MİHVERİ
KADIN MI, PARA MI?
EFSUNCU BABA
EŞKIYA İNİNDE
ETİ SENİN KEMİĞİ BENİM
GÖNÜL BİR YELDEĞİRMENİDİR
GÖNÜL TİCARETİ
GULYABANİ
HAKKA SIĞINDIK
HAZAN BÜLBÜLÜ
İFFET
İKİ DAMLA YAŞ
İKİ HÜDÜĞÜN SEYAHATİ
İNSANLAR MAYMUN MU?
KADERİN CİLVESİ
KADIN ERKEKLEŞİNCE
KAYNANAM NASIL KUDURDU?
KESİK BAŞ
KOKOTLAR MEKTEBİ
KUYRUKLU YILDIZ ALTINDA BİR EVLENME
MELEK SANMIŞTIM ŞEYTANI
METRES
MEYHANEDE KADINLAR
MEZARINDAN KALKAN ŞEHİT
MÜREBBİYE
NAMUSLA AÇLIK MESELESİ
NAMUSLU KOKOTLAR
NİMETŞİNAS
ÖLDÜREN ÖPÜCÜK
ÖLÜLER YAŞIYOR MU?
ÖLÜM BİR KURTULUŞ MUDUR?
SEVDA PEŞİNDE
SON ARZU
ŞEYTAN İŞİ
ŞIK
ŞIPSEVDİ
TESADÜF
TOKUŞAN KAFALAR
TORAMAN
TUTUŞMUŞ GÖNÜLLER
TÜNELDEN İLK ÇIKIŞ
UTANMAZ ADAM